

[Forsvarsministeren.]

rialforretninger. Såfremt den i førømtalte lovforslag påregnede reduktion finder sted, anses det ikke længere for påkrævet at råde over en dommer til fast tjeneste ved brigaden. Nærværende lovændring tilsigter derfor at muliggøre, at den dommer, der af justitsministeren er udpeget til at følge med brigaden, kan hjemkaldes, når brigadens styrke formindskes i et sådant omfang, at hans nærværelse på stedet ikke er påkrævet til stadighed. Det vil derefter være tilstrækkeligt at lade det med dommerembedet forbundne arbejde varetage enten ved at indbringe eventuelle militære straffesager for en dommer i et af de sønderjyske amter eller i tilfælde af fængsling, omfattende vidneførsel eller åstedesforretning at tilkalde nævnte dommer til brigadens område.

Jeg skal tillade mig at anbefale lovforslaget til en hurtig og velvillig behandling i det høje ting.

Ministeren for byggeri og boligvæsen (Kjærboel): Jeg skal herved tillade mig for det høje folketing at fremsætte *forslag til lov om ændring i lov nr. 54 af 23. marts 1937 om leje, således som denne senere er ændret.*

Den 3. december 1948 fremsatte jeg her i tinget forslag til lov om leje, indeholdende en almindelig revision af hele lejelovgivningen.

Da man regnede med at kunne tilendebringe behandlingen af dette forslag inden udgangen af marts måned 1949, blev gyldigheden af bestemmelserne i den midlertidige lejelovgivning om indskrænkning i udlejernes adgang til at foretage opsigelse og gennemføre lejeforhøjelse tilligemed boliganvisningslovens bestemmelser ved to love af 22. december 1948 forlænget indtil dette tidspunkt.

Lejelovforslaget blev efter 1. behandling her i tinget den 12.—14. januar i år henvist til et udvalg. Det har imidlertid ikke været udvalget muligt at tilendebringe behandlingen af det meget omfattende lovforslag, og jeg har derfor fra udvalget modtaget opfordring til at fremsætte et lovforslag, hvorefter gyldigheden af den midlertidige lejelovgivning forlænges indtil årets udgang.

Med hensyn til boliganvisningsloven har jeg ikke modtaget nogen tilsvarende opfordring, idet udvalget har stillet i udsigt, at der fra dette vil fremkomme forslag om, at de bestemmelser i lejelovforslaget, der — med visse ændringer — svarer til den nugældende boliganvisningslov, nemlig be-

stemmelserne i forslagens kapitel XVIII om boliganvisning og kapitel XIX om sammenlægning af beboelseslejligheder m. v. ophøjes til lov, således at den nuværende boliganvisningslov afløses af udvalgets forslag.

Jeg har derfor ikke stillet noget forslag om forlængelse af boliganvisningsloven.

Med den foreslåede forlængelse af de gældende ekstraordinære bestemmelser skulle der være givet rigsdagen den fornødne tid til at afslutte behandlingen af lejelovforslaget.

Jeg tillader mig at anbefale lovforslaget til hurtig og velvillig behandling i det høje ting.

Debatten om
Atlantpagten
begynder her

Den første sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til rigsdagsbeslutning om Danmarks tilslutning til en Nordatlantisk Traktat.

(Forslaget til rigsdagsbeslutning findes i tillæg A. sp. 5105; forelæggelsen findes i tidenden sp. 3632).

Første næstformand (Arnth Jensen): Sammen med denne sag foretages den under punkt 2 på dagsordenen opførte sag, nemlig

Første behandling af forslag til lov om folkeafstemning angående fortsat dansk neutralitet indenfor De Forenede Nationers rammer eller Danmarks tilslutning til en Atlanterhavspagt eller Østersøpagt.

(Lovforslaget findes i tillæg A. sp. 5005; fremsættelsen findes i tidenden sp. 3513).

Forslaget til rigsdagsbeslutning og lovforslaget sættes til forhandling.

Socialdemokratiet

Bomholt: Begivenhederne rider hurtigt. Den 9. februar drøftede vi her i tinget den nordiske situation og var fra alle demokratiske partiers side enige om, at en skandinavisk forsvarsoverenskomst ville være at foretrække. Mange klare og stærke argumenter talte for en sådan overenskomst. Den føltes som et naturligt led i den historiske udvikling. Fra dansk side blev der arbejdet med stor energi for om muligt at nå et resultat, og vi må i dag med beklagelse konstatere, at det ikke nåedes. Der er dog ingen grund til at fortryde det arbejde, der blev udført. Det viste, hvor dybt den nordiske ansvarsfølelse går, og det er ikke utænkeligt, at en nærmere eller

[Bomhoft.]

fjernere fremtid vil høste, hvad her var sået. Det nordiske samarbejde bør iøvrigt fortsætte på alle områder, hvor det overhovedet er muligt.

Jeg skal ikke i dag fordybe mig i en politik, der ikke er aktuel, men vil dog endnu engang gentage, at et samlet Norden både som fredsfaktor og som strategisk enhed efter alt at dømme ville have været et større plus for verdensdemokratiet end det splittede Norden, der indtil videre er en realitet. For Danmark ville det have betydet meget, at vor forsvarsvilje havde fået en klarere formålslinie, og vi havde i det hele taget større muligheder for at danne os et overblik over de faktorer, der kunne indgå i billedet.

Ved Norges beslutning blev denne form for skandinavisk politik taget af dagsordenen, og situationen er nu en anden. For at ingen mulighed skulle blive forsømt, har den højtærede statsminister spurgt sin svenske kollega, om forhandlingerne kunne videreføres på dansk-svensk basis, og som det vel var at vente, blev svaret benægtende.

Der er da kun to muligheder tilbage, to muligheder. Vi kan søge den sikkerhed, der ikke blev nået gennem nordiske aftaler, i et udvidet samarbejde med de demokratiske nationer, der er grupperet omkring det nordlige Atlanterhav, ved tilslutning til den såkaldte Atlanterhavspagt, eller vi kan slå os til tåls med den situation, vi har, og fortsat være et værgeløst offer for den besættelsesmagt, der kommer først.

Hvis vi siger nej til de syv demokratiske nationers indbydelse til deltagelse i et atlantisk samarbejde, har vi bevidst isoleret os. Vor stilling er da mere usikker end nogensinde før, og vi må være forberedt på den næste 9. april. Et isoleret Danmark er et afskrevet Danmark, uden venner og uden mulighed for at opbygge et værn, der blot i nogenlunde grad kan være betryggende. Et militærpolitisk tomrum indbyder simpelthen til besættelse.

Der er mange i dette land, der dybt beklager, at en neutralitetspolitik ikke mere er mulig. Den industrielle krigsførelse har sprængt det gamle neutralitetsbegreb, og der er ingen vej tilbage. Jeg ville tro, at et nordisk forsvarsforbund ville have haft visse muligheder for at styre udenom krigen, hvis den skulle komme, men efter at Norge har taget sin beslutning, er virkeligheden en anden, og det er klogest at se den lige i øjnene. Den isolerede stilling er den mest farebetonede, vi kan indtage, og jeg tror ikke, at nogen dansk regering, uanset

partifarve, i denne situation ville vælge den.

Det er nødvendigt her at stille problemet klart op. Vi har i de vesteuropæiske demokratier to store interesser. Vi vil have lov til at leve som frie nationer, og vi vil i den nuværende epoke have fred til at gennemføre genopbygningen. Det vil da for den, der tænker tingene igennem, hurtigt vise sig, at sikring af fred og demokrati er uadskilleligt forbundet med mulighederne for social og økonomisk genopbygning, og at denne opbygning kræver samarbejde mellem nationer. Hvis de vesteuropæiske demokratier skal opnå en varig fred, må de gennem indbyrdes samarbejde genrejses økonomisk, socialt og kulturelt. Det er selve det økonomiske og sociale underlag, formet gennem samarbejde, der skal bære freden. Dette er vejen for en konstruktiv politik, der samtidig er fredspolitik, i den industrielle verden, hvor vi nu engang befinder os. Det er tanken om kræfternes samarbejde, fred og tryghed i eet, der ligger til grund for dannelsen af De Forenede Nationer, FN. FN skulle både have været en militærorganisation, der samlede de nationale styrker under en fælles stab, og en økonomisk-social organisation, der fremmede genopbygningen. I dag må vi desværre konstatere, at FN ikke endnu er blevet, hvad vi håbede. Vi var her i landet villige til at påtage os de militære forpligtelser, som FN måtte pålægge os, og stille vore nationale styrker til rådighed for sikkerhedsrådets generalstab. Alle stemte vi for dette. Men desværre, det lykkedes ikke for FN at opnå et resultat på dette meget væsentlige punkt.

Udviklingen efter krigen har fået et tragisk forløb, og det, vi nu står overfor, er den nødvendige konsekvens af denne tragedie. Det er ikke påkrævet her at gennemgå enkelthederne i de sidste fire års historie. Det skæbnesvangre punkt i udviklingen indtraf med Tjekkoslovaikiets fald som fri nation i februar 1948. På en tid, da dette land befandt sig i de begyndervanskeligheder, der hører sammen med genopbygningen, blev det løbet over ende ved et kup indefra og overført til østblokken. Det var Masaryks og Benes' land, der nu forlod sine store demokratiske traditioner, og det måtte selvsagt gøre et meget alvorligt indtryk.

Verden er blevet delt i to, i øst og vest, meget imod vore ønsker, og FN har været magtesløs overfor de spændinger, der hermed opstod. FN var jo således opbygget, at der skulle gives de små nationer beskyt-

[Bomholt.]

telse under de stores ledelse, men denne ledelses autoritet forfaldt, idet Rusland benyttede sin stilling til det ene veto efter det andet overfor de problemer, der nødvendigvis skulle løses, hvis der skulle være tale om fred. Vi fik ikke freden, men den kolde krig, Berlinkrise med mere.

Østblokken var allerede dannet og dens politiske aktivitet proklameret af Kominform, da en gruppe stater ved den engelske kanal, England, Frankrig, Holland, Belgien og Luxembourg, den 17. marts 1948 undertegnede Bruxellespagten. Formålet med denne pagt kan udtrykkes i tre ord: fred til genopbygning. De her nævnte magters initiativ bevirkede, at tanken opstod, først i Canada, senere i USA, om et yderligere samarbejde mellem de magter, der er grupperet om det nordlige Atlanterhav, og spørgsmålet er nu for Danmarks vedkommende, hvilket standpunkt vi her vil tage.

Jeg kan her straks sige, at vi ikke har noget ønske om at forstyrre det traditionelle fredelige forhold mellem Rusland og Danmark. Vi erkender Ruslands betydning for vor befrielse i 1945, og vi har ikke tagt skjul på vor taknemlighed overfor de russiske troppers fjernelse fra Bornholm. Vi har ikke indenfor mit parti den fatalistiske tro, at krig er uundgæelig, og vi agter at benytte enhver lejlighed, der måtte fremkomme, til et redeligt og nøgternt forsøg på at styrke de bestræbelser, der peger i retning af fred. Den foreliggende situation bedømmer vi i stor alvor, men uden fanatisme. Der er i næsten al demokratisk politik et kompromis mellem idé og virkelighed. Vi fra socialdemokratisk side går helt og fuldt ind for freden og det fredelige samarbejdes idé. I hele sin historie har socialdemokratiet været en forkæmper for fred mellem folkene og vil fortsat være det; men vi har samtidig en uafviselig pligt til at erkende virkeligheden, som den foreligger.

Det danske socialdemokrati var i de første årtier af sin eksistens tilhænger af almindelig folkevæbning, men arbejdede i 1920'erne for isoleret afrustning udfra det opfattelse, at een verdenskrig måtte være nok til at vise menneskene, hvilket vanvid krig er. Efter Hitlers magtovertagelse var en afrustningspolitik uden kontakt med virkeligheden, og på et hovedbestyrelsesmøde i 1934 erkendte partiet, at „der ikke er tilstrækkelig basis for isoleret afrustning for tiden“.

Den 9. april 1940 brød et helt århundredes neutralitetspolitik sammen, og vi havde, de fleste af os, under besættelsen en drøm om, at det efter krigen skulle lykkes at samle

hele folket om en fællesløsning, der så at sige kunne bære mottoet: aldrig mere en 9. april.

Vi har ikke fået den verden, vi ønskede, og den beslutning, vi nu skal træffe, træffer vi uden begejstring, i erkendelse af den virkelighed, der omgiver os, idet vi fastholder vor vilje til fred og genopbygning.

Mange medborgere i dette land føler en oprigtig sorg over, at det ikke er tilladt et lille 4 millioner folk på et ret spredt geografisk område at leve sit liv udenfor verdensopgørene, da det jo dog er vitterligt, at dette land ikke har skygge af aggressive formål. Der er hertil kun at sige, at virkeligheden ikke tager hensyn til de ærligste følelser, hvis ikke de forenes med solidarisk handling. Hvis vi skal nå bare et lille stykke videre, kommer vi ikke udenom solidariteten med andre nationer, og denne tanke om solidaritet ligger vel forøvrigt ikke de danske arbejdere fjernt.

De synspunkter, der efter en nærmere prøvelse melder sig, er disse:

Atlanterhavspagten er en regional aftale i nøjeste overensstemmelse med De Forenede Nationers pagt, §§ 51—52. Da pagten blev oprettet, forudså man, at der kunne blive brug for regionale aftaler, og herom har Tryggve Lie, generalsekretæren, udtalt: „Regionale ordninger kan være et nyttigt element i udbygningen af et FN-system.“ Og dette sidste er tilfældet for Atlanterhavspagten vedkommende. Der henvises flere steder i traktaten til FN, og de foranstaltninger, der træffes, skal indberettes til FNs sikkerhedsråd. Som USAs udenrigsminister har præciseret, har pagten udelukkende defensive formål og ligger indenfor rammerne af FN.

Som det vil erindres, udtales det i formålsparagraffen i FN, at De Forenede Nationer er besluttet på „at skabe vilkår, hvorunder retfærdighed og respekt for de forpligtelser, der opstår ved traktater og andre kilder til mellemfolkelig ret, kan opretholdes“, og „at forene kræfterne til opretholdelse af mellemfolkelig fred og sikkerhed“. Selve målet er at skabe større sociale fremskridt og større frihed. Hertil svarer indledningen til Atlanterhavspagten: „Deltagerne i denne traktat er fast besluttet på at sikre deres folks frihed, fælles traditioner og kultur hvilende på demokratiets og den personlige friheds grundsætninger og på lov og ret.“

Atlanterhavspagten er ikke en alliance-traktat efter gammelt mønster, men en overenskomst, der indgås i fuld åbenhed mellem frie, parlamentariske stater. Her er ingen hemmelige klausuler, ingen under-

[Bombholt.]

håndsaftaler af nogen art. Dokumentet, der er det hele dokument, kan lægges på hver mands bord til bedømmelse. Og jeg kan tilføje: tilslutningen til pagten er et resultat af frie overvejelser og beslutninger, uden antydning af direkte eller indirekte pression.

For Danmarks vedkommende er værdien først og fremmest knyttet til den forebyggende virkning af traktaten. Hvis Wilhelm den Anden i 1914 havde vidst, at Amerika ville blive inddraget i krigen, og at krigen ville udvide sig til en verdenskrig, havde han næppe taget risikoen ved et angreb. Det samme gælder Hitler. Han havde næppe angrebet Polen, hvis han havde vidst, at Amerika inden længe ville komme med.

Vi må nødvendigvis drage lære af den anden verdenskrigs bitre erfaringer. Hitlers hele politik var baseret på, at han kunne angribe land efter land, hvert land for sig:

Østrigs Anschluss blev gennemført den 11. marts 1938,

Sudeterlandet blev inkorporeret den 29. september 1938,

Tjekkosllovakiet blev taget den 15. marts 1939,

Polen blev erobret den 30. september 1939,

Danmark faldt for et snigende og pludseligt angreb den 9. april 1940,

Norge var erobret den 9. juni 1940,

Holland faldt efter fem dages kamp den 14. maj 1940,

Belgien erobrede den 28. maj 1940,

Frankrigs endelige fald var den 25. juni 1940,

Jugoslavien erobrede den 10. april 1941,

Grækenland erobrede den 30. april 1941,

Kreta faldt den 1. juni 1941,

Rusland blev overfaldet den 22. juni 1941.

Det er en sådan form for politik, Atlanterhavspagten lægger sig afgørende i vejen for. Hvis en nation indlader sig i krig med en nation, der tilhører det fælles defensive område, er vedkommende nation ikke uvidende om, hvad det betyder. Konsekvenserne vil være uhyre, og det er min tro, at disse uhyre konsekvenser vil få enhver aggressor til at tøve.

Hertil kommer, at USA konsekvent og endeligt har opgivet sin isolation. Det er jo en revolution simpelthen i amerikansk udenrigspolitik. I 1914 måtte de angrebne magter vente i tre år på USAs deltagelse i krigen, og de måtte vente igen under den anden verdenskrig. Det er forståeligt, at den store demokratiske nation har tøvet; men det er *nu* en kendsgerning af overordentlig rækkevidde, at USA er med fra første færd. I tilfælde af et regulært væbnet an-

greb på nogen af deltagerne i Atlanterhavspagten vil De Forenede Stater gå i krig. Angreb på en enkelt stat er et angreb på alle.

Det betyder ikke, at enhver episode, der udspilles med våben, fører til krig. Naturligvis vil man gøre, hvad man kan, for om muligt at isolere en episode og få den ud af verden ved fredelige midler. Dette pålægger traktaten. Og selvom der skulle opstå krigeriske forhold, er det ingenlunde givet, at Danmark kommer med. En krig i Middelhavsområdet f. eks. behøver ikke at betyde dansk deltagelse. Der er altså ikke tale om en mekanisme med mekanisk udløsning af krigen.

Hvad våbenleverancer angår, var det jo allerede under de nordiske forhandlinger en forudsætning, tiltrædt af Sverige, at Danmark-Norge skulle søge at opnå våben vestfra. En tilslutning til pagten vil formentlig betyde, at vi opnår våben og opnår dem i det omfang, der svarer til et nøgternt vurderet dansk behov. Det har også sin store betydning, at der ved våbenleverancer bliver taget hensyn til vore økonomiske forhold og vor betalingsevne. Den amerikanske regering har præciseret, at den ikke ønsker rustningsudgifter i vesteuropa, der kan hemme den sociale opbygning, og det svarer til indstillingen hos et flertal i det danske folk. Atlantpagten er et fredsværn om demokratiernes genopbygning, og selvfølgelig må genopbygningen indtage den primære plads.

Der vil ikke i fredstid blive stillet baser til rådighed i det danske moderland, og hvad Grønland angår, er det betonet, at de amerikanske baser der vil være af udelukkende defensiv karakter og ikke vil blive benyttet til aggressive formål. Jeg forstår, at den amerikanske udenrigsminister overfor vor højtærede udenrigsminister har anerkendt den danske suverænitet over Grønland. De udtalelser, som udenrigsminister Acheson har fremsat overfor den højtærede udenrigsminister, er, synes jeg, iøvrigt af en sådan karakter, at vi har grund til fra dansk side at vise tilfredshed.

Fra retsforbundet foreligger et lovforslag om folkeafstemning. Jeg forstår meget vel motivet, men må alligevel mene, at forslaget ikke lader sig realisere, bl. a. fordi den i lovforslaget omtalte østersøpagt ikke foreligger.

Det er for det første klart, at medlemmerne af denne rigsdag er valgt til at handle under ansvar — enhver mand under sit ansvar —, og i situationer af denne art træder ansvaret særlig tydeligt frem. En folkeafstemning vedrørende udenrigspoliti-

[Bomholt.]

ske forhold er dernæst særlig vanskelig at gennemføre. Der sker let en forgrovn af argumenterne, og det kan være svært at få hele det komplicerede billede frem til vælgerens bedømmelse. Vi mente i mit parti, at vi måtte fraråde en folkeafstemning vedrørende Sydslesvig. De komplicerede forhold vedrørende Sydslesvig var, syntes vi, bedst egnede til afgørelse i en parlamentarisk forsamling.

Man må også overveje, om en afstemning vedrørende et udenrigspolitisk forhold kan samle det tilstrækkelige antal stemmer. Ved folkeafstemningen om grundlovsændringen i 1920 i anledning af Sønderjyllands forestående indlemmelse i riget var stemmeafgivningen særdeles ringe. Der var 47,54 pct. ja-stemmer, 1,52 pct. nej-stemmer og 0,54 pct. ugyldige stemmer. Der krævedes 45 pct. ja-stemmer efter loven, så der var ikke meget at give af, og dog var det et stort spørgsmål, der var til behandling. Hvis vi skulle få et lignende resultat, med relativt lav stemmeprocent, kunne ikke blot danske partier, men fremmede landes politikere gøre opmærksom på, at ikke engang halvdelen af vælgerne havde stemt ja, og derfra er der i vore demagogiske tider ikke lang vej til at påstå, at flertallet i virkeligheden er imod. Adskillige samvittighedsfulde vælgere vil måske mene, at de ikke tør afgive deres stemme, fordi de føler, at de ikke trods alt har den indsigt, som er parlamentarikerens.

Det mest afgørende moment er dog selve tidsfaktoren. Hvis vi fra dansk side skal deltage i underskrivningen den 4. april, vil der faktisk ikke være tilstrækkelig tid til afholdelse af en folkeafstemning.

Til slut dette: den socialdemokratiske hovedbestyrelse har med alle stemmer mod en og den socialdemokratiske rigsdagsgruppe enstemmigt vedtaget at gå ind for regeringens forslag. Vi er ikke af den opfattelse, at Rusland forbereder en krig, og vi deler ikke den kommunistiske opfattelse, at USA er en krigshetznation. Det var arbejdere og bønder, der stemte Truman ind i præsidentstolen. Der var utvivlsomt mere end 40 mill. fagorganiserede arbejdere blandt hans vælgere. Den kommunistiske propaganda om, at vi vil „drage landet ind i en krigsblok“, har intet med sandheden at gøre, og jeg beklager, at man fra den side er så

ivrig efter at få trommet demonstranter sammen, da en sådan fremfærd jo kan have den virkning at påvirke Rusland til ugunst for Danmark.

Socialdemokratiets stilling er åben og klar. Vi vil indenfor Atlanterhavspagten rammer varetage fredens interesser, styrke genopbygningen og bidrage vort til afspænding i verden. Enten vi opholder os i F. N. eller i Atlanterhavsrådet, er vore grundbestræbelser de samme.

Vi tror ikke, at der gives nogen absolut sikkerhed i den verden, hvori vi lever. Selv den bedste traktat vil være behæftet med mangler, men vi ser ingen vej udenom solidariteten med de nationer, der på væsentlige områder har fælles mål med os.

Når Atlanterhavspagten er vedtaget, vil der stilles nye store opgaver til os, og det er mit håb, at vi kan løse disse opgaver på en sådan måde, at der kan skabes samling mellem alle danske demokratiske partier.

På mit partis vegne kan jeg anbefale det stillede forslag til beslutning til vedtagelse.

Edvard Sørensen: Det spørgsmål, vi behandler i dag, angiver, at det er et historisk øjeblik, Danmark befinder sig i. Det, vi skal tage stilling til, er en ny udenrigspolitik, hvor vi konsekvent bryder med fortiden, men dog en udenrigspolitik, som tillader os på baggrund af pagten at føre en dansk udenrigspolitik, hvorved vi kan fremme vore særanliggender og særinteresser, således at de får en for Danmark rimelig løsning. Sammen med den nye udenrigspolitik er også en ny forsvarspolitik nødvendig, og det er mit håb, at det skal lykkes for os her i Danmark at opbygge et forsvar, der er afpasset efter vore forpligtelser overfor pagten og afpasset efter Danmarks stilling, og at vi kan oprette et sådant forsvar på et for Danmark økonomisk overkommeligt grundlag.

Neutralitetspolitikken, som har været Danmarks gennem mange år, og som i fhv. udenrigsminister dr. P. Munch havde sin ivrigste forkæmper, viste sig den 9. april 1940 ikke længere at være en realitet for Danmark og fremefter sikkert ikke for et eneste land i verden, hvis der igen skulle komme en stormagtskonflikt. Lige så lidt som neutralitetspolitikken er en realitet længere, er den gamle „hvad kan det nytte“-

Formand
for
Venstres
gruppe

[Edvard Sørensen.]

politik for Danmark en farbar vej. Vil vi leve som et frit folk, må vi selv vise vilje til livet. Vilkåret for, at vi sammen med andre demokratiske lande kan arbejde for en varig frihed og fred, hvad der er alle danskes ønske, er, at vi, der ikke ønsker at påtvinge andre vor politiske opfattelse, må tage vort ansvar sammen med de andre lande, der vil værne om demokratiet og om de enkelte landes selvstændighed. Holder vi os udenfor dette, lægger vi vort land blot gennem en isolationspolitik, vil ingen længere interessere sig for Danmarks frihed og selvstændighed efter en eventuel kommende stormagtskonflikt. Der, vi ønsker, er at være med i et arbejde for folkeligt, økonomisk og forsvarspolitisk at højne levevilkårene, styrke friheden og dermed demokratiet og skabe et grundlag for at bevare freden.

Den situation, vi står i, har jo hverken vi og sikkert heller ikke noget andet demokratisk land ønsket. Det er Rusland, der bærer skylden derfor ved gennem sin udvidelsespolitik for kommunismen og ved sin placering ved krigens afslutning at have draget adskillige lande indenfor jerntæppet og ved misbrug af sin vetoet at have umuliggjort det for De Forenede Nationer at løse fredsproblemet for hele verden. Med de erfaringer, vi har fra sidste krig, hvor det var Hitlers styrke, at han kunne tage eet land ad gangen, fordi demokratierne var uenige og uforberedte, er det naturligt, at vi, for hvem friheden er hellig, sætter skulder ved skulder. Mon der er mange, der tror, at sidste verdenskrig var kommet, hvis der var blevet slået til, dengang Hitler gik ind i Rhinområdet? Man bøjede af dengang, man bøjede af i München, og det gav blod på tanden, og verdenskrigen kom.

Det er vel naturligt, at jeg på mit partis vegne gør rede for vor stilling til de problemer, der knytter sig til det spørgsmål, vi skal drøfte her i dag. Da Tyskland kapitulerede i 1945 og vi så den nød og elendighed, der var fulgt i krigens spor, gik vi enigt fra dansk side ind i et hjælpearbejde, hvor vi gennem ydelse af mad, klæder og lægehjælp øvede vor indsats for at mildne nøden og elendigheden. Danmark har på den konto brugt mange millioner. Jeg siger det ikke, for at vi skal høste tak derfor. Jeg mener, det har været Danmarks simple pligt at være med i det arbejde, og at vi må fortsætte med det, så længe der er nød til stede. Senere kom spørgsmålet om den økonomiske genrejsning, og vi fik tilbud om Marshallhjælp, den Marshallhjælp, som skulle gøre det

muligt i hurtigere tempo at genrejse Europa økonomisk, end det ville være muligt ved egne kræfter. Dels gennem den hjælp, dels gennem det samarbejde, der er mellem Marshalllandene, er der skabt muligheder for en øget produktion og derved en højere levestandard indenfor disse lande, end det ville have været muligt ved egen hjælp.

Da spørgsmålet om Marshallhjælpen kom frem, tog venstres regering straks positiv stilling. Der var på det tidspunkt nogen betænkelighed fra visse sider ved at gå ind i dette genrejsningsarbejde, og også vore nabolande havde visse betænkeligheder, men venstre tog sin stilling, og de nordiske lande fulgte efter. I dag tror jeg, alle vil erkende, at det var et rigtigt skridt, der blev taget. Fra venstres side ønskede vi da i samarbejde med de demokratiske lande at nå videre frem, og fra januar 1948 og fremefter har vi sammen med de konservative ført adskillige forhandlinger med statsministeren og udenrigsministeren om alle disse problemer. Vi fik, som tinget ønskede, i fjor vinter en udenrigspolitisk debat om spørgsmålet, og ved denne erklærede regeringen på Danmarks vegne, at vi ideologisk, folkeligt og kulturelt stod enige med Vestens lande. Vi var glade for, at vi var nået så vidt, men efter vor mening var det ikke nok. Vi ønskede at komme videre frem, og vi optog nye forhandlinger med regeringen. Disse forhandlinger og vel regeringens egen indstilling medførte, at vi kom i forhandling med Norden om et forsvarssamarbejde. Vi ved alle, hvor vanskelige disse forhandlinger har været, og det er forståeligt, at det var sådan. Sverige er gennem to krige nået igennem ved neutralitetspolitik, selvom det under sidste krig måtte tåle adskilligt i henseende til transporter o. lign., der ikke helt kan forenes med neutralitetspolitik. Norge gik med i krigen, regeringen måtte forlade landet, og Norges stilling er naturligt den, at det forstår, at hvis et lille land står alene i en sådan situation, da er kampen håbløs. Hvis man skal gøre sig håb om at undgå sådanne angreb eller eventuelt bekæmpe dem, da må man have samarbejde med stærkere magter, end de nordiske lande er.

I de forhandlinger, der førtes om dette spørgsmål, og som beviste, hvor mange fælles interesser Nordens folk har, nåede man ret nær sammen i udformningen af en forsvarspagt, men tilbage blev alligevel visse forhindringer, man ikke kunne nå over. Sverige ønskede et alliancefrit forbund, men med våbenleverancer ude fra. Norge ønskede udover dette at få godkendelse af og

[Edvard Sørensen.]

samarbejde med en større kreds af lande. Selvom det samarbejde, vi dengang drøftede, ikke gav noget resultat i den omgang, er det mit håb, at der, når Atlantpagten er tiltrådt fra Danmarks og Norges side, da skulle være mulighed for at føre forhandlingerne videre med Sverige for at nå et samarbejde til gavn for de tre nordiske lande.

I de nordiske forhandlinger, hvor Danmarks regering optrådte som mægler, har vi overfor regeringen været fuldt loyale, selvom vi ikke var helt tilfredse med den stilling, regeringen tog. Vi havde ønsket, at den danske regering i stærkere grad havde støttet Norge i dets synspunkter, fordi de danske og norske interesser på det område er stærkt sammenfaldende. Mit parti havde ønsket, at Danmark og Norge side om side havde arbejdet på løsningen af disse spørgsmål. Men som sagt, vi ønskede ikke at lægge regeringen hindringer i vejen for forsøget på at føre disse forhandlinger igennem, da vi havde et stærkt ønske om at opnå en nordisk forsvarspagt med den forståelse hos Vestens lande, som for os måtte være en betingelse for en sådan pagt.

Da disse forhandlinger var sprængt, og Norge nu henvendte sig til Washington for at få klaret, hvordan Norges forhold under Atlantpagten ville være, da måtte den danske regering tage sit standpunkt. Vi havde den samme henvendelse fra de vestlige lande som Norge, om det interesserede os at komme med i et samarbejde om Atlantpagten, og det viste sig også, efter at det nordiske samarbejde var sprængt, at der ingen mulighed var for et samarbejde mellem Sverige og Danmark. Nu var der ikke længere mulighed for regeringen for at optræde i mæglerens rolle, her måtte tages standpunkt.

Tilbage stod to muligheder: isolationspolitik eller Atlantpagt. Regeringen valgte Atlantpagten, og selvom vi kunne have ønsket starten noget anderledes, end den blev, nemlig at vi havde været ved forhandlingsbordet i Washington samtidig med Norge, ønskede vi ikke at lægge hindringer i vejen for det forslag, der var regeringens, og jeg vil sige regeringen tak for, at det endte med fuld tilslutning til Atlantpagten, fuld tilslutning til de øvrige demokratiske lande, selvom det varede længere, end vi syntes om, før den fandt frem til dette standpunkt.

Hvad er det, vi da skal tage stilling til? Det er enten isolationspolitik, at sætte os udenfor, lægge vort land blot — eller tilslutning til Atlantpagten. Man kan stille

det spørgsmål: hvad ville isolationspolitik bringe os som fredsbevarende faktor, hvis en konflikt opstod? Der er vel ingen, der vil tro, at Danmark som våbenløst, som isoleret land, kan virke fremmende for en verdensfred. Der er vel heller ingen, der tror på, at nogen vil kæmpe for vor frihed, når vi selv sætter os udenfor. Isolationspolitikken er efter min opfattelse vejen til selvudslettelse som selvstændig nation. Atlantpagten er i hele sin opbygning et fredsbevarende dokument. Det altoverskyggende er igen denne sammenslutning at sikre og bevare freden i verden, men ved siden af, hvis ulykken skulle komme, da ikke at stå uforberedte og uenige, som demokratierne gjorde forud for sidste verdenskrig, og endelig er der ved Atlantpagten sikkerhed for, at Danmarks frihed og selvstændighed efter en eventuel stormagtskonflikt vil være sikret.

I forbindelse med denne drøftelse har retsforbundet stillet forslag om folkeafstemning. Som man ved, er vi fra venstres side principielt tilhængere af folkeafstemning, men med den begrænsning, at om de spørgsmål, hvor man ikke kan give fulde oplysninger, så den enkelte vælger udfra disse oplysninger klart kan tage sin stilling og sit standpunkt, der vil det ikke være heldigt at tage en folkeafstemning. Såvidt jeg har forstået, er både retsforbundet og det radikale venstre af den opfattelse, at det er for få oplysninger, der er givet, før vi tager stilling til det spørgsmål, vi står overfor i dag. Min opfattelse er den, at en sådan påstand er urimelig. Vi har igennem det utal af møder, der har været, fra regeringens side modtaget loyale og fyldige oplysninger om alle de informationer, regeringen er i besiddelse af, derunder også informationer om Atlantpagtens indhold i de forskellige faser, den har gennemgået. Efter min mening har vi fået de oplysninger, som er nødvendige, for at rigsdagen kan tage sin stilling og sit standpunkt, men når retsforbundet mener, at der er for få oplysninger, da må det være logisk, at vælgerne umuligt kan tage stilling på det grundlag, der kan forelægges for dem, og derfor må jeg betragte det fremsatte forslag som et uegnet forslag i den foreliggende situation, et forslag, der er ligeså lidt realitetsbetonet som det meste af den politik, der foreslås fra retsforbundets side.

Det ærede medlem hr. Bomholt, der jo også afviste dette forslag, anførte under sin motivering dette, at det kunne være vanskeligt at samle et tilstrækkeligt tal ved en sådan folkeafstemning, og pegede her på

[Edvard Sørensen.]

genforeningen i 1920. Jeg synes, det var for socialdemokratiet et meget uheldigt eksempel at føre frem, for når afstemningstallet dengang blev så lille, var det jo, fordi socialdemokratiet tilrådede sine vælgere ikke at deltage i afstemningen om grundlovsforslaget.

Den beslutning, vi skal træffe, er den alvorligste, vi har stået overfor i mange år. De partier, der eventuelt ikke vil stemme for, må vel have deres grunde derfor, men det er mit håb, at alle danske partier vil sige ja ved afstemningen. Det ville have megen betydning, hvis vi ville tage vort ansvar side om side med dem, for hvem friheden, demokratiet er helligt, og forstå, at vil vi friheden, betyder det ikke, at andre skal sikre os friheden, men at vi selv tager vort ansvar og vor risiko sammen med andre, for hvem friheden er så dyrebar, at man vil betale prisen for dens bevarelse.

For mig står det sådan, at det, vi skal tage stilling til, er spørgsmålet om at være eller ikke være. Kan der i et sådant tilfælde være tvivl om det svar, der af et frit dansk folk skal gives? Det må være et klart og tydeligt ja. For mit parti er der ingen tvivl.

Ole Bjørn Kraft: Det forslag, den højtærede udenrigsminister i går forelagde tinget, kan jeg straks tilsige mit partis støtte. Vi har længe været af den opfattelse, at Danmarks udenrigspolitik burde tilknyttes de vestlige demokratiers fællesskab. Vi havde håbet, at de tre skandinaviske lande i fællesskab kunne have tiltrådt denne politik, og vi nærer stadig dette håb. Vi håber, at den dag vil komme, hvor de tre lande også her står sammen. Norge og Danmark viderefører nu det fællesskab, der blev skabt under krigens skæbne. Heri ligger ikke noget brud på den skandinaviske tanke. Begge lande nærer et varmt ønske om at fortsætte det skandinaviske samarbejde på alle områder. Vor vej har måttet skilles fra Sveriges, men hermed er ikke det sidste ord sagt om det skandinaviske samarbejdes muligheder i fremtiden.

Der kommer tider i ethvert folks liv, hvor det står overfor beslutninger, der kan forandre dets skæbne. En sådan beslutning er den danske rigsdag, der i denne sag må handle på folkets vegne, nu stillet overfor. Det ville være meget urigtigt at tilsløre eller formindske betydningen af det skridt, vi nu skal tage. Det vil føre vort folk ind på en ny og hidtil ukendt vej, det betyder et brud med en politik, der har lang tradition, og sig i vort folks historie. Een gang taget

gives der ikke noget tilbage. Det vil komme til at bestemme vore handlinger og vor skæbne et slægtled fremover og måske længere. Dette skridt kan derfor naturligvis kun tages efter den nøjeste prøvelse og med en klar bevidsthed om, hvad det betyder, hvilke forpligtelser det pålægger os, hvilke følger det vil drage efter sig.

Jeg tror, at alle er klar herover. Vi går ikke ind i denne politik med bind for øjnene. Vi ved i dag ganske nøje, hvad det er, vi beslutter os til. De drøftelser, der siden dette års begyndelse har fundet sted både her i rigsdagen og ved de skandinaviske forhandlinger i København og Oslo, har skridt for skridt ført os til den beslutning, som et stort flertal i dette ting vil slutte sig til.

Indtil den 9. april 1940 fortrøstede det danske folk sig til, at neutraliteten kunne byde garanti for fred og tryghed. Fra 1864 havde regeringer af skiftende farve holdt fast ved denne politik, holdt fast ved, at det var den eneste mulighed for vort folk, efter at det bitre nederlag havde berøvet os enhver mulighed for at gøre os gældende isoleret i magtkamp. Men lad os gøre os klart, hvad det var, vi søgte, og som det var naturligt, at vi tilstræbte under de da herskende politiske konstellationer i Europa. Det var en dansk fred, en fred, der kunne sikre os uden hensyn til, hvordan det gik den øvrige verden. Intet af de problemer, som i dag foreligger for os, var dengang steget over horisonten. Det var en anden verden end i dag. Og lad os huske een ting til, fordi det er af væsentlig betydning ved bedømmelsen af neutralitetens problem i dag: vor neutralitet var en neutralitet med tendens. Dansk politik fulgte en hovedretningslinje: ikke at lægge sig ud med den stærkeste militærmagt på det europæiske kontinent. Denne politik førte os i mellemkrigstidens sidste periode til beslutninger, som i virkeligheden var i modstrid med vore sande interesser, med vor demokratiske samvittighed, og, kan det nu ses, med demokratiets fællesinteresser i Europa.

Vi stemte ikke for folkeforbundsrådets fordømmelse af Hitlers brud på Versailles-traktaten, det brud, der muliggjorde Tysklands oprustning. Vi sluttede en ikke-angrebstraktat med Tyskland, der kom til at fremtræde som en fornægtelse af præsident Roosevelts påstand om, at Hitler truede verdensfreden og Tysklands små nabolande. Vi bragte dette offer på vor neutralitetspolitiks alter. Er de, der nu ønsker at føre den isolerede neutralitets politik i Danmark, rede til at bringe et offer i den situation, som nu foreligger? Ellers vil det simpelthen

[Ole Bjørn Kraft.]

næppe være muligt for dem at føre denne neutralitetspolitik. Det offer, vi bragte i mellemkrigstiden, var forgæves. Neutralitetspolitikken brast, da den kom på tværs af en stormagts strategiske interesser og planer.

Sålidt som i Norge er der derfor i Danmark nogen tiltro til, at neutralitetspolitikken er den trylleformel, der kan frelse os. Den aldeles afgørende betragtning må imidlertid være den fundamentale ændring i magtforholdene og i forholdene mellem staterne, der er indtrådt efter de to verdenskrige. Der er ikke længere tale alene om en Europapolitik; vi må nu tænke i kontinenter, hvor vi før tænkte i lande. De, der endnu er tilhængere af neutralitetspolitikken for Danmarks vedkommende, har ikke forstået dette nye verdensbillede. En ny verdenskrig vil gå med syvmileskridt over jorden. De chancer, der kan være for, at et lille land, der som vort er placeret på et afgørende strategisk punkt, gennem sin politik kan bevæge de kræfter, der er sluppet løs, til at vise hensyn, er så latterligt små, at man ikke kan regne med dem, når vi skal tage stilling til vort lands sikkerhedsproblem, så meget mindre som, hvad jeg senere skal komme til, vort sikkerhedsproblem må ses som et led i hele verdens sikkerhedsproblem. Det var en erkendelse af realiteten i dette nye verdensbillede, der førte til De Forenede Nationer og de pagtbestemmelser, som skabte et sikkerhedssystem, der skulle sikre freden. Ved tiltrædelsen af De Forenede Nationer erkendte også Danmark, at neutraliteten i gammeldags forstand ikke længere eksisterer. Nu må alle erkende, at De Forenede Nationers sikkerhedssystem er brudt sammen, ikke længere kan byde noget land og i særdeleshed ikke små lande nogen tryghed, nogen sikkerhed.

Men med sammenbruddet af dette sikkerhedssystem er vi ikke vendt tilbage til de gamle tilstande. Spørgsmålet er fortsat: Hvorledes skal landene nu sikre deres fred under disse nye vilkår? Atlanterhavspagten er blevet det svar, som alle Vesteuropas demokratier undtagen to, Sverige og Schweiz, hvis forhold må erkendes at være af ganske særlig karakter, har givet på dette spørgsmål.

Jeg vil, inden jeg går videre, nævne et ganske særligt forhold, der foruden de forhold, jeg allerede har nævnt, bidrager til, at man må have en overordentlig stærkt tvivl om neutralitetspolitikken mulighed og berettigelse. Jeg tænker på de kommunistiske partiers placering som en faktor i magtkampen. De kommunistiske partiers afsværgning af den nationale loyalitet, deres

trusel om at ville fremme deres verdensrevolutionære planer ved en uforbeholden tilslutning til og en kritikløs accept af en enkelt stormagts politik, vil ved et krigsudbrud true med at rejse krigen indefra i ethvert land, der ikke slutter sig til eller er forbundet med den pågældende stormagt. Jeg tror, at neutralitetspolitikken tilhængere skulle tage dette synspunkt op til nøjere prøvelse, hvis de, hvad jeg tror, har et varmt ønske om virkelig at bidrage til vort folks frihed og tryghed i fremtiden.

Sikkerhedsproblemet må blive det centrale i vore overvejelser; både tilhængere og modstandere af neutralitetspolitikken må kunne enes i den betragtning, at vort sikkerhedsproblem kræver, at vi skal kunne forsvare os, hvis vi bliver angrebet, ja, at neutraliteten, hvis den skal være andet end tomme ord, som den var i 1940, kræver, at landet ikke henligger som et militært tomrum, der efter alle erfaringer er til fordel for den nærmestliggende stærke militærmagt. Uden våben betyder en sådan neutralitet, at man på forhånd giver en aggressiv magt en fordel på bekostning af de fredselkende magter andetsteds. Ingen kan heller være i tvivl om, hvem det er, vi skal forsvare os imod. Der kan kun blive tale om stormagter, ikke om mindre lande. Vort forsvar må altså være således indrettet, at vi har nogen mulighed for at kunne yde modstand mod et angreb, hvis man ikke på forhånd giver tilslutning til den aggressive part. Hvis vi ikke har nogen mulighed for et forsvar, vil der kun være overladt det danske folk to udveje mod et angreb under en stormagtskrig: okkupation eller evakuering. Også dette burde neutralitetspolitikken tilhængere tage i betragtning. Det var dette grundsynspunkt, nødvendigheden af at kunne yde modstand mod angreb selv fra en stormagt, der var genstand for overvejelserne i den skandinaviske forsvarskomite, og som dannede grundlaget for konferencerne i København og Oslo. Man nåede i denne komité til den enstemmige opfattelse, at der var to ting, der var nødvendige, hvis det skandinaviske forsvarsforbund skulle kunne blive en realitet, der løste de skandinaviske landes sikkerhedsproblem, og hvad der her gælder for et forbund, gælder naturligvis i endnu højere grad, hvis landene står hver for sig. Det ene var, at det var nødvendigt, at først og fremmest Norge og Danmark fik adgang til at skaffe sig den fornødne moderne udrustning, der kunne bringe disse landes forsvar på højde med Sveriges, når hensyn tages til landenes størrelse og økonomiske

[Ole Bjørn Kraft.]

bæreevne. Det andet spørgsmål, der blev klaret ved komiteens undersøgelser, var, at selv et Skandinavien forenet i et forsvarsforbund på et eller andet tidspunkt og meget hurtigt efter krigerisk angreb måtte have hjælp udefra. Der er altså ingen basis for den betragtning, at et skandinavisk forbund — og langt mindre naturligvis da et dansk forsvar — vil kunne blive af en sådan karakter, at det alene kan afvise et angreb. Selv et oprustet forenet Skandinavien, var alle sagkyndige enige om, måtte i løbet af kortere tid, i løbet af nogle uger have hjælp udefra, hvis dets forsvar ikke skulle bryde sammen og dermed angrebet lykkes og landene besættes.

Med hensyn til våbnene er der et synspunkt, som jeg synes altid bliver glemt af modstanderne af Atlantpagten — og jeg taler her hele tiden kun om dem, der er modstandere ud fra nationale synspunkter; kommunisternes motiver er jo ganske andre, hvad de så end siger —, disse nationale modstandere af Atlantpagten glemmer, at vi uden Atlantpagt alene skal bygge et forsvar op, og et forsvar er nødvendigt, hvis neutraliteten ikke skal være et tomt ord. Og hvis vi ved vore egne ressourcer skal tilvejebringe den udrustning, der her er tale om, vil omkostningerne herved blive så høje, at man vanskeligt vil kunne bære omkostningerne derved, hvis de sociale foranstaltninger, den indre front, som både de og vi er enige om, ikke må svækkes. Jeg tror, det er nødvendigt, at man giver et svar på det spørgsmål, her er blevet rejst, en forklaring på, hvad det er, man egentlig tænker sig, og hvorledes man vil føre den politik, man nu anbefaler, ud i livet. Det afgørende er imidlertid, om vi har nogen mulighed for at skaffe os våben, nogen mulighed for at få hjælp, og vel at mærke ikke en uforberedt, improviseret og derfor i de fleste tilfælde virkningsløs hjælp, men en planlagt og forberedt hjælp, der giver os en mulighed for at hindre, at vort land påny bliver besat, der giver os en mulighed for at hindre, at vi påny mister vor frihed. Har vi en sådan mulighed, hvis vi vil afvise en tilknytning til de lande, eller de forbund af lande, hvorfra vi alene kan få våben, og hvorfra vi alene kan få hjælp?

Det konservative folkeparti har hele tiden været af den opfattelse, som også fandt udtryk i det norske synspunkt, at der for Skandinavien og Danmark og for det skandinaviske forbund, hvis det skulle blive andet end paragraffer i et dokument, ikke var anden vej at gå end at søge denne til-

slutning, hvad også mange andre grunde iøvrigt måtte tilskynde os til. Sveriges standpunkt var et andet, det befinder sig i en anden situation end vi og Norge, det har motiver, som kun kan vække respekt for dets holdning, selvom jeg tror, at den kommende udvikling kan føre til en revision af det standpunkt, som Sverige indtil i dag har indtaget. De skandinaviske forhandlinger måtte derfor briste. Måske ville en anden mulighed have været tilstede, hvis forhandlingerne var påbegyndt på et tidligere tidspunkt og ført frem til et resultat, således at det skandinaviske forbund havde eksisteret som en realitet, da tanken om Atlanterhavspagten blev rejst. Nu var det rigtigt at se kendsgerningerne i øjnene og ikke søge en løsning, der ikke var virkelighedsbetonet. Efter at mulighederne var prøvet til bunds, besluttede Norge sig hurtigt til at søge deltagelse i de afsluttende forhandlinger om Atlanterhavspagten. Vi ønskede, at regeringen med det samme skulle have truffet en lignende beslutning, men jeg vil gerne erkende, at med det resultat, der her foreligger ved regeringens forslag og ved vor underskrivelse af pagten, inden den er ratificeret af andre, undgår man de vanskeligheder og farer, som man frygtede skulle opstå, hvis vi havde handlet mere tøvende. Det var derfor rigtigt, at udenrigsministeren besluttede sig til så hurtigt, som det var muligt med moderne befordringsmidler, at begive sig til Washington.

Hvad er nu hovedpunktet i den pagt, som Danmark forbereder sig til at underskrive? Derom er for mig ingen tvivl. Det er solidariteten, det er beslutningen om, at de demokratiske stater, der slutter sig til pagten, vil stå sammen, en for alle og alle for en, således at angreb på een medlemsstat vil betyde et angreb på dem alle og dermed udløse den store krig. Det er i denne beslutning, at pagtens afgørende betydning ligger. Hvilken fristelse ville det ikke være for en aggressivt sindet statsmagt, hvis den kunne regne med at have held til at sætte sig i besiddelse af den ene eller den anden af de svage europæiske stater, også Danmark, uden derved at risikere at komme til at møde en jævnbyrdig modstander. Atlanterhavspagten sætter en stopper for en sådan tankegang, og herved åbner den den mulighed og den chance, som er alle menneskers drøm og længsel, at der slet ikke vil blive nogen krig.

Atlanterhavspagten er et storstilet forsøg på at etablere en magtbalance, som er i stand til at sikre freden. Ved at sige: ikke noget nyt München! har den en mulighed

[Ole Bjørn Kraft.]

for at sikre freden i vor tid. Men, vil skeptikerne sige: pagten sikrer ikke, at Amerika automatisk vil gå i krig, hvis et af landene bliver angrebet. Enhver ved, at årsagen hertil er at finde i den amerikanske forfatning, og vel iøvrigt også i andre landes forfatninger. Dette kan synes en svaghed, men lad mig, inden jeg besvarer det spørgsmål, som her rejses, pege på en side derved, som de, der er modstandere af pagten — og her tænker jeg for en gangs skyld på kommunisterne, som hævder, at det er en aggressiv pagt, der forbereder krig —, skulle tænke på, at just i denne kendsgerning, at kongressens tilslutning til krig er nødvendig, ligger der en garanti for, at pagten ikke har krigeriske og aggressive hensigter. Man kan ikke tænke sig et demokratisk, folkestyret land, hvis nationalforsamling uden provokation vil beslutte sig til at starte en præventiv krig. Jeg tror ikke, der findes noget folk, der frivilligt vil styrte sig ud i en krig. Demokratierne må bygge på freden, de demokratiske partier må bygge på freden. Det er de diktaturstyrede stater, det i vort århundrede har været overladt at begynde en krig, ligesom diktaturerne selv udspringer af nød og krig. Atlantpagten er og kan derfor kun være en defensiv pagt, en fredspagt, et forsvarsforbund — ikke en militæralliance.

Med hensyn til Amerikas forpligtelse til at gå i krig i tilfælde af et angreb er det ikke det formelt juridiske, der er det afgørende. Det afgørende er den amerikanske politik, den politik, der er proklameret, og som Amerika er forpligtet på. Diktaturer kan måske skifte politik fra den ene situation til den anden — vi har oplevet slående beviser derpå. Demokratier kan og vil det ikke. Amerika har valgt sin politik, fordi Amerika venter — således som det jo også er hovedtanken i Atlantpagten — derved at kunne sikre freden. Det vil ikke kunne opgive denne politik, fordi de grunde, der har fået det ud i den, er tungtvejende og stadig vil være tilstede, så længe freden er truet.

Det afgørende er endvidere — og heri ser jeg det mest betryggende ved Atlantpagten — den nye situation, som vi ved denne amerikanske politik og ved Atlantpagten vil befinde os i, så snart den er underskrevet.

Hvad er nemlig forskellen på situationen i 1939 og situationen i 1949? I 1939 førte Amerika på basis af neutralitetslovene af 1935 og 1939 en klar isolations- og neutralitetspolitik. I 1949 eller 1950 eller et eller andet år ud i fremtiden vil Amerika, hvis

krigen kommer, være moralsk og lovligt bundet gennem Atlantpagten til at betragte et angreb, der berører sikkerheden i hele det nordatlantiske område, som et angreb på De Forenede Stater.

I 1939 kunne Hitler starte en krig med nogenlunde sikkerhed for, at Amerika ville forblive neutralt i så lang en periode, som efter Hitlers opfattelse var nødvendig for, at Hitler kunne vinde krigen. I 1949 vil ingen aggressiv magt på samme måde i sine overvejelser kunne regne med, at De Forenede Stater ikke vil gå i krig. Ingen krig kan slippes løs, uden at den, der giver ordren dertil, må være forberedt på, tage med i sine beregninger og kalkulationer, at han med det samme vil have Amerika og England og de andre forbundne stater som mægtige modstandere. Tror man, at Østrig var blevet besat, Tjekkosllovakiet erobret og Polen angrebet, hvis Hitler i 1938 og 1939 havde måttet se den samme situation i øjnene?

Atlantpagtens hovedformål er og bliver derfor gennem et fast organiseret samarbejde imellem de demokratiske stater at beskytte verden imod en ny krig.

Når vi nu står overfor at skulle tage beslutningen om at tilslutte os Atlantpagten, indgår naturligt i vore overvejelser, hvorledes vor stilling vil blive, hvis vi beslutter os til at sige nej dertil. Det forekommer mig, at de nationale modstandere af pagten i alt for høj grad har koncentreret sig om den negative kritik og i altfor ringe grad synes at have overvejet den situation, Danmark vil befinde sig i, hvis vi beslutter os til en isoleret neutralitetspolitik, og anden mulighed — derom er vi vel enige — findes i dag ikke.

Må jeg iøvrigt have lov til at spørge: Er der overhovedet nogen mulighed for en neutralitetspolitik i vor situation? En væbnet neutralitetspolitik vil være udelukket, fordi vi ikke vil kunne skaffe os den udrustning, som er nødvendig dertil — om ikke af andre grunde så af økonomiske. Og vil en våbenløs neutralitetspolitik overhovedet have nogen mulighed for at blive accepteret og respekteret, når man samtidig — som det jo er disse partiers hensigt, og som de naturligvis vil og må gøre — erklærer sin ideologiske samhörighed med de demokratiske vestmagter og deltager — som man har tilkendegivet, at man har til hensigt — i opbygningen af et økonomisk og politisk fællesskab mellem alle vestlige demokratier? Tror man så, at en våbenløs neutralitet vil blive godkendt, at man vil have tillid til den, at man vil regne med, at dette våben-

[Ole Bjørn Kraft.]

løse neutralitetsland ikke vil blive besat fra nogen side, eller at det ikke i en given situation vil træffe en beslutning i overensstemmelse med hele den indstilling, som det iøvrigt har?

Modstanderne af pagten, de, der anbefaler en isoleret neutralitetspolitik, skylder os et sandsynlighedsbevis for, at deres politik overhovedet rummer nogen mulighed, ikke i teoriens og i den politiske diskussions verden, men i realiteternes verden, i den verden, hvor menneskers liv og død afgøres, og hvor det drejer sig om de danske hjemms fremtid og vor friheds fremtid. De skylder os bevis for, at denne politik overhovedet kan gennemføres.

Min opfattelse er, at en sådan våbenløs, venneløs og isoleret neutralitetspolitik, som man går ind for, vil gøre Danmark til et vægeløst bytte i det storpolitiske spil.

Vi har talt så meget om freden, fordi den ligger os alle så stærkt på sinde. Lad mig også sige et par ord om friheden. Hvordan vil friheden være stillet i en sådan situation med den våbenløse neutralitet, vor evne til at kunne yde modstand, vor frihed til at bestemme vore egne indre forhold, hvis nogen vil blande sig i dem udefra, når vi ved egen fri beslutning har vendt ryggen til de kræfter i verden, der i fremtiden ellers vil være vore støtter, og når vi ved, at der indenfor vort lands grænser vil være partier, der vil støtte kravene udefra, og så ikke finder en stat, der er rede til at forsvare og hævde sig, men finder en stat, der i en sådan situation vil være vægeløs overfor ethvert påtryk... (*Martin Nielsen*: Gentag talen fra 20. august!)... og lad mig tilføje: ikke alene vor egen frihed... (Afbrudelse)... ja, jeg forstår godt, at kommunisterne rejser sig i sæderne og begynder at tale med, det er noget, der har betydning for dem og for os alle at få disse forhold klarlagt... men altså ikke alene vor egen frihed, også andres frihed vil vi sætte på spil derved. Vi vil i så fald unddrage os vor del af pligterne til at forsvare friheden i verden og til at yde modstand mod de kræfter, der vil lægge friheden øde og vil berøve os alle de værdier, der giver livet værd og indhold.

Der er indtil i dag i den danske diskussion ikke givet noget svar på alle disse spørgsmål, men det er store og afgørende spørgsmål, både for os og for den vestlige demokratiske verden, som vi er en del af. Jeg forstår ikke, hvorledes man, når man tilråder en sådan politik, kan tage ordet solidaritet i sin mund. Et nej til atlantpagten vil betyde et dansk folk, der har givet af-

kald på at udøve afgørende indflydelse på sin egen skæbne, som vil være henvist til at sidde med hænderne i skødet og med angst i hjertet og vente på, hvilken skæbne der andre steder forberedes for vort folk. En tilslutning til Atlantpagten sætter et mål, sætter folket en opgave, som det har mulighed for at løse, vil kunne samle dets kræfter om en udsigt til, at dets indsats for sin fred og frihed ikke vil være forgæves.

Men opgaven er ikke løst med pagtens underskrivelse, tværtimod vil vi dermed gå ind i en periode, hvor der på mange områder vil blive stillet store krav til vort folk, krav til dets politiske evne til at hævde sig i samarbejde med andre, krav til at kunne forme sin egen danske udenrigspolitik, krav til dets vilje til at opfylde pagtens forpligtelser og forudsætninger. Det vil ikke være ulæselige opgaver, men det er ved egne kræfter vi skal løse dem, ved at samle os om dem med beslutsomhed og målbevidsthed, og først af alt vil det jo være nødvendigt hurtigt at fastlægge hovedlinierne for vort forsvars opbygning. Jeg stoler her på de tilsagn, den højtærede forsvarsminister har givet om, at vi nu, når denne beslutning er truffet, meget hurtigt skal gå i gang med overvejelserne på dette område. Det er nemlig nødvendigt, at vi påtager os solidaritetens forpligtelser. Vi kan ikke få fordelene uden samtidig at gå ind på at tage forpligtelserne. De partier, der stemmer ja til regeringens forslag, giver dermed også tilslutning til pagtens bestemmelse i artikel 3, hvori det hedder, at de stater, der tilslutter sig, hver for sig og i fællesskab, gennem stadig og effektiv selvhjælp og gensidig hjælp skal opretholde og udvikle deres individuelle og kollektive evne til at imødegå væbnede angreb.

Der er et spørgsmål, som det vil være af betydning at få besvaret, inden denne debat slutter: Hvorledes vil stillingen til pagten være hos de partier -- jeg tænker i denne forbindelse naturligvis ikke på kommunisterne; for at de vil fortsætte med alle mulige provokationer og sabotageforsøg, anser jeg for givet, men jeg tænker på de andre partier, der ikke har givet tilslutning til pagten. Det er naturligvis flertallet, der har truffet beslutningen og taget det historiske ansvar for den, men også mindretallet har et ansvar overfor fremtiden. Selvom mindretallet ikke mener, at den beslutning, vi træffer, er den rette, må det i et demokratisk samfund have en pligt til at bidrage til, når en politik er fastlagt og ikke kan ændres, da at understøtte den, så den kan nå sit mål, og ikke ved sin holdning eller agitation

[Ole Bjørn Kraft.]

støtte kræfter, der har helt andre motiver og helt andre formål, med deres modstand imod pagten.

Fra forskellig side har man rejst spørgsmålet om en folkeafstemning, enten før eller efter pagtens underskrivelse. Jeg tror ikke, det forslag er vel gennemtænkt. Efter min opfattelse har man ikke taget tilstrækkeligt hensyn til den situation, der vil foreligge, inden folkeafstemningen har fundet sted, eller de følger, som en sådan folkeafstemning på forskellig måde kan få. Da jeg er klar over, at et aldeles overvejende flertal i det danske folk er enig i rigsdagens beslutning, og da den foreliggende sag ikke egner sig til langvarige diskussioner, hvor alligevel mange spørgsmål vil forblive ubesvarede af sikkerhedsmæssige grunde, og under hensyn til den udnyttelse, der vil blive gjort af denne lejlighed fra kommunistisk side, som ikke vil tage hensyn til landets interesser, må jeg på mit partis vegne tage afstand fra dette forslags gennemførelse.

Når det konservative folkeparti herved giver sin uforbeholdne tilslutning til regeringens forslag til rigsdagsbeslutning, gør vi det i den faste overbevisning, at vi dermed tjener frihedens og fredens sag, at Danmark ved at gå ind i det demokratiske fællesskab kan give sit bidrag til opbygningen af en ny verden med større solidaritet, med mere vilje til at arbejde for menneskenes fælles interesser og med mulighed for at kunne åbne døren til en ny tid med frihed, fred og samarbejde.

Jørgen Jørgensen: Når den danske rigsdag står overfor en så alvorsfuld beslutning og skal afgøre, om Danmark skal forlade den udenrigspolitiske linie, som under skiftende magtkonstellationer i Europa har været fulgt i næsten 150 år, er der god grund til meget nøje at overveje, om dette skridt er forsvarligt.

Det bliver nu i visse kredse herhjemme næsten betragtet som noget uværdigt at tale om, at Danmark skal stå neutralt og holde sig udenfor de store magtgrupperinger i verden. Men Danmarks historie viser dog, at den udenrigspolitiske linie, der bygger på neutralitet, har ført til det resultat, at Danmark trods krige og omvæltninger i

Europa og trods to verdenskrige i dette århundrede er kommet igennem disse opgør, ikke uden mén, men dog således, at Danmark i dag står som et frit og uafhængigt land. Det er dog kendsgerninger, man bør have for øje, når man nu med så megen iver og voldsomhed opfordrer til at forlade den udenrigspolitik, Danmark hidtil har ført.

Når man fra regeringen og de partier, der støtter regeringen — socialdemokratiet, konservative og venstre — fremhæver, at muligheden for en dansk neutralitetspolitik er helt forandret, gør jeg opmærksom på, at det samme er sagt tidligere her i landet, når militæralliancer har været på tale, men bagefter kunne alle se, at det var til Danmarks lykke, at man trods modstand og stemninger alligevel fra de ansvarlige politiske myndigheders side fulgte den fastlagte kurs. Nu kan det naturligvis ikke falde mig ind at sige, at forholdet i dag ikke er anderledes end i 1870 eller i 1914, men alligevel forekommer det mig, at sagen er ikke så enkel og ligetil, som en del mennesker indenfor de politiske partier synes at mene.

Det spørgsmål, rigsdagen må stille sig, når vi skal træffe beslutning med hensyn til Danmarks deltagelse i Atlantpagten, er: Bidrager dette til at øge sikkerheden for Danmark, og er dette skridt til gavn for freden i verden? Jeg står ikke på det standpunkt, at den isolerede neutralitet er det, Danmark til enhver tid og under alle forhold skal tilstræbe. Det kan netop siges, at Danmark ved sin tilslutning til De Forenede Nationer er gået bort fra den isolerede neutralitet, og i stærkere grad kan dette naturligvis hævdes at være tilfældet, da Danmark støttede alle bestræbelser for at få tilvejebragt en skandinavisk union, hvor Sverige, Norge og Danmark forpligtede sig til solidarisk at stå sammen, såfremt et af de tre lande blev angrebet. Men det må dog her erindres, at De Forenede Nationer ikke er en blokdannelse, men en fredsorganisation, hvori alle betydende stater i hele verden er deltagere og har forpligtet sig til at arbejde for freden, og med hensyn til Danmarks tilslutning til en nordisk pagt er det rigtigt, at dette betød, at Danmark opgav sin isolerede neutralitet, men vi opgav den for at tilslutte os en gruppe af stater, der havde neutraliteten som mål for sin udenrigspolitik. Det var den nordiske pagts forud-

[Jørgen Jørgensen.]

sætning, at det var en alliancefri ordning, og at Norden stod udenfor de store magtgrupperinger i verden. Jeg mener derfor, at den stilling, Danmark har taget ved sit medlemskab af Forenede Nationer og ved sin tilslutning til et skandinavisk alliancefrit forbund ikke er noget brud på den principielle linie, der hidtil er fulgt i dansk udenrigspolitik, medens derimod en tilslutning til Atlantpagten fuldstændig bryder med alle traditioner i dansk udenrigspolitik.

Det var meget ulykkeligt, at forhandlingerne om et nordisk forbund ikke førte til et resultat. Det kan få skæbnesvangre følger for alle tre lande, at det brast. En hovedårsag til, at det brast, var spørgsmålet om muligheden for at kunne købe våben hos vestmagterne, et spørgsmål, som Norge lagde så afgørende vægt på. Efter de oplysninger, der nu foreligger, synes der ikke at være megen udsigt til, at våbenleveringer i det hele taget kan forventes i større udstrækning til de nordiske lande i den nærmeste tid, selvom disse stater deltager i Atlantpagten.

Der er for mig ingen som helst tvivl om, at det skandinaviske forbund ville være det bedste for de nordiske lande, fordi det giver hvert enkelt af de tre lande den største grad af sikkerhed, som det under de givne forhold er muligt at opnå, og det er tillige det mest virksomme middel til afspænding, til sikring af freden i verden, som de nordiske lande er i stand til at yde. Og da fredens mål udelukkende og alene er det, vestmagterne tilstræber, ville et fritstående skandinavisk forbund også være i vestmagternes interesse. Der er da også noget, der tyder på, at disse synspunkter er ved at vinde forståelse indenfor politiske kredse i Amerika, og der kunne måske derfor være grund til påny at overveje de muligheder for en fælles nordisk politik, som fremtiden måtte bringe.

Når jeg tilråder, at Danmark holder sig udenfor Atlantpagten, er det ikke, fordi jeg mener, at Danmark skal ligge isoleret og ikke deltage i arbejdet på at styrke sammenholdet og solidariteten mellem demokratiene i verden. Ethvert forsøg, der er gjort på at opbygge et mellemfolkeligt samarbejde, har det radikale venstre været en varm talsmand for og aktiv deltager i. Vi var med i første række i folkeforbundsarbejdet efter 1920, og vi har efter 1945 under Forenede Nationer på alle områder, hvor vi har haft mulighed derfor, ydet vort bidrag i det internationale samarbejde. Vi har også fra det radikale venstres side uden for-

behold støttet tanken om, at der skulle stilles militær magt bag de beslutninger, som Forenede Nationer traf, hvis freden var i fare og en nation nægtede at respektere deres afgørelse. Vi har fra det radikale venstre i den seneste tid været med i arbejdet for at opbygge et Europas forenede nationer. Vi har fra første færd anbefalet og tilrådt, at Danmark var med i et økonomisk samarbejde om Marshallhjælpen. Vi anser denne støtte fra Amerikas Forenede Stater til Europas økonomiske genopbygning for en storsindet handling, som der er grund for os til at være taknemlige for. Det radikale venstre har endvidere på ethvert tidspunkt været med i det internationale arbejde, hvor sociale og kulturelle spørgsmål kunne fremmes. Der har i det hele taget ikke været noget i samarbejdet med de demokratiske nationer, som vi ikke har støttet og arbejdet med på for at styrke og udbygge sammenholdet og solidariteten mellem folkene.

Jeg fremhæver denne holdning fra det radikale venstres side for at fastslå, at vi anerkender og godkender den opfattelse, at sammenhold og solidaritet er en nødvendighed, hvis de frie demokratiske nationer skal kunne hævde sig i verden.

Jeg ønsker yderligere at understrege, at det, jeg forstår ved demokrati, hele det livssyn og samfundssyn, jeg bekender mig til, finder jeg udtrykt indenfor de nordiske folk og inden for vestmagternes demokrati; det er inden for de vestlige demokratier, det danske folk finder fællesskab i politiske idealer, i kulturliv og folkeliv, og det er en livsinteresse for det danske folk, at dette livssyn bliver grundlag for den kommende tids udvikling i Europa. Om det danske folks holdning i så henseende kan der ikke noget sted i verden herske tvivl.

Jeg tror, det er vestmagternes oprigtige mening, at pagten kun skal tjene defensive formål. Det er efter min opfattelse ganske hen i vejret at tale om, at vestmagterne ved oprettelse af denne pagt tilsigter krig, tværtimod, jeg føler mig overbevist om, at vestmagternes eneste formål er at undgå krig og bevare fred, og det er aldeles klart, at dette også er den danske regerings ønske og det eneste mål, regeringen har for sin politik. Når jeg alligevel tilråder, at Danmark holder sig uden for Atlantpagten, er det, fordi det er min bestemte opfattelse, at det er i Danmarks interesse og i vestdemokratiernes interesse, at Danmark ikke er tilsluttet pagten. Det radikale venstre mener, at den nye kurs i dansk udenrigspolitik, som regeringen foreslår, er en yderst, yderst

[Jørgen Jørgensen.]

farlig vej for vort folk, det er en politik, der øger Danmarks risiko uden at give tilsvarende større sikkerhed, og jeg mener, det er nødvendigt at sige det lige ud: kommer krigen, er Danmarks stilling betydelig forværret, når vi står som medlemmer af Atlantpagten. Siger man så derved, at det er netop for at undgå krig, vi skal tilslutte os vestpagten, stiller jeg mig meget tvivlende overfor denne betragtning holdbarhed. Jeg tror ikke på, at en opdeling af verden i to store magtgrupper vil mindske faren for krig. Historien har talrige eksempler på, at det at tilstræbe en militær magtbalance i denne verdensdel næsten altid førte til, at krigen kom. Jeg undervurderer ikke den fare, der truer vort land, men jeg tror, at risikoen er mindre, når vi er udenfor, end når vi er deltagere i pagten.

Man fremhæver fra regeringens side og fra de partier, der støtter den, at Danmark ikke kan holde sig udenfor, for så står vi helt isoleret. Derved vil jeg gerne sige, at Danmark i så fald vil få den samme stilling som Sverige, som Schweiz og andre små frie demokratiske nationer, hvis beliggenhed og forhold begrunder en særlig stilling. Vil man hævde, at Sveriges stilling med det stærke forsvarsberedskab, dette land råder over, ikke kan sammenlignes med Danmarks, er det rigtigt, at der er en betydelig forskel i den militære modstand, Sverige og Danmark kan yde, men der er dog ingen, der vil regne med, at selv Sverige med sit stærke forsvarsberedskab vil kunne holde stand overfor et tilsigtet overfald fra en stormagt; også Sverige må se i øjnene den mulighed, at det kan blive besat. Danmark skal naturligvis indrette et militært beredskab, der er afpasset efter vore forhold, og et militært beredskab, der kan sikre først og fremmest ro og orden i landet, stærkt nok til at sikre, at ikke små grupper af uansvarlige personer her i landet kan rende demokratiet over ende. Et dansk forsvarsberedskab må dog naturligvis også tage det hensyn, at det må ligge indenfor landets økonomiske bæreevne, men med den beliggenhed, Danmark har, og vore geografiske forhold taget i betragtning, må det stå enhver klart, at vort land er ude af stand til at indrette et militært beredskab, der kan forhindre, at en stormagt, der voldeligt bryder alle aftaler, besætter landet; det må samtidig tilføjes, at selvom Danmark tilslutter sig Atlantpagten, må man erkende, at et tilsigtet overfald fra en stormagt ikke vil kunne afværges. Det er den barske virke-

lighed, vi er stillet overfor, og som vi må tage standpunkt til.

Når jeg da i denne situation må råde til, at Danmark ikke tilslutter sig pagten, er det, fordi jeg mener, at der er mindre risiko for konflikt og mindre fare for krig, når Danmark er udenfor vestmagtaftalen. Et Danmark, der står udenfor, er heller ikke overladt til en isoleret neutralitet i gammeldags forstand. Endnu består da De Forenede Nationer, og de store demokratiske magter har garanteret de små nationers fred og sikkerhed, og med sikkerhedsrådet som den institution, hvor lande, der føler sig truet, har ret til at indanke deres sag, må vi have grund til at vente, at udøvelse af vold mod et lille fredeligt folk vil drage konsekvenser efter sig. Det forekommer mig at være letsindigt, når det ærede medlem hr. Ole Bjørn Kraft nu vil gøre De Forenede Nationer til ingenting og deres sikkerhed til ingenting, og jeg synes også, at den højtærede udenrigsminister i går var for tidlig på færde med at afskrive De Forenede Nationer som en sikkerhedsgaranti for Danmark.

Et af de argumenter, der fra konservativ og venstres side, og nu også fra socialdemokratiet og regeringen, fremføres som et hovedpunkt til støtte for tilslutning til Atlantpagten, er, at Danmark som medlemsstat hurtigere kan få våben og få våben i større mængde. Jeg tillægger ikke dette argument nogen særlig vægt. For det første synes der ikke at være nogen større mulighed for våbenleveringer i de første år, selvom Danmark er medlemsstat, men dernæst vil det være forkert at bibringe den danske befolkning den tro, at store våbenleveringer betyder sikkerhed for Danmark. Der er ikke nogen virkelig sagkyndig, der vil mene, at Danmark selv med nok så meget militærmateriel leveret udefra er i stand til at forsvare sig overfor et voldeligt overfald af en stormagt eller i stand til at forhindre en besættelse, og ingen venter jo, at Atlantpagten giver garantier herimod. Det må heller ikke glemmes, at Danmarks stilling i så henseende er en helt anden end Norges, så at det, der opnås for de to lande ved pagten, overhovedet ikke kan sammenlignes.

Jeg kan derfor ikke anse argumenter om muligheden af store våbenleveringer for særlig afgørende og betydningsfulde under bedømmelsen af, hvad der tjener landets sikkerhed, og at bygge op i fredstid et stort militærapparat, der ikke har en særlig dansk interesse, men er et led i en stor magt-

[Jørgen Jørgensen.]

balanceplan, anser jeg for yderst, yderst ulykkeligt og farligt. Det vil, det kan ikke undgås, svække folkets sociale og økonomiske muligheder og forringe vor hele folkelige og kulturelle styrke. Sagen er ikke så enkel og ligetil, som det undertiden kommer til udtryk, navnlig fra konservativ og venstres side. Disse to partier har jo været parate til, længe før pagten nogensinde blev udformet, og før nogen kendte, hvilke garantier og hvilken risiko en tiltrædelse fra dansk side rummer, at indmelde Danmark i vestpagten.

Overfor regeringen og socialdemokratiet vil jeg gerne sige, at vel er det rigtigt, at Danmarks stilling er en anden, efter at Norge har taget sit standpunkt for tilslutning til pagten, men selv dette taget i betragtning vil jeg dog gøre opmærksom på, at en ikke ringe del af de argumenter, der indtil for ganske nylig blev fremført fra regeringen og socialdemokratiet mod Atlantpagten, heller ikke nu kan forkastes som værdiløse. Det forekommer mig, at det ærede medlem hr. Bomholt i sin tale for lidt havde i sin erindring netop de argumenter mod Atlantpagten, som det samme ærede medlem for ikke lang tid siden fremførte. Jeg mener, at regeringen, presset af konservative og venstre, har forceret denne sag alt for stærkt frem. Der er mange særlige forhold for Danmarks vedkommende i forbindelse med Atlantpagten, som burde være ganske anderledes afklaret, før beslutning blev taget af rigsdagen, og jeg tror ikke, det vil være tilstrækkeligt betryggende med en erklæring fra det ærede medlem hr. Ole Bjørn Kraft om, at han er fuldkommen klar over alle konsekvenser af denne pagt. Hvis han er det, er han det eneste menneske her i landet, der er det! Man må dog gøre sig klart, at når Atlantpagten er ratificeret og trådt i kraft, er de lande, der har tilsluttet sig pagten, en enhed, og hensynet til det enkelte land vil da træde i baggrunden. Danmarks stilling er imidlertid af en særlig karakter. Vi er måske et af de lande indenfor pagten, der er mest udsat, og samtidig et af de lande, som vanskeligst kan få hurtig hjælp og derfor løber den største risiko. Dette beder jeg tingets ærede medlemmer tage i betragtning, når hver enkelt nu inden længe skal tage stilling til et af de mest betydningsfulde spørgsmål, der har foreligget til afgørelse i de sidste 100 år.

Om pagtens enkelte bestemmelser skal jeg ikke sige meget. Jeg går ud fra, at for-

slaget på sædvanlig vis kommer i udvalg, og dér vil enkelthederne kunne drøftes. Det er dog vistnok kun få, der vil modsige mig, når jeg hævder, at pagten ikke yder en sikkerhed, der står i forhold til den risiko, Danmark påtager sig. Den adgang for Danmark til at kunne holde sig udenfor, hvis en krig udbryder et andet sted i verden, og som er fremført heroppefra som en fordel for Danmark, må man dog tage i betragtning samtidig betyder, at også derigennem er sikkerheden for hjælpen til Danmark fra de andre deltageres side mindre. Har tinget overvejet følgerne af, at Danmark her binder sig 20 år frem i tiden til en ordning, hvor vort land forpligter sig til at indordne sig i et stort militært system?

Jeg opfordrer så indtrængende, som jeg kan, dette tings medlemmer til at overveje og gennemtænke endnu en gang alle de forhold, der knytter sig til tilslutning til pagten. Jeg er overbevist om, at der er stor usikkerhed og megen tvivl i mange menneskers sind overfor den beslutning, som regeringen opfordrer rigsdagen til at træffe, men en afgørelse af denne karakter bør ikke træffes af mennesker, der er fyldt af tvivl i deres sind. Et spørgsmål af så stor betydning bør ikke afgøres, før både rigsdagen og befolkningen har haft tid til grundigt at klare sig konsekvenserne af et sådant skridt. Og der er jo ingen nødvendighed for, at denne sag hastes igennem. Der er tid til at tænke sig om. Den fremgangsmåde, som retsforbundet har foreslået, at afholde en folkeafstemning, før rigsdagen tog beslutning, må jeg vende mig imod. Rigsdagen må i denne som i andre sager tage sit ansvar, og hver enkelt af os må handle alene ud fra hensynet til, hvad vi mener tjener vort lands interesse. Men vedtages regeringens forslag, da bør den danske vælgerbefolkning have adgang til at give sin mening tilkende. Regeringens nye kurs i dansk udenrigspolitik er et så stærkt brud på den hidtil fulgte linie, og sagen er af en sådan rækkevidde, at Danmarks tiltræden af pagten ikke bør kunne ske, før befolkningen ved en folkeafstemning har givet sin tilslutning dertil.

Under de overvejelser af Danmarks stilling, som i den sidste tid har fundet sted, har vi indenfor det radikale venstre meget nøje overvejet denne sag, og vi er kommet til det resultat, at de argumenter, der taler imod tilslutning, for os vejer tungest. Vi vil ikke tage medansvaret for den udenrigspolitik, regeringen her søger rigsdagens bekræftelse til. Vi tror ikke, den vil være til gavn for vort land.

Første næstformand (Arnth Jensen): Jeg skal her afbryde forhandlingen.

Lønningsudvalget har afgivet betænkning over forslag til normeringslov for finansåret 1949—50. Eksemplarer vil blive omdelt.

Tingets næste møde afholdes i dag kl. 13³⁰ med følgende dagsorden:

1) *Valg af 15 medlemmer til et udvalg angående:*

Forslag til lov om foranstaltninger vedrørende døve og tunghøre.

2) *Fortsættelse af første behandling af:*

Forslag til rigsdagsbeslutning om Danmarks tilslutning til en Nordatlantisk Traktat og

forslag til lov om folkeafstemning angående fortsat dansk neutralitet indenfor De Forenede Nationers rammer eller Danmarks tilslutning til en Atlanterhavspagt eller Østersøpagt.

Mødet hævet kl. 11⁵⁰.

94. møde.

Onsdag den 23. marts kl. 13³⁰.

Den første sag på dagsordenen var:

Valg af 15 medlemmer til udvalg angående forslag til lov om foranstaltninger vedrørende døve og tunghøre.

Valgt blev: *Horn, Kaj Andresen, Alfred Andreassen, Victor Gram, Hauberg, Sofie Pedersen, Kristian Nygaard, Evald Christensen, Erik Appel, Søren Andersen, Ladefoged, Juul, Kirstine Ladefoged Jensen, Hans Thyge Jacobsen og Thestrup.*

Den næste sag på dagsordenen var:

Fortsættelse af første behandling af forslag til rigsdagsbeslutning om Danmarks tilslutning til en Nordatlantisk Traktat og

forslag til lov om folkeafstemning angående fortsat dansk neutralitet indenfor De Forenede Nationers rammer eller Danmarks tilslutning til en Atlanterhavspagt eller Østersøpagt.

Forhandlingen genoptoges.

Aksel Larsen: Der er her talt om, at det er et historisk øjeblik, en historisk situation, og at det er en historisk afgørelse, der skal træffes. Jeg er enig i den anskuelse. Jeg vil samtidig have lov til at sige, at visse ydre omstændigheder bringer andre historiske situationer i erindring. Det er jo sådan, at Socialdemokratiet for tiden udsender opråb om for enhver pris at undlade demonstrationer og tilkendegivelser mod Atlanterhavspagten, opråb, som i indhold påfaldende minder om opråbene imod folkestrejkerne i 1943 og 1944. Det er sådan, at det ærede medlem hr. Ole Bjørn Kraft her i rigsdagen holder en tale, hvoraf visse afsnit ville være betydeligt smukkere formuleret, hvis han havde brugt sin folketings-tale af 20. august 1941 som manuskript.

Men rigtigt er det, at det er en historisk situation, og det er en historisk afgørelse, deri har det ærede medlem hr. Ole Bjørn Kraft og det ærede medlem hr. Edvard Sørensen ret, selvom de ikke har ret i ret meget andet. Det er en afgørelse, som kan blive bestemmende for vort lands og vort folks skæbne i lang tid fremover, og som, hvis den bliver truffet, er et brud på mange generationers officielle danske udenrigspolitik.

Under disse omstændigheder er det mere end påfaldende og mere end sørgeligt, at regeringen og folketingsflertallet har i sinde at jage denne sags behandling igennem. Hidtil har folketingsflertallet haft lejlighed til at diskutere spørgsmålet. Vi har kun haft den friserede såkaldte skandinaviske diskussion den 9. februar, hvor landets ansvarlige statsminister oven i købet undlod at tage ordet, hvor han — bortset fra nogle afbrydelser og nogle korte bemærkninger med urigtigt indhold — overlod til sin konservative udenrigsminister at klare ærterne, hvor han oven i købet undlod at svare på, hvorfor han har skiftet anskuelse fra 1947 og 1948, da han ved bestemte lejligheder erklærede, at Danmark under hans statsministerielle ledelse absolut ikke skulle ind i nogen blok, men gøre sit arbejde for fredens sag i De Forenede Nationer.

Befolkningen har ikke fået blot nogen anstændig orientering om, hvad det er, der foregår, hvad pagten drejer sig om, eller hvilke konsekvenser den kan medføre, og

Danmarks
kommunistiske
Parti (DKP)
formand

Her fortsætter
debatten om
Atlantpagten

[Aksel Larsen.]

har ikke fået lov til at diskutere spørgsmålet. Ingen af Atlantpagtens så varmlodige tilhængere her i denne sal har haft mod til at tage en offentlig diskussion om spørgsmålet. Sneskredet af protester og advarsler fra møder og organisationer og arbejdspladser samt kredse af enkeltpersoner er mestendels blevet tiet ihjel af dagspressen, fordi størsteparten af dagspressen er tilhænger af Atlantblokken og benytter den såkaldte ytringsfrihed til at forhindre, at modstandere af Atlanterhavspagten kommer til orde.

Det er det, der er foregået, og så skal sagen jages igennem rigsdagen, forretningsordenens frister skal ikke overholdes, med den begrundelse, at det er skik og brug, at forretningsordenens frister ikke overholdes, når det drejer sig om forslag til beslutning. Jeg ved meget vel, at det er skik og brug, at forretningsordenens frister ikke overholdes, når det drejer sig om forslag til beslutning f. eks. om afvandringsforholdene i Tyrsting-Vrads herreder eller vedrørende Søndermarkens deling. Men dette drejer sig om noget helt andet, og når Atlantpagten egne tilhængere selv siger, at det er en historisk og skæbnetung afgørelse, så fatter jeg ikke, at de vil forlange, at den skal jages igennem rigsdagen. Man kan ikke engang give de i forretningsordenen foreskrevne to dage til at forberede sagen og tænke over udenrigsministerens tale. Vi fik først denne i ordlyd her i tinget i morges. Man kan ikke tillade de i forretningsordenen foreskrevne to dages frist mellem første og anden behandling, og den, der vover at forlange dette, bliver af en altfor villig dagspresse stemplet som urostifter.

Hvorfor haster det så meget? Hvor kan man tillade sig at ville jage denne sag igennem rigsdagen på den korte tid, man har forudsat, og hvorved Atlantpagtens tilhængere indskrænker sig til at holde i forvejen omhyggeligt nedskrevne og meget velfriserede taler, i hvilke taler de går uden om det væsentlige, nemlig konsekvenserne af Danmarks tilslutning til Atlantpagten og begrundelsen for, at en sådan tilslutning er gavnlig eller nødvendig. Vi har nemlig ikke fået en sådan begrundelse.

Regeringens argumentation for pagten må formenes at være nedlagt i den tale, udenrigsministeren holdt her i går. Såvidt jeg kan se af talen, og såvidt jeg kan bedømme efter det, jeg hørte i går, har han følgende argumenter:

For det første, at Atlanterhavspagten er et fredsværktøj og en fredsgaranti. Dette

fremgår aldeles ikke af pagten; det er en militæralliance, der sluttes, og jeg har endnu ikke set noget historisk bevis på, at militæralliancer tjener til at fremme freden. Det er ganske vist altid sådan, at hver gang der opfindes et nyt ødelæggende våben, forkynder man, at dette mordværktøj kan forhindre alle fremtidige krige, og hver gang der laves en militæralliance, erklærer man, at det gør man for fredens sag. Men de historiske erfaringer viser jo, at disse angiveligt smukke formål ikke holder stik.

For det andet siger den højtærede minister, at dette er en regional pagt i overensstemmelse med De Forenede Nationers pagt. Den højtærede udenrigsminister må vide, at denne påstand er urigtig. De Forenede Nationers pagt har i kapitel VIII bestemmelser om regionale aftaler. Kapitlet indeholder tre artikler, nemlig artikel 52, artikel 53 og artikel 54. Artikel 52 — som jeg meget gerne vil have lov til at citere, ligesom jeg andrager om tilladelse til i min fortsatte tale at bringe yderligere et par citater — lyder således:

„1. Intet i nærværende pagt udelukker regionale aftaler eller institutioner, der skal behandle sådanne sager vedrørende opretholdelse af mellemfolkelig fred og sikkerhed, som egner sig til foretagelse af regionale skridt, forudsat at sådanne aftaler og institutioner og deres virksomhed er i overensstemmelse med De Forenede Nationers formål og grundsatninger.

2. De medlemmer af De Forenede Nationer, som træffer sådanne aftaler eller opretter sådanne institutioner, skal rette alle bestræbelser på at opnå en fredelig bilæggelse af lokale tvistigheder“ — jeg understreger lokale tvistigheder — „ved hjælp af sådanne regionale aftaler eller institutioner, forinden de forelægger dem for sikkerhedsrådet.

3. Sikkerhedsrådet skal fremme udviklingen i retning af fredelig bilæggelse af lokale tvistigheder ved hjælp af sådanne regionale aftaler eller institutioner enten på initiativ af de pågældende stater eller efter henvisning fra sikkerhedsrådet.“ — Jeg understreger, at der altså igen tales om lokale tvistigheder. —

„4. Denne artikel indskrænker ikke i nogen henseende anvendelsen af artiklerne 34 og 35.“

Sådan lyder artikel 52. Der er intetsteds i De Forenede Nationers pagt defineret, hvad der skal forstås ved en regional aftale eller institution. Et forslag på San Fran-

[Aksel Larsen.]

cisco-konferencen om en definition blev opgivet. Man må imidlertid mene, at der må være grænser for fortolkningsmorskaben.

Om Vandenberg-resolutionen — som har været nævnt her i debatten, og som i det amerikanske udenrigsministeriums erklæring udtrykkelig er anført som grundlag for Atlanterhavspagten — er det hævdet,

„at denne lagde det formelle grundlag til den politiske og militære organisering af hele verden udenfor Sovjet“.

Dette kan udenrigsministeren læse i tidskriftet „Fremtiden“ for juni 1948. Man kan naturligvis hævde, at „Fremtiden“ har fået resolutionen helt galt i halsen, men når Atlanterhavspagten skal omfatte foreløbig USA, Canada, England, Frankrig, Holland, Belgien, Luxembourg, Norge, Danmark, Italien — som pludselig bliver en Atlanterhavsmagt —, Portugal, Spanien, og eventuelt også Australien, så må man dog erkende, at det ikke er synderlig regionalt.

Det hedder imidlertid, som sagt, udtrykkelig i artikel 52, at det drejer sig om fredelig bilæggelse af lokale tvistigheder. Men Atlanterhavspagten tilsigter jo aldeles ikke bilæggelse af lokale tvistigheder mellem dem, der er deltagere i pagten, men noget helt andet. Den kan derfor ikke bringes i overensstemmelse med De Forenede Nationers pagts artikel 52.

I artikel 53 i De Forenede Nationers pagt står der:

„1. Sikkerhedsrådet skal, hvor det er hensigtsmæssigt, benytte sådanne regionale aftaler eller institutioner til tvangsforanstaltninger under dets myndighed. Dog skal ingen tvangsforanstaltning iværksættes i medfør af regionale aftaler eller af regionale institutioner uden sikkerhedsrådets bemyndigelse med undtagelse af foranstaltninger mod nogen fjendtlig stat, som defineret i nærværende artikels pkt. 2, hvortil der haves hjemmel ved anvendelse af artikel 107 eller i regionale aftaler, rettet imod genoptagelse af angrebspolitik fra en sådan stats side...“

2. Udtrykket „fjendtlig stat“ som anvendt i nærværende artikels pkt. 1 kommer til anvendelse på enhver stat, som under den anden verdenskrig har været fjende af nogen stat, der har underskrevet nærværende pagt.“

Altså, det er klart fastslået i De Forenede Nationers pagt, at militære aktioner kun kan iværksættes med sikkerhedsrådets bemyndigelse, og at der kun er een undtagelse fra denne regel, nemlig foranstaltninger mod en tidligere fjendtlig stat, f. eks. Tyskland,

Italien og Japan. Uanset hvad man siger i Atlanterhavspagten om, at man bygger på De Forenede Nationers grundsætninger, er det en kendsgerning, at den i hele sin formulering og med hensyn til de stater, der slutter sig til den, er direkte stridende mod bestemmelserne i De Forenede Nationers pagt om regionale aftaler.

Man har i debatten her anført De Forenede Nationers generalsekretær Tryggve Lie som et vidne for, at det ville være rigtigt at lave denne påståede regionale Atlanterhavspagt. Jeg beklager meget, men det citat, der blev nævnt — jeg tror, det var af det ærede medlem hr. Bomholt —, duer ikke, det har ingen forbindelse med Atlanterhavspagten. Det var noget, Tryggve Lie sagde, før han kunne kende noget til Atlanterhavspagten. Men han har senere sagt noget, som mig bekendt kun har været offentliggjort i sin ordlyd i et eneste dagblad i Danmark, nemlig „Land og Folk“ — alle andre har ment, de skulle fortie det. Han erklærede den 15. marts 1949 på Maines universitetet,

„at dersom fjendtligheden mellem den østlige og den vestlige gruppe af nationer fortsatte, ville den føre til krig, og en sådan krig ville betyde civilisationens endeligt. FN kunne ikke ved sin blotte eksistens fjerne disse uoverensstemmelser på fredelig måde, det var umuligt at overvurdere den samlede magt af den tillid og tro, som menneskeheden havde bragt FN i møde. Ingen burde begå den fejl at undervurdere dette. Jeg vil hellere have dette“

— erklærede Tryggve Lie —

„end alle jordens hære og flåder og deres hemmelige våben.“

Ja, det er således, Reuters Bureau giver Tryggve Lies udtalelser, og når man tager hensyn til hans officielle stilling, må man erkende, at han vel ikke kunne udtale sig skarpere, men man kan ikke tage fejl af, hvad han mente.

Tryggve Lie har siden været spurgt om sin mening om Atlanterhavspagten, og han har ifølge et officielt telegram, som „Land og Folk“ bragte den 19. marts 1949, men som omtrent hele den øvrige dagspresse undertrykte, udtalt sig om den. Ifølge Associated Press blev Tryggve Lie tydeligt ophidset og erklærede, at FN ikke havde nogen militærmagt at støtte sig til, men dens moralske styrke havde ofte ført til løsning af stridsspørgsmål.

„Vi har i adskillige vanskelige situationer standset krig på den ene eller den anden måde“

[Aksel Larsen.]

erklærede han. Samtidig henviste han til en tidligere erklæring om, at regionale aftaler aldrig kunne blive en erstatning for FN.

For det tredje hævder den højtærede udenrigsminister på regeringens vegne, at man er nødt til at gå ind i Atlanterhavspagten, fordi De Forenede Nationer ikke har gennemført nedrustning eller forbud mod Atombomben. Må jeg minde den højtærede udenrigsminister om, at bortset fra hvad der er sket i sikkerhedsrådet, hvor man lod forstå, at det var simpelthen latterligt af Sovjetunionen at foreslå nedrustning og forbud mod atombomben, forelå der på generalforsamlingen i Paris i efteråret et konkret udformet forslag fra Sovjetunionens side om, at alle stormagter med det samme skulle nedskære deres rustninger med en trediedel, at atomvåbnet skulle forbydes, og at der skulle ned sættes en internationalt kontrolleret komité til på stedet i de forskellige lande at kontrollere, at disse beslutninger blev overholdt, og skaffe sig oplysning om, hvordan det iøvrigt stod til med rustningerne i stormagtslandene. Et sådant forslag forelå i efteråret i Paris. Det blev forkastet. Den danske regerings delegerede, hvortil jeg tror, den højtærede udenrigsminister personlig hørte, var med til at stemme imod det, og så er det et stærkt stykke af regeringen at komme her og sige: da forslaget om nedrustning desværre blev forkastet i Paris, bl. a. fordi vi stemte imod det, er vi nødt til at gå ind i Atlanterhavspagten.

For det fjerde siger den højtærede udenrigsminister, at Atlanterhavspagten ingen forpligtelser pålægger os udover, hvad vi selv vil, og han søger at bevise dette ved anvendelse af en syndig masse citater. Ja, men hvad skal så hele den tale, vi har hørt, bl. a. fra det ærede medlem hr. Bomholts side, om solidaritet til, hvis der ikke kunne pålægges forpligtelser? Hvorfor skulle Atlanterhavspagtens deltagerlande have en fælles generalstab, eller, som det kaldes, en forsvarskomité, hvis de hver især kunne bestemme, at de ingenting ville gøre? Hvordan skal man forstå det, der har stået i en ledende artikel, om end ikke i udenrigsministerens, så i statsministerens partiblade, „Social-Demokraten“, hvor det den 13. marts blev sagt:

„At en konflikt kan „ligge Danmark fjernt“ er i sig selv et argument, der viser en total mangel på begreb om, hvad solidaritet er.“

Man må gå ud fra, at denne artikel

dækker socialdemokratiets mening. Men hvad skal det så til med påstanden om, at går vi ind i Atlanterhavspagten, skal vi nyde alle fordelene, men ikke være forpligtet til noget?

Iøvrigt har også en udenrigsminister pligt til at være en lille smule orienteret og ikke forholde tinget vigtige oplysninger. Nu skal jeg komme med en vigtig oplysning, som ganske vist alle tingets medlemmer i forvejen kunne være i besiddelse af, hvis ikke deres partiblade havde undertrykt en meddelelse, der er kommet om indholdet af det amerikanske udenrigsministeriums hvidbog om Atlanterhavspagten, en hvidbog udsendt den 20. marts, for tre dage siden. I denne hvidbog siges det udtrykkeligt, at

„Atlanterhavspagten er beregnet på at garantere, at der i tilfælde af en sådan krig“ — dermed menes en storkonflikt i Europa — „vil blive oprettet et koordineret forsvar, i hvilket alle medlemsstaters militære styrke og militære potentiell vil blive indbefattet i en fælles strategisk plan.“

Må vi så være fri for snakken om, at vi selv bestemmer, hvad vi vil gøre, og at vi kan bestemme, at vi ingenting vil gøre.

Den højtærede udenrigsminister siger for det femte, at man ikke skal være bange for, at episoder fører til krig, for man har eksempler på, at de ikke har ført til krig, og så nævner den højtærede udenrigsminister japanernes bombning af den amerikanske kanonbåd „Panay“ på Yangtsefloden. Så meget historisk kendskab burde den højtærede udenrigsminister have, at han vidste, at mange andre episoder i verdenshistorien har ført til krig, og at det i enhver situation er afhængigt af, om det pågældende land, der enten er ude for episoden eller selv søger at provokere den, ønsker, at den skal føre til krig. Når den højtærede udenrigsminister nævnte Panay-episoden, skal jeg minde om den amerikansk-spanske krig i 1898. Befolkningen på Cuba havde presset på for at få selvstyre. Spanien havde sendt krigsskibe til Cuba, og så skete der en mystisk eksplosion på det amerikanske panserskib „Maine“, som midt under denne konflikt af den amerikanske regering blev dirigeret ind i Havanas havn. Øjeblikkelig benyttede U.S.A.'s regering denne episode på „Maine“ som foranledning til at erklære Spanien krig. Episoder kan altså føre til krig.

Den højtærede udenrigsminister sagde for det sjette, at han har talt med Amerikas udenrigsminister, Dean Acheson, som er meget fredsvenlig, og at man derfor med sik-

[Aksel Larsen.]

kerhed kan gå ud fra, at der bliver ingen aggression fra Amerikas side eller fra alle Atlantpagtlandenes side. Det er muligt, at Amerikas udenrigsminister har afgivet disse forsikringer. Den slags afgiver man altid, når man laver militæralliancer, men den højtærede udenrigsminister kan ikke være uvidende om, at der foreligger en hel lavine af udtalelser af amerikanske blade og statsmænd, som siger noget ganske andet. Jeg har ved en anden lejlighed nævnt nogle af dem. Jeg skal nævne nogle stykker til i dag.

I „United States News and World Report“ for den 31. december 1948 stod der:

„Hvis man virkelig når til fred, vil den komme helt på tværs. For øjeblikket sætter rustningsudgifterne og hjælpen til andre lande gang i forretningerne.“

I „New York Star“ for 2. januar 1949 står der:

„Nogle forretningsfolk frygter, at hvis man fik udarbejdet fred med Sovjetunionen, og vort militærbudget sat ned, ville det føre til nedgang i forretningsaktiviteten.“

I „Wall Street Magazine“ for den 20. november 1948 stod der følgende:

„Selvom en fredspanik ikke er sandsynlig i den nærmeste fremtid, kan dens virkning, hvis den opstår og medfører nedsettelse af rustningsudgifterne, let blive værre end en mindre skatteforhøjelse set fra monopolernes profitstandpunkt.“

Dertil vil man formodentlig sige, at det er bladudtalelser, og dem regner man ikke med. Godt, jeg skal komme med udtalelser fra medlemmer af den amerikanske kongres, som man her i debatten har henvist så stærkt til, idet man har sagt, at den amerikanske kongres er en garanti for, at der ikke bliver krig. I den amerikanske kongres var der indtil valget i efteråret et kvindeligt medlem, mrs. Claire Luce — hun er gift med lederen af „Time“ og „Life“-koncernen —, og hun udtalte, udtalelsen er gengivet i det franske blad „La Vie Française“ for den 18. februar 1948:

„Amerika har været igennem to store krige, men de minder, der er efterladt, er mindre forbitrende end erindringen om den store krise i 30'erne, den forbandede tid, da de arbejdsløse solgte

æbler på gaden. Vort folk vil hverken krise eller krig. Men hvis det skulle vælge, ville det vælge krigen.“

Amerikas krigsminister Kenneth Royal erklærede i en rapport til Truman den 11. marts 1949 — det er ikke så længe siden:

„Besættelsesmyndighedernes hovedformål“ — han tænker på besættelsesmyndighederne i Tyskland — „er nu ikke mere, som det var tilfældet umiddelbart efter krigen, afrustning, afmilitarisering, borttransportering af ledere, som var ansvarlige for militær aggression, for national ekspansionspolitik og for racehad, til egne fjernt fra deres indflydelsesområder, elimination af krigspotentiel og forfølgelse af krigsforbrydere. Nu beskæftiger man sig med en mere positiv fase, med programmer på længere sigt.“

I efteråret var en delegation fra den amerikanske kongres i Berlin. Delegationens næstformand, medlem af kongressens militærkomité, Paul Schaeffer holdt en tale for vestzonens myndigheder i Berlin, hvori han sagde — jeg beder udenrigsministeren høre godt efter —:

„En kraftprøve med russerne er før eller siden uundgåelig. Jo før det bliver, des bedre. Tiden arbejder for russerne, vi er parat nu. Vesttysklands industri kan genopbygges tidsnok til at spille sin rolle i denne kraftprøve. Fra den amerikanske kongres kan vi opnå alle de penge til Tyskland, som vi vil.“

Sådan står det til i det fredsvenlige Amerika, dets presse og dets politikere, og så giver jeg ikke noget for formelle erklæringer om, at Atlanterhavspagten er tænkt som et amerikansk fredsværktøj.

For det syvende sagde udenrigsministeren, at der ikke ville blive krævet baser af Danmark. Det er svært at fæste lid til denne påstand, når han i den samme tale erklærer, at Danmark ønsker at overtage det, han så smagfuldt kalder etablissementerne på Grønland. Uanset at Danmark nu må overtage etablissementerne på Grønland, er der dog altså et spørgsmål om baser, og en bases værdi i givet tilfælde beror naturligvis ikke på, om den i flyvemaskinernes og de luftbårne troppers tidsalder i forvejen er besat med tropper fra en fremmed magt, eller om den ligger parat til at modtage dem. Indretter man krigsbaser, der vil være velegnede for

[Aksel Larsen.]

Amerika, indretter man krigsbaser, og det kan man ikke bortforklare. Jeg vil i den forbindelse minde om, at vi jo endnu har liggende fra tyskertiden en del flyvepladser med kilometerlange betonstartbaner i Danmark, og hvis man virkelig ikke vil give amerikanerne baser, skulle man se at få disse startbaner hugget op, ellers kan amerikanske bombe- og transportfly lande på dem når som helst.

For det ottende taler den højtærede udenrigsminister om Grønland, og han forklarer, at nu kan vi jo regne med, at baserne på Grønland ikke mere vil være et dansk-amerikansk anliggende, de vil komme til at sortere under Atlantpagten. Det er mig ikke helt klart, hvorfor han så i sine næste sætninger refererer en samtale med udenrigsminister Dean Acheson, der har forsikret ham, at baserne på Grønland absolut kun vil blive brugt til forsvar for det nordatlantiske område. Hvis baserne på Grønland ikke mere kommer til at sortere under Dean Acheson, hvordan kan han så afgive forsikringer i den retning?

Men iøvrigt har mr. Dean Acheson talt imod bedre vidende, og jeg er bange for at måtte sige, at den højtærede udenrigsminister ikke kan have været i god tro, da han gav rigsdagen det indtryk, at baserne på Grønland kun vil blive brugt til forsvar af det nordatlantiske område. Det er nemlig den højtærede udenrigsministers pligt som fagmand at være bekendt med, at der i august 1947 blev afsluttet den såkaldte Rio-pagt om forsvar for det amerikanske kontinent, Nordamerika og Sydamerika. Det er den højtærede udenrigsministers pligt at vide, at i Rio-pagten blev det fastslået, at dens bestemmelser skulle anvendes i tilfælde af et væbnet angreb, som fandt sted indenfor det område, som er beskrevet i artikel IV, og i artikel IV beskriver man udtrykkelig USAs sikkerhedsområde som også omfattende Grønland. Ifølge Rio-pagten skal Grønland og Grønlands baser altså anvendes til forsvar for hele det amerikanske kontinent fra nordspidsen i Polarkhavet til Kap Horn. Hvor kan så den højtærede udenrigsminister komme her og foregøgle, at det drejer sig kun om Atlantpagtens område?

Den højtærede udenrigsminister siger for det niende, at hvis vi ikke går ind i atlantpagten, kan vi ikke få våben, og forsøgene på at danne et skandinavisk forsvarsforbund bristede jo. Ja, men hvorfor bristede de? Fordi Amerikas Forenede Stater nægtede at give tilladelse til, at et isoleret skandina-

visk forsvarsforbund blev dannet. Så kommer man og siger: Amerika vil nægte os våben, hvis vi ikke går ind i Atlantpagten, derfor skal vi gøre det. Med andre ord, Amerika skal tvinge Danmark ind i Atlantpagten ved at lave våbenembargo. Ja, men hvor bliver så vor frie selvbestemmelsesret af?

For det tiende siger den højtærede udenrigsminister, at regeringen går kun med til Atlantpagten, fordi den anser pagten for et fredsinstrument. Hvorfor vil regeringen ikke hellere arbejde på at gøre De Forenede Nationer til et effektivt fredsinstrument, det synes dog at være mere nærliggende. Ministeren siger, at regeringen absolut ikke er ruslandsfjendtlig, og det gentages af socialdemokratiets ordfører, det ærede medlem hr. Bomholt. Det er meget smukt med disse deklamationer ved højtidelige lejligheder, men så længe størsteparten af pressen, og ikke mindst den socialdemokratiske presse hver eneste dag spalte op og spalte ned spyder gift og galde imod Sovjetunionen, er det jo lidt svært at tro på disse deklamationer om, at man ønsker venskab og godt forhold til Sovjetunionen.

Endelig siger den højtærede udenrigsminister, at der kun er to muligheder: enten tilslutning til Atlantpagten eller en venneløs isoleret neutralitet. Det samme er tidligere sagt af den højtærede statsminister. Hvad skal det til at fremstille for befolkningen, som om der kun var to muligheder, at æslet absolut skulle vælge imellem den ene eller den anden tot muggent hør? Der er en tredje mulighed: at Danmark kan lade være med at slutte sig til nogen stormagts-militæralliance, men at Danmark kan gøre en indsats i De Forenede Nationer for fredens og sikkerhedens og nedrustningens sag. Det er det, den højtærede statsminister var talsmand for i 1947 og 1948, og hvorfor fremstiller man det så nu, som om denne mulighed ikke eksisterer?

Hvad andre argumenter for nødvendigheden af Atlantpagten angår, må jeg fatte mig meget kort og kun minde om, at i „Social-Demokraten“ var der i forgårs en artikel, tydeligvis skrevet af statsministeren, hvori det hedder, at det er nødvendigt at lave Atlantpagt, for blokpolitikken blev påbegyndt af Sovjetunionen med dannelse af en mægtig østblok. Dette er jo usandhed. Der eksisterer ingen østblok. Der er i Østeuropa sluttet en række tosidede bistandsaftaler mod et eventuelt nyt tysk angreb. (Statsministeren [Hans Hedtoft]: Ja!) Den første af disse aftaler blev sluttet mellem Sovjetunionen og England. Jeg opfordrer

[Aksel Larsen.]

statsministeren til at gentage sit gispende ja. Senere fulgte andre sådanne bilaterale aftaler. For det andet siges det, at vestmagterne ikke efter krigen har udvidet deres territorier, men det har Sovjetunionen. Hvad denne påstand angår, vil jeg dertil sige, at de områder af Hviderusland og Ukraine, som i 1921 med vold blev løsrevet fra Hviderusland og Ukraine, og som havde overvejende hviderussisk og ukrainsk befolkning, er kommet tilbage til fædrelandet. Estland, Letland og Litauen, som af tyskerne med vold — og forøvrigt tildels med dansk assistance, for landmandsbanken tabte 800 000 kr. på at finansiere general Judenitsch — blev revet ud af sovjetrepublikkernes forbund i 1918—19, har ved demokratiske rigsdagsbeslutninger og efter forudgående frie valg tilsluttet sig sovjetrepublikkerne. USA har ikke blot militærbaser, men også økonomiske og politiske kommandoposter i en mængde formelt selvstændige lande. I Danmark befinder denne kommandopost sig i Borgergade 18.

Man siger i den pågældende artikel, at Sovjetunionen opretholder verdens største krigsapparat og bruger årlig 70 milliarder alene til forsvaret. Nu er det rigtige tal 66 milliarder rubler, og vi kan læse hver dag i „Social-Demokraten“, at rublen er kun 25 øre værd. Nu bliver den pludselig mere værd end 1 kr. i købekraft. Det skal jeg lade ligge. Men kendsgerningen om De Forenede Staters militærudgifter er, at man i Amerikas eget officielle budget kan aflæse de samlede militærudgifter til et beløb af 30 milliarder dollars årlig eller 145 milliarder kr. om året. Hvad skal det så til at påstå, at det er Sovjetunionen, der giver mest ud?

Man siger, at vi ikke tvinges til en oprustning, som kan true den sociale standard. Vi har jo allerede hørt, hvad det ærede medlem hr. Ole Bjørn Kraft mener derom, og hidtil er det jo ham, der har fået ret overfor regeringen med hensyn til, hvad der skulle ske i denne sag. Jeg tror også nok, at den såkaldte forsvarskomite nok skal bestemme, hvilke udgifter Danmark skal påtage sig. Jeg vil iøvrigt spørge, om det var for at have nogen morskabslæsning med, at den højtærede udenrigsminister havde en bestillingsseddel med til Washington på krigsmateriel for 1250 mill. kr.

Der siges til slut i den pågældende artikel, at pagten tilsigter fremme af den økonomiske genopbygning i Danmark. Jeg forstår, at det skal ske ved, at man giver befolkningen kanoner for smør, ved at man bygger

kaserner i stedet for boliger, ved at man køber uniformer i stedet for arbejdstøj.

Det ærede medlem hr. Ole Bjørn Kraft, hvis tale jeg tidligere har karakteriseret, og som vi udmærket kender fra dengang, han skrev en lovprisende bog om Mussolini, og fra dengang, han skrev artikler om, at Danmark havde meget at lære af Hitler-Tyskland, anførte som yderligere argument, at de kommunistiske partier er en magtfaktor, og at de har afsvoret sig den nationale solidaritet. De vil rejse krigen indefra i ethvert land, som ikke er i forbund med en bestemt stormagt. Det ærede medlem hr. Ole Bjørn Kraft kan ikke være så totalt uvidende, og han kan ikke i den grad mangle læsevne, at han kan fremsætte denne påstand uden at være klar over, at den er i diametral modsætning til sandheden. De kommunistiske partier er ganske vist magtfaktorer, men de har ikke afsvoret sig nogen national solidaritet, de vil ikke rejse krigen indefra i ethvert land, men de vil rejse befolkningen til krig mod krigen, og de erklærer, at de ikke vil være med til påbegyndelse af en angrebskrig. Enhver anden udlægning af det, der er sagt fra de kommunistiske partiers side, bygger på direkte forfalskninger.

I denne forbindelse gør jeg opmærksom på, at kun et eneste blad i Danmark har offentliggjort ordlyden af vor franske kammerat Thorez's udtalelser. Alle andre dagblade har kun offentliggjort disse udtalelser i bevidst forfalsket form.

Det ærede medlem hr. Ole Bjørn Kraft siger, at vi må tilslutte os Atlantpagten, når vi ved, at der indenfor grænserne findes partier, som vil støtte indblanding udefra. Vi ved ganske rigtigt, at der findes sådanne partier indenfor grænserne. De er her i tinget repræsenteret ved de partier, som godkendte Marshallaftalen med dens utålelige indblanding i hele Danmarks økonomiske liv, og som nu ved indlemmelse af Danmark i Atlantblokken vil lægge vor politik og vort militærvæsen ind under kommando af en såkaldt forsvarskomite, en generalstab, som naturligvis bliver kommanderet af De Forenede Stater.

Det ærede medlem hr. Ole Bjørn Kraft siger, at vi får sikkerhed, hvis vi går ind i Atlantpagten, fordi et angreb på et land, f. eks. Danmark, betyder et angreb på Amerikas Forenede Stater. Må jeg have lov til at sige — ikke til det ærede medlem hr. Ole Bjørn Kraft, for det ville være som at slå vand på et vist dyr, men til andre —, at i en officiel redegørelse for det amerikanske marineministeriums strategiske synspunkter, som blev afgivet i 1947, hedder det

[Aksel Larsen.]

om baser i fremmede lande langt fra det amerikanske kontinent:

„Disse baser kan selv være sårbare for atombombeangreb, men så længe de er der, er det ikke sandsynligt, at de bliver forbi-passeret. I denne henseende kan den frem-skudte base sammenlignes med bønderne foran kongen på et skakbrædt: Hvor spinkel end deres kraft er hver for sig, så længe de er der og kongen står fast bag dem, så er han sikker.“

Det er denne rolle, bondens i skakspillet som kongens beskytter, man tiltænker Danmark med medlemskabet i Atlantpagten.

Som jeg allerede har sagt, har der ikke hverken fra regeringens eller fra andre bloktilhængeres side været givet den ringeste begrundelse for, at pagten er nødvendig, eller at Danmark må slutte sig til den. En sådan begrundelse kan nemlig kun bestå i påstanden om eller beviset for, at Sovjetunionen truer freden, og at den har aggressionshensigter, at den forbereder angrebskrig. Sådanne beviser har man ikke leveret. Jeg har spurgt om dem gang på gang. Jeg retter nu spørgsmålet direkte til den højtærede statsminister og henstiller til ham at forsøge, om han ikke kan formå sig til med sine talegaver at tage ordet. Jeg beder statsministeren sige til os: Er der noget som helst, som tyder på, at Sovjetunionen forbereder en angrebskrig, har aggressive hensigter overfor Vesteuropa eller agter at blande sig i vore indre forhold? Hvis der er det, kan vi diskutere, om det er nødvendigt at gå ind i Atlantblokken, men kommer man ikke med beviser i den retning, skal man lade være med at snakke Atlantblok.

Nu træffer det sig jo sådan, at det ærede medlem hr. Bomholt udtrykkeligt har erklæret: vi tror ikke, at Rusland forbereder krig. Ja, hvis det ærede medlem hr. Bomholt ikke tror det, hvis socialdemokratiet ikke tror det, hvis regeringen ikke tror det, hvad er det så for en snak, at vi må gå ind i en vestlig militæralliance af frygt for en sådan krig?

Norges udenrigsminister Halvard Lange har på en fortrolig pressekonference den 13. december 1948 udtalt:

„Der er ingen tegn, som tyder på, at det vil komme til nogen krig i den nærmeste fremtid. Sovjetunionen ønsker ikke krig, og vestmagterne er ikke på langt nær færdige til at tage en krig. Der er ikke noget, som tyder på, at Sovjetunionen forbereder noget fremstød vestover. Der er ikke bygget nye dobbeltsporede jern-

baner i Polen eller Østtyskland, efter det man ved.“

Jeg har citeret dette før, allerede under den såkaldte skandinaviske debat. Ingen følte trang til at gå ind på det. Jeg citerer det igen og inviterer Atlantblokkens tilhængere til at udtale sig om denne Halvard Langes vurdering af situationen. Hvis de godkender den, hvorfor skal vi så ind i en militæralliance?

Overfor al denne russerskræk vil jeg også tillade mig at citere noget andet, som er sagt af kong Håkon i en tale i 1943:

„Russerskrækken er ikke et fænomen af ny dato. Det nye, som kom til efter den russiske revolution, var bolsjevik-skrækken. Til dags dato mangler vi det ringeste bevis på, at Rusland nogensinde har tænkt på at angribe Norge; vi savner derimod ikke beviser for, at russer- og bolsjevikforskrækkelsen er opagiteret af magter og kredse, som havde aggressive planer mod Rusland; beviserne er til overflod til stede i den politiske historie fra 1918 til i dag.“

Jeg inviterer også bloktilhængere, og denne gang i særlig grad det ærede medlem hr. Ole Bjørn Kraft, hvis talegaver formenes at være i orden, til at udtale sig om denne Kong Håkons vurdering af russerskrækken og bolsjevikforskrækkelsen. Jeg siger igen, må vi bede om at få en begrundelse for, at Atlantpagten er nødvendig, og at det er nødvendigt for Danmark at slutte sig til denne militæralliance. Må vi bede om, at bloktilhængerne holder op med udenoms-snak om deres fredelige hensigter, om at pagten ikke pålægger os militære forpligtelser o. s. v., og siger os, hvorfor i alverden vi så skal ind i denne militæralliance. Lad os få klar besked. Kender de noget tegn, som tyder på, at Danmark trues af angreb østfra? og hvis de ikke kender noget sådant tegn, hvor bliver så denne begrundelse af?

Hvem kommer vi i selskab med, hvis vi går ind i Atlantpagten? Ja, en række lande er nævnt. Man siger så smukt, at vi kommer i selskab med en række fredelskende lande, og udenrigsministeren har bl. a. nævnt England, USA, Holland og Frankrig. Jeg betakker mig for sådanne fredelskende lande, England, som fører krig i Malaya, og som har leveret penge og våben til arabernes krig mod den ved folkeforbundets beslutning skabte stat Israel, USA, som leverer penge til den græske fascistregering og finansierer Franco, Holland, som på tværs af en beslutning i De Forenede Nationer fører krig i Indonesien, og Frankrig, som

[Aksel Larsen.]

fører krig i Vietnam. Jeg betakker mig for at betragte sådanne stater som særlig fredselkende. Deres folk er det, men deres regeringer ikke. Man siger, vi kommer i selskab med demokratiske lande, og man nævner en række af dem. Jeg vil gerne have oplyst, om man pludselig er begyndt at betragte Portugal, der hidtil almindeligvis også i den socialdemokratiske presse har været karakteriseret som et fascistisk land, som særlig demokratisk? Jeg minder om, at udenrigsministerens kronvidne, mr. Dean Acheson, udtrykkelig har erklæret, at han mener, at Spanien i hvert fald opfylder den ene af de væsentlige forudsætninger for at komme med i Atlantpagten. Betragter man Spanien som et demokratisk land? Hvordan er det endelig med Vesttyskland, som jo kommer med i Atlantpagten, fordi Vesttyskland er besat territorium? Det fastslås udtrykkelig i pagtudkastet, vi har liggende for os, at episoder i Vesttyskland kan føre til krig, og at de sætter solidaritetsforpligtelserne i kraft. Vesttyskland, hvad er det for noget? Det er det område, hvor man ganske rigtigt, som Amerikas udenrigsminister Kenneth Royal siger, har standset afnazificeringen og nu arbejder på længere sigt. I det amerikanske tidsskrift „Weekend“, som udkommer i Tyskland, er der offentliggjort en meget interessant statistik over, hvorledes udrensningen og afnazificeringen er foregået i dette Vesttyskland i den britiske og den amerikanske zone, og det fastslås med tørre og ubehagelige tal, at 70 pct. af alle myndighedspersoner, embedsmænd, professorer eller skolelærere og 40 pct. af alle parlamentariske repræsentanter i Vesttyskland er tidligere meget aktive og aggressive nazister. I Forvejen har en vesttysk ministerpræsident offentligt erklæret, at 75 pct. af dommerne i den engelske zone er tidligere højtstående nazister, og Vesttysklands sværindustri er, som enhver ved, i dag under kontrol af de samme nazistiske og militaristiske industrimagnater, som gennemførte og muliggjorde Hitlers oprustning. Vesttyskland, som henligger i den tilstand, kommer vi i selskab med, når vi går ind i Atlantpagten.

Endelig er der konsekvenserne. Sandheden om Atlantpagten kan ikke tilsløres: den er en aggressiv militæralliance. Men lad os endda gå så vidt, at vi rent teoretisk bortser fra denne sandhed, og lad os så gøre os klart: hvis det kommer til krig og Danmark er indlemmet i en sådan stormagtsalliance, så kommer Danmark med sin fremskudte position til at spille bondens rolle i skakspillet, så bliver det Danmark, der først og frem-

mest bliver udsat for krigens ødelæggelser, så bliver det Danmark, der skal levere de fremskudte baser til de amerikanske bombemaskinens start; og at Amerikas fjender ikke med sindsro vil finde sig i det, kan man sige sig selv. Danmark kommer til at levere kanonføde, og Danmark bliver samtidig udsat for krigens ødelæggelser med bombede byer, dræbte mennesker o. s. v. Det vil man føre vort land ind i uden blot at kunne sandsynliggøre, at det er nødvendigt, eller at det virkelig giver sikkerhed.

Vi opfordrer til at sige nej til Atlantpagten, og selvom flertallet i denne sal er enig om, at det skal gå stærkt med afgørelsen, at man ikke må tage sig tid til at overveje det endnu en gang i de partier, der har besluttet sig til at sige ja, har man dog også erkendt, at det er en skæbnetung afgørelse af vidtrækkende betydning. Jeg henstiller derfor meget alvorligt til tingets højtærede formand, at han, når vi skal foretage afstemning om Atlantpagten, lader den foregå ved navneopråb, så enhver, der afgiver sin stemme, kan være klar over, hvad han stemmer for eller imod, og være rede til at vedstå sit ansvar. Dette bør man gøre, så meget mere som man åbenbart fra flertallets side agter at modsætte sig afholdelsen af en folkeafstemning. Vil man ikke tillade det, vil man, at rigsdagen, som minsandten ikke er valgt med mandat til at afgøre denne sag, træffer afgørelsen, må rigsdagsmedlemmerne i det mindste med deres navne stå inde for den afgørelse, de træffer. Vi opfordrer til at sige nej, men vi støtter kravet om en folkeafstemning, ikke retsforbundets mærkværdigt formulerede lovforslag, som kun skal tjene til at dække over, at dette parti er et legeme i strid med sig selv, og at det helst vil tilsløre sin stilling mest muligt, men derimod en folkeafstemning om, hvorvidt Danmark skal ind i Atlantpagten: ja eller nej.

Som jeg har nævnt i begyndelsen af min tale, er der ved at komme et sandt sne-skred af protester imod, at regering og rigsdag indmelder Danmark i Atlantblokken. Det er først begyndelsen, for folket har jo haft så kort tid; størsteparten af pressen har gjort, hvad den kunne for at holde folket i uvidenhed, for at vildlede det, og det ærede medlem hr. Bomholts farlige radio har i så henseende gjort sit arbejde. Men protesterne er ved at komme. Jeg føler mig overbevist om, at de vil blive ved, fordi det danske folk har sine erfaringer, det har erfaringer for, at regering og rigsdag kan træffe en forkert afgørelse på et skæbnesvangert tidspunkt, men at folket ikke derfor bør give fortabt. Det gjorde folket

[Aksel Larsen.]

ikke overfor regeringens politik under besættelsen, og jeg er overbevist om, at selv om rigsdagsflertallet gennemfører sin vilje i dag og i morgen, vil folket ikke derfor give fortabt, men fortsætte med at bekæmpe denne farlige politik og atter give Danmark friheden tilbage.

For Danmarks skyld, for fredens skyld, for det danske folks skyld vil vi kommuniste stemme imod, og vi vil fortsætte vor kamp imod Atlantpagten og Danmarks tilslutning til den, uanset om en rigsdag, der ikke har noget mandat fra vælgerne i så henseende, træffer en så skæbnesvanger, en så landsskadelig beslutning under så forjagede tilstande, som man her ønsker at gøre det.

Viggo Starcke: Hvis man tager en globus i sin hånd, vil man se, at det, der i verdenspolitikken står imod hinanden, er en stor kontinentalmagt på den ene side og en gruppe af oceanmagter på den anden side. Noget af det, der skaber den farlige spænding i verdenssituationen, er dette, at den store kontinentalmagt kun har meget ringe adgang til oceanerne, væsentligt kun adgang til det kolde vand, hvorimod dens adgang til det varme vand gennem Dardanellerne, gennem de danske stræder og mod øst ved Vladivostok, er meget små åndehuller.

Der har fra mange sider i denne debat været givet udtryk for den sorg, som alle følte over, at den skandinaviske defensive neutralitetspagt ikke blev til noget. Det var en stor ulykke, og der påhviler dem, der i større eller mindre udstrækning har haft et ansvar for, at disse forhandlinger bristede, et stort ansvar. En sådan skandinavisk pagt ville have forøget sikkerheden, ville have virket afspændende på verdenssituationen og ville have fortsat den nordiske neutralitetslinje. Det skibbrud, som den skandinaviske politik har lidt, var tildels også et skibbrud for regeringens politik i Danmark. Der skal imidlertid fra vor side ikke lyde nogen som helst bebrejdelse mod regeringen, men tværtimod en tak til den højtærede statsminister for den måde, hvorpå han ledede denne politik. Det var ikke blot regeringens politik, det var Danmarks politik, og det var en politik, hvorunder alle de i det udenrigspolitiske nævn repræsenterede partier var enige om målet og om midlerne.

Men det kan jo på den anden side ikke skjules, at Danmark i visse henseender i de senere åringer har haft en noget svin-

gende udenrigspolitik. Som eksempel kan jeg nævne den tidligere statsminister Staunings nej i Lund før den sidste verdenskrig, da han ikke ønskede et skandinavisk samarbejde, og den nuværende socialdemokratiske statsministere ja til et skandinavisk samarbejde. Jeg kan nævne den tidligere udenrigsminister Munchs ja til en ikke-angrebspagt med Tyskland, den, der efterfulgtes af Hitlers overfald på Danmark den 9. april. Jeg kan nævne Englands tilbud til Danmark om en fair ordning af det sydslesvigske spørgsmål, som regeringen ikke ønskede at tage imod af frygt for den risiko, Danmark kunne løbe, hvis Tyskland om 20 år igen var en stærk stat. I dag foreligger Amerikas tilbud om tiltræden af Atlantpagten, en tiltræden, som vil give Danmark en risiko, der ikke kan skønnes at være mindre end den, vi ville have løbet, hvis vi var gået ind i en ordning om det sydslesvigske spørgsmål. Vi fra vor side kunne ønske, at den højtærede statsminister og den højtærede udenrigsminister ville anvende den samme energi og beslutsomhed på en løsning af det vigtige sydslesvigske spørgsmål, som de har udvist overfor Atlanterhavspagten.

Overfor den svingende udenrigspolitik må man som undskyldende moment sige, at Danmark har store udenrigspolitiske vanskeligheder ved selve sin beliggenhed, idet Danmarks beliggenhed medfører store strategiske interesser hos stormagterne. Der er for det første de strategiske interesser i Grønland, tildels på Færøerne, som umiddelbart drager Danmark ind i den atlantiske interessesfære. Der er det vigtige spørgsmål om de danske farvande, som forbinder Østersøen, Kattegat og Nordsøen. Der er Danmarks stilling syd for Skagerak. Der er Jyllands grænse op til Nordsøen, og der er Jyllands position nord for Kielerkanalen. Danmark kan i givet fald komme til at ligge i brændpunkterne både i Nordeuropa og i Nordatlanten.

Det er blevet fremhævet af den højtærede udenrigsminister, hvad jeg også gerne fra vor side vil understrege, at Ruslands politik hidtil aldrig har truet de tre skandinaviske lande, og at der stadig består et ønske om venskabeligt forhold til og øget samhandel med Rusland. Disse synspunkter er meget stærkt fremdraget i en pjece om Atlanterhavs-Skandinavismen, som er skrevet af professor Wieth-Knudsen, hvori han fremfører en lang række rigtige synspunkter, men denne pjece er skrevet, medens der endnu var en mulighed for at gennemføre den skandinaviske politik, og skyerne er

[Viggo Starcke.]

skiftet på himlen siden. Man kan godt sige, at det ikke er Ruslands politik, som truer de tre skandinaviske lande, men dog skal det siges, at Finlands skæbne har foruroliget de skandinaviske lande, selvom man må indrømme, at Finland fra Ruslands side har fået en behandling, som var relativt meget mildere end den, andre europæiske besatte nationer har fået. Om det skyldes et særligt hensyn til det finske folk, eller om det skyldes et særligt ønske om ikke at drive de tre skandinaviske lande vestpå, er det vanskeligt at bedømme. Men på samme måde som Finlands skæbne har foruroliget de nordiske folk, har Tjekkosllovakiets skæbne opskræmt dem, fordi Tjekkosllovakiets skæbne blev beseglet ved et mindretals opstand indefra, og i sammenhæng med denne erfaring tror jeg, man i dag må sige, at det er Danmarks egne kommunister indenfor landets grænser, som opskræmmer og foruroliger den danske befolkning allermest. Det er vore egne kommunisters reaktioner, vore egne kommunisters virksomhed, som vi i Danmark for en stor del kan takke for, at den danske regering nu er parat til at tiltræde en Atlanterhavspagt, og for Atlanterhavspolitikken har det ærede medlem hr. Aksel Larsen altså et meget stort ansvar.

Under forhandlingerne om den skandinaviske politik kom Norges vestlige interesser, som er fuldstændig forståelige, stærkt frem. Derefter fulgte den norske udenrigsministers rejse til Washington, men vi har fra vor side hævdet, at Norge, hvor stor en sympati Danmark end kan nære for det, ikke skal drive Danmarks udenrigspolitik, og den norske udenrigsministers rejse behøvede ikke umiddelbart at være efterfulgt af den danske udenrigsministers rejse til Washington.

Vi står nu i Danmark i den mærkelige situation, at vi er i færd med at forlade en århundredgammel neutralitetspolitik, Bernstorffernes gamle udenrigspolitik, som kun har været afbrudt af perioden 1807—14. Det konservative folkepartis forcerede agitation og venstres hektiske agitation har i høj grad været med til at drive regeringen frem i et hurtigere tempo end både ønskeligt og forsvarligt. Endelig stillede skibbrudet for den skandinaviske politik regeringen og regeringspartiet overfor den situation, at det var ønskeligt hurtigt at forme en ny udenrigspolitik, dels af hensyn til Danmarks interesser, men ikke helt uden indflydelse af indrepolitiske forhold.

Regeringens politik har man ikke kunnet frakende beslutsomhed, men vi fra vor side

ønsker at sige, at den også i nogen grad har været præget af overilelse. Det er et så stort og så vanskeligt spørgsmål, at det i et folkestyret land er ganske nødvendigt at have folket bag sig, og der har ikke været tilstrækkelig tid for det danske folk til at besinde sig på denne politik. Vi har fra vor side hele tiden taget afstand fra dem, der fra konservativ og fra venstres side deklamerede tilslutning til Atlantpagten på et tidspunkt, da pagten endnu ikke eksisterede, da man endnu ikke kendte dens indhold, da man endnu ikke kendte de betingelser, den ville opstille, den sikkerhed, den kunne yde, eller de garantier, den kunne stille, men vi har også taget afstand fra dem, der ud fra ideologiske grunde deklamerede modstand mod Atlantpagten uden at kende nøjere til realiteterne. Før man tager sin stilling, er det nødvendigt at se, hvordan brikkerne står på brættet, og hvilke muligheder de giver.

Vi kan i Danmark ikke lide despoti, vi kan i Danmark ikke lide diktatur, kommunisme og koncentrationslejre, og vi mener ikke, at kommunismen har nogen som helst naturlig grobund i et sundt demokratisk Danmark, men deraf må man drage den slutning, at det er en vigtig indenrigspolitisk og udenrigspolitisk gerning at fjerne de årsager, som kommunismen gror op af. Vore hjemlige kommunister har udfoldet en provokerende udansk optræden. De råber imperialismen, de råber krigsophidsere mod den vestlige verden, og dog er det en realitet, at det var østblokken, der eksisterede først, at den vestlige verden efter den sidste verdenskrig i vid udstrækning havde demobiliseret, i vid udstrækning havde standset sin krigsfabrikation og sat store landområder i frihed.

Det ærede medlem hr. Aksel Larsen nævnte, at man i Rusland bruger 66 milliarder rubler, hvorimod man i De Forenede Stater bruger 30 milliarder dollars til krigsomkostninger, men der er dog det at sige dertil, at foruden disse 66 milliarder rubler er der store tvangsudskrevne milliardhære og store arbejdslejre af tvangsinternerede, som jo dog repræsenterer visse økonomiske værdier, og det ville være interessant at vide, hvor mange procent af nationalindtægten de forskellige lande ofrer på rustningens alter. I De Forenede Stater kan man ikke sige, at den amerikanske oprustning i truende grad har indvirket på befolkningens levestandard. I Amerika er det muligt for en almindelig arbejderfamilie at holde bil. Det er det ikke i Rusland, men i Rusland er det vanskeligt for en normal arbejderfamilie at få et par sko.

Endelig kan man ikke lukke sine øjne for, at i dag er 12 europæiske lande underlagt

[Viggo Starcke.]

østblokken. Vi står altså over for en kontinentalmagt og en oceanmagt. På det europæiske kontinent har de østlige magter et overvældende krigspotentiel. Mod dette kan man fra vestlig side opstille en række interessante tal vedrørende den store forskel, der er på produktionen i De Forenede Stater og i Rusland. De Forenede Staters kulproduktion er ca. tre gange så stor; deres mineral- og industrivareproduktion er ca. fire gange så stor; elektricitetskraftproduktionen er ca. 7 gange så stor, og olieproduktionen er ca. 10 gange så stor som Ruslands, bortset fra den persiske og den indonesiske olie. Dertil kommer kvaliteten af produktionen, ydelserne inden for finmekanikken, og hvad der er meget interessant til bedømmelse af den absolutistiske kommunisme og liberale kapitalisme er, at i De Forenede Stater er produktionen pr. arbejdstime dobbelt så stor som i Rusland, hvilket ikke er så underligt. Under et system, hvor alle kontrollerer alle, må produktionen uvilkaarlig lide derved.

Hvis man taler med almindelige mennesker, bliver man meget hurtigt klar over, at der er ingen, der ønsker en krig, og der er ingen, der er interesseret i en krig. Det hævdes med stor ret fra mange sider, at store rustninger kan føre til krig, og vi har i historiens løb ofte set, at store rustninger har ført til krig, men heroverfor må det kunne siges, at afrustning og militært tomrum også kan føre til krig, og historien er fuld af eksempler på, at svage, værgeløse, afrustede stater er blevet udryddet.

Danmarks situation i dag er vanskelig. Jeg tror godt, man kan sige, at Danmark i dag er vanskeligere stillet, end før de skandinaviske forhandlinger begyndte. Danmark er i dag et isoleret land, er våbenløst, er værgeløst og måske venneløst. Der forelå fra Amerika en indbydelse til at indhente oplysninger og information om den atlantiske pagt. Da spørgsmålet var for om den danske udenrigsministers rejse til Washington, gik vi imod det, idet vi hævdede, at det, det drejede sig om for Danmark, var i dag at få undersøgt problemet, at modtage informationer, og informationer er ambassadørens opgave, hvorimod det er udenrigsministerens opgave at forhandle, og hvis vi derfor sendte udenrigsministeren til Amerika, ville denne gestus få udseende af en forhandling. Det første skridt: at indhente information, har vi givet fuld tilslutning til. Det næste skridt, forhandlingerne, må først finde sted på basis af informationerne, men det sidste skridt, den endelige beslutning, skal efter vor mening være folkets. Det er

folkets ret at træffe en beslutning om dets egen skæbne, og det er rigsdagens opgave at give det danske folk denne ret.

Der har fra visse sider været rettet angreb mod vor politik i denne sag, også fra regeringspartiets medlemmers side, men jeg ønsker her at sige, at vor politik simpelt hen er regeringens politik, som den var for få uger siden. Jeg udbeder mig høfligst den højtærede formands tilladelse til at citere et par korte udtalelser. Jeg vil da først citere, hvad den højtærede statsminister udtalte den 23. februar, for fire uger siden. Da sagde statsminister Hans Hedtoft:

„Vi må præcist kende, hvilke garantier Atlantpagten rummer, og hvilke forpligtelser den pålægger de deltagende lande. Det danske folk bør ikke bindes til aftaler, hvis rækkevidde ikke fuldt ud er klarlagt. Det danske folk venter, at vi omhyggeligt og roligt overvejer vor beslutning i en så alvorlig sag.“

Disse udtalelser af statsministeren har vi fuldtud kunnet tilslutte os, og vi spørger derfor: Er rækkevidden fuldtud klarlagt for det danske folk, har vi overvejet tilstrækkelig omhyggeligt og roligt? Ved det danske folk, hvad der sker, og kender vi her i rigsdagen det danske folks stilling?

Overfor denne usikkerhed udsendte retsforbundets rigsdagsgruppe og forbundsråd den 3. marts en enstemmig udtalelse, der lød således:

„Retsforbundets rigsdagsgruppe og forbundsråd finder det naturligt, at Danmark orienteres om Atlantpagtens indhold, men er imod, at der optages forhandlinger om tiltrædelse, uden at det vides, hvilke forpligtelser den pålægger de deltagende lande. Det danske folk bør ikke bindes til aftaler, hvis rækkevidde ikke fuldtud er klarlagt, og det danske folk har krav på, at beslutning i en så alvorlig sag ikke tages, inden befolkningen er spurgt gennem folkeafstemning eller valg.“

Dette spørgsmål om folkeafstemning rejste vi allerede under de skandinaviske forhandlinger; jeg har rejst spørgsmålet i det udenrigspolitiske nævn, vi rejste det i fællesudtalelsen den 3. marts, og vi har ført det frem på rigsdagen i vort lovforslag af 17. marts, et lovforslag om en folkeafstemning i et folkestyret land. At dette lovforslag, såvidt mine øjne har kunnet finde, ikke er blevet omtalt i „Land og Folk“, undrer mig ikke så meget, men at det heller ikke er blevet omtalt i det konservative „Berlingske Tidende“ og i det såkaldte liberale venstreblad „København“, hvor det også har været meget vanskeligt at finde

[Viggo Starcke.]

nogen som helst omtale af dette lovforslag, er mere mærkeligt. Fra vor side hævder vi, at det er folkets ret at afgøre sin fremtids-skæbne, når det gælder liv og død, og det er folkestyrets pligt at give folket denne ret, fordi det, man netop vil kæmpe for gennem denne atlantiske pagt, skulle være folkestyrets idé. Skal man så ikke lade folket styre, lade folket afgøre?

I 1916 kunne man afholde folkeafstemning angående salget af De vestindiske Øer, oven i købet således at folkeafstemningen kom først, og rigsdagen først derefter skulle tage beslutning. Salget af De vestindiske Øer var netop et udenrigspolitisk spørgsmål, det var et Atlanterhavsspørgsmål, og det var et spørgsmål, hvori Amerikas Forenede Stater var den ene part i sagen.

I 1929 fremsatte den socialdemokratiske forsvarsminister et nedrustningsforslag om omdannelse af hær og flåde. Efter lovforslaget gik man frem i omvendt orden, idet rigsdagen her først skulle træffe sin beslutning, som så skulle godkendes gennem en folkeafstemning; det var et nedrustningsforslag, men det var altså et militær-politisk forslag.

Nu da der foreligger en Atlantpagt, som også berører Danmarks militærpolitik, selv om det er i retning af oprustning, må man altså sige, at der er præcedens for, at socialdemokratiet, det nuværende regeringsparti, har støttet et forslag om folkeafstemning, hvor det drejede sig om et udenrigspolitisk spørgsmål, et Atlanterhavsspørgsmål, et spørgsmål i forhold til Amerika og et spørgsmål vedrørende Danmarks militærpolitik.

Det er rigtigt, at der i vort lovforslag også findes spørgsmål om stillingtagen til en Østersøpagt, selvom det ikke er rigtigt, som visse blade har fremstillet det, at det er dikteret af vor kærlighed for en sådan, eller er vor opfindelse, men det var udfra den tanke, at hvis man lader folket afstemme alene mellem en Atlantpagt og en neutralitetspolitik, så kan man ikke skelne mellem de stemmer, der falder på Danmarks neutralitetspolitik, og de stemmer i denne gruppe, som falder i en fremmed magts interesse. Jeg tror, der findes omtrent 9 medlemmer i denne sal, som måske godt kunne tænke sig at tage initiativet til en Østersøpagt eller østlig tilslutning, men dette spørgsmål

om en Østersøpagt, som bl. a. har været angrebet af det ærede medlem hr. Bomholt, har vi ikke noget imod at forhandle om, og vi kan i udvalget forhandle om eventuelt at reducere afstemningsforslaget til kun at gælde Atlanterhavspagten og neutraliteten.

På samme måde er vi fra vor side også villige til at forhandle om, hvorvidt folkeafstemningen skal finde sted før rigsdagens beslutning, eller den skal finde sted efter rigsdagens beslutning og underskrivelsen, men førend der finder en ratifikation sted.

Et meget stærkt argument for vor stilling er det, at spørgsmålet om neutralitets- eller Atlanterhavspolitik ikke er et partispørgsmål. Det er et folkeligt spørgsmål, og det er et nationalt spørgsmål, der går på tværs af alle partirammer. Selv om man ikke altid kan lægge fuldstændig vægt på Gallup-undersøgelser, er det dog af interesse at se på de tal, som blev offentliggjort i „Berlingske Tiden“ den 6. marts som følge af en Gallup-undersøgelse, målt i forhold til en Gallup-undersøgelse, der var foretaget 3 uger i forvejen. Disse tal viste et stort skred i befolkningen til fordel for Atlanterhavspolitikken, idet tilslutningsprocenten var steget fra 36 til 47 i løbet af 3 uger, medens 26 pct. stemte for neutralitet, og 27 pct. svarede: ved ikke. Og det interessante er, at det parti i denne sal, som stærkest er gået ind for Atlanterhavspolitikken, nemlig det konservative folkeparti, kun havde $\frac{3}{4}$ af sine vælgere bag denne politik, 76 pct. Venstre havde kun 59 pct., retsforbundet 48 pct., socialdemokratiet 47 pct. og det radikale venstre 25 pct. for en Atlanterhavspolitik, ja, selv kommunisterne var splittede, idet 2 pct. af kommunisterne minsandten var tilhængere af en tilslutning til Atlanterhavspolitikken — jeg håber, de må få det godt. Det vil altså sige, at retsforbundets vælgere står som nr. 3 efter de konservative og venstre med hensyn til tilslutning til Atlanterhavspagten, og at retsforbundet ved denne Gallup-undersøgelse havde en større procentvis tilslutning end socialdemokratiet. Disse 48 pct. af retsforbundets vælgere, som har givet tilslutning til Atlanterhavspolitikken, er langt den største del af vore vælgere, idet tilhængerne af en neutralitetspolitik kun udgjorde 37 pct., og de, der svarede: ved ikke, kun var 15 pct. Alle disse tal kan man jo imidlertid tage for, hvad

[Viggo Starcke.]

de er. Men det, vi behøver, er sikkerhed, tryghed og vished for, at vi har det danske folk bag ved denne politik, det er langt at foretrække frem for en antagelse.

Der er vist ingen tvivl om, at hovedparten af det danske folk vil stå bagved Atlanterhavspolitikken — men hvorfor så frygte en folkeafstemning? I hvert fald er det givet, at den danske befolkning står meget mere delt og usikkert, end den gjorde overfor den skandinaviske pagt. Det er muligt, at man kun vil gøre en sådan folkeafstemning rådgivende eller vejledende, men det er en meget vigtig rettighed, som det danske folk her må hævde. Det svarer f. eks. til det, som man indenfor lægevirksomheden sommetider står overfor, at det minsandten er patientens ret at afgøre, om han vil opereres, eller han ikke vil opereres, men friheden og selvbestemmelsen skal ikke gå så vidt, at han også skal bestemme, hvordan operationen skal foregå.

Vi mener ikke, at de grunde, der taler for at haste denne sag igennem, er afgørende. Jeg kan godt se, at der er visse grunde, som er tungt vejende, der taler til gunst for en hurtig afgørelse af denne sag, men fra vor side kan vi ikke tillægge det nogen afgørende betydning, om Danmark er med som signatarmagt eller ikke. Vi mener derimod, det er af afgørende vigtighed at vide, om man har befolkningen bag sig, og inden vi tager stilling, er det vor pligt at undersøge nøjagtigt og at veje grundene både for og imod og se på forholdene fra begge sider. Indenfor lægekunsten lærer vi altid, at det første og det vigtigste er en nøjagtig undersøgelse, at det er en kunstfejl at stille en diagnose uden en undersøgelse, og at det er en kunstfejl at instituere en behandling uden at have en diagnose.

Der er visse ting, som det er vanskeligt at tale åbent om, men det er nødvendigt at tale så åbent som overhovedet muligt om denne sag nu, da afgørelsen skal træffes og i det væsentligste skal træffes mellem Atlanterhavspagten og neutralitetspolitikken indenfor De Forenede Nationer. De spørgsmål, man der skal tage stilling til, er først og fremmest Danmarks sikkerhed, og her må vi se i øjnene, at en tilslutning til Atlanterhavspagten ikke giver Danmark nogen sikkerhed, men en neutralitetspolitik giver heller ikke Danmark sikkerhed. Sikkerhed eksisterer ikke i dag. Det, der er spørgsmålet, er afvejelse af større eller mindre risiko. Hvis Danmark går ind i Atlanterhavspagten, er det muligt, at det vil være med til at virke fredsbevarende, men hvis krigen alligevel kommer, vil Danmark blive et fremskudt glacis

og have 100 pct. chance for at komme med i krigen og blive krigsskueplads. Hvis vi derimod fastholder neutraliteten, risikerer Danmark at blive afskrevet, og kommer der krig, har vi 100 pct. sikkerhed for at blive besat af den ene part, hvorefter vi bliver krigsmål for den anden part og eventuelt skal opleve generobringens kvaler.

Det drejer sig i dag ikke blot om den danske stats eksistens, men om det danske folks eksistens. Spørgsmålet er, om en tilslutning til Atlanterhavspagten kan virke udæskende på andre magter. Det er muligt. Men det ligger i Danmarks hånd at bestemme sin egen udenrigspolitik, og man må deroverfor sige, at et venneløst, våbenløst, værgeløst Danmark kan blive en fristelse for en anden magt, således at hvis der finder en besættelse af Danmark sted, kan det fremkalde krigerske reaktioner fra den anden side; et dansk tomrum kan derfor også blive en fare for freden. Hvis krigen kommer, risikerer Danmark store ødelæggelser, og disse ødelæggelser vil sandsynligvis blive lige store, hvadenten vi er neutrale eller tilsluttet en Atlanterhavspagt.

Spørgsmålet om femtekolonne vil være lige alvorligt, hvis Danmark tiltræder Atlanterhavspagten, måske vil den femte kolonnes virksomhed blive noget intensivere, men det ligger i Danmarks egen hånd at fjerne årsagerne til, at en femte kolonne eksisterer. Spørgsmålet om Danmarks suverænitet og uafhængighed er også vigtigt. Hvis Danmark kunne vedblive at være neutral, ville det give os den højeste grad af uafhængighed, men hvis man risikerer en besættelse ved sin neutralitet, så mister man sin uafhængighed helt. Tilslutning til Atlanterhavspagten vil være et indgreb i Danmarks uafhængighed — det må vi gøre os klart: vi kommer til at afgive en del af vor suverænitet. I alle disse punkter vejer lodderne på vægtskålen omtrent lige.

Så er der spørgsmålet om Danmarks integritet; derom hedder det i artikel 6 i pagten, at

„øer, som er underlagt nogen deltagers statsmyndighed i det nordatlantiske område“

kommer ind derunder. Jeg håber, at dette udtryk dækker alle danske øer.

Dernæst kommer vi til realinteresser og erhvervsinteresser. Danmark har store real- og erhvervsinteresser østpå, men erhvervs- og realinteresserne vestpå er langt, langt større. Til erhvervsinteresserne er knyttet en vis goodwill, idet de skandinaviske lande nyder en stor anseelse i verden, som måske kan lide et skår, der kan være til skade for

[Viggo Starcke.]

vore erhvervsinteresser, men man må på den anden side sige, at pengeinteresser og erhvervsinteresser ikke må være det afgørende i et så stort og vigtigt spørgsmål. Alle problemerne om Grønland, om de atlantiske baser, om indgangen til Østersøen, om bælterne er så store og vanskelige spørgsmål, at det næsten er umuligt at sige, hvilken vægtskål der er tungest.

Så er der Danmarks indre økonomi. Der findes i pagtens artikel 9 bestemmelser om en forsvarskommission. Vi ville gerne fra vor side have lidt nærmere oplysninger enten i udvalget eller her i salen fra den højtærede udenrigsminister om, i hvor stor udstrækning denne forsvarskommission kan pålægge Danmark militære udgifter og oprustning. Vi må nemlig gøre os klart, at en tilslutning til Atlanterhavspagten betyder oprustning. Fra vor side beklager vi dette, men jeg kan ikke tillægge det afgørende betydning, hvor det drejer sig om Danmarks eksistens, men jeg vil henstille, at man fører disse udgifter i et særligt regnskab, og at man tager stilling til spørgsmålet om den tvungne værnepligt, særlig efter at general Eisenhower har udtalt, at det, man har brug for, er tekniske specialkorps, og at disse vanskeligt kan opbygges på den tvungne værnepligt, men netop kræver den frivillige, lønnede værneordning. Overfor de udgifter, som en oprustning vil koste, kan man på den anden konto sætte dette, at en besættelse af Danmark også vil være kostbar.

Der er spørgsmålet om, hvilken hjælp Danmark i pågældende tilfælde kan forvente. Den hjælp, vi kan forvente, er væsentligt dikteret af de strategiske interesser, man tillægger det danske område, men det vil være af betydning, om en sådan hjælp i givet fald er forberedt eller ikke forberedt i forvejen.

Så er der spørgsmålet om retten. Danmark har en uomtvistelig ret til at være neutral og uafhængig, men een ting er at have denne ret, og en anden ting er at få den, og til rettens problem er retshåndhævelsens problem afgjort knyttet. Det er spørgsmålet om magt, det at sætte magt bag ved ret. I visse tilfælde i livet er det nødvendigt, for ellers trædes retten ned. Som Alexander Hamilton sagde i sin tid: for megen magt fører til despoti, for lidt magt fører til anarki, begge dele kan føre til folkets ødelæggelse.

Men til sidst kommer så en række momenter, som allesammen peger mod vest. Racemæssigt set er det danske folk beslægtet meget nært med den engelske, den amerikanske, den vesteuropæiske, noget mindre med

den østeuropæiske befolkning. Vor historie er i høj grad knyttet til den vestlige verden, vort demokrati er af samme art som den vestlige verdens, vor religion, vor kristendom af samme art, vore institutioner, vor lovgivning, vor retsorden peger afgjort mod den vestlige verden, og vore følelser og vore sympatier peger i samme retning. Følelser og sympatier må ikke spille nogen rolle i udenrigspolitiske afgørelser, medmindre fornøftgrundene vejer lige, men det, som er de tre kardinalpunkter i afgørelsen, er spørgsmålet om Danmarks sikkerhed, om verdens fred og om friheden mellem menneskene, og med hensyn til alt dette er der momenter i Atlanterhavspagten, som virker tiltalende og tiltrækkende. Friheden til at tale og tro, som man har i den vestlige verden, er så kosteligt et klenodie, at den er meget værd, men hvor meget er friheden værd? Er den 10 kr. værd pro persona, eller er den 1.200 mill. kr. værd? Det er vanskeligt at afgøre, men vi skal ikke glemme, at i Danmark har vi vor talefrihed og vor trosfrihed til dels i ly af andre magters våben. Selv det ærede medlem hr. Aksel Larsens talefrihed eksisterer kun i ly af vestens indsats, for i en kommunistisk stat ville det ærede medlem hr. Aksel Larsen aldrig få lov til at angribe sin regering eller sit eget land. (Aksel Larsen: Har jeg nogen sinde angrebet mit eget land?). Masser af gange. (Aksel Larsen: Dokumentér!). Jeg har gjort det fra ende til anden.

Spørgsmålet om talefrihed og trosfrihed er dog kun den ene halvdel af friheden, en lige så vigtig halvdel af friheden er den sociale og økonomiske frihed, og i den forbindelse vil jeg gerne spørge den højtærede regering, såvel statsminister som udenrigsminister, om friheden efter deres mening skal bruges til at socialisere samfundet eller til at frigøre erhvervslivet. Vi må fra vor side forlange en garanti; hvis man skal gå ind i den atlantiske pagt, så må vi kræve arbejdsfred i landet, vi må kræve frihed for strejker, selv om det skulle være en ikke-socialistisk regering, der sad. Vi må kræve, at Danmark går i spidsen for at afvikle handelskrigen — og det ville i høj grad indgyde tillid til den høje regering, hvis den f. eks. kunne tænke sig at ofre den højtærede handelsminister.

I artikel 2 i pagten står der udtrykkelig, at den skal tilskynde til indbyrdes økonomisk samarbejde. Derfor er det vigtigt at se på alle disse realiteter, som kan knytte landene sammen, og jeg tror nok, man kan sige, at ingen regering i Danmark har haft så gunstige betingelser for en frigivelse af

[Viggo Starcke.]

erhvervslivet som den nuværende: den ringe arbejdsløshed, en gunstig udvikling af import- og eksporttal, milde vintre, dejlige somre og Marshallmillioner i massevis.

Det er retsforbundets selvstændige bidrag til Danmarks udenrigspolitik at prøve at fredeliggøre forholdet mellem nationerne, at prøve gennem en social politik at fjerne årsagerne til den femte kolonne.

Vi anbefaler en folkeafstemning, fordi vi mener, at den vil virke beroligende og forene det danske folk, og vi tillægger dette, at Amerika erklærer sig forud, for noget nyt i verdenssituationen, som er af afgørende betydning.

Til slut vil jeg sige, at hvis demokratiet i den vestlige verden havde løst det økonomiske spørgsmål på tilfredsstillende vis, var socialdemokratiet aldrig opstået, og hvis socialdemokratiet havde løst det økonomiske spørgsmål på tilfredsstillende vis, var kommunismen aldrig opstået. Det nytter ikke at blive ved med at tale vest, hvis man vedbliver at handle øst. Lad os bygge demokratiet færdigt, og lad os fjerne årsagerne til fattigdommen, til bolignøden og til arbejdsløsheden. Lad os give fattigmand hans ret til en arbejdsplads og til et udbytte af sit arbejde.

Men konklusionen af alt det, jeg har sagt her, må være dette: det danske folk skal have lov til selv at afgøre sin egen skæbne.

Erik Appel: Jeg kan ikke stemme for den af regeringen ønskede bemyndigelse til at underskrive Nordatlantisk havstraktaten, og jeg skal kort redegøre for mine grunde.

Jeg kan ikke være med til at udlevere Danmark til en stormagtsgruppe. Jeg ønsker mit land vedblivende en uafhængig stilling i folkesamfundet, således som vi hidtil har hævdet den med iagttagelse af vore pligter som medlem af FN. Jeg må dog gøre en undtagelse overfor vore nordiske broderfolk, til hvilke jeg på grund af det nære slægtskab gerne så mit folk indgå i et vist afhængighedsforhold. Et sådant afhængighedsforhold ville hurtigt få broderskabets karakter og dermed føles frigørende og betryggende. Jeg må dybt beklage, at et sådant fast broderskabsforhold ikke blev indgået. Men endnu mere må jeg tage afstand fra at knytte mit land til en stormagtsgruppe, der står i kaprustning med en anden stormagtsgruppe på grund af et spændingsforhold, hvis årsager endog ikke foreligger klart opgivne og belyste.

Jeg må mene, at for Danmark er spørgsmålet ikke vest eller øst, men vest og øst. Vi har efterhånden fået gode og naturlige forbindelser med vestmagterne, tidligst med Frankrig, derefter med England og senest med USA. Med østmagterne har vi i århundreder intet udestående haft; vi har gammel venskabsforbindelse med Polen og Tjekkiet — Bøhmen —, og vort forhold til Rusland har været godt. Disse gamle forbindelser må ikke brydes. At disse tre lande i øjeblikket har en regeringsform, vi principielt ingen sympati har for, har vi tilstrækkelig tydeligt givet til kende gennem vor fastholden ved vor demokratiske styreform. Dette forhold ligger klart for alverden, og jeg har grund til at mene, at det også vil blive respekteret i øst. Jeg kan henvise til en udtalelse for nylig af en russisk professor: „Vi intellektuelle russere har altid haft et godt forhold til de nordiske lande, der er små i folketal, men store i åndelig henseende.“ Vi har også gamle handelsveje i Østersøen, for hvilke der ikke må lægges hindringer i vejen.

En anden grund er for mig de små folks retsstilling. Det ligger dybt forankret i mit sind og i mine tanker fra min hjemstavns kamp imod preusserherredømmet, at vi under denne fortrøstede os til, at i det lange løb ville ret sejre over magt. Denne fortrøstning hverken kan eller vil jeg slippe, thi det er fra denne, de små folks livsvækker, de får deres styrke til trods alt at leve deres folkeliv og ikke modløse give op.

Nu synes det mig, at de små folk er ved at flytte fortrøstningen over til stormagterne, skønt den hittidige historieskrivning taler sit tydelige sprog derimod. De små folks stemmer kan ikke undværes, og de må ikke utydeliggøres ved at indordnes i de stores talekor — vi får næppe lejlighed til at synge solosang der. De små folk er et salt i folkesamfundet, og dette salt må ikke miste sin kraft. Jeg må mene, at de nordiske folk nyder respekt overalt, hvor de kommer som indvandrere, som budbringere om en højt udviklet folkelig kultur, som medarbejdere i håndens og åndens verden. For nogle måneder siden udtalte den fra Tyskland fordrevne professor Einstein, med særligt henblik på Norden:

„De små nationer skal redde verden. Verden lytter mere til dem, end de ofte selv er klar over. De små folk må ikke sælge deres objektivitet...“

Men det er det, vi nu står i begreb med. Kejser Wilhelm II skabte i sin tid slagordet „den væbnede fred“. Vi har med tilstrækkelig stor smerte følt denne fredsre-

[Erik Appel.]

sultater. Nu genoplives slagordet, og vi giver os ind under det i fuldt mål, af frygt og i forventning om en sikkerhed, som ingen stormagt dog kan give os og heller ikke vil give os. Vi giver os ind i det store spil mellem verdensmagterne.

Trods dette bebrejder jeg dog mindre de små folk, at de giver sig ind under de stores vinger, end jeg bebrejder de store stater, at de drager de små ind under deres vinger, skønt de hverken har spændvidde eller varme nok.

Traktaten indeholder i sine 14 paragraffer skønne ord, smukke sprogløse blomster. Vi har kun alt for ofte set sådanne blomster visne fra morgen til aften, fra den ene dag til den anden. Traktaten giver rum for en vis frihed for den enkelte stat under en begyndende konflikt, men den åbner også udsigt til en frygtelig tvang.

Jeg må stemme imod det forelagte forslag til bemyndigelse. Jeg må beklage, at det, der nu er ved at fuldbyrdes, bliver gennemført så hurtigt, at det danske folk ikke får tid til overvejelse, således at den med rette som skæbnetung afgørelse omtalte sag i det mindste fik ro til at sætte sig i sindene, uanset om man påkaldte folkets medvirken eller ej.

Funck Jensen: Siden den udenrigspolitiske debat i februar er der intet sket, som har kunnet ændre mit syn på militæralliancer; jeg mener stadig, at Danmark bør afholde sig fra at indgå i nogen magtgruppe, og jeg kan derfor ikke tilslutte mig den foreslåede nordatlantiske traktat.

At tilslutte sig denne traktat er at give udtryk for en tro på magtpolitik og våbenmagt, som aldrig i historien har bekræftet sig som noget, der bragte varig fred, held, lykke og fremgang for menneskene. Der findes ikke nogen underbygget begrundelse for den formodning, som den højtærede udenrigsminister gav udtryk for i sin forelæggelsestale i går, at verdenskrigene 1914—18 og 1939—45 kunne have været undgået, hvis Tyskland på forhånd havde vidst, at Amerika på et senere tidspunkt under disse krige ville indtræde blandt Tysklands krigsmodstandere. Den, der udtaler sig sådan, den, der tror, at en magtdemonstration i tide overfor en aggressivt ledet nation kan hindre krige, giver gennem en sådan udtalelse og tro udtryk for manglende forståelse af, hvad det er for kræfter, der fremkalder krige, og hvad det er for kræfter, der kan forhindre krige.

Tyskland ville utvivlsomt, dels på grund

af de indre sociale spændinger, som før eller senere måtte give sig udslag i borgerkrig eller i ydre krig, dels forført af sin egen infantile tro på fædrelandets storhed og magt, have vovet en selv nok så håbløs krig. Den nationale selvsuggestion er stor. Propagandaens magt er umådelig.

Selv vort eget lille fredelige folk må nu vogte sig for, at det ikke overvurderer vestlandenes magt og materielle ressourcer, og at det ikke på grund af en sådan overvurdering hengiver sig til en blind tro på våbenmagt, at det ikke med udgangspunkt i en sådan blind tro kaster sig ud i den store, bundløse risiko, som det jo er at melde sig til tjeneste for vestmagterne som yderste forpost i en Atlantforsvarsskæde. Det er en risiko, der er så stor, som nogen risiko kan være.

Vi bør erkende den sandhed, at krig ikke kan forhindres gennem forberedelse til krig, og at oprustning hos een part ikke får den anden til at nedruste. Vi bør forstå, at den psyke, den tankegang, der klynger sig fredshåb til våbenmagt, ikke i det lange løb evner at nøjes med at bruge våbenmagten som et præventivt middel, og at krigsfaren derfor vokser med oprustningen.

Oprustning sker under en art national selvsuggestion, under en gensidig hypnose. Det er ikke en forstærkelse af denne hypnose, der skal redde menneskene fra civilisationens selvmord, men derimod en frigørelse fra disse hypnotiske og suggestive kræfter.

Højtærede regering — ærede medlemmer af folketinget! Befri Dem dog for den hypnose, for den suggestion, som begivenhederne i Tjekkosllovakiet, verdenspressens propaganda og vestmagternes statsmænd har fået Dem ind i! Lad os løbe den formodede risiko for at vente så længe med at træffe denne for det danske folk så skæbnetunge afgørelse, at folkets mening først kan blive hørt; lad den danske folkesjæl få lov at sunde sig, lad være med at magtføre den gennem en forhastet rigsdagsbeslutning, lad alle forhold, der taler for og imod den nordatlantiske traktat, blive lagt åbent frem, lad meningerne brydes i folket, og lad det så tage afgørelsen, lad det så i demokratiets og folkestyrets navn tage sin egen skæbne i sin egen hånd!

Hvidberg: Måske kan det være nyttigt, at også nogle af de såkaldte menige medlemmer tager til orde i dag, og jeg gør det så meget mere, som det ærede medlem hr. Jørgen Jørgensen har erklæret som et argument mod den handling, vi står overfor at foretage, at afgørelser af denne art ikke kan

medlem af
Retsforbundets
gruppe

medlem af den
konservative
gruppe

[Hvidberg.]

træffes af mennesker, hvis sind er fyldt af tvivl og usikkerhed. Det er jo en udtalelse, som vedrører os almindelige medlemmer. Vi må spørge os selv, om det virkelig er tilfældet, om vort sind virkelig er fyldt af tvivl og usikkerhed. Det ærede medlem hr. Jørgen Jørgensen har sagt, at en række særlige forhold først burde være afklarede, at det ikke er nødvendigt, at denne sag — som han udtrykte det — hastes igennem, for der er tid nok. Der har efter min opfattelse været tid nok allerede nu til, at forholdene kunne afklares, og de er afklarede i alt fald for adskillige af os. Alle muligheder har jo nu været gennemprøvet, og der var kun denne tilbage. I den kendsgerning ligger jo hele afklaringen; der ligger også en afklaring i den gennemprøvelse, der er sket, og som denne afgørelse har gennemgået hos os.

Et andet æret medlem af det radikale parti, hr. Bertel Dahlgaard, har for nogen tid siden udtalt, at vi skulle ikke træffe en sådan afgørelse i blinde, men den skulle træffes under det danske folks fulde erkendelse af de farer, som denne sag indeholder for os. Der har efter min mening været tid nok til at erkende disse farer. Der er altid fare ved at leve, og spændingen ved at leve kan ikke tages bort fra os mennesker, men spørgsmålet er, om der ikke netop er større fare ved ikke at gå ind i dette vestlige sikkerhedssystem end ved at blive liggende ubeskyttet udenfor. Hvad vil der nemlig ske, hvis vi forbliver udenfor? Det er ikke svært at se. Der vil ske dette, at vi bliver svage, at vi efterhånden bliver svagere og svagere, indtil vi til sidst synker helt sammen og det er ude med os. Der vil ske dette, at man fra en vis side, hvor man nu taler hårdt og vredt om os, vil begynde at tale pænere og pænere om os og måske endda rose os, og netop dette vil være tegn på, at vi er blevet svage og faldefærdige.

Jeg vil gerne sige til det ærede medlem hr. Jørgen Jørgensen — og jeg er ikke længere fuld af tvivl og usikkerhed, når jeg siger dette —, at Danmark kan ikke ligge udenfor det vestlige sikkerhedssystems fred, hvis det skal bevare sig selv som en fri stat, og hvis det ikke vil udlevere sig til en stormagt.

Det ærede medlem hr. Aksel Larsen spotter over russerskræk og sovjetforskrækkelse, eller hvad det var. (*Aksel Larsen*: Nej, jeg citerede kong Haakon!). Javel, men ved så mange andre lejligheder har det ærede medlem satiriseret over den russerskræk og sovjetforskrækkelse, som vi andre er så fulde af. Jeg vil dog gøre opmærksom på, at al sådan

tale må betragtes som en art hykleri. Det kan være, at det ærede medlem hr. Aksel Larsen selv og andre af hans lige lider af en sådan russerskrækkelse, og at det netop er et sådant moment, der fremkalder visse af hans reaktioner. Jeg vil gerne spørge, om det virkelig i betragtning af det, der er sket i Sydøsteuropa, i Østzonen, i de senere tider, kan findes mærkeligt, at man spørger sig selv, om det stadig er muligt at fastholde, at den udenrigspolitik, Sovjetrusland driver, kan forklæres som kun værende af defensiv karakter, udelukkende dikteret af frygt for krig.

Jeg skal slutte denne korte tale med at sige, at jeg tror, det er noget overdrevent, når det siges, at vore sind er fyldt af frygt og usikkerhed. Mon ikke vore sind ville være fyldt endnu mere af frygt og usikkerhed, hvis vi forblev udenfor? Jeg tror, man skal gøre ligesom gamle Martin Luther; man skal træffe sin beslutning og så lade sig fylde af frimodighed og sige: Her står vi, vi kan ikke andet.

Udenrigsministeren (*Gustav Rasmussen*):

Jeg vil gerne først takke de ærede ordførere for socialdemokratiet, venstre og de konservative for den tilslutning, de gav regeringens forslag. Jeg vil også gerne rette en tak til det ærede medlem hr. Jørgen Jørgensen, selvom jeg ikke, som det fremgår af, hvad jeg sagde i går, kan være enig med ham i hans konklusion. Det var for mig en glæde at høre hans indlæg, som jeg synes var velgørende klart og sagligt. På en række punkter udtalte det ærede medlem imidlertid meninger, som ikke er de samme som regeringens og afviger fra dem, jeg fremsatte i går, og jeg vil derfor gerne have lov til at gøre nogle enkelte bemærkninger til det ærede medlems udtalelser.

Det ærede medlem sagde, at en tilslutning til Atlantpagten vil være et fuldstændigt brud med al tradition i dansk udenrigspolitik. Måske var han ikke derved opmærksom på, at Atlantpagten netop er et led i De Forenede Nationers sikkerhedssystem, som Danmarks udenrigspolitik er baseret på. Må jeg med den højtærede formands tilladelse citere, hvad den amerikanske udenrigsminister sagde forleden dag, den 19. marts:

„Atlantpagten er en kollektiv ordning til selvforsvar for landene i det nordatlantiske område. Dens formål er at koordinere den ret til selvforsvar, der er anerkendt i artikel 51 i De Forenede Nationers pagt. Den er bestemt til at indpasses nøjagtigt i rammerne for De Forenede Natio-

[Udenrigsministeren.]

ner og at sikre praktiske forholdsregler til opretholdelse af fred og sikkerhed i harmoni med pagten“.

Når det ærede medlem hr. Jørgen Jørgensen gjorde gældende, at et skandinavisk forbund ville være det bedste for de nordiske lande og det bedste middel til afspænding og til sikring af freden i verden, kan jeg kun sige, at regeringen deler denne hans mening. Jeg vil gerne i denne sammenhæng minde om, hvad jeg sagde her i tinget i går. Det er stadig, sagde jeg, regeringens opfattelse, at et skandinavisk forsvarsforbund ville være den løsning, der tjente Danmarks og Nordens og i virkeligheden også andre landes interesser bedst. Men det nytter jo ikke noget, når der ikke for tiden foreligger nogen mulighed for at løse vore sikkerhedsproblemer ad den vej.

Jeg glædede mig over, at det ærede medlem delte regeringens overbevisning om, at Atlantpagten udelukkende har fredelige, defensive formål og ikke kan tænkes benyttet af deltagerne i andre øjemed. Det ærede medlem ville desuagtet tilråde, at Danmark holder sig udenfor pagten, og mente, at vi ved en tilslutning til den ville blive farligere stillet end ved at blive udenfor. Det ærede medlem henviste til, at blok-dannelser og oprustning næsten aldrig har forhindret en krig, og at faren altid øges, når to magtgrupper står overfor hinanden.

Jeg tror nu for mit vedkommende ikke, at den fare, der hidrører fra sådanne magtgrupperinger, bliver mindre, fordi Danmark holder sig udenfor dem. Men iøvrigt turde det være et spørgsmål, om ikke krigen i 1939 kunne have været afværget, hvis alle demokratiske stormagter havde været så velrustede, at Hitler ikke turde angribe.

Det ærede medlem hr. Jørgen Jørgensen henviste endvidere til, at Danmark ved at forholde sig passiv blot ville komme i samme båd som Schweiz og Sverige. Dertil vil jeg sige, at Schweiz' forhold faktisk er meget forskellige fra Danmarks, både geografisk, folkeretligt og militært, og Sverige har som bekendt et forsvar, der, selv om det ikke i det lange løb kan sikre Sverige i en isoleret kamp med en stormagt, dog er så stærkt, at det yder beskyttelse, når angriberne ikke kan tillade sig at anvende helt ubegrænsede styrker på et angreb.

Det ærede medlem mente videre, at en tilslutning til den atlantiske pagt ikke kunne give Danmark nogen som helst sikkerhed, idet der umuligt ville kunne ydes Danmark så hurtig og effektiv hjælp i tilfælde af over-

greb fra en stormagt, at et sådant angreb kunne afværges.

Jeg synes, at det ærede medlem hr. Jørgen Jørgensen herved overså pagtens præventive og forebyggende virkning. Sagen er netop den, at bevidstheden om, at Danmark ville få hjælp fra pagtmedlemmernes samlede forsvar, kan virke til, at en angriber i en given situation viger tilbage fra at angribe.

Det ærede medlem hævdede, at Danmark, selv om det holdt sig udenfor den atlantiske traktat, dog ikke af den grund ville være isoleret, idet Danmark er medlem af De Forenede Nationer, hvis formål er at opretholde freden og sikkerheden og træffe de fornødne forholdsregler dertil, og det ærede medlem henviste til sikkerhedsrådet, som skal varetage denne opgave, og som utvivlsomt ville stemple et angreb på et sagesløst land efter fortjeneste. Men ulykken er jo netop, at sikkerhedsrådet ikke kan hjælpe os, hvis De Forenede Nationers organisation sprænges, eller hvis blot en enkelt stormagt i sikkerhedsrådet bruger sit veto; yderligere har stormagterne jo, som jeg nævnede igår, ikke kunnet blive enige om at gennemføre de foranstaltninger, som efter De Forenede Nationers pagt er hovedforudsætningerne for at skabe virkelig sikkerhed i verden.

Det ærede medlem kritiserede, at regeringen har lagt vægt på de muligheder, Danmark vil få for at genopbygge sit forsvar. Der synes ikke at være store muligheder for at få våben de første år, sagde det ærede medlem, de vil ikke øge sikkerheden i nogen måde, og udgifterne til denne oprustning af Danmark vil blive så store, at vor sociale levestandard vil komme i fare.

Som jeg nævnede i går, har jeg grund til at tro, at den første hjælp til genopbygningen af de krigsramte landes forsvar vil kunne ydes nogenlunde hurtigt, når den militære hjælpelov, som snart forelægges kongressen i Washington, er blevet vedtaget.

Videre vil jeg gerne minde om, hvad jeg på grundlag af de oplysninger, jeg fik i Amerika, sagde i går angående spørgsmålet om, hvor meget der kræves af hvert land, og navnlig om det var meningen, at hvert enkelt land skulle udbygge sit forsvar på bekostning af genrejsningen af sin økonomi; jeg kan udtale med sikkerhed, at meningen kun er, at hvert deltagerland skal gøre, hvad det efter sine økonomiske forhold med rimelighed er i stand til og ikke mere. Den atlantiske traktat pålægger ikke medlemmerne at indrette et forsvar af et bestemt omfang, og vi får jo

[Udenrigsministeren.]

fuld lejlighed til at gøre de danske synspunkter på det område gældende i det råd, der skal oprettes efter traktatens artikel 9, og som også Danmark får sæde i. Vi har ikke fraskrevet os vor bestemmelsesret, og hertil kommer, at de små stater kommer i absolut flertal i rådet.

Det ærede medlem hr. Jørgen Jørgensen sammenfattede sine udtalelser derhen, at den sikkerhed, en tilslutning til den atlantiske traktat ville yde Danmark, var mindre end risikoen. Han henviste til, at der ikke pålagdes deltagerlandene en pligt til at komme en angreben deltagerstat til hjælp med våbenmagt; det var overladt til hver enkelt stat at skønne over, hvad der er nødvendigt for at genoprette freden. Dertil vil jeg svare, at sikkerheden ligger deri, at De Forenede Stater har forladt deres isolationspolitik, belært af ertaringerne fra to verdenskrige. Traktaten betyder, at Amerika erkender sit skæbnefællesskab med Europa og vil være med fra begyndelsen i afværgelsen af en krig, hvis de demokratiske staters frihed atter skulle blive truet, eller, som den amerikanske udenrigsminister har sagt det:

„På et regulært væbnet angreb på en deltagerstat kan der kun gives eet svar: De Forenede Stater vil gå i krig.“

Overfor de udtalelser, det ærede medlem dernæst fremsatte om, at han troede, mange endnu var i tvivl om, hvad der var det rette at gøre i den foreliggende situation, vil jeg gerne henvise til, hvad det ærede medlem hr. Hvidberg for et øjeblik siden sagde derom. Regeringen kan for sit vedkommende ikke se rettere end, at spørgsmålet om Atlantpagten nu har stået så længe på dagsordenen i den offentlige debat verden over, at der har været tilstrækkelig tid til at danne sig en mening og til at tage stilling til sagen.

Det ærede medlem hr. Viggo Starcke kritiserede, at to af de politiske partier, nemlig de konservative og venstre, havde udtalt tilslutning til Atlanterhavspagten på et tidspunkt, da man ikke kendte dens indhold og rækkevidde. Jeg skal ikke tale på de to nævnte partiers vegne, men kun i anledning af det ærede medlems udtalelse slå fast, at noget sådant kan i hvert fald ikke bebrejdes regeringen.

Når så det ærede medlem hr. Viggo Starcke udtalte sin tvivl om nødvendigheden af at skynde sig og spurgte, hvorfor det hastede så meget for Danmark med at tage stilling til Atlanterhavspagten, vil jeg kun minde om, at det jo ikke er Danmark, der har fastsat tidspunktet eller fristerne. De 8 magter, som har forhandlet og er blevet

enige om forslaget til traktaten, har vedtaget, at de vil underskrive den den 4. april. De har indbudt enkelte andre europæiske lande til sammen med dem at underskrive den, men selvom disse lande svarer nej, vil pagten i alt fald blive underskrevet på det tidspunkt, de 8 magter er blevet enige om, og som foreløbig er fastsat til den 4. april. Hvis Danmark ikke tager stilling i så god tid, at underskrivelsen kan finde sted samtidig med disse andre magter, vil der, som jeg omtalte i går, forløbe et tidsrum af ubestemt varighed — jeg vil antage i hvert fald 2 eller 3 måneder —, i hvilket hverken Danmark eller andre lande vil kunne få adgang til at slutte sig til Atlanterhavspagten. I det tidsrum, der således vil forløbe efter underskriften og indtil traktaten træder i kraft, når det fornødne antal lande har ratificeret, vil der ikke blive lejlighed for Danmark eller andre lande til at tiltræde den.

Et konkret spørgsmål, som det ærede medlem hr. Viggo Starcke stillede, vil jeg gerne kort besvare. Det ærede medlem håbede, at denne Atlanterhavstraktat dækker alle danske øer. Hertil kan jeg svare: ja, det gør den.

Det ærede medlem hr. Aksel Larsen stillede en række spørgsmål, efter at han i stærkt forkortet og i flere tilfælde noget tilrettelagt tilstand havde refereret de synspunkter, jeg gjorde gældende i går. Det ærede medlem mente, at Atlanterhavstraktaten ikke var en regional pagt i overensstemmelse med De Forenede Nationers pagt, og han citerede reglerne i De Forenede Nationers pagt artikel 52 og 53, der handler om regionale aftaler uden dog at indeholde nogen definition deraf. Det ærede medlem nævnte ikke artikel 51, hvor retten til selvforsvar, individuelt eller kollektivt, er fastslået. Når talen er om regionale pagter, kunne jeg have lyst til at minde om, at den atlantiske traktat jo ingenlunde er den første regionale aftale, der er skrevet med henblik på at passe i De Forenede Nationers system, og det er heller ikke den aftale, der geografisk har den største udbredelse; det er Rio-pagten, der omfatter 21 amerikanske lande, altså i virkeligheden hele den vestlige halvkugle.

Da det ærede medlem hr. Aksel Larsen opregnede de lande, der deltager i Atlantpagten, forekom det mig, at han også nævnte Australien og Spanien, men hvis jeg har hørt rigtigt der, må jeg sige, at det dog er en overdrivelse.

Det ærede medlem citerede en udtalelse, han havde læst i bladet „Land og Folk“.

[Udenrigsministeren.]

og som refererede til noget, generalsekretæren for De Forenede Nationer, Tryggve Lie, skulle have udtalt. Jeg vil gerne benytte lejligheden til at advare det ærede medlem hr. Aksel Larsen imod at tro for meget på, hvad der står i bladet „Land og Folk“, idet det viser sig, at det meget ofte er urigtigt og vildledende. Hvad Tryggve Lie har sagt om regionale pagter, skal jeg med formandens tilladelse citere. Først en udtalelse, han fremsatte for en måneds tid siden, den 11. februar, hvor han sagde:

„Jeg har ikke til hensigt at kommentere nogen enkelt af de mange regionale alliancer og aftaler, der er indgået siden krigens afslutning, men blot sige følgende om regionale ordninger i al almindelighed: De Forenede Nationers pagt giver anledning til, at der bliver dannet regionale ordninger, som er underordnet De Forenede Nationer. Pagten anerkender også medlemsstaternes selvfulgelige ret til individuelt og kollektivt selvforsvar, hvis sikkerhedsrådet undlader at handle.

Regionale ordninger kan være et meget nyttigt element i udbygningen af et FN-system for kollektiv sikkerhed, forudsat at de anerkender pagtens overhøjhed. Ingen regional ordning kan nogen sinde blive en tilfredsstillende erstatning for De Forenede Nationer. Hvis folk i almindelighed begyndte at godkende alliancer som erstatning for en ægte verdensomfattende kollektiv sikkerhed, da ville håbet om varig fred være i stor fare.

Jeg håber derfor, at hvad der nu måtte blive gjort på regionalt grundlag af nogle af medlemsstaterne, vil blive gjort på en sådan måde, at det styrker og ikke svækker De Forenede Nationer.“

Endvidere fremsatte Tryggve Lie en udtalelse, som muligvis er den, der ligger til grund for fremstillingen i „Land og Folk“; jeg er ikke sikker på det, jeg har den i en anden udgave, fra et af de mest ansete blade i Amerika. Ifølge dette blad skulle Tryggve Lie på en pressekonference være blevet spurgt, om han troede, at Atlanterhavstraktaten var nødvendig, for at De Forenede Nationer skulle være tilstrækkeligt til at holde verdensfreden. Hertil svarede Tryggve Lie:

„De Forenede Nationer har ikke appa-

rat til at holde freden. Vi har ingen militære styrker under De Forenede Nationers sikkerhedsråd, men vi har en overvældende moralsk styrke, som har ført til fred i 13 tilfælde, derunder så vanskelige tilfælde som Palæstina og Kashmir. Jeg vil ikke sige, at løsningen har været tilfredsstillende i alle tilfælde, men vi har forhindret krig i hvert af dem.“

Det ærede medlem hr. Aksel Larsen omtalte episoder som krigsårsag og hævdede, at der fandtes mange episoder, som havde ført til krig. Jeg havde nævnt en, nemlig overfaldet på den amerikanske kanonbåd i Kina, der var en krigerisk angrebshandling, som imidlertid blev bilagt, uden at der udløstes krig. Så var det, at det ærede medlem nævnte, at andre episoder havde ført til krig, f. eks. den med slagskibet „Maine“ i 1898, der havde foranlediget krigen mellem Amerika og Spanien. Jeg har ikke bestridt, at episoder kan føre til enten krig eller ikke krig. Jeg havde kun i min tankerække, som jeg udviklede i går, nævnt et tilfælde, hvor en episode af militær karakter ikke førte til krig, og det gjorde jeg, da jeg talte om pagtens anvendelsesområde og sagde, at man snarest kunne spørge, om sikkerheden efter Atlantraktaten ikke gik lovlig vidt, når den efter ordene omfatter væbnet angreb også på skibe og flyvemaskiner.

Det ærede medlem hr. Aksel Larsen er overbevist om, at Atlanterhavstraktaten ikke har fredelige hensigter, at den ikke stemmer med De Forenede Nationers pagt, og at den spænder over aggressive formål. Det ærede medlem citerede forskellige amerikanske udtalelser af blade af noget forskellig anseelse og udtalelser af amerikanske politikere. Den samme metode brugte det ærede medlem i fjor under drøftelsen af Marshallhjælpen, da han overfor mig ved hjælp af sådanne individuelle udtalelser i De Forenede Stater ville bevise, at Marshallhjælpen var knyttet til politiske betingelser eller havde endog militære forudsætninger. Nu citerer det ærede medlem atter sådanne udtalelser fra Amerika. Forholdet er jo det, at i Amerika har enhver lov til at sige, hvad han har lyst til, ligesom her i landet. Enhver har også i Amerika lov til at sige, hvad han vil, selvom det er det rene vrøvl; dette gælder også her i landet. Når påstand står overfor påstand, kan det naturligvis

[Udenrigsministeren.]

også være tvivlsomt, hvem af parterne man skal skænke tiltro. Jeg vil dog vove den påstand, at når det drejer sig om at udtale sig om vestmagternes hensigt i forbindelse med Atlanterhavspagten, må mit vidnesbyrd kunne veje det ærede medlem hr. Aksel Larsens op.

I anledning af det ærede medlems udtalelser om våben fra Amerika vil jeg gerne for al sikkerheds skyld have sagt, at den amerikanske regering ikke har lagt nogen art af pres på Danmark, heller ikke på den måde, at man, som det ærede medlem muligvis forestiller sig, har sagt, at hvis vi går ind for pagten, kan vi få våben, og hvis vi ikke går med, kan vi ikke få. Det ærede medlem brugte vistnok i denne sammenhæng en lignelse, hvori han omtalte den danske befolkning som et æsel, der absolut skulle tvinges til at vælge mellem to knipper mugent hør. Det stod mig ikke klart, om det ærede medlem med æselet i dette smukke billede sigtede til hele den danske befolkning eller kun til sine egne vælgere (*Aksel Larsen: Eller til regeringen!*). Men bortset fra det mere spøgefulde er der et andet punkt, jeg gerne vil knytte en bemærkning til. Hvor kan det være, at det ærede medlem, hver gang man nævner ordet østblok, altid svarer: den eksisterer ikke. Det ærede medlem sagde, at de traktater, Østeuropas stater i de senere år havde indgået, kun var rettet mod et angreb fra Tyskland. Det er nu ikke helt rigtigt, idet disse traktater omtaler angreb fra Tyskland og enhver magt, der direkte eller indirekte er forbundet med Tyskland. (*Aksel Larsen: Netop!*). Men hvordan kan det være, at det efter det ærede medlems mening kun er tilladt Østeuropas magter at indgå traktater om samarbejde og gensidig støtte? Hvor kan det være, at hvis magter i Vesteuropa eller udenfor Europa indgår traktater af lignende art — ikke af samme, men af lignende art —, er disse traktater så ubetinget forkastelige?

Bomholt: Den tale, som det ærede medlem hr. Aksel Larsen holdt, var for de almindelige betragtningers vedkommende ord til andet den tale, som Thorez plejer at holde i Frankrig efter Kominforms mønster, og den tale er bygget over en autoriseret skabelon. Det ærede medlem hr. Martin Nielsen råbte fra sin plads under forhandlingen i formiddags: udenrigsministeren har fået sine direktiver. Anderledes kan en kommunist ikke tænke. Der er visse vaner, der uvilkaarligt smitter af på bedømmelsen af andre. Jeg kan forstå, at der er mennesker, som er til-

hængere af en abstrakt ideel kommunisme, der ikke har noget med den praktiske arbejderbevægelses opgaver at gøre. Der vil formentlig altid være en gruppe intellektuelle af den karakter — de kan være kommunister eller noget andet —, men det er mig ufatteligt, at de kan identificere denne abstrakte socialisme med tilstandene i det kommunistiske Sovjetrusland. Det er vel nok et spring i logikken. Især forundrer det mig, at de kan lade sig bruge som redskaber i en politik, der har sit centrum i Kominform uden hensyn til Danmarks interesser. Det er en meget udfordrende politik. Jo mere den maskerer sig med fraser om fred, jo mere udfordrende er den i virkeligheden og jo mere farlig.

Det ærede medlem hr. Aksel Larsen har fremført de synspunkter, som kammerat Sdanov udtalte ved grundlæggelsen af Kominform. Det havde for så vidt været nemmere at uddele Sdanovs tale fremfor at gentage den her. Han hævdede, at verden nu var delt i to lejre: en imperialistisk lejr under ledelse af USA, og en anti-imperialistisk lejr under ledelse af Sovjetunionen. Til den imperialistiske lejr henregnes alle kapitalistiske stater, altså også Danmark. Sovjet vil fred, USA vil krig, punktum. Tilslutning til noget, der har med USA at gøre, er en krigersk provokation overfor Rusland, punktum igen. Sovjet er kun omgivet af kammeratnationer, der holder af hinanden, USA er leder af blokpolitik, udråbstegn. Det er vel nok en enkel forklaring. (*Aksel Larsen: Ja, og den er rigtig!*). Det ærede medlem hr. Aksel Larsen gentager besynderligt nok, at det er rigtigt. Ja, det er ufatteligt, at der er mennesker med over intelligenskvotient 70, der kan gå ombord i den.

Lad os nu se lidt nøjere på forholdene og korrigere et par af det ærede medlems tal. Da krigen var endt, havde Rusland opnået endogså meget betydelige landudvidelser. Rusland blev udvidet her i Europa med Bessarabien og Bukovina med 44 400 km² med 3,1 mill. indbyggere, det østlige Polen med 67 000 km² og 37 000 km² af Østpreussen. Hertil kommer de tre baltiske stater: Letland med 65 000 km² og 10 mill. indbyggere, Lithauen med 60 000 km² og 2 mill. indbyggere, Estland med 50 000 km² og godt 1 mill. indbyggere. Finland måtte afstå betydelige områder: Karelske Næs med Wiborg og Käkholm, Salaområdet, Fiskerhalvøen, øer i den finske bugt og Petsamoområdet. Når hertil lægges de asiatiske udvidelser, den sydlige del af Sachalin og Kurillerne, kommer man op på meget betydelige områder med i hvert fald 20 mill. mennesker. Nationerne i vest foretog ikke landudvidelser,

[Bonholt.]

men gik ind i en udvikling af nærmest modsat karakter. En række tidligere kolonier under England, Frankrig og Amerika blev selvstyrende — jeg kan nævne Syrien, Libanon, Irak, Indien, Birma, Ceylon og Filipinerne. Det ærede medlem omtalte de militære styrker. De vestlige nationer demobiliserede efter krigen og bragte deres styrker ned under 2 mill. mand. Rusland derimod opretholdt en styrke på ikke under 4 mill. mand — med styrkerne i de såkaldte vasalstater vel nærmest 5 mill. mand. Svarende hertil er de militære udgifter i Rusland større end hos os — betydeligt større endda. I år er de 79 milliarder rubler — ikke som det ærede medlem sagde 66 milliarder — eller ca. 6 gange så meget pr. hoved som det, vi betaler i Danmark. Udgiften pr. hoved er omregnet i dansk mønt 363 kr. i Sovjetrusland og 67 kr. i Danmark.

Til sikring imod en eventuel angriber indgik Rusland en række traktater med nabolande, der ikke blot militært, men også økonomisk og politisk knyttedes meget stærkt til Rusland og det russiske system, de såkaldte vasalstater: Polen, Ungarn, Rumænien, Bulgarien og Albanien. De pågældende stater er traktatmæssigt forpligtet til at gå i krig, selvom der ikke foreligger angreb, men bare trusel om angreb — det er altså meget vidtgående traktater.

Det ærede medlem hr. Aksel Larsen sagde: jeg har ikke set en alliance, der fremmede fredens sag. Jeg ved ikke, om det ærede medlem tænkte på de vistnok 24 øst-traktater, der er indgået. Når man tager disse staters politiske system i betragtning, er der faktisk tale om en østblok. Der dannedes altså mod øst en blok, en blok-politik, der førte til forstærket politisk kamp mod visse vestlige bestræbelser, bl. a. Marshallhjælpen — Marshallhjælpen, den største konstruktive plan, der nogensinde er blevet realiseret efter en krig. Den blev tilbudt alle nationer, men ikke modtaget af alle. Tjekkoslovakiet ville gerne have været med, men fik ordre til at svare nej. Kampen forstærkedes gennem de af den russiske kommuniste beherskede vesteuropæiske kommunistpartier. Det gjaldt for alt i verden om at standse genopbygningen af demokratiene. Det er ikke blot visse russiske naturvidenskabsmænd, der holder på forældede teorier, som Lysenko-affæren viser; det gælder også nationalekonomerne. De har dogmatiseret førkrigs erfaringerne og regner med, at en ny krise skal lamme Vesteuropa og give kommunismen vind i sejlene. Det er

den gammelkendte doktrin: gennem elendighed via masseaktioner til kommunisme — i modsætning til den socialdemokratiske opfattelse: gennem forbedrede vilkår til større modenhed og dermed til større indflydelse på samfundets omdannelse til et folkehjem. Kommunisternes klassiske vej er vold og katastrofe. Vor er vækst og udvikling. Vi betragter demokrati og socialisme som værdier, der ikke kan undvære hinanden.

Det ærede medlem anførte forskellige citater, der skulle vise, at Amerika havde krigeriske hensigter. Den højtærede udenrigsminister har allerede svaret med hensyn til nogle af disse citater. Den nuværende russiske udenrigsminister, hr. Vyshinsky, anførte en del citater under sin tale i FN i New York i efteråret 1947. Et par af dem gik igen hos det ærede medlem hr. Aksel Larsen. En smule fornyelse kunne ellers være tiltrængt, synes jeg. Det interessante var dengang, at de amerikanske blade bragte Vyshinsky-talen in extenso med dens citater og åbent diskuterede den — meget mere indgående end de russiske blade har gjort med hensyn til Atlantpagten. De amerikanske blade, jeg for mit vedkommende havde lejlighed til at læse, tog afstand fra enhver form for krigsophidselse. Jeg går ud fra, at der i Amerika er procentvis lige så mange besynderlige anskuelser som i Danmark, og at ikke alt, hvad der skrives i bladene, vejes på guldvægt. Men det ærede medlem kunne ikke citere en eneste ansvarlig statsmand i den nuværende USA-regering — præsident Truman, udenrigsminister Dean Acheson eller andre. Det, man lagde mest mærke til, var den store tilfredshed, hvormed det ærede medlem bragte citaterne.

Og så var der citaterne af hr. Tryggve Lie, som også den højtærede udenrigsminister har repliceret til. Der var selvfølgelig i det ærede medlems citater, fremført herfra, ikke et ord imod regionale aftaler. Når der tillægges Tryggve Lie de ord, at regionale aftaler ikke kan erstatte FN, er det selvfølgelig rigtigt. Enhver regional aftale bør udformes under FN's overhøjhed, og det sker for Atlantpagtens vedkommende. Hvorfor skulle hr. Tryggve Lie være imod pagtens klare bestemmelse i § 51? Jeg tror, det ærede medlem skal være forsigtig med at citere, hvad store, betydelige demokrater har sagt. Det ærede medlem har ingen forudsætninger for at leve sig ind i demokratisk tankegang.

Det ærede medlem nævnte Spanien som omfattet af Atlantpagten. Det er for-

[Bomholt.]

bavsende, at en ordfører for et parti ikke er mere vidende — Spanien er ikke med (*Ragnhild Andersen*: Med det ene ben!). Jeg synes, det ærede medlem skulle holde sig på de to, det ærede medlem har.

Det er åbenbart det ærede medlem hr. Aksel Larsens opgave at grave den dybest mulige kløft mellem rusland og det demokratiske Danmark. Derfor blev mine ord om vort traditionelle venskab med Rusland draget i tvivl. Det ærede medlem betragter sig åbenbart som eneformidler, som autoriseret eneformidler, muligvis også som eneleverandør af nyheder til Moskva radio. Det ærede medlems parti har ikke gjort forholdet mellem Rusland og Danmark bedre. Det ærede medlem kunne have bidraget dertil, men har, synes det mig, skadet forholdet, så godt han kunne. Det er sandheden. Jeg gentager gerne: vi tror ikke, at Rusland forbereder krig, og når det ærede medlem spørger mig: hvorfor så Atlantpagten, er svaret dette: Atlantpagten er en pagt på principiel basis, den udpeger ikke, således som det ærede medlem gør det, en enkelt nation som krigsanstifter. Den er formet for alle tilfældes skyld. Fordi vi lever i en urolig verden, vil enhver nation bringe sine sikkerhedsproblemer i orden.

Det ærede medlem nævnte også kontrollen med atombomben, en kontrol, der desværre ikke er blevet gennemført i FN, og jeg er enig med det ærede medlem i hans beklagelse. Men det forekommer mig, at det var svagheder i den russiske opfattelse, set i relation til den betænkning, der forelå, der bevirkede, at intet skete. Rusland ville ikke uden videre åbne sit land for atomkontrollen; det ville betyde indgreb i suveræniteten i Rusland, hævdede man. Man ønskede USAs atombomber ødelagt, og derefter oprettelse af et kontrolorgan, men da dette organ skulle være underlagt sikkerhedsrådet, hvor russerne har veto, fandt man fra anden side ikke, at der var givet en tilstrækkelig god garanti.

Der er ikke meget at sige til det ærede medlem hr. Jørgen Jørgensen. Jeg beklager, at det ærede medlem ikke har været i stand til at følge de synspunkter, der fremføres af det radikale hovedorgan „Politiken“. I sin ledende artikel i går udtalte bladet — med den højtærede formands tilladelse et kort citat —:

„Vi for vort vedkommende må erkende, at vi har mistet troen på den isolerede neutralitets muligheder, og vi ser i den styrke, som samles i Atlantpagten, en sikring mod aggressivt brud på freden

og dermed også en sikring for opretholdelsen af vort lands fredelige liv.“

Jeg er også enig med „Politiken“, når bladet mener, at Atlantpagten er bygget over samme idé som den nordiske forsvarsunion: een for alle og alle for een. Det ærede medlem hr. Jørgen Jørgensen ville foretrække en nordisk pagt fremfor neutralitet, og dermed er givet en klar indrømmelse til den idé, der fører os et skridt videre til Atlantpagten. Argumenterne for Atlantpagten er jo delvis de samme som for en nordisk union. Jeg agter det ærede medlems idealisme, men det er kedeligt, at det ærede medlem meget let kommer til at levere overskrifter til „Land og Folk“, og jeg må for mit eget personlige vedkommende på det bestemteste protestere, når det ærede medlem hævder, at jeg for kort tid siden fremførte en række argumenter mod Atlantpagten. Jeg fremførte ikke noget argument mod Atlantpagten. Overfor fremført polemik betonedes jeg tværtimod, at jeg ikke ønskede at udtale mig om Atlantpagten, så jeg må anmode det ærede medlem om ikke at føre falsk vidnesbyrd mod sin næste.

Det ærede medlem hr. Edvard Sørensen kritiserede det eksempel, jeg fremførte vedrørende folkeafstemningen om Sønderjyllands tilbagevenden i 1920. Det ærede medlem gjorde opmærksom på, at socialdemokratiet af visse grunde ikke deltog i afstemningen. Det samme kan tænkes under en afstemning om Atlantpagten. Der kan være grupper — jeg ved det ikke —, der opfordrer til at undlade at stemme og derefter anser alle de ikke afgivne stemmer som udtryk for deres standpunkt. Jeg kunne tænke mig, at der ved en sådan afstemning ville være relativt mange, der nok havde dannet sig en opfattelse, men dog nødtigt ville påtage sig et ansvar ved at afgive deres stemme, mennesker som helst ser, at de parlamentarikere, der er bedst inde i tingene, her påtager sig ansvaret. Ingen i denne sal tilhørende de demokratiske partier vil nægte, at ansvaret er stort. For mit eget personlige vedkommende kan jeg sige, at vi har foretaget en omhyggelig prøvelse af alle de argumenter, der forelå. Vi har undersøgt enhver tvivl, der på nuværende tidspunkt kunne vise sig. Vi er ikke kommet let til vor beslutning, men vi er enige om, at vi i overensstemmelse med samvittighed og ansvar ikke kan tage nogen anden beslutning.

Edvard Sørensen: I den svartale, som den højtærede udenrigsminister holdt, bragte udenrigsministeren en tak til venstre og konservative for deres tilslutning, men når

[Edvard Sørensen.]

man hørte talen videre, fik man det indtryk, at den højtærede udenrigsminister tilsyneladende var mere glad for det ærede medlem hr. Jørgensen Jørgensens tale end for venstres og de konservatives taler. Nu vil jeg gerne for sagens skyld og for den højtærede udenrigsministers skyld sige, at det var ikke ønskeligt for den højtærede udenrigsminister, om der var altfor mange, der, hvad stemmer angår, fulgte det ærede medlem hr. Jørgen Jørgensen, for så var det tvivlsomt, om den højtærede udenrigsminister fik sit forslag igennem.

Det ærede medlem hr. Starcke talte meget om den folkeafstemning, som hans parti foreslår. Jeg synes, der var en ting, der manglede i den tale, og det var dette, at det ærede medlem ikke fortalte tingets medlemmer, hvor han ville anbefale den danske befolkning at stemme. Derfor vil jeg gerne henstille til det ærede medlem at sige os klart og tydeligt, om det, som det ærede medlem vil anbefale den danske befolkning at stemme for, hvis retsforbundets forslag blev vedtaget, er en østpagt, om det er neutralitet, eller det er en Atlantpagt. Jeg synes, det ærede medlem skylder det danske folk at sige, hvor han selv står, og hvad han vil anbefale.

Det ærede medlem hr. Jørgen Jørgensen udtalte i sin tale i formiddags, at isoleret neutralitet har altid været Danmarks politik og bør altid være det, og at vi er kommet igennem begge verdenskrige som et frit og selvstændigt folk. Ja, men vi kom jo ikke igennem på neutralitetens grund. Det ærede medlem har sikkert ikke glemt, at vi på et vist tidspunkt under krigen erklærede os som værende i krig med Tyskland. Danmark søgte at blive og blev optaget som allieret nation inden Tysklands sammenbrud. Jeg vil gerne spørge det ærede medlem, om det er neutralitet? I hvert fald ikke i mine øjne. Jeg må sige, at jeg beklager det ærede medlems partis stilling.

Det kan jo ikke være forsvaret, der er nogen hindring for, at det radikale venstre kan tiltræde pagten, idet det var villigt til at tiltræde en nordisk forsvarspagt, hvor vore militære forpligtelser i alt fald var blevet lige så store, som de bliver i henhold til Atlantpagten. Vi må derfor gå ud fra, at vi kan vente radikal støtte til det forsvar, der er nødvendigt for Danmark. Man kan givetvis ikke tage en stilling til forsvaret, når det gælder en nordisk forsvarspagt, og en anden, når det gælder en Atlantpagt.

Det ærede medlem sagde videre, at han ville tilråde, at Danmark holdt sig udenfor Atlantpagten, men det betyder ikke, sagde det ærede medlem, at vi skal isolere os, og han pegede på de radikales stilling til Folkeforbundet, De Forenede Nationer, og erklærede sig villig til at sætte magt bag De Forenede Nationers beslutninger. Ligeledes nævnte det ærede medlem Marshallplanen, anerkendte, at sammenhold og solidaritet er en nødvendighed for demokratiet, og erklærede videre, at Atlantpagtlandene ikke havde aggressive hensigter. Det var, sagde det ærede medlem, en utænkelig tanke, ligesom det var en ganske utænkelig tanke for Danmark og den danske rigsdag. Det må formentlig forstås sådan, at de radikale ideologisk, folkeligt, kulturelt og økonomisk ønsker at stå sammen med Vestens lande, men at stå sammen forsvarsmæssigt ønsker man ikke. Danmark skal føre isolationspolitik. Vil de radikale dog ikke erkende, at en af grundene til sidste verdenskrig var de demokratiske landes uenighed, og at de stod uforberedte, da krigen kom? Hvis man erkender det, er de radikales stilling uforståelig. Dette at de demokratiske lande står sammen for at bevare freden, er en større sikkerhed for freden, end hvis vi fulgte de radikale og gik ind for en isolationspolitik og et praktisk talt afvæbnet Danmark. Dette at stille sig udenfor, ikke at ville tage medansvaret sammen med de øvrige demokratiske partier, er en stilling, der dybt må beklages. I det øjeblik vi står overfor den vigtigste afgørelse, vi har stået overfor i mange år, ønsker de radikale ikke at tage medansvaret, og hvis de stemmer imod, stiller de sig side om side med kommunisterne. Er det et udtryk for den gamle radikale hvad-kan-det-nytte-politik? I et øjeblik, hvor vigtige beslutninger om Danmarks udenrigspolitik skal træffes, styrker det demokratiet, at de partier, der hylder folkestyret, kan stå sammen.

Det ærede medlem hr. Jørgen Jørgensen udtalte videre, at venstre og konservative har været rede til at indmelde Danmark i vestpagten, længe før man vidste, hvad den bød på. Det er en ganske urigtig påstand. Vi har ikke ønsket at gå med til en pagt, hvis indhold vi ikke kendte, men vi har ønsket, at Danmark skulle placere sig side om side med andre demokratiske lande. Vi har ønsket, at ingen skulle være i tvivl om, at vi ville bevare selvstændigheden og friheden, og at vi sammen med de demokratiske lande ville tage ansvar, og

[Edvard Sørensen.]

ansvaret dér er efter min opfattelse lige så stort for Danmark som for de større lande, vi slutter os sammen med.

Jeg vil her også gerne sige i anledning af de udtalelser, det ærede medlem hr. Erik Appel fremsatte, at den broderskabets ånd og broderskabsfølelse, der har været omtalt, kan formentlig være lige stærk, enten det drejer sig om to lande eller en større kreds, hvis de, der slutter sig sammen, er enige om, at friheden er hellig, og at vi står sammen til værn derom.

Nej, vi har med den stilling, vi har taget gennem de 14—15 måneder, forhandlingerne stod på, taget konsekvenserne af erfaringerne fra sidste krig, og det er stadig og fortsat det standpunkt, vi står på.

Ole Bjørn Kraft: I modsætning til den højtærede udenrigsminister er jeg ikke i stand til at bringe blomster til det ærede medlem hr. Jørgen Jørgensen, og jeg vil gerne sige til den højtærede udenrigsminister, at jeg synes, han driver sin høflighed for vidt, når han finder anledning til at fremsætte rosende udtalelser om en tale, hvis eneste hensigt var at undergrave de argumenter, på hvilke den højtærede minister bygger sin politik. Man kan også være forvenlig. Den, der vil være ven med alle, risikerer som bekendt til sidst ikke at være ven med nogen.

Når jeg ikke kan bringe blomster til det ærede medlem hr. Jørgen Jørgensen, skyldes det først og fremmest, at jeg synes, det ærede medlem har svigtet en pligt, som ordføreren for et parti i en sag som denne må have, nemlig den, ikke blot at kritisere, hvad andre agter at foretage, men også at give en virkelig redegørelse for konsekvensen af den politik, han selv vil følge. Det gjorde det ærede medlem imidlertid ikke. Det ærede medlem gav intet svar på en række af de spørgsmål, som man fra alle sider i vort land er berettiget til at stille til dem, der vil anbefale den isolerede neutralitets politik: Hvorledes vil Danmarks stilling være ved en krigs udbrud, i det øjeblik vi ikke har haft mulighed for at skabe os noget værn — og det ærede medlem ønsker jo endogså ikke at skabe noget værn — og vi er udsat for et angreb? Eller for at tage en anden side: Tror det ærede medlem, at det vil være muligt — det spørgsmål er ikke blevet besvaret — at få en våbenløs neutralitet anerkendt, når det land, der har neutralitetspolitik, på alle andre områder, i ideologisk henseende, med hensyn til økonomisk, socialt og poli-

tisk samarbejde står sammen med dem, som er på den anden side, er angriberens modpart? Tror det ærede medlem virkelig, at vort land i en sådan situation vil have nogen mulighed for at undgå en okkupation, en besættelse? Jeg tror, det er nødvendigt at få svar på disse spørgsmål, hvis man skal have nogen mulighed for at bøje sig for rimeligheden og ærligheden i de standpunkter, der bliver forfægtet.

Og med hensyn til selve spørgsmålet om neutralitet må jeg have lov til at citere for det ærede medlem, hvad et russisk blad, „Isvestia“, skrev den 11. marts 1940; det har jo ikke ringe interesse at vide, hvorledes man fra russisk side — og dette blad giver udtryk for russiske synspunkter — ser på spørgsmålet om muligheden af neutralitet i tilfælde af en krig. Det russiske blad skriver herom, at den absolutte neutralitet er en illusion, hvis den ikke støttes af virkelig magt. Og så tilføjer bladet:

„Små stater har ikke en sådan magt“. Hvad siger denne udtalelse fra russisk side? Den siger rent ud, at man ikke kan stole på en neutralitet, der ikke er beskyttet af et tilstrækkeligt stærkt forsvar, den vil vise sig at være en illusion. Det vil sige, at man må regne med, at den anden part vil benytte sig af den pågældende stats magtesløshed; man vil ikke respektere neutraliteten, fordi man ikke vil løbe nogen risiko for, at en anden skal komme først. Og når vi nu står overfor det valg, vi står overfor, og som drejer sig om Danmarks sikkerhedsproblem, kan det ikke nytte at undlade at besvare et sådant spørgsmål. Tør det ærede medlem og hans parti virkelig anbefale den danske regering og den danske rigsdag at lade vor skæbne i den situation, som opstår ved en ny storkrigs udbrud, alene være afhængig af rene tilfældigheder? Tør det ærede medlem udsætte vort land for en hastig og ny besættelse uden at have ringeste mulighed for at afværge den? Vi er kommet igennem en besættelse, jeg tror, ingen af os ønsker den tid tilbage, men vi har ikke nogen garanti for, at en ny besættelse bliver af samme karakter; det lykkedes os at overleve den. Der er folk, som har været besat, og som ikke har overlevet en sådan besættelse. Derfor tror jeg, at det, vort folk i første række må tage stilling til, er det spørgsmål, om man vil gøre, hvad der er os muligt, hvad der er indenfor menneskelig evnes mulighed, for dog at tilvejebringe en chance for, at vi kan undgå en ny besættelse.

Vi kan ikke skabe nogen absolut garanti,

[Ole Bjørn Kraft.]

men i modsætning til den politik, som det ærede medlem anbefaler, håbløshedens og selvopgivelsens — jeg kunne næsten fristes til at sige desperationens politik, som vil overlade det danske folk til, hvilken skæbne alle andre bereder for det —; i modsætning til denne politik er tilslutningen til Atlanterhavspagten dog en positiv politik, en politik, som kan yde det danske folk to ting: ingen vil kunne benægte, at der gennem denne pagt tilvejebringes en virkelig mulighed for, at der overhovedet ikke bliver krig — ikke nogen sikkerhed, men en større mulighed, end der eksisterede før pagten; og for det andet, hvis krigen trods alt kommer, står vi ikke helt uden mulighed for i rette tid at kunne få den hjælp, der kan hindre, at vort land bliver enten besat eller ødelagt. Det er sådanne barske og hårde kendsgerninger, det ærede medlem fuldstændig afviser at tage stilling til, afviser med en række betragtninger, som efter min mening intet har med den virkelighed at gøre, i hvilken vi lever. Når det ærede medlem f. eks. virkelig tillader sig fra denne talerstol at sige, at man må huske, at De Forenede Nationer er alle forpligtede til at arbejde for freden, så er det en af den slags udtalelser, som er egnede til at vildlede befolkningen. Det er ganske rigtigt, at alle er forpligtede til det, men det ærede medlem ved lige så vel som jeg, at alle kyndige må erkende — og det siges åbent fra alle sider —, at De Forenede Nationers sikkerhedssystem ikke kan komme til at fungere, fordi de to forudsætninger for, at det kan komme til at fungere, ikke er opfyldt, idet fred ikke er tilvejebragt, og samarbejdet mellem stormagterne er brudt. Hvad interesse har det så at fremsætte disse bemærkninger? Og hvis vi så ser på, hvad årsagen er til, at det er gået sådan, tror jeg også, det ærede medlem meget hurtigt vil nå til erkendelse af, at årsagen er nøjagtig den samme som det, der er årsagen til spændingen i verden. Hvis man derefter spørger: Hvem er det, der nu vil slutte denne Atlanterhavspagt, hvem er det, der først, efter at De Forenede Nationers sikkerhedssystem er brudt sammen, har besluttet sig til at tage den stilling, så er svaret: det er alle de demokratiske stater, som har gjort forsøg på at virkeliggøre De Forenede Nationers idé, alle de nationer, som har stillet forslag efter forslag, der kunne føre til en kontrol med de nye frygtede våben, som kunne føre til nedrustning, som kunne føre til, at der i stedet for spænding og fare for krig kom fred og

samarbejde, men de kan ikke komme til at føre denne politik af grunde, som er det ærede medlem lige så bekendt, som de er mig bekendt. Derfor har det intet med virkeligheden at gøre at stille tingene op, som det her er sket, men det har med virkeligheden at gøre at se de kendsgerninger i øjnene, som her ubestrideligt foreligger for os.

Jeg stillede det ærede medlem et spørgsmål, som ikke blev besvaret — og det er jo muligt, at det ærede medlem ikke vil besvare det. Det gik ud på, at jeg syntes, det var rigtigt, at vi fik en tilkendegivelse af, hvorledes det ærede medlem og hans parti ville stille sig, i det øjeblik Danmark havde tilsluttet sig pagten, om de ville bøje sig for denne kendsgerning og yde deres medvirken til, at det mål, som vi hermed tilstræber, dog skal have nogen udsigt til at kunne blive nået, eller om de ved deres holdning ville give støtte og styrke til det parti her i landet, der udfra helt andre motiver og med helt andre formål vil gøre alt, hvad der står i dets magt for at hindre, at denne danske politik kan blive gennemført.

Til det ærede medlem hr. Aksel Larsen vil jeg gerne gøre nogle enkelte bemærkninger. Der er så meget af det, det ærede medlem har sagt, som jeg ikke synes der er megen interesse ved, fordi det jo er så ganske øjensynligt, hvad formålet er, og fordi det ærede medlem ikke lader nogen lejlighed gå fra sig til at søge at undergrave enhver politik, der kan styrke vort lands stilling.

Det ærede medlem havde en lang række citater af, hvad der havde stået i amerikanske blade. For nogen tid siden var jeg lige ved at komme til at beundre de kommunistiske taleres flid og indsigt. Jeg havde været tilstede ved forskellige møder, hvor kommunistiske talere havde ordet, og jeg måtte beundre den flid, hvormed de havde studeret alle mulige udtalelser, særlig i Amerika, hvor meget de havde bestræbt sig for at sætte sig ind i de forskellige synspunkter. Jeg må indrømme, at jeg nærer ikke længere den beundring. Det tidligere kommunistiske medlem her i salen, redaktør Ib Nørlund, talte ved et møde i Studenterforeningen, og dér citerede han nogle afsnit af en artikel i, jeg tror, „Business Man's Weekly“ fra New York, og i dag har vi også hørt en masse citater af det ærede medlem hr. Aksel Larsen fra en række amerikanske blade. Nu har jeg rent tilfældigt haft lejlighed til at læse det norske stortings drøftelser af Atlantpagten igennem, og det har unægtelig i høj grad mere mig at

[Ole Bjørn Kraft.]

se, at nøjagtig de samme citater, som hr. Ib Nørhørd og i dag det ærede medlem hr. Aksel Larsen her har benyttet, også blev benyttet af en række kommunistiske talere i det norske storting. (*Aksel Larsen*: Nej, takk!). Heraf fremgår det jo ganske klart, at det er vel ikke så meget personlig fiid, indseende og studium, der fører til det, men det er gengivelser af noget, der er blevet leveret en. Men jeg kunne måske i samme forbindelse sige, at jeg synes, det ærede medlem skulle være taknemlig over, hvis han virkelig selv læser disse blade, hvis han virkelig selv foretager disse studier, at han har befundet sig i et land, hvor det er tilladt at læse sådanne blade og foretage sådanne studier, hvor denne ret endogså er beskyttet, hvor man endogså har lov til at have en hvilken som helst mening om autoriteterne og at benytte de citater, som det passer en at benytte, til at underbygge denne mening.

Det ærede medlem fremsatte en række indvendinger mod en udtalelse, jeg havde fremsat om, at kommunisterne ville rejse krigen indefra, hvis det kom til et sammenstød mellem stormagterne, og bestred, at dette var rigtigt. I det hele taget er det ganske ejendommeligt at høre det ærede medlem her i dag, denne lammefromme tale, som det ærede medlem fører, og som er så vidt forskellig fra de toner, der lyder ved andre lejligheder. Det hænger jo sammen med, at i dag er kommunisterne deltagere i en fredsdemonstration, i dag er det kommunisternes mening at lade alt det almindeligt kommunistiske hvile for at blande sig med de ærlige idealistiske fredsvener, som her demonstrerer. Heldigvis er det jo lykkedes at få afsløret, hvad der var meningen med hele denne taktik.

Men jeg vil opretholde min påstand af den simple grund, at den er soleklar rigtig. Jeg kunne nævne mange citater. Lad mig nøjes med at citere, hvad „Pravda“ for nylig har skrevet om den kommunistiske politik. Med den højtærede formands tilføjelse vil jeg gerne citere denne udtalelse og nogle enkelte andre:

„I modsætning til socialisternes politik, som går ud på landets forsvar selv under en borgerlig regering, fremsætter den kæmpende socialisme kravet til arbejderne i de lande, som endnu ikke har tilkæmpet sig et kommunistisk styre, om at følge bolshevismens revolutionære eksempel, nægte kreditter til rustningsformål, skabe illegale oprørsceller i hæren, på alle måder fremme fraterniseringen med „fjen-

den“ og organisere strejker og krigsfjendtlige demonstrationer, som i givet øjeblik kan føres over i åben opstand.“

Se, det er den retningslinje, som angives fra Rusland ved vurderingen af, hvad man i Rusland mener bør være de kommunistiske partiers politik. (*Aksel Larsen*: Har det ærede medlem selv læst det i „Pravda“?). Det har jeg ikke, for jeg kan ikke læse russisk, men jeg har læst det i en oversættelse, som jeg tror er rigtig; at det forholder sig sådan, får man jo daglig mange beviser på, for umiddelbart efter, at disse artikler havde været fremme i „Pravda“, begyndte de kommunistiske partiledere rundt omkring i verden at udstede loyalitetserklæringer overfor Sovjetunionen, overfor den røde armé, og det ærede medlem har også selv deltaget i lignende loyalitetserklæringer. De er kommet på stribe for at vise, at man meget vel har forstået, hvad meningen er. Således har Hertha Kuusinen fremsat en klar udtalelse, der viser, hvordan de finske kommunister ser på denne sag. Den tidligere finske minister har sagt:

„Den kapitalistiske verden provokerer nu krig mod den socialistiske, men fronterne vil ikke komme til at gå langs nationalitetsgrænserne. Kun de nationer, der ikke kender til klasseforskelle, eller hvor de er ved at forsvinde, er enige i denne kamp. I hele den kapitalistiske verden vil kampen derfor komme til at foregå i selve nationens indre.“

Og hvis vi ser de udtalelser, der er fremsat af den franske kommunistleder Thorez og af den italienske kommunistleder, går de alle på den samme melodi, nemlig en betragtning som den, det ærede medlem også ved nogle lejligheder har givet udtryk: at Sovjet kan aldrig være årsag til, at der kommer en krig i verden; hvis der kommer en krig, har man på forhånd besluttet een bestemt ting: at Sovjet er den angrebne part, og når dette er tilfældet, vil man altid stille sig på den angrebne parts side. Og dette har man nogle steder givet et, jeg synes lidt pudsigt udtryk, således da den franske kommunistleder udtalte, at

„hvis det franske folk mod sin vilje inddrages i en antisovjet-krig, og hvis den røde hær derpå i sit forsvar for folkets sag og for socialismen er forpligtet til at forfølge aggressoren ind på vort territorium, kan det franske folks og arbejdernes holdning overfor sovjethæren så være anderledes, end arbejderne og folkenes i Polen, Rumænien og Jugoslavien?“

Det er en ganske pudsigt idé, at når russer-

[Ole Bjørn Kraft.]

ne slår „aggressoren“ tilbage og forfølger ham ind på fransk territorium, skal man kæmpe sammen med dem. Og det kunne man naturligvis tage, hvis en enkelt kommunistleder havde fundet på det, men når man så hører et citat af, hvad den italienske kommunistleder siger, er det nøjagtig det samme:

„I det hypotetiske tilfælde, at den russiske hær ville komme ud for at skulle forfølge en angriber ind på vort område, tror jeg, at det italienske folk“

o. s. v. Og når man hører den måde, hvorpå det ærede medlem taler om disse ting, er det hele den samme forestillingskreds, ganske nøjagtigt den samme. De solidaritetserklæringer, der er blevet afgivet fra det kommunistiske partis side, har hidtil i første række været vendt andre steder hen end til Danmark og det danske folk.

Det, som må være det afgørende for vor bedømmelse, er, om det ærede parti helt og fuldt og uden forbehold af nogen art vil bøje sig for folkestyrets principper her i landet. Vil det kommunistiske parti og dets leder her i landet afgive en erklæring om, at det i alle tilfælde vil rette sig efter, hvad den regering, der hviler på det danske folks flertal og den danske rigsdags flertal, beslutter i tilfælde af, at der kommer en krig her i landet, eller vil de det ikke? Det var interessant at få svar derpå.

Jørgen Jørgensen: Selvom jeg må regne med at påkalde det ærede medlem hr. Ole Bjørn Krafts og det ærede medlem hr. Edvard Sørensens vrede, kan jeg ikke undlade at takke udenrigsministeren for den saglige måde, han har taget debatten på. Jeg kan ikke være enig med den højtærede udenrigsminister i, at den politik, som regeringen nu foreslår, skulle være en politik, der ikke brød med den linie, vi hidtil har fulgt i dansk udenrigspolitik. På dette område — det er vist iøvrigt også det eneste — må jeg alligevel mene, at de ærede medlemmer hr. Ole Bjørn Kraft og hr. Edvard Sørensen har ret, når de begge konstaterer, at dette er noget helt nyt og for dem meget afgørende, og at det er et brud med den tidligere linie i dansk udenrigspolitik.

Når den højtærede udenrigsminister anfører, at Atlantpagten er i overensstemmel-

se med De Forenede Nationers regler, fordi man også indenfor De Forenede Nationer har regnet med regionale aftaler, så er det jo rigtigt, at det har man regnet med, men jeg vil alligevel tro, at hvis konsekvensen bliver den, at staterne i De Forenede Nationer efterhånden samles i så store regionale pagter, at det bliver to store magtgrupper, der står imod hinanden, så vil dog vistnok forudsætningen og grundlaget for De Forenede Nationers arbejde være noget vanskeligt og noget forrykket og langt borte fra det, der egentlig var De Forenede Nationers mening og ånd, da pagten blev til.

Jeg sagde ikke, at tilslutning til Atlantpagten ikke gav nogen som helst sikkerhed, men jeg sagde, at jeg mente, at sikkerheden var tvivlsom, og at vi ved vor deltagelse i Atlantpagten pådrog os en risiko, som jeg måtte bedømme til at være større end den øgede sikkerhed, vi kunne vente at opnå ved at blive medlemmer af pagten.

Jeg fremførte heller ikke det synspunkt, at vi ved vor deltagelse i pagten, ved at indkøbe militærmateriel, kunne risikere at komme i den situation, at vi skulle bruge så mange penge, at vi ikke var i stand til at opretholde vor almindelige sociale standard. Jeg har meget vel forstået, at der vil formentlig være muligheder for at skaffe militærmateriel tilveje på vilkår, som ikke i altfor høj grad vil gå ud over vor egen økonomi. Men man må dog alligevel gøre sig klart, at selvom vi får et militærapparat uden meget store anskaffelsesomkostninger, vil det for det første pålægge landet betydelige byrder årligt både økonomisk og menneskeligt, men det vil også meget let kunne få et omfang, som på disse områder vil kunne gå udover, hvad landet kan bære, og som vil svække de muligheder for sociale og kulturelle fremskridt, som jeg talte om.

Den højtærede udenrigsminister sagde, at der havde været tilstrækkelig tid til at danne sig en mening. Deri har ministeren ikke ret. Det er noget helt nyt, der her foreligger. Vi har drøftet en nordisk union, og vi har drøftet andre muligheder her i rigsdagen; men vi har ikke tidligere på noget tidspunkt drøftet den mulighed, som her foreligger, at Danmark skulle gå ind i en militæralliance med de forpligtelser, der følger dermed, i en udstrækning og med en

[Jørgen Jørgensen.]

rækkevidde, som det, der her er tale om. Når regeringen nu søger bemyndigelse til en ny udenrigspolitik, er der virkelig god grund til, at både rigsdagen og befolkningen får tid til at klare for sig selv, om konsekvenserne af denne politik alligevel i det lange løb vil være til Danmarks gavn. Jeg tror ikke, det er klogt af regeringen, der for ikke så lang tid siden dog kunne se en betydelig risiko ved at tilslutte sig nogen af de store magtgrupper, at den nu, fordi der i løbet af en måned eller to er sket en ændring i dens politik, uden videre regner med, at befolkningen indenfor samme tidsrum har været i stand til at indstille sig på den linie, som regeringen nu søger tilslutning til. Derfor tror jeg, det ville være rigtigt at vise både rigsdagen og befolkningen det hensyn, at man gav tid til, at denne nye linie i dansk udenrigspolitik kunne klare sig i befolkningens sind, og at man i højere grad for rigsdagens vedkommende blev i stand til at overveje konsekvenserne af denne politik.

Det ærede medlem hr. Bomholt beklagede, at jeg ikke i spørgsmålet om Atlantpagten var enig med „Politiken“. Jeg kunne måske beklage, at det ærede medlem ikke er enig med „Politiken“ i spørgsmålet om folkeafstemning. Hvis det ærede medlem vil tilslutte sig „Politiken“'s synspunkter med hensyn til folkeafstemning, vil spørgsmålet formentlig efter forløbet af den tid, der medgår dertil, ligge klarere for os, end det gør nu. Jeg tror ikke, det ærede medlem skal bygge på denne tilslutning fra „Politiken“ uden samtidig at gøre opmærksom på, at „Politiken“ er enig i den opfattelse, at spørgsmålet bør ud til vælgerne, at en vælgertilkendegivelse må fremkaldes, før den bemyndigelse, regeringen søger, kan træde i kraft. Men som sagt, hvis det ærede medlem vil gå ind for hele „Politiken“'s synspunkt, vil der være visse muligheder for, at vi lettere klarer spørgsmålet, når folkeafstemningen er afholdt.

Det ærede medlem beklagede sig over, at jeg havde sagt, at han under den nordiske forhandling havde vendt sig imod Atlantpagten. Jeg har dog vist ikke sagt direkte, at det ærede medlem vendte sig imod Atlantpagten; men jeg har sagt, at det ærede medlem anførte en række argumenter, som var vendt imod en politik, hvor man samlede sig i store magtgrupper og øgede spændingen i verden, og det er netop det, der bliver resultatet af den sammenslutning, som foregår ved, at Vestens demokratier samles i Atlantpagten.

Det ærede medlem hr. Edvard Sørensen har jeg ikke meget at sige til. Det ærede medlem gjorde forsøg på at appellere til en stemning i befolkningen, som jeg vil advare det ærede medlem imod at appellere til. Jeg vil advare det ærede medlem imod at drage denne diskussion ned på det plan, han gjorde forsøg på at drage den ned på, ved at ville pådutte mit parti, at vi ved den stilling, vi tog, kom til at indtage samme standpunkt som det kommunistiske parti. Det beder jeg mig fritaget for. Jeg har givet argumenter for mit partis standpunkt. Jeg havde håbet, at det ærede medlem havde så megen fatteevne, at han kunne forstå, at det ikke er de samme argumenter, som bliver anført fra kommunistisk side, og at det er udfra en helt anden bedømmelse, jeg og mit parti tager vort standpunkt; så kunne vi måske også blive fritaget for, at han og andre ved at slå os i hartkorn med kommunisterne gør forsøg på i befolkningen at skabe en indstilling overfor mit parti, som skulle svække det saglige synspunkt, vi begrundet vor stilling med.

Når det ærede medlem siger, at vi havde givet tilslutning til en nordisk ordning, der ville medføre en betydelig udvidelse af vort militærapparat, en større udvidelse end det, der her er tale om, taler det ærede medlem jo om noget, han ikke ved noget som helst om. Hvad aner det ærede medlem om, hvad der vil blive krævet af Danmark, hvad der vil blive nødvendigt for Danmark, når vi går ind i den militæraftale, der her er tale om? Hvis det ærede medlem kunne undlade alene at holde sig til talemåder, er det jo muligt, at man kunne få en saglig diskussion i gang; men det kan jo være, det ikke lader sig gøre.

Det ærede medlem hr. Ole Bjørn Kraft havde vist ventet, at det var ham, der skulle have blomster i dag, og var lidt skuffet over, at han ikke fik det. Forsåvidt kan jeg godt forstå, at det ærede medlem var skuffet, for det må jo erkendes, at den udenrigspolitiske linie, man nu slår ind på, ikke er fremmed for det ærede medlem, den har han været talsmand for. Forsåvidt er der ikke noget mærkeligt i, at det ærede medlem er særdeles tilfreds, ja, det er også menneskeligt forståeligt, om han i denne situation har lettere ved at se de lyse sider ved pagten og ved det skridt, man er ved at tage, end vi andre har. Når der er noget, man er særlig lykkelig over, lukker man undertiden øjnene for de skyggesider, der kan følge med, og det har jeg indtrykket af, at det ærede medlem her gør.

Det ærede medlem spørger f. eks. om, hvad

[Jørgen Jørgensen.]

jeg har foreslået, som skulle kunne sikre, at Danmark under en kommende krig ikke blev besat. Jeg kunne med lige så god ret vende spørgsmålet og sige til det ærede medlem: Mener han virkelig, at Danmark ved at tilslutte sig Atlanterhavspagten har sikkerhed for under en verdenskrig ikke at blive besat? Jeg tror ikke, det ærede medlem skal afgive alt for sikre garantier i så henseende. Jeg mener ikke, at Danmark ved at holde på en neutral linie — neutral linie forstået som medlem af De Forenede Nationer med den garanti, at De Forenede Nationer står bag vor neutralitet — vil kunne sikre sig mod en besættelse, hvis en krig skulle komme, men det kan det ærede medlem virkelig heller ikke hævde, at en tilslutning til Atlantpagten vil kunne. Det er dér, vore opfattelser står imod hinanden. Jeg mener, at risikoen for Danmark er mindre, når vi er udenfor, end hvis vi er med i pagten, og at den sikkerhed, Atlantpagten giver Danmark, ikke er så stor, at vi skal løbe den risiko, der følger med at være deltager i pagten. Dette kan man bedømme forskelligt. At der er risiko ved begge standpunkter, er klart, og spørgsmålet er ikke så enkelt, som nogle synes at ville gøre det til: at man ved at tage stilling til den ene side har fuldkommen sikkerhed, og ved at tage det standpunkt, som f. eks. jeg er talsmand for, slet ingen sikkerhed har. Det beror på et skøn, hvor man mener, at risikoen og sikkerheden er størst. Jeg mener, at risikoen er mindst ved den stilling, jeg anbefaler, og at derfor sikkerheden også derigennem er størst.

Når det ærede medlem nu siger, at neutralitet kan ikke regnes at blive respekteret, hvis ikke der bagved står stærke væbnede styrker, vil jeg dog gøre opmærksom på, at bag den neutralitet, jeg er talsmand for, står De Forenede Nationer, som det ærede medlem selv har været en ivrig talsmand for at støtte.

Nu er det vel næppe helt formålstjenligt af det ærede medlem, af den højtærede udenrigsminister og af andre at reducere De Forenede Nationer til slet ingenting. Hvis resultatet af opdelingen af verden i to store magtgrupper fører til en øget spænding, så tror jeg ikke på, at krig kan undgås. Det, vi stræber imod i fællesskab, er afspænding, det er at finde et grundlag for en afspænding i verden, en afspænding mellem de to store magtgrupper, og jeg ser ingen andre muligheder, end at dette må foregå gennem De Forenede Nationer. Hvis De Forenede Nationer ikke længere er i stand

til at virke, så anser jeg det for såre ulykkeligt for hele udviklingen, og derfor tilråder jeg, at man ikke ved de handlinger, man foretager, undergraver det eneste instrument, som i dag findes, der kan bidrage til at skabe afspænding i verden, fordi denne afspænding er den eneste mulighed for at undgå krig.

Det ærede medlem spurgte, hvordan mit partis stilling ville være, hvis pagten bliver vedtaget. Det er i og for sig overflødigt at spørge om. Vi respekterer naturligvis i et demokratisk land den afgørelse, som et flertal træffer, og den dag, da pagten har et flertal bag sig, er det Danmarks udenrigspolitik. Så er det vor opgave — og det vil vi sætte vore kræfter ind på —, når pagtens bestemmelser skal gennemføres, at man da gennemfører dem på en sådan måde, at det gør mindst skade for vort lands hele udvikling og påfører vort land mindst mulig risiko.

Så har jeg til slut et par bemærkninger med hensyn til det, der er sagt om, at der er tvivl i sindene.

Jeg tror, der er tvivl i mange menneskers sind, og det er ikke uden grund, at der er det. Det er rigtigt, at der har været talt og skrevet meget om Atlantpagten, men den orientering, den danske befolkning har fået om Atlantpagten, har været meget, meget ensidig. Vi, der har haft en anden mening, har holdt os stilfærdigt tilbage, fordi jeg i hvert fald for mit vedkommende ikke har anset det for rigtigt, så længe man ikke helt var klar over, hvad Atlantpagten indeholdt, at søge at påvirke befolkningen med det synspunkt, som jeg nu havde. Befolkningen er i meget væsentlig grad ensidigt orienteret.

Jeg har på ethvert tidspunkt af forhandlingerne tilrådt, at Danmark skulle indtage et standpunkt, som ikke forpligtede os, men således at vi den dag, rigsdagen skulle drøfte sagen, var nøje orienteret uden på forhånd at have taget et standpunkt. Jeg har ikke kunnet få ørenlyd for dette synspunkt, hvad jeg meget beklager. Hvis Danmark havde indtaget det standpunkt, at vi havde holdt os udenfor forhandlingerne om pagten, og ved den orientering, vi havde foretaget, ikke havde bundet os så stærkt, som vi rent faktisk bandt os ved, at udenrigsministeren foretog denne orientering, havde rigsdagen stået mere frit nu. Og da man ikke har gjort det, finder jeg det ganske nødvendigt og helt påkrævet, at den danske befolkning, før endelig stilling bliver taget, får adgang til at sige sin mening. Jeg råder derfor til at give tid, give befolkningen tid til at klare sig problemerne,

[Jørgen Jørgensen.]

give rigsdagen tid. Om der går en måned mere eller mindre kan ikke være afgørende. Det er også noget usædvanligt, at rigsdagen flere måneder før ratifikationen på et så vigtigt område giver en bemyndigelse i den udstrækning, her er tale om.

Jeg håber, man vil anerkende befolkningens ret til i et spørgsmål af så gennemgribende karakter, som her er tale om, at udtale sig, før endeligt standpunkt bliver taget.

Aksel Larsen: Jeg har ikke helt fået fat i det ærede medlem hr. Starckes standpunkt, og jeg har ikke helt fået fat i, hvorvidt det ærede medlems standpunkt er retsforbundets standpunkt. Det, jeg mener at have begrebet, er dette, at i hvert fald er det ærede medlem villig til at gå ind i Atlantpagten på fire betingelser. Dels skal rustningsudgifterne som følge af vort medlemsskab bogføres på en særlig konto på statsregnskabet — altså mere bureaukrati! —, dels skal vi have erhvervsfrihed, dels skal vi have strejkeforbud, dels skal handelsministeren afskaffes. Det var, hvad jeg fik ud af det ærede medlem hr. Starckes betingelser for at stemme for Atlantpagten — han glemte at tilføje grundskyld, men det mente han formodentlig. Der er ingen grund til at beskæftige sig mere med et parti, der i den grad er i vildrede med sig selv i et så vigtigt spørgsmål.

Det ærede medlem hr. Bomholt har serveret en hel mængde af det, jeg må have lov at karakterisere som russerskræk; han har fortalt om Sovjetunionens kolossale landudvidelser og har brugt, naturligvis med flid, det navn, han ved er forkert: Rusland. Det drejer sig ikke mere om Rusland, men om et statssamfund af en hel række stater. Han har fortalt om deres rustningsudgifter, sammenlignet dem med vore og lavet sin egen reguladetri om, hvor meget det bliver pr. hoved. Men jeg synes, han skulle vente lidt og se. Lad os nu vente, til vi får Atlantpagts regning for, hvad rustningsudgifterne bliver herhjemme, så kan vi tale om det og sammenligne.

Det ærede medlem har forsøgt at klare sig udenom de hårde kendsgerninger vedrørende afstemningen i efteråret på De Forenede Nationers generalforsamling i Paris om Sovjetunionens forslag om nedrustning. Det gør han ved at sige noget om, at Rusland vil ikke åbne for atomkontrol. Det er ikke det, det drejer sig om. Det ville være behageligt, hvis en udenrigspolitisk ordfører vidste besked. Sovjetunionen stillede i efteråret et

let og overskueligt forslag om, at stormagterne skulle nedskære rustningsudgifterne med en trediedel, at atombomben skulle forbydes og forhåndenværende lagre af atombomber ødelægges, og at en international komité — her havde Sovjetunionen ikke forlangt vetoret. — skulle kontrollere, at dette skete fyldest. Det var dette forslag, der blev forkastet i Paris, bl. a. af Danmarks delegerede. Og så kommer man, efter selv at have stemt imod et sådant forslag, og siger: De Forenede Nationer gør desværre ikke noget ved nedrustningen, og derfor er vi nødt til at gå ind i Atlantpagten.

Så fortæller det ærede medlem en mængde om, at af hensyn til socialismen vil han ind i en Atlantpagt. Hvorledes det ærede medlem kan finde socialisme i Portugal, glemte han at fortælle. I det hele taget glemte han at fortælle, hvorledes det står til med de mange demokratiske fredsmagter, man gerne vil i selskab med under Atlantpagts vingers skygge. Det ærede medlem glemte i denne forbindelse at fortælle om, hvormeget socialisme der er i USA, som unægtelig er hovedkraften i Atlantblokken. Han glemte også at fortælle, hvordan det står til med demokratiet herhjemme, og hans bekymringer for demokratiet i Østeuropa synes jeg han kunne spare sig, så længe han ikke er bekymret for demokratiet herhjemme. Hvad er nemlig sandheden? Sandheden er, at den diskussion, vi fører her i dag, i nogen grad er en skyggediskussion, fordi afgørelsen allerede er faldet. Hvor er den faldet? Den er faldet på et møde af eetpartisystemets mest forbitrede tilhængere, socialdemokratiets hovedbestyrelse. Med beslutningen dør var Danmarks vej afstukket. Regeringen havde indledet en politik, hvorfra den godt selv vidste, at der ikke var nogen vej tilbage — hvorefter den så kommer og siger, at nu må folketinget godkende dette, som blev besluttet i socialdemokratiets hovedbestyrelse. Det kalder man fra den side for dansk demokrati, og jeg takker for den praktiske definition, vi har fået.

Det ærede medlem hr. Hvidberg sagde, at han var sikker, og iøvrigt fandt han, det var hykleri at ironisere over russerskræk. Jeg beder det ærede medlem hr. Hvidberg som den royalist, han er, at skrive til kong Haakon af Norge og meddele ham, at han er en mægtig stor hykler, for det var kong Håkon af Norge, der fremsatte disse udtalelser om russerskræk, som jeg her citerede. (*Ole Bjørn Kraft:* Ja, på hvad tidspunkt?). Ja, det var på et andet tidspunkt, fuldkommen rigtig. Vil det ærede medlem hr.

[Aksel Larsen.]

Ole Bjørn Kraft måske ved sin afbrydelse sige, at kong Haakon af Norge var en hykler på et andet tidspunkt.

Det ærede medlem hr. Ole Bjørn Kraft, som naturligvis i sin tale glemte at tage stilling til dette citat af kong Haakon og som helhed glemte at tage stilling til en hel del, ironiserede noget over, at jeg var i stand til at citere visse amerikanske tidsskrifter, som han havde hørt andre kommunister citere, og som han vidste kommunisterne også havde citeret i det norske storting. Det var meget pudsigt, sagde han. Han var ikke så imponeret, som han ville have været, hvis jeg personlig havde læst alle disse blade og personlig havde fundet disse citater frem. Jeg ved ikke, hvorfor det ærede medlem forlanger af mig, at jeg skal gøre det. Det, det drejer sig om, er, hvorvidt citaterne er rigtige, og det har det ærede medlem ikke bestridt. Det ærede medlem slår derimod om sig med citater fra „Pravda“ som han ikke selv har læst, da han ikke forstår russisk, og hvis oversættelse han ikke kan kontrolere, og som sandsynligvis er forfalskede. Jeg skal gerne oplyse det ærede medlem om, at de citater, han slog om sig med fra „Pravda“, fra Lenin og Stalin o. s. v., har han hentet fra den engelske United Nations' delegerede, Austin, fra det engelske konservative partis pjecé om kommunismen og fra en rapport fra den amerikanske kongress' uamerikanske komité, og jeg giver ikke så meget for det ærede medlems flid i så henseende. Jeg bestrider, at det ærede medlems citater er rigtige. Det har før vist sig, at man med forkærlighed forfalsker kommunistiske citater, og der er ingen grund til at tro, at der er sket noget andet i dette tilfælde.

Nu har det ærede medlem hr. Ole Bjørn Kraft for en gangs skyld citeret noget rigtigt, nemlig noget, men meget lidt af den udtalelse, Thorez fremsatte. Jeg henstiller til det ærede medlem at bruge sin indflydelse til at få den konservative presse til at optrykke dette. Hidtil har den kun bragt en forfalsket gengivelse.

Det ærede medlem hr. Ole Bjørn Kraft forlanger, at jeg skal afgive en erklæring om, at kommunisterne forpligter sig til loyalitet til enhver tid overfor regeringen og dens politik. Han beder om at få en udtalelse. Hvis det ærede medlem ikke udelukkende hentede sine citater fra sådanne kilder som dem, jeg her har nævnt, hvis han fulgte en lille smule med i, hvad der sker herhjemme, ville han vide, at jeg i en tale i Odense mandag den 7. marts sagde føl-

gende, som jeg med formandens tilladelse gerne vil citere:

„Man fortæller os, at vi simpelthen er landsforrædere, hvis vi ikke vil forpligte os til under alle omstændigheder at rette os loyalt efter den til enhver tid siddende regering og dens politik. Det kan vi ikke love. Vi kan jo huske, at Danmark for blot 6 år siden havde en regering, som førte en totalt landsskadelig politik i strid med det danske folks interesser og vilje, og at vi dengang i overensstemmelse med vor opfattelse som danskere bevidst gik mod denne regering og dens politik, rejste folket til kamp derimod og til slut — den 29. august 1943 — var med til at fejle denne regering bort. Vi husker også, at i maj 1945 takkede man os derfor. Vi vil være loyale mod Danmark og det danske folks interesser, de nationale som sociale. Kommer vi igen i den situation, at en regering mod folkets vilje fører landsskadelig, ja, landsforræderisk politik, ved vi også, hvorledes det er vor pligt at handle.“

Er det tydeligt nok? (Ole Bjørn Kraft: Ja, på sin vis tydeligt nok!). Tak.

Den højtærede udenrigsminister forsøger sig med det ham egne lune og har iøvrigt hidtil været den eneste, der har talt på regeringens vegne. Den højtærede statsminister foretrækker at dække sig bag sin tekniske udenrigsminister, hvis det da ikke er således, at han har den plan, at først når den kommunistiske ordfører har haft ordet anden gang, kan han nedværdige sig til at bestige talerstolen. Det havde været ønskeligt, om statsministeren var stået op her i rette tid under debatten, havde vedstået sine synspunkter og givet nogle forklaringer.

Må jeg til udenrigsministerens udgydelser have lov til at sige, at han kom ikke med noget, der blot lignede en saglig imødegåelse af de yderst saglige synspunkter, jeg har fremført. Han glemte spørgsmålet om Grønland og Rio-traktaten. Han talte ikke om, hvilken betydning baser har, også når de ikke på forhånd formelt er givet til en fremmed magt, men når de holdes beredt. Han forsøgte at klare spørgsmålet om regionale pagter ved at sige, at man ikke skulle stole på „Land og Folk“s Trygve Lie-citater. Jeg synes, han skulle give sin kritik en anden adresse, for vi har, som jeg iøvrigt oplyste her fra talerstolen, direkte aftrykt de telegrammer, vi modtog fra det engelske Reuters Bureau og det amerikanske Associated Press. Iøvrigt gør det ikke citaterne urigtige, og det citat, den højtærede udenrigs-

[Aksel Larsen.]

minister kom med, bekræftede kun min opfattelse af Trygve Lies holdning. Hvis den højtærede udenrigsminister ville have bevist, at Atlantpagten er i overensstemmelse med De Forenede Nationers pagt, havde det været passende, om han var kommet ind på den argumentation, jeg kom med, og som jeg underbyggede med konkret henvisning til pagtens artikel 52 og 53, men det udeblev.

Den højtærede udenrigsminister havde heller ikke noget at skulle have sagt til forsvaret for Danmarks holdning i De Forenede Nationer, da vi.... undskyld, da *regeringen* stemte imod nedrustning — jeg vil ikke gå hen og risikere, at man hæfter betegnelsen æsel på mig.

Så kom han og fortalte, at han havde ikke sagt noget om, at vi ikke kunne få våben, hvis vi ikke tilsluttede os Atlantpagten. Jeg beklager meget, at den højtærede udenrigsministers hukommelse er så kort. Den 9. februar 1949 svarede han i den udenrigspolitiske debat — man kan læse det i Folketingstidenden sp. 2632, jeg beder om tilladelse til et citat —:

„Nu kan man naturligvis spørge: Er det ikke formålsløst at søge at få våben specielt fra De Forenede Stater til et sådant forbund? Forelå der ikke allerede, før møderne i København og Oslo blev holdt, tilstrækkeligt mange officielle og officiose amerikanske udtalelser, der viste, at uden beredvillighed til at påtage sig gensidige forpligtelser ville det ikke nytte noget at henvende sig? at kun de lande, der var beredt til at slutte sig til en atlantisk union, kunne gøre sig håb om i overskuelig fremtid at komme i betragtning ved leverancer af våben og andet krigsmateriel? Ja, det er rigtigt, at de udtalelser, der forelå, måtte advare mod overdreven optimisme med hensyn til den forståelse, vore planer på forhånd ville møde i Washington og andre steder.“

I sin anden tale i samme debat sagde den højtærede udenrigsminister udtrykkeligt: Vi kan kun få våben vestfra, det må vi tage hensyn til. Det er også en kendsgerning, at den begrundelse, man har brugt i Norge og i Danmark for, at man skulle opgive ved egen fri beslutning at lave et skandinavisk forbund, er, at så kan vi ikke få våben vestfra, så siger man nej i Washington. Hvad skal det så til, at udenrigsministeren her forsøger at fremstille det, som om han aldrig har sagt noget sådant?

Udenrigsministeren og regeringen og Atlantblokkens fortalere har glemt i denne

debat at besvare de enkle spørgsmål, jeg har stillet, og som jeg har sagt er debattens hovedpunkter. Hvad er begrundelsen for, at vi skal ind i denne militæralliance? Det drejer sig ikke her om en bilateral pagt som pagten mellem Sovjetunionen og England. Den har jeg aldrig kritiseret. Den højtærede minister mener, at jeg kun anser pagter i Østeuropa for kritikfri. Det drejer sig ikke om en bilateral pagt som mellem Polen og Tjekkosllovakiet. Det drejer sig om en regulær militæralliance mellem stater, hvis områder dækker omtrent det halve af jordkloben.

Hvad er begrundelsen for, at vi skal ind i den pagt? Foreligger der nogen trusel, som begrunder det, foreligger der nogen mistanke om nogen russisk aggression, foreligger der nogen angrebsplan fra Sovjetunionen eller en anden østeuropæisk stat mod Danmark eller andre af Atlantpagtens påtænkte deltagere? Det er det spørgsmål, vi skulle have besvaret. Det er det, jeg forlanger, at regeringen skal besvare. Besvarer den ikke det, har den ikke givet nogen begrundelse for, at vi skal ind i denne dødsensfarlige militæralliance.

Dernæst: hvorfor haster det så meget? Den højtærede udenrigsminister synes ikke at have begrebet mit spørgsmål. Jeg gentager det. Hvorfor kan man ikke vente blot to måneder med at træffe afgørelse, hvorfor skal afgørelsen jages igennem her i rigsdagen, medens folket holdes udenfor afgørelsen, og hvorfor modsætter man sig folkeafstemning? Hvorfor må folk ikke snakke med?

Man taler så meget om, at vi har demokrati, og at vi kommunister kan være glade for, at vi kan studere, læse og tale frit her i Danmark. Ja tak, vi ved af erfaring, hvad denne frihed til at tale er værd, og vi har bemærket den tale, det ærede medlem hr. Ole Bjørn Kraft for 14 dage siden holdt om, at nu måtte vi have kommunisterne smidt ud af rigsdagen, for de havde ikke ret til at være et parlamentarisk parti i Danmark. Jo, vi kender den frihed, man ville beskære os, hvis man havde magt, som man har agt, men det får os ikke til at ændre vor politik, det får os ikke til at sige andet end, at Atlantpagten er en militæralliance, og at deltagelse i den er dødsensfarlig for Danmark.

Denne rigsdag har ingen som helst ret til at afgøre denne sag. Det mindste, man kan gøre, er at spørge befolkningen, lade den sige sin mening ved en folkeafstemning, og efter den stemning, som er ved at komme op i befolkningen, tvivler jeg ikke om, hvad svaret vil blive. De, der måtte være i tvivl,

[Aksel Larsen.]

har formodentlig allerede set ud af vinduet, hvor mange der er samlet derude til trods for, at så stærke kræfter har været i bevægelse for at forhindre, at de, der vil fred, tillader sig at komme frem og sige rigsdagen deres mening.

Viggo Stærcke: I mit første indlæg i denne debat prøvede jeg at afveje de grunde, der taler for, og de grunde, der taler imod — grundene pro et contra — en Atlanterhavspagt. Det synes jeg, er den eneste forsvarlige måde at lægge det frem for det danske folk på.

Det er rigtigt, som den højtærede udenrigsminister sagde, at en Østersøpagt eksisterer ikke, men det er også rigtigt, som jeg sagde, at den konservative presse og venstrepressen her i Danmark har erklæret tilslutning til Atlantpagten på et tidspunkt, hvor den heller ikke eksisterede, og der findes dog i alt fald en østblok.

Det ærede medlem hr. Bomholt var imod en folkeafstemning udfra det samme synspunkt, at en østpagt ikke eksisterer, men anførte desuden et andet argument, nemlig dette: Kan vi ved en folkeafstemning samle stemmer nok, kan vi få folk ud at stemme, og i den forbindelse henviste han til folkeafstemningen i 1920 angående Nordslesvigs genforening med Danmark. Der er dog det at sige, at dengang var det en formel tilkendegivelse af det danske folk, efter at den reelle afgørelse var truffet, hvorimod det nu, hvis man skulle lægge spørgsmålet om neutralitet og Atlantpagt ud til den danske befolkning, ville være en afgørelse af så stor vigtighed, at jeg ikke nærer nogen tvivl om, at der ville blive en ganske overvældende stemmedeltagelse.

Det ærede medlem hr. Ole Bjørn Kraft udtalte udtrykkeligt, at han var overbevist om, at der var et flertal for Atlantpagten, og derfor synes jeg, det vil være parlamentarisk korrekt, om man konstaterer, om det er tilstede.

Af en eller anden mærkelig grund var det ærede medlem hr. Jørgen Jørgensen imod en folkeafstemning, hvis den skulle finde sted før rigsdagens beslutning, en holdning, som fuldstændig adskiller sig fra det radikale venstres standpunkt, dengang de vestindiske øer skulle afhændes i 1916, og hvor man netop lagde spørgsmålet ud til en folkeafstemning og først bagefter lod rigsdagen træffe sin bestemmelse. Men dette er i og for sig noget, som man dog kan forhandle om i et udvalg, og det kan ikke siges

at være absolut afgørende, om folket skal have afgørelsen før rigsdagen eller efter rigsdagen, når blot forholdet er det, at folket får lejlighed til at tale med.

Det ærede medlem hr. Aksel Larsen var i sin omhyggeligt improviserede tale, hvor han omtalte demonstrationen udenfor vinduerne, inde på forskellige ting, bl. a. erklærede han, at han kendte den frihed, man ville beskære kommunisterne, hvis man her i landet fik magt, som man havde agt. Jeg tror godt man kan gøre det ærede medlem hr. Aksel Larsen opmærksom på, at i Danmark havde vi udmærket godt magt til at lukke munden på kommunisterne; det er kun et spørgsmål om indstillingen og mentaliteten i det danske folk, et spørgsmål om, hvor vidt kommunisterne tør drive deres spil herhjemme. Siden 1917, da kommunismen blev startet på den tyske generalstabs foranledning, idet Lenin og Trotsky blev sendt fra Schweiz til Rusland i plomberede Waggoner med millioner af guldrubler for at påvirke den revolution, som allerede var i gang i Rusland, og hvor det den 7. november 1917 lykkedes bolsjevikkerne at tilrive sig magten og netop ødelægge den revolution, som ellers ville kunne have været til den største lykke og frigørelse for det store russiske folk — siden da har det russiske folk været holdt i 30 års mental karantæne. Dette, at de har lært at læse og skrive, er kun en meget betinget værdi, når de ikke selv må vælge, hvad det er, de vil læse, og hvad det er, de vil skrive.

Det ærede medlem hr. Edvard Sørensen var inde på nogle meget interessante betragtninger angående folkeafstemning, idet han erklærede, at venstre principielt er tilhænger af folkeafstemning, men når man kom ud i virkelighedens luft, var man dog ingenlunde tilhænger af folkeafstemning. Det ærede medlem hr. Edvard Sørensen mente ikke der forelå oplysninger nok for, at det danske folk kunne tage stilling til dette forslag. Må jeg spørge: hvor mange oplysninger forelå der for den jævne befolkning, før den skulle tage afgørelsen om det vestindiske spørgsmål? Der var også ting der, som det var vanskeligt for mange mennesker at sætte sig ind i. Det, vi har brug for, er en tilkendegivelse af, at man kan bygge Danmarks udenrigspolitik på det danske folks mening, fordi det er i det danske folks interesse, vi fører vor udenrigspolitik.

Det ærede medlem hr. Edvard Sørensen udtalte, at retsforbundet ikke var videre realitetsbetonet, og han var så venlig i et

[Viggo Starcke.]

møde i Lindbjerg den 20. marts — jeg beder om tilladelse til et kort citat — at udtale om retsforbundet, at det

„er fuldstændig blottet for realpolitisk sans“.

Og så sagde det ærede medlem:

„Jeg har aldrig nogensinde set et så tåbeligt stykke politik som retsforbundets forslag om en folkeafstemning angående tilslutning til en Atlantpagt eller til en Østersøpagt.“

Med den umådelige udenrigspolitiske ekspertise, som det ærede medlem hr. Edvard Sørensen er i besiddelse af, er det jo en knusende dom, men der bliver dog det tilbage, at tilsidst rettede det ærede medlem det spørgsmål til mig, hvordan jeg ville anbefale det danske folk at stemme. Se, det, som retsforbundet procederer på, er, at afgørelsen skal lægges ud til en folkeafstemning. Lad os få en afgørelse af spørgsmålet dér. Når det er klaret, skal jeg gerne give mit råd ... (Munterhed) ja, ja, jeg skal også give det til det ærede medlem hr. Edvard Sørensen, men lad tingene komme i den rigtige rækkefølge, hvorimod med den henseende politik, som det ærede medlem hr. Edvard Sørensen fører, tingene i nogen grad bliver stillet på hovedet ...

Første næstformand (Arnh Jensen): Det ærede medlem skulle ikke bruge sådanne udtryk.

Viggo Starcke: Når den højtærede regering udbeder sig en bemyndigelse til både at underskrive og ratificere Atlanterhavspagten, vil jeg gerne spørge den højtærede udenrigsminister, om han ligger inde med oplysninger om, hvorledes andre lande stiller sig, om andre lande også giver deres regeringer en bemyndigelse både til underskrift og til ratificering.

Endelig skal jeg endnu engang rette et spørgsmål enten til den højtærede udenrigsminister eller til den højtærede statsminister, som jeg endnu ikke har fået svar på, nemlig dette, om frigivelsen af det danske erhvervsliv skal træde i forgrunden eller socialiseringen. Ifølge pagtens art. 2, som jeg gerne vil tillade mig at citere, forpligter deltagerne sig til at

„bidrage til den videre udvikling af fredelige og venskabelige mellemfolkelige forhold ved at styrke deres frie samfundsordninger, ved at hidføre en bedre forståelse af de grundsatninger, som disse samfundsordninger hviler på, og ved at fremme almindelig stabilitet og velfærd.

De vil søge at fjerne uoverensstemmelser i deres internationale økonomiske politik og vil tilskynde til indbyrdes økonomisk samarbejde“.

Jeg ønsker altså fra regeringens side en erklæring om, hvilken betydning regeringen tillægger dette indbyrdes økonomiske samarbejde, om regeringen vil tage et initiativ i denne retning, eller om den stadig vil bygge sin politik på socialiseringens idé, og hvis det sidste er tilfældet, hvad forskel der så egentlig er på Østens politik og den højtærede regerings.

kommunisterne

Mogens Fog: Der er en side af det spørgsmål, vi diskuterer i dag, som hverken den højtærede udenrigsminister eller nogen af ordførerne har været inde på, og som jeg derfor gerne vil fremdrage. Den højtærede udenrigsminister hævdede i går, at der ikke bag ved Atlanterhavspagten foreligger nogen hemmelig aftale og ikke vil komme til at foreligge andre aftaler end dem, der offentliggøres. Men når det er tilfældet, har pagten, såvidt jeg kan se, en alvorlig mangel. Der står nemlig intet i pagten om, hvad der vil ske, hvis en af pagtdeltagerne optræder som angriber. Jeg skal derfor tillade mig at bede den højtærede udenrigsminister om at meddele mig, hvorvidt dette spørgsmål har været drøftet, og hvilke betragtninger der har gjort sig gældende i regeringen, idet jeg må gå ud fra, at også denne side har været inddraget under overvejelserne. Det er en ikke altfor fjerntliggende mulighed, at en af pagtdeltagerne skulle træde i angreb, når man ser på forholdene i verden i øjeblikket og sidst har set, hvorledes Holland er aktiv i en krig, som er fordømt af De Forenede Nationer. Der foreligger som sagt ikke i den offentliggjorte pagt nogen bestemmelse, som siger, hvorledes de kontraherende parter skal optræde i sådanne tilfælde, og da der altså ikke foreligger hemmelige aftaler, må man gå ud fra, at der heller ikke er nogen forpligtelse for de øvrige magter til at støtte en sådan angriber. Men spørgsmålet er da, — og det spørgsmål er vel værd at drage frem her i salen —, om de kontraherende parter da ikke i et sådant tilfælde i henhold til deres forhold til De Forenede Nationer ville være pligtige at vende sig med alle midler, som de måtte beslutte, mod angriberen. Det må igen betyde, at pagten i en sådan situation automatisk ophører, og det er ejendommeligt, at den mulighed overhovedet ikke er berørt.

Jeg må anmode om, at der, før tinget træffer sin beslutning, bliver gjort rede her-

[Mogens Fog.]

for og for regeringens syn på den mulighed, der utvivlsomt kan komme til at foreligge. Vi må nemlig forstå, at vor tilslutning til pagten kan betyde, at i det øjeblik en af de øvrige deltagere optræder som angriber, kan vi med rimelighed blive opfattet som stående på denne angribers side og derved nedkalde angreb på vort land, som vi ikke selv har provokeret. Pagtens artikel 5 er nu udformet således, at der står, at der ikke er nogen forpligtelse til, at parterne skal yde militærhjælp, hvis en af de andre magter bliver angrebet. I første øjeblik måtte det virke som en lettelse for Danmark, for det betød, at vi ikke var tvunget til eller nødvendigvis måtte komme til at yde militær indsats, hvis f. eks. der udbrød en begrænset konflikt i Middelhavet. Men man må ikke være blind for, at denne bestemmelse samtidig betyder, at Nordamerikas Forenede Stater heller ikke er forpligtet til at yde militær hjælp til Europa, hvis en af de andre parter bliver angrebet her, og jeg tror, at det er særdeles realpolitisk at gå ud fra, at en militær amerikansk hjælp kun vil blive ydet i den udstrækning, det stemmer overens med selve USAs egne interesser.

Man må ikke være blind for, at den samme hjælp, den militære hjælp, som er i overensstemmelse med, hvad USA anser for sine egne interesser, kunne vi også opnå uden pagt. Når pagten ikke sikrer os militærhjælp i tilfælde af, at vi skulle blive angrebet, men på den anden side, såvidt jeg kan se, sikrer os, at vi vil blive inddraget i en stormagtskonflikt, som startes af en af de kontraherende parter indenfor Atlantunionen, forekommer det mig at være et moment, som yderligere må gøre, at vi ikke slutter os til denne pagt. Men jeg kan ikke tro, at en betragtning som den, jeg her har fremdrægt, skulle være ny for den højtærede udenrigsminister eller regeringen, og jeg imødeser derfor en redegørelse for regeringens syn på, hvorledes Danmark skal sikre sig imod en sådan eventualitet.

Første næstformand (Arnth Jensen): Jeg skal her afbryde forhandlingen.

Med skrivelser af dags dato oversender landstingets formand:

*Forslag til lov om lån til fremme af afsætningen af fisk og fiskeprodukter,
forslag til lov om oprettelse af et statsseminarium i København,*

forslag til lov om ændring i lov nr. 88 af 25. marts 1933 om landkommunernes styrelse og forslag til lov om ændringer i forsorgsloven angående forhøjelse af statstilskuddet til institutioner for forebyggende børneværn,

hvilke lovforslag er vedtaget af landstinget. Lovforslagene forelægges herved. Eksemplarer vil blive omdelt.

Mødet genoptages kl. 20.

Mødet udsat kl. 17⁴⁵.

Mødet genoptaget kl. 20.

Forhandlingen genoptoges.

kommunisterne

Ragnhild Andersen: Den højtærede udenrigsminister og en række ærede ordførere for socialdemokratiet, venstre og det konservative folkeparti har i går og i dag holdt lange defensorater for Danmarks tilslutning til Atlantblokken. Blokken er rent defensiv, den er beskyttende og krigsforebyggende, siger de ærede ordførere, og i aviserne kan slaglinierne ikke blive tykke nok, ordene ikke blive store nok, fordi man i disse dage prøver at overbevise befolkningen om, at hvidt er sort, og at en mægtig verdensomspændende krigsblok er et fredsinstrument. Men bevisførelsen for, at Atlantunionen sikrer freden, mangler totalt. Intetsteds i verden har kæmpeoprustning ført til fred, intetsteds i verden har bevæbnede blokke med jordomspændende militærbaser værnet om freden. Oprustning har altid ført til krig, verdensomspændende militært samarbejde og militære blokdannelser har altid i historien ført til skærpede internationale modsætninger og til krig. Da Hitler i 30'erne erstattede fredsproduktion med krigsproduktion, da han afskaffede arbejdsløsheden ved at lade folk producere kanoner, tanks, flyvevåben, mordvåben af alle arter, betød det krigsforbere-

[Ragnhild Andersen.]

delse og krig. Når den højtærede udenrigsminister og de ærede medlemmer hr. Bomholt, hr. Edvard Sørensen og hr. Ole Bjørn Kraft derfor bedyrer, at den verdensomspændende krigsblok, Atlantunionen, er krigsforebyggende og fredelig, vil jeg påstå det modsatte, og jeg vil tilføje, at det er bedrageri mod folket, i strid med alle hidtidige historiske erfaringer at hævde, at militærblokke værner freden. Når de samme ærede medlemmer siger, at oprustning af vort land, at kæmpebeløb til militære byrder ikke vil betyde sociale og kulturelle forringelser, anklager jeg de ærede medlemmer for at tale mod bedre vidende og for at føre befolkningen bag lyset. Aldrig har oprustning og svulmende militærbudgetter ført til bedre kår for det arbejdende folk.

Det ærede medlem hr. Bomholt bad om, at vi ikke citerede de store demokrater. Jeg skal derfor nøjes med et lille citat af det ærede medlem hr. Bomholt. Det ærede medlem udtalte i dag, at vi kommunister via masseelendighed vil fremme kommunismen. Men det er jo ikke os kommunister, men det ærede medlem, hans parti og hans forbundsfæller, der i dag går ind for oprustning på bekostning af en genopbygning af hjemmene. Det er ikke os kommunister, men det ærede medlem, hans venner og hans forbundsfæller, der går ind for kanoner i stedet for smør og brød. Det er ikke os kommunister, men det ærede medlem og hans forbundsfæller, der i dag foretrækker bunkers og flyvepladser i stedet for boliger. Det er ikke os kommunister, men det ærede medlem og hans forbundsfæller, der har sendt ordreseddel til Washington på 1 250 mill. kr. til tanks og andre mordvåben. Det er ikke os kommunister, men det ærede medlem og hans forbundsfæller, der fremmer elendigheden ved at gå ind for en kæmpeoprustning af vort land.

Krig er frygtelig, og det store flertal i Danmark er mod krigen og for freden, hader krigen og frygter krigens følger. For kun fire år siden sad jeg i den sidste, den frygteligste af alle krige, sammen med tusinder af fanger i en af krigens lejre, koncentrationslejren i Stutthof. I selve lejren rasede krigen for at få tilintetgjort alt levende med undtagelse af krigens herrer. Om os, over os, under os hægede den frygtelige krig, lejren var undermineret. Bombardementerne lød dag og nat omkring lejren. Flammeskæret fra bombardementerne af Danzig og Gdynia kunne følges af lejrens fanger. Bombardementerne nåede

også selve lejren og krævede sine ofre her. Krigens herrer, anstifterne, løb i beskyttelsesrum; krigens ofre kunne ingen steder løbe. Ude på landevejene omkring lejrene bevægede sig dag og nat endeløse kolonner af mennesker, tusinder og atter tusinder af krigens flygtninge, mænd, kvinder og børn. Mange gange om dagen kom vognlæs ind i lejren med døde, krigens flygtninge, der kørt til krematoriet, som brændte på højeste kapacitet døgnet rundt. Masser af uskyldige børn omkom i krigens helvede på landevejene foruden de mange tusinder, der led døden i lejrene.

Vi overlevende fra koncentrationslejren Stutthof gav for fire år siden hverandre det løfte, at om vi kom levende tilbage, ville vi sætte alt ind, hvad et menneske kan sætte ind, for at hindre nye lignende forbrydelser, for at hindre en ny vanvittig krig. Derfor siger jeg nej til Atlantpagten. Den yder nemlig kun sikkerhed for een ting: at Danmark, om en stormagtskrig skulle komme, vil være krigsskueplads fra krigens første dag.

Der siges til os i dag, at dette er ikke krig, men fred, thi vi er sammen med lutter fredelskende mennesker, lutter fredelskende nationer. Sukker foroven og sukker forneden, men kendsgerningerne taler deres eget rammende sprog. Er Portugal, som er medlem af Atlantunionen, ikke en fascistisk stat? Hvad har fredelskende mennesker at hente hos fascister? Venter man, at fascister vil forsvare vort demokrati, vor frihed, vore børn, vore hjemms sikkerhed? Er det ikke bedrageri at fortælle befolkningen, at vi er i selskab med de mest fredelskende mennesker, når udenrigsminister Dean Acheson ikke vil benægte, at Spanien og fascistdiktatoren Franco står med det ene ben i Atlantunionen og utvivlsomt i løbet af ganske kort tid vil blive indlemmet i det store såkaldte broderskab af Vestens demokrater? Hvor tør man efter den sidste krigs erfaringer prøve at indbilde folkene, at fascister vil beskytte dem.

Jeg ser i den senere tid med stor ængstelse på den rolle, som folkenes bødler fra den sidste krig spiller i den vestlige verden af i dag. Det ærede medlem hr. Bomholt nævnte Berlinkrisen. Det ærede medlem gik udenom, at i den besatte vestzone af Tyskland blomstrer de gamle fascister op igen i skønneste samarbejde med USA og vestmagterne. Hvordan er der i Vesttyskland gjort op med krigsherrerne, med bødlerne, med de ansvarlige fra sidste krig? Er de sat ud af spillet? Nej, ingenlunde. Jeg ser, at en flyvemaskinefabrikant, som tjente

[Ragnhild Andersen.]

36 mill. mark på at benytte koncentrationslejrfanger til slavearbejde i sin fabrik, ved domstolene fik en bøde på 2 000 mark. Denne bøddel er en fri mand; han kan genoptage sit gamle værk: arbejdet for en ny krig. Jeg ser, at lejrkommandant Kochs kone fra Buchenwald, den berygtede Ilse Koch, som er skyld i tusinder af fredselskende menneskers mishandling og død, om kort tid kommer på fri fod. Jeg tvivler ikke om, at hun vil råbe hurra for Atlantpagten, thi krig er hendes håndværk, hun, som udvalgte fanger med smukke tatoveringer, lod dem dræbe og brugte menneskehuden til lampeskærme, handsker og tasker. Den amerikanske general Clay, en af vore såkaldte vestlige beskyttere, erklærer, at dommen, som af en allieret domstol først var fastsat til livsvarigt fængsel, men som af en amerikansk domstol er nedsat til 4 år, ikke kan ændres. Det er ordre fra USA, og hvorfor? Fordi, som det hedder i en rapport fra Tyskland, bragt i „Ekstrabladet“ forleden dag:

„Forklaringen på, at vestmagterne har tolereret, at afnazificeringen er blevet en fiasko, udtrykkes populært sagt således: når det kommer til stykket, er vi tyskere jo ganske erfarne russerbekæmpere.“

Mon den danske befolkning, mon de mange tusinder, der stod herude foran rigsdagen i eftermiddag, længes efter at få fasciststaten Portugal, fasciststaten Spanien, de fascistiske SS'er i Vesttyskland og de gamle nazibøddler som deres fremtidige beskyttere af dansk frihed, demokrati og selvstændighed?

Nej, dette ønsker den danske befolkning ikke. Brede lag i vort folk frygter i dag, at en union som Atlantunionen, der favner fascistiske stater, vil føre til krig, ulykker og tab af vort lands selvstændighed. Jeg betvivler, at det vil lykkes den socialdemokratiske regering at overbevise jævne arbejdere om, at Atlantunionen betyder sikkerhed og fred. Hvornår har socialdemokratisk samarbejde med reaktion, bagstræb og de mest chauvinistiske kræfter i vort land betydet noget godt for det arbejdende folk? Den rørende enighed, der er i dette spørgsmål, og som spænder fra socialdemokratiet over venstre til det konservative folkeparti, fortæller almindelige arbejdere om, at det danske socialdemokrati befinder sig på en vej, der fører tilbage og ikke frem, som fører til voksende forringelser, elendighed og krig. Fordi jeg selv har oplevet krigen — vel netop derfor —, vil jeg bekæmpe krigen

med alle mine kræfter. Jeg anklager dem, der i dag går ind for Atlantunionen, for at støtte de kræfter, der fører verden og det danske folk frem til en ny krigsforbandelse. Stem derfor nej til Atlantunionen!

kommunisterne

Martin Nielsen: Jeg er enig med dem, der i dag gentagne gange har givet udtryk for, at de tror, der i det danske folk er en følelse af utryghed, ja, måske af angst, både for det, der foregår, og måden, hvorpå det foregår. Men jeg har endvidere en følelse af, at denne utryghed og denne angst ikke blot er tilstede i det jævne, almindelige, brede folk, men at den samme utryghed og forsåvidt den samme angst gør sig gældende blandt mange af de menige medlemmer af de partier her i tinget, hvis ledelser har besluttet at gå denne vej. Jeg tror, der sidder mangan en mand og kvinde her i denne sal, som har sine betænkeligheder, som ikke er sikker på, at det er rigtigt, men som har ladet sig overdøve af stemmerne om, at det er freden og friheden, vi vælger, og som så i deres stille sind håber på, at det virkelig bliver freden og friheden, Danmark nu vælger.

Jeg har desværre ikke selv denne tro, og det forekommer mig, at jeg har en vis moralsk ret til at sige det, når jeg ikke har denne tro. Ser jeg i dag på et verdenskort, forekommer det mig, at Danmark efter indlemmelse i Atlantpagten er det mest udsatte land i verden. Det er det land, som kommer til indenfor denne mærkelige regionalpagt at danne den amerikanske fronts østligste spids i Europa. Jeg spørger nu de ærede medlemmer: Hvis man kunne abstrahere fra kendsgerningerne, hvis man i tankerne var i stand til at forestille sig, at Sovjetunionen og det, man her i salen kalder østblokken, sluttede en militærpagt med Mexico, med Panama, med Canada, oprustede disse lande med russiske våben, sendte russiske generalstabe, russiske instruktører, gjorde disse lande til faktiske russiske militærlejre og militærbaser, tror de ærede medlemmer så ikke, at et sådant eksperiment ville afstedkomme en vis utryghed og en vis uro i Amerikas Forenede Stater? Jeg tror det. Jeg tror, vi befinder os i en sådan situation, når dette er fuldbragt. Det er min alvorlige overbevisning, at vi befinder os i samme situation, som når to mænd stiller sig op mod hinanden hver med en ladt pistol i hånden og bliver stående i denne stilling. Så vil før eller senere den ene pistol gå af, og så kan historien strides om, hvem der begyndte. Jeg er bange for,

[Martin Nielsen.]

at det er den situation, vi befinder os i, og som man nu vil drage Danmark ind i som det yderste og mest udsatte led.

Vi, der — således som det blev sagt af min partifælle, det ærede medlem fru Ragnhild Andersen — bl. a. ved dette tings særlige demokratiske måde fik lov til at studere den anden verdenskrig på anden måde end flertallet af dette tings medlemmer, vi har intet imod at tale krig, og jeg tror, vi har det på samme måde som folkene i alle de lande, som virkelig har set og følt en moderne krigs rædsler. Men vi vil helst tale om den forbigangne for deraf at lære, på hvilken måde man er i stand til at forhindre en ny krig, medens det indtryk, der i nogen grad fæstner sig hos mig, berettiget eller uberettiget, når jeg læser vore hjemlige aviser, når jeg hører talerne her i tinget, er det, at man allerede i tankerne er inde i den tredje verdenskrig.

Man siger så, og det er sagt på forskellig måde, måske knapt så tydeligt i dag som normalt: javel, men det er Sovjetunionens skyld. Hvad jeg, som jo er landsforræder, som jo er femtekolonnemand, som jo er alt det, som det ærede medlem hr. Ole Bjørn Kraft og andre er i stand til at sige langt bedre, end jeg er i stand til, har at sige derom, har vel for dette tings medlemmer en meget ringe interesse, og jeg vil derfor med den ærede formands tilladelse bringe et par citater, som viser, hvordan et andet medlem af dette ting i hvert fald på et vist tidspunkt har set på det. Det var ganske vist så langt tilbage i historien som i 1945. Det var ganske vist på det tidspunkt, da den højtererede statsminister som partiformand talte om, at det danske socialdemokrati ville tage to, måske tre skridt til venstre — at det skulle blive to, måske tre skridt mod vest, havde man måske næppe tænkt sig dengang. Men altså så langt tilbage i den dunkle historie som i 1945 udsendte det ærede medlem hr. Poul Hansen (Kalundborg) en sikkert i dette ting altfor upåagtet håndbog, der hed „Marchen til venstre“, og hvis jeg er i stand til på denne måde at gøre lidt reklame for bogen, så skader det ikke, for det er i mange henseender en god bog.

Det ærede medlem siger om det spørgsmål, jeg nævner her — jeg citerer:

„Mens mange danske har en næsten for bløjet tillid til de angelsaksiske stormagter, må det indrømmes, at dr. Goebbels ikke forgæves maledede bolsjevikforskrækkelsens fanden på væggen. Vi mærkede det i de bevægede dage efter

befrielsen, da en desperat tysk kommandant nedkaldte russiske bomber over sit eget syndige, men desværre også over bornholmernes uskyldige hoveder, og da Bornholm derefter i nogle dage var afspærret fra det øvrige land, mens jagten på de omstrejfende tyskere gik for sig. Da spurgte mange mennesker: Hvad er russernes hensigt med Bornholm? Og i selve spørgsmålets formulering og tonefald lå for de fleste også svaret givet. Man regnede bestemt med, at det var Ruslands hensigt varigt at sætte sig i besiddelse af vor skønne klippeø i Østersøen.

Nu er stemningen roligere med hensyn til Bornholm. Men i stedet spørger de ængstelige: „Hvad foregår der i de områder af Europa, som er besat af russiske tropper? Hvad sker der i Polen, Ungarn, Rumænien, Bulgarien, Østrig?“ Mange har uden videre den opfattelse, at da England og Rusland var uenige i spørgsmålet om den polske regerings sammensætning, og da Rusland sluttelig praktisk talt gennemtrumfede sin vilje, er der begået et overgreb mod polakkerne. Man kan imidlertid ikke slutte på denne måde. Snarere tværtimod. London har under krigen været opsamlingssted for flygtede regeringer, som oftest regeringer af temmelig konservativ karakter og i hvert fald regeringer, som ikke fulgte med i den udvikling, der skete i deres lande, medens de selv sad i London. Det har derfor i mange tilfælde kunnet konstateres, at emigrantregeringerne var uden kontakt med folket, når de vendte tilbage efter befrielsen. Men disse flygtede ministre har naturligvis påvirket den engelske regerings opfattelse af situationen i deres lande. De har i mange tilfælde givet den reaktionært farvede informationer, som det næppe har været svært at få den til at tro, al den stund dens eget flertal dengang var konservativt.“

Første Næstformand (Arnth Jensen): Jeg gør det ærede medlem opmærksom på, at det var et langt citat.

Martin Nielsen: Det var et langt citat, og jeg har derfor et, der er betydeligt kortere, men jeg synes, at det var et interessant citat, og at det var et sådant klarsyn, der altså i den dunkle fortid, i 1945, kom til udtryk deri, at det dog burde kendes.

Derefter skriver det ærede medlem hr. Poul Hansen (Kalundborg) efter at have omtalt de omvæltninger, der har fundet

[Martin Nielsen.]

sted, at man har den opfattelse, at der er begået uret,

„men det vil være urimeligt at udlede heraf, at Sovjetunionen skulle være grovere imperialistiske ønsker end de vestlige stormagter. Den vil sikkert tværtimod med den bedste samvittighed hævde, at den kun har gjort to ting: sørget for sin egen sikkerhed og hjulpet Østeuropas undertrykte folk til at blive herrer i deres eget hus. Og det er svært at bestride sandheden heri.“

Jeg skal ikke knytte kommentarer til disse citater, de taler for sig selv.

Nu har man altså en anden opfattelse. Man har den opfattelse, selvom man ikke åbent giver udtryk for det, at det folk, der mistede omtrent 20 mill. af sine indbyggere i forsvaret for sit eget territorium og for befrielsen af Europa, derunder også Danmark, nu skulle være krigslystent. Det er svært i hvert fald for mig at tro. Jeg havde lejlighed til i krigens brændende bagland at gennemrejse strækninger i Østeuropa, territorier betydeligt større end Danmark, hvor praktisk talt al civilisation, alle menneskelige boliger, alt faktisk var lagt øde.

Nu vil man bilde verden ind, at et folk, der står midt i den gigantiske opgave at læge sårene efter de smertelige slag, skulle true andre, og derfor vil, når denne rigsdagsdebate er færdig — derom er der jo ingen tvivl —, Danmark være knyttet sammen med USA og udgøre den forreste frontspids mod øst. Jeg ville ønske for mig selv, at jeg kunne berolige mig med, at dette betyder fred. Jeg er bange for, det ikke gør det, jeg er bange for, som jeg sagde om situationen med manden med de to pistoler, at en dag sker der noget, og så er jeg jo ikke i tvivl om — det må jo også være de strategiske forudsætninger for Danmarks forsvar og regeringens planer —, at det første, der overhovedet vil ske, hvis en sådan katastrofe indtræder, vil være, at regeringen sammen med nationalbankens guldbeholdning begiver sig til Canada eller et andet sted i sikkerhed.

Jeg spørger nu den høje regering: Hvis denne situation indtræder, vil man da bøn-falde USAs regering om at anvende atom-bomben for at befri Danmark? Jeg spørger om det, og jeg vil gerne have et svar derpå. Det er jo ikke en hypotese, det er jo det, som man har fortalt fra militær sagkyndig side vil ske, hvis der kommer en krig.

Skulle krigen trods min frygt, trods det

som jeg ser i den verdensomspændende baseplan, som her trækkes op, ikke komme, i hvert fald foreløbig, regner man så med, at Danmark fortsat indenrigspolitisk — udenrigspolitisk naturligvis ikke, det er givet — har sin handlefrihed i behold, eller er der ikke større sandsynlighed for, at efterhånden som stabene ankommer, efterhånden som politikken overgår til militæret, vil denne rigsdag komme til at udføre en funktion, som vil få en for-bavsende lighed med den, vi kendte for nogle år siden? Tror man virkelig, at Danmark også i indenrigspolitiske spørgsmål vil være i stand til at bevare sin handlefrihed, sin bevægelsesfrihed? Jeg tror det ikke. Jeg tror derimod, at vi vil se, trods alle de lov-ord, vi har hørt om demokratiets solidari-tet, at der vil optræde stormagter på are-naen, som i praksis har en noget anden opfattelse selv af den form for demokrati, vi hidtil har kendt i dette land, og jeg tror, vi må indstille os på at se dette demokrati begrænset i stadigt stigende målestok, ef-terhånden som det bliver stabene, general-stabene, militæret, der bliver bestemmende.

Jeg er bange for, at hvis man har sagt a, så bliver man nødt til at sige hele alfa-betet. Jeg tror ikke, at de mænd, som under et frygteligt ansvar og i en uhyre vanskelig situation — jeg har sagt det tidligere —, den 9. april traf den beslutning, de traf, havde muligheder for eller var i stand til at over-se alle konsekvenserne af denne beslutning. Men jeg tror derimod, at de gradvis, som ugerne, månederne og årene gik, lærte at forstå det og også lærte at parere ordre. Har man sagt a, så kommer man til at sige b og hele alfabetet med.

Det må måske også være mig tilladt at sige, selvom man synes, det er en gen-tagelse, selvom det er ting, som der ikke skulle rippes op i o. s. v., at man må forstå, at selvom vi nu er landsforrædere, og selv-om vi nu er femtekolonnemænd, så er vi også en slags mennesker, og vi har vel også en gang imellem grund til og ret til at rea-gere menneskeligt, særlig når og hvis vi udfordres direkte dertil.

Det ærede medlem hr. Ole Bjørn Kraft efterlyste vor loyalitet. Jeg vil gerne spørge det ærede medlem: Hvor langt skal denne loyalitet gå denne gang? Skal vi igen være så loyale, at vi lader os arrestere efter det ærede medlems ønske, at vi lader os depor-tere, at vi dør af loyalitet overfor det ærede medlem? Der er folk og partier i denne sal, som mere eller mindre er i stand til at for-klare eller bortforklare deres stilling den

[Martin Nielsen.]

20. august 1941, det skal jeg delvis lade ligge, men der er en mand i denne sal, som hverken kan forklare eller bortforklare sin stilling den 20. august 1941, og det er det ærede medlem hr. Ole Bjørn Kraft. Det ærede medlem hr. Ole Bjørn Kraft talte fra denne talerstol på et tidspunkt, da flertallet af mit partis ledere allerede i 2 måneder havde været indespærret, på et tidspunkt da alle de andre blev jaget af danske og tyske i forening. Han talte, støttet af tyske bajonetter, fordi den tale kun kunne have været holdt, hvis han havde været stivet af af de tyske bajonetter. Det var ikke en mand, der følte sig i en ubehagelig situation, det var ikke en mand, der syntes, at her var noget, som måske nødvendigheden tvang rigsdagen til, men det var en mand, som med åbent sind, med glæde, tilfredshed, begejstreret, gik til opgaven og slyngede sine skældsord mod de fangne kommunister.

Nu kommer det ærede medlem, som i hele slutningen af 1920'erne talte med italiensk accent, som talte tysk den 20. august, her med tydelig amerikansk accent og forlanger loyalitet af os. Jeg kan i hvert fald forsikre det ærede medlem, at min loyalitet strækker ikke til til endnu engang frivilligt at underordne mig det, det ærede medlem hr. Ole Bjørn Kraft tilsigter. Min loyalitet strækker ikke dertil. Jeg ved ikke, hvordan det ærede medlem har følt det gennem årene, hvordan han overhovedet moralsk har mod til at optræde i den rolle, han optræder i. Har det ærede medlem aldrig set på sine egne hænder? Har det ærede medlem ikke set pletterne? Så langt vil vor loyalitet ikke strække, og når man direkte udfordrer os på den måde, må man finde sig i — måske også af den grund, at vi kom tilbage fra en anden verden —, at vi taler i et sprog, når vi direkte udæskes, som ellers ikke er god tone i dette ting. Og derfor bliver jeg nødt til at sige til det ærede medlem hr. Bomholt, som også her har talt meget svulstige ord: Hvordan følte det ærede medlem det egentlig at være næstformand i Dansk-tysk Forening? Hvordan følte det ærede medlem det egentlig at høre til inderkredsen i det eneste socialistiske parti i det undertrykte Europa, som i 5 lange år kunne græsse side om side med Gestapo, uden at der blev krummet et hår på deres hoveder? Som krigsforbryderprocesserne har oplyst os om, var det forbudt at gøre det.

Første næstformand (Arnth Jensen): Det ærede medlem hr. Bomholt har ordet for en kort bemærkning.

Bomholt: Jeg synes, det er meget strengt, når det ærede medlem taler om det ærede medlem hr. Ole Bjørn Krafts blodplettede hænder, og taler om min ære på den måde, det her finder sted. Det er fuldkommen utilladeligt. Jeg var ikke næstformand i Dansk-tysk Forening. Det ærede medlem ved det. Det ærede medlem taler her mod bedre vidende. Jeg var heller ikke medlem af bestyrelsen. Jeg indmeldte mig sammen med chefen for statsradiofonien og som dennes repræsentant. Det skete, efter at foreningen var stiftet, med medlemmer som departementschef Graae og teaterchef Hergmann-Lindencrone som kulturelle spidsfigurer. Der var ingen vej udenom for os fra statsradiofonien for ikke på forhånd at bringe os i defensiven. Vi modtog råd fra regeringens side. Det var hæderlige, men naive motiver, der førte til oprettelsen af denne forening. Jeg deltog ikke i dens arbejde og udmeldte mig straks efter den 29. august. Jeg har ikke angrebet det ærede medlem hr. Aksel Larsen for hans meddelelser til det tyske politi under besættelsen, agter heller ikke at gøre det, men jeg vil dog sige så meget, at det ærede medlem hr. Martin Nielsen er ikke kvalificeret til at bebrejde mig noget som helst.

Første næstformand (Arnth Jensen): Det ærede medlem hr. Martin Nielsen har ordet for en kort bemærkning.

Martin Nielsen: Det ærede medlem hr. Bomholt skal hverken nu eller senere bestemme, hvad jeg er kvalificeret eller berettiget til. Jeg skal kun oplyse det ærede medlem om noget, som han måske ikke har muligheder for at fatte, men som dog er sandt. Selv dér, hvor vi havnede — og det ærede medlem ved, hvorfor vi havnede dér — var der mulighed for at lave en dansk-tysk forening. Selv dér var der muligheder for at søge et samarbejde. Selv dér var der muligheder for at avancere; selv dér var der mulighed for at avancere helt op til toppen — som bøddel. Vi afstod derfra. Det kostede os dyrt; men om det ærede medlem er i stand til at fatte det, ved jeg ikke.

Første næstformand (Arnth Jensen): Det ærede medlem hr. Bomholt har ordet for en kort bemærkning.

Bomholt: Jeg påviste det urigtige i det ærede medlems ærerørige beskyldning mod mig. Det ærede medlem gentog ikke sin beskyldning, men han gav mig ikke nogen

[Bomholt.]

undskyldning, således som det ærede medlem var pligtig til mellem danske mænd. Det ærede medlem taler om sit ophold i koncentrationslejrene. Mærker det ærede medlem ikke visse følelser i sig, når socialdemokrater og andre nu skal sidde i de koncentrationslejre, hvor det ærede medlem har siddet? Føler det ærede medlem ikke, at der her er noget på færde, som i virkeligheden rammer ethvert samvittighedsfuldt menneskes samvittighed? Har det ærede medlem glemt sine lidelser? Skal de føres videre til andre?

Første næstformand (Arnth Jensen): Det ærede medlem hr. Martin Nielsen har ordet for en kort bemærkning.

Martin Nielsen: Jeg agter overhovedet ikke at tage et ord i mig eller at give nogen som helst undskyldning for, hvad jeg har sagt her. Hvad jeg har sagt, er sandhed, den bitre sandhed om, hvad der skete dengang.

Første næstformand (Arnth Jensen): Det ærede medlem hr. Bomholt har ordet for en kort bemærkning.

Bomholt: Jeg betoner i det høje tings nærværelse, at det ærede medlem altså talte usandhed.

Første næstformand (Arnth Jensen): Det ærede medlem hr. Martin Nielsen har ordet for en kort bemærkning.

Martin Nielsen: Usandhed! Usandhed om det ærede medlem hr. Bomholt, der var i stand til som leder af et parti at komme igennem disse år mere velfriseret end nogensinde tidligere.

Udenrigsministeren (Gustav Rasmussen): Jeg skal bestræbe mig for at besvare de spørgsmål, som er stillet til mig, siden jeg forrige gang havde ordet.

Må jeg først gøre en bemærkning til et punkt, som det ærede medlem hr. Viggo Starcke fremdrog, idet han spurgte, hvorledes det forholdt sig med andre landes bemyndigelse til at underskrive og ratificere den atlantiske traktat. Herom må jeg sige, at der ikke for regeringen foreligger endelige oplysninger for alle de interesserede landes vedkommende. Om nogle af dem ved man, at den offentlige debat i deres parlamenter vil finde sted, efter at traktaten er underskrevet; det gælder De Forenede Staters kongres, og det gælder det britiske parla-

ment, hvor sagen dog forleden var genstand for en fremstilling af udenrigsministeren. For Norges vedkommende har vi netop fået meddelelse om, at man der agter at følge den samme fremgangsmåde som i Danmark: at foreslå stortinget at bemyndige regeringen til at underskrive og senere ratificere traktaten.

Det ærede medlem fru Ragnhild Andersen fortalte, at der i Washington var afgivet ordre på våben til et meget stort beløb, og udtalte frygt for de økonomiske følger her i landet. Jeg tror, at det ærede medlems ængstelse er meget betydeligt overdrevet. Det er netop meningen, at et forbedret forsvar ikke skal tilvejebringes på bekostning af den økonomiske genrejsning, der nu er godt i gang. Det er den danske regerings ønske og hensigt, at udbedringen af forsvaret ikke skal gå ud over levedoden og den økonomiske genrejsning, og det er ikke blot den danske regerings ønske og hensigt, men det er tillige den amerikanske regerings erklærede politik.

Det ærede medlem hr. Aksel Larsen omtalte igen forholdet mellem den atlantiske traktat og De Forenede Nationers bestemmelser i pagten om regionale aftaler. Jeg kan henvise til, hvad jeg allerede har sagt derom, men vil kun yderligere gøre opmærksom på, at man ikke finder det fuldstændige svar i de artikler fra pagten, som det ærede medlem læste op, artikel 52 og 53, men at man ikke mindre og ikke mindst må hæfte sig ved artikel 51, der udtrykkeligt anerkender medlemsnationernes ret til selvforvar individuelt og kollektivt.

Det ærede medlem hr. Aksel Larsen omtalte påny den danske delegations stilling til de forelagte forslag om nedrustning, og det ærede medlem sagde, at regeringens ræsonnement var dette, at da det ikke var lykkedes at tilvejebringe international enighed om en nedrustning, måtte Danmark slutte sig til Atlantpagten. Deroverfor indvendte det ærede medlem, såvidt jeg forstod, at den danske delegation jo selv havde stemt imod det fremsatte forslag til nedrustning, og derfor kunne man altså ikke anstille det ræsonnement, han tillagde regeringen.

Må jeg ikke have lov at minde om, hvorledes det virkelig forholder sig. Der blev på De Forenede Nationers møde i Paris nu i efteråret af sovjetregeringen stillet forslag om, at stormagterne skulle reducere deres rustninger med en trediedel uden hensyn til det nuværende rustningsniveau. Det blev allerede under debatten derom sagt, at dette forslags gennemførelse ville være

[Udenrigsministeren.]

en præmie til de lande, som siden krigen har reduceret deres rustninger mindst; det ville betyde, at de stater, som har formindsket deres rustninger forholdsvis lidt, stadig ville kunne bevare meget store væbnede styrker, medens de lande, der har foretaget store reduktioner i deres militære apparat, ville risikere at komme ned på et så lavt niveau, at forholdet ville blive urimeligt og få den virkning, at disse sidste lande måske ikke engang ville være i stand til at opfylde deres internationale forpligtelser efter pagten og heller ikke ville kunne hævde deres egen nationale sikkerhed på forsvarlig måde. Den sovjetrussiske resolution anbefalede ganske vist at forbyde atombomben, men den foreslog ikke samtidig en effektiv international kontrol med, at alle lande skulle afskaffe dette våben. Man ved, at De Forenede Stater har atomvåben, andre lande har det måske også, men uden en virkelig effektiv kontrol ville det ikke kunne konstateres, og Sovjetunionens forslag gik ud på, at kontrollen skulle foretages indenfor sikkerhedsrådets rammer, d. v. s. at en af stormagterne gennem sin vetoet kunne forhindre gennemførelsen af en virkelig effektiv kontrol.

Den danske delegation stemte imod dette forslag, for det første fordi Sovjetunionen havde nægtet at give et internationalt kontrolorgan virkelig myndighed til at kontrollere atomenergiens anvendelse, d. v. s. både kontrol med produktionen af råstofferne, som er nødvendige til fremstillingen af atomenergien, og kontrol med råstoffernes anvendelse i de forskellige lande. Men dernæst stemte den danske delegation imod, fordi Sovjetunionen krævede kontrollen lagt under sikkerhedsrådet med den følge, jeg netop nævnte, og fordi meningen efter forslaget var, at de eksisterende atombomber skulle ødelægges straks efter den foreslåede konventions ikrafttræden, uden at man havde sikkerhed for, at de kontrolorganer, der var omtalt i et andet konventionsforslag, var blevet oprettet og havde haft lejlighed til at foretage de nødvendige kontrollerende undersøgelser i de forskellige lande.

Derimod stemte den danske delegation for en anden resolution, som Canada havde foreslået, og som blev vedtaget med 41 stemmer imod 6. Denne resolution godkender det grundlag, som atomenergikommissionen havde opstillet som nødvendigt for at tilvejebringe en effektiv kontrol med atomenergien for på den måde at sikre, at den

ikke blev brugt til rustninger, men til fredelige formål. I resolutionen udtrykker man sin bekymring over, at arbejdet i atomenergikommissionen er gået i stå, og beklager, at enighed ikke har kunnet opnås. Endvidere opfordrer resolutionen de faste medlemmer af atomenergikommissionen, d. v. s. de 5 stormagter og Canada, til i fællesskab at undersøge, om der kan skabes enighed om en virkelig effektiv international kontrol, og i den forbindelse opfordrer resolutionen atomenergikommissionen til at genoptage sit arbejde og søge at finde frem til praktiske forslag.

Man kan i korthed sige, at den resolution, som den danske delegation stemte for, gik ud på, på en langt mere realistisk og effektiv måde end i det sovjetrussiske forslag, at sikre nedrustningen, herunder atombombens afskaffelse, og på at gennemføre en virkelig effektiv international kontrol både med rustningerne og med anvendelsen af atomenergien.

Det ærede medlem hr. Mogens Fog spurgte, hvorledes Danmarks stilling ville være, dersom et af deltagerlandene i den foreslåede atlantiske traktat begyndte angrebskrig.

Må jeg først derom sige, at selve tanken kom mig overraskende, idet jeg troede, at det med tilstrækkelig tydelighed var sagt, at enhver tanke om, at Atlanterhavspagten skulle danne basis for angreb, enhver forestilling om, at et af de deltagende lande skulle begynde en angrebskrig, er aldeles fjern fra virkeligheden. Jeg må henvise det ærede medlem til traktatens indledning, hvor dens ikke-angrebsmæssige, dens defensive karakter tydeligt er slået fast. Der står i indledningen, at deltagerne i denne traktat påny

„bekræfter deres tillid til formålene og grundsætningerne i De Forenede Nationers pagt og deres ønske om at leve i fred med alle nationer og alle regeringer.

De er fast besluttet på“

står der videre,

„at sikre deres folks frihed, fælles traditioner og kultur, hvilende på demokratiets og den personlige friheds grundsætninger og på lov og ret“.

Deres stræben erklæres at være

„at fremme stabilitet og velfærd i det nordatlantiske område. De er besluttet på at forene deres kræfter til kollektivt forsvar og til bevarelse af fred og sikkerhed“.

Og i traktatens første artikel står der udtrykkeligt, at deltagerne som foreskrevet i

[Udenrigsministeren.]

De Forenede Nationers pagt forpligter sig til

„at bilægge enhver international stridighed, i hvilken de måtte blive indblandet, ved fredelige midler på en sådan måde, at mellemfolkelig fred og sikkerhed såvel som retfærdigheden ikke bringes i fare, og til i deres mellemfolkelige forhold at afstå fra trusler eller magtanvendelse på nogen måde, som er uforenelig med De Forenede Nationers formål“.

Det ærede medlem hr. Aksel Larsen savnede yderligere udtalelser om Grønland, men jeg tillader mig at henvise ham til de ofter min mening ret udførlige erklæringer, jeg afgav, da jeg havde ordet i går, i mit første indlæg.

Efter en række af de bemærkninger, der er blevet udvekslet nu i eftermiddag og i aften i dette høje ting, har jeg en fornemmelse af, at regeringens hensigter angående forholdet til Sovjetunionen står i fare for ligesom at blive udvisket, og jeg vil derfor gerne have lov til at henvise til, hvad jeg sagde i går: at den danske regering nærer det mest levende ønske om, at det gode, venskabelige forhold, der består og altid har bestået mellem Danmark og Rusland, må styrkes og udvikles også i fremtiden. Jeg beklager at måtte sige, at regeringen desværre ikke altid i denne henseende får den hjælp af det ærede medlem hr. Aksel Larsen, hans parti og hans blad, som det ville være ønskeligt at have.

Det ærede medlem og andre tilhørende hans parti, der senere har haft ordet, fortsætter med at fremsætte udtalelser, der skal stille de erklæringer, jeg har afgivet, i et tvetydigt lys, idet de hævder, at formålet med den atlantiske pagt ikke er således, som jeg har sagt det var. Må jeg have lov til i al stilfærdighed at gøre opmærksom på, at jeg i medfør af mine embedspligter og den i de senere år temmelig ambulante tilværelse, der følger af dem, har haft lejlighed til at søge orientering flere steder i udlandet. Måske det ærede medlem hr. Aksel Larsen vil mindes, at jeg, da jeg sidste gang for hvalvtredie år siden var i Moskva, havde lejlighed til en forhandling med generalissimus Stalin om vigtige danske interesser. Jeg har adskillige gange forhandlet med den nuværende sovjetrussiske udenrigsminister

Vyshinsky og hans nærmeste forgængere, Molotov, Litvinov og Titjerin. Jeg har navnlig i løbet af det sidste års tid haft lejlighed til at tale sidst med den nuværende amerikanske udenrigsminister og tidligere med hans to forgængere, general Marshall og mr. Byrnes. Jeg har adskillige gange forhandlet med den engelske udenrigsminister og hans to forgængere og ligeledes med den franske udenrigsminister og hans mangeårige forgænger. Jeg har haft lejlighed til at tale med den græske, den tyrkiske, den italienske, den portugisiske og den irske udenrigsminister og mangfoldige gange med den belgiske, ikke blot under hans besøg her i landet. Noget tilsvarende gælder den hollandske udenrigsminister, hvis nærmeste forgængere jeg kender, og hvoraf en har været min personlige ven i en menne-skealder. Selvfølgelig har jeg også mange gange drøftet problemerne med den island-ske og den finske, for slet ikke at tale om det nære samarbejde, vi har med den norske og den svenske udenrigsminister.

Jeg tillader mig at nævne dette for at give ærede medlemmer et indtryk af, at det ikke er på noget helt tilfældigt grundlag, den nuværende regering mener sig i stand til at give en orientering om hensigten med den atlantiske traktat og om de motiver, der er bestemmende for de magter, der har taget initiativet til den.

Statsministeren (Hans Hedtoft): Jeg er enig med de ærede ordførere, der har udtalt, at det spørgsmål, tinget her behandler, er det mest vidtrækkende, vi længe har haft til behandling i den danske rigsdag, at det derfor må behandles med den alvor, situationen kræver af os, og at hver enkelt af os inden endelig stillingtagen bør overveje alle de konsekvenser, afgørelsen indebærer. Jeg kan forsikre, at dette er sket ved ministeriets overvejelser og stillingtagen, og jeg vil gerne i denne forbindelse, fordi det af ordførerne for de i det udenrigspolitiske nævn repræsenterede demokratiske partier er sagt, at regeringen på åben og loyal måde både under de skandinaviske forhandlinger og under forhandlingerne om Atlanterhavspagten har forelagt partierne alle de for regeringen tilgængelige oplysninger og informationer, takke dem for disse udtalelser. Udenrigsministeren har i sin tidligere re-

[Statsministeren.]

plik udføreligt svaret ordførerne, og jeg kan derfor nøjes med enkelte bemærkninger til dem.

Jeg vil gerne først understrege, at ordføreren for det radikale venstre, det ærede medlem hr. Jørgen Jørgensen, indrømmede — hvad jeg er taknemlig for —, at det, man kan kalde den principielle neutralitetslinje, forlod Danmark den dag, da vi trådte ind i De Forenede Nationer og dermed underordnede os FN's love. Den principielle neutralitetslinje er ligeledes forladt, når man, som det radikale venstres repræsentanter gjorde det, accepterer tanken om et skandinavisk militærforbund. Et militært forenet Skandinavien forudsætter naturligvis, at det enkelte land forsåvidt opgiver sin selvstændighed og bestemmelsesret, da det jo i et forbund måtte underordne sig en fælles militær ledelse og dennes bestemmelser.

Ingen kan mere end regeringen beklage, at det ikke lykkedes at få gennemført den fællesskandinaviske løsning af vort sikkerhedsproblem. Men vi tør i dag fra regeringens side overfor dette høje ting sige, at vi har gjort, hvad der var menneskeligt muligt for at få denne tanke realiseret. Jeg ønsker at sige dette fra denne talerstol, fordi vor skandinaviske samvittighed, om jeg så må sige, ikke havde været i orden, hvis ikke det var sket.

Det ærede medlem hr. Jørgen Jørgensen's egentlige argument mod Atlanterhavspagten var for det første, at vor tiltræden af denne pagt for ham var et stærkere principielt brud med vor traditionelle neutralitetspolitik, end en tiltræden af en skandinavisk pagt ville have været. Dette er selvfølgelig rigtigt, men vor tiltræden af Atlanterhavspagten er i dag for regeringen den eneste forsvarlige mulighed, der foreligger, og jeg vil gerne igen fremhæve, at Atlanterhavspagten er fuldt forenelig med De Forenede Nationers pagt, idet den sluttes af FN's medlemsstater, og pagten anerkender udtrykkelig FN's overhøjhed.

Det ærede medlem hr. Jørgen Jørgensen henviste endvidere til, at vi gennem hundrede år har ført neutralitetspolitik, og at det til dato er lykkedes os at bestå som frit land. Dette argument er ubestrideligt. Men selvom påstandens rigtighed godkendes, siger den dog ikke et ord om, hvorvidt vi i fremtiden ville slippe godt fra at fortsætte en sådan politik. Ingen ansvarlig dansk politiker kan dog i dag se bort fra den kendsgerning, at både den danske regering og det

danske folk den 9. april 1940 var „i god tro“, fordi vi indtil denne dag forlod os på, at stormagter ved krigsudbrud ville respektere mindre staters, i dette tilfælde vort og Norges, absolutte ønske om neutralitet, absolutte ønske om at blive holdt udenfor en konflikt.

Har jeg ikke ret, når jeg siger, at vi i dag ikke er i god tro, hvis vi i den nuværende situation overfor et tilbud om samarbejde med demokratiske stater, hvis ærlige fredsvilje ingen kan drage i tvivl, simpelthen siger nej og dermed bevidst etablerer en tilstand, hvorved vort land kommer til at henligge som et magt- og militærpolitisk tomrum, der i tilfælde af en storkrig uvægerligt vil blive besat af den stormagt, der kommer først? Har vi ret til som danske i dag at se bort fra vore erfaringer den 9. april 1940? Og har vi moralsk ret til at forvente, at andre nationer, hvis ulykken igen indtræffer, skal ofre liv og blod for at gengive os vor frihed, når vi på forhånd har afslået at yde vor solidariske medvirken til fredens stabilisering og bevarelse? Disse spørgsmål tror jeg alle skal stille sig selv ved afgørelsen af denne sag.

At vi ved at tiltræde Atlanterhavspagten løber en risiko er rigtigt, men det siger blot intet om, hvorvidt risikoen er størst indenfor eller udenfor pagten. Pagten giver ligesom enhver anden løsning ingen 100 pct. sikkerhed. En 100 pct. sikkerhed findes nemlig ikke. Det er min tro, at vi ved at tiltræde Atlanterhavspagten og dermed få garanti for, at et forsætligt voldeligt overfald på Danmark vil udløse Amerikas og de vestlige magters økonomiske og militære styrke, i den nuværende situation yder et større bidrag både til Danmarks og til Nordens sikkerhed, end vi gør ved bevidst at lade Danmark henligge som et magt- og militærpolitisk tomrum. Jeg tillægger altså Atlanterhavspagtens forebyggende virkning imod krig en afgørende betydning.

Det er ikke rigtigt, at regeringen har ladet sig presse til at forcere denne sag frem. Vi søgte bevidst at spille mæglerens rolle i de skandinaviske forhandlinger, så længe der var håb om en fællesskandinavisk løsning, men fra det øjeblik der ikke længere var realitet i disse forhandlinger, tog vi stilling til de faktisk foreliggende kendsgerninger. Og naturligvis må vi i dag rette os efter de tidsfrister, der er opstillet af de forhandlende magter. Sådan må man jo bære sig ad både i livet og i politik, bøj sig for kendsgerningerne. Den for Danmark i dette øjeblik foreliggende kendsgerning er valget mellem hjælpeløs, våbenløs og tildels venne-

[Statsministeren.]

løs isolation eller samarbejde med andre fredsvillende stater. Dette valg må vi træffe, og vi må træffe det nu.

Det er rigtigt, at en genopbygning af vort danske værn vil koste penge. Det ærede medlem hr. Jørgen Jørgensen erkendte selv, at det var nødvendigt at opbygge et efter vore forhold afpasset værn. Jeg har derfor ret til at betvivle, at et isoleret Danmarks oprustning ville blive billigere end den genopbygning, vi nu får mulighed for at gennemføre på gunstige vilkår og i samarbejde med andre demokratiske og fredsvillende stater. Der er grund til at understrege, at det jo netop er tanken, at intet pagttilluttet land, hvad den militære genopbygning angår, skal præstere mere, end man med rimelighed kan forlange, at der vil blive ydet støtte hertil, og at genopbygningsarbejdet og det sociale niveau ikke bør sænkes.

Jeg bør vel også sige et par ord til det ærede medlem hr. Aksel Larsen. Jeg havde egentlig ikke tænkt mig overhovedet at beskæftige mig med hans udtalelser, dels fordi de er besvaret af udenrigsministeren, der som udenrigsminister fører denne debat, dels fordi det, det ærede medlem har anført, jo blot var en gentagelse af de propagandaartikler, der i den sidste månedstid har stået i „Land og Folk“.

I den propaganda har det ærede medlem hr. Aksel Larsen bl. a. søgt at udnytte en besvarelse af et spørgsmål om Danmarks udenrigspolitik, som jeg for mere end et år siden har fremsat i radioens serie: „Hvis jeg havde ham her“.

Spørgsmålet, der blev stillet mig i den nævnte udsendelse den 30. januar 1948, lød således, formuleret af journalisten eller spørgeren:

„Til slut et spørgsmål om et emne, som ikke blot Danmark, men som hele verden taler om: Tør statsministeren åbent sige sin mening om, hvor Danmark i dag skal placere sig, i øst- eller vestblokken?“

Mit svar lød:

„Ja. Vi skal overhovedet ikke placere vort land i nogen blok. Vi er medlem af De Forenede Nationer og skal derved gøre vor pligt som nordisk land. De demokratiske og humanistiske idealer, der er udtrykt i vor forfatning, skal vi på alle områder arbejde for at få virkeliggjort og fastholde vor ret og pligt til frit at sige vor mening både til øst og vest. Må jeg tilføje, at det efter min mening ikke kan være en dansk eller en nordisk interesse at uddybe de altfor åbenbare

modsætninger mellem øst og vest. Et endeligt brud mellem de stormagter, der stod sammen for at vinde krigen, vil være en katastrofe for os alle — måske ikke mindst for Norden.“

Jeg vil gerne først understrege, at spørgsmålet som nævnt er stillet den 30. januar 1948 og gik ud på, om jeg ville sige min mening om, hvor Danmark i dag skulle placere sig, og hvad jeg dengang sagde, godkender jeg helt og fuldt. Nu kan ingen være blind for, at der siden den 30. januar 1948 er sket et og andet i verden, desværre også ting, der har øget den internationale spænding og gjort vort lands stilling endnu mere udsat.

For det første er forsøget på at etablere den fællesskandinaviske løsning af vort sikkerhedsproblem strandet.

For det andet er den ensretningsproces, der straks efter krigen blev påbegyndt i Østeuropa, fuldført med det kommunistiske kup i Tjekkoslovakiet. De to politikere Benes og Masaryk, hvis navne for hele den demokratiske verden ligesom var vidner for, at et varigt fredeligt samarbejde kunne etableres mellem øst og vest, er døde og borte. Disse to mænd, der stod som brobyggere mellem vest og øst, eksisterer ikke mere, og jeg behøver ikke at sige, under hvilke omstændigheder de gik bort. Jeg vil slet ikke nægte, at Benes's tilbagetræden og Masaryks død gjorde et dybt indtryk på mig som sikkert på tusinder af andre og svækkede min absolutte tro på en fortsat gunstig udvikling. Foruden dette: de bristede skandinaviske forhandlinger og udviklingen i Østeuropa er der også sket forskellige ting i De Forenede Nationer, ting, som jeg ikke i aften skal fordybe mig i, men som ikke har bidraget til at styrke min tillid til De Forenede Nationer som virkelig fredsgarant.

Det ærede medlem hr. Aksel Larsen fremsatte under forhandlingerne den unægteligt noget opsigtsvækkende påstand, at der ikke fandtes nogen østblok. Denne påstand er da til at tage at føle på! Den sammenslutningspolitik i Europa, som det ærede medlem hr. Aksel Larsen raser imod, begyndte jo netop i øst.

Allerede i det første efterkrigsår oplevede vi jo en skærpelse af de internationale modsætninger. Lige fra det øjeblik krigshandlingerne ophørte, begyndte der en ensretning af hele Østeuropa og i Donaulandene, en ensretning, som måtte vække stor uro i alle demokratiske lande. Denne politik er til dette øjeblik blevet gennemført med hensynsløs konsekvens.

[Statsministeren.]

Der er i dag i Østeuropa, såvidt jeg ved, afsluttet ialt 24 traktater. De er praktisk talt enslydende og indeholder, som det er oplyst under denne forhandling, en generel forpligtelse for enhver af de kontraherende stater til at yde den anden såvel militær som enhver anden hjælp med alle til rådighed stående midler i tilfælde af, som det hedder, „at en af parterne angribes af Tyskland eller en hermed forbundet stat“. Hele dette net af militære bistandspagter, ikke-angrebspagter og økonomiske aftaler binder de såkaldte østeuropæiske folkedemokratier enkeltvis til Sovjetunionen, og økonomiske og kulturelle samarbejdsaftaler knytter de fleste af dem sammen to og to. Men nu ved vi altså, at dette ikke er nogen blok ifølge det ærede medlems opfattelse.

Kuppet i Tjekkoslovakiet i 1948 blev højdepunktet i ensretningsprocessen i Østeuropa. Præsident Benes' afgang og udenrigsminister Masaryks dramatiske død blev for hele verden bekræftelsen på, at i den ekspansionspolitik, der drives i Østeuropa, er der ikke brug for „brobyggere“, ikke brug for „nybyggere“, der vil ærligt samvirke og god forståelse med Vesteuropa og USA, ikke brug for frie mænd, der vil een verden.

Hvad har nu folkedemokratiets gennemførelse i Østeuropa betydet? Sagt kort: at det, vi i daglig tale kalder umistelige menneskelige frihedsgoder, er afskaffet. Det er jo urigtigt, når de danske kommunister i deres agitation påstår, at det blot er „reaktionære“ og „folkefjender“, der er sat fra bestillingen, og at folkets frihed er sikret. Vi, der bekender os til demokratiet, har grund til at mærke os, at der i Østeuropa i dag ikke findes et eneste ikke-kommunistisk parti, der betyder noget. De ikke-kommunistiske partiledere, som har holdt ryggen rank, er i dag tvunget til passivitet, sidder i fængsel eller koncentrationslejre eller er henrettet. Mange er gået i landflygtighed. Andre har ment, at det var rigtigt at gå over til kommunismen.

I det ene østeuropæiske land efter det andet har historien gentaget sig. De ikke-kommunistiske partier er blevet ensrettet. De socialdemokratiske partier er blevet tvunget til at forene sig med det kommunistiske. Det kommunistiske parti i dag hersker over statsapparatet, som har kontrollen over erhvervslivet, pressen og åndslivet. Det er, hvad der er sket i Østeuropa. Og vi ved altså, at dette er de danske kommunisters ideal, det er det, de ønsker også skulle kunne gentage sig her.

Det ærede medlem Hr. Viggo Starcke henlede opmærksomheden på artikel 2 i pagten, især på artiklens sidste punktum, hvori det siges, at landene vil søge at fjerne uoverensstemmelser i deres internationale økonomiske politik og vil tilskynde til indbyrdes økonomisk samarbejde. Det ærede medlem spørger, om det er regeringens agt at udnytte denne tilskyndelse til økonomisk samarbejde i retning af frigørelse af erhvervslivet og af samhandelen mellem landene eller i retning af erhvervslivets socialisering.

Det glæder mig, at det ærede medlem henleder opmærksomheden på denne artikels betydning. Artikel 2 understreger nemlig, at Atlanterhavspagten ikke alene er et storstilet forsøg på at sikre freden i verden, men også rummer konstruktive tanker i retning af en fortsat udvidelse af det økonomiske samarbejde mellem pagtens lande. Gennem denne pagt skulle dette samarbejde være sikret udover Marshallperioden. Det arbejde, der gøres gennem Marshallorganisationen, på at skabe basis for en voksende og friere samhandel mellem de deltagende lande, skulle altså kunne fortsættes og intensiveres. Den danske regering har hele tiden taget aktiv del i dette arbejde og vil naturligvis fortsat gøre det. I det omfang dette arbejde lykkes, således at valuta- og forsyningsforhold stadig forbedres og genopbygningsmålene nås, vil restriktionernes afvikling yderligere kunne fremskyndes. Jeg håber, at dette svar er tilfredsstillende for det ærede medlem.

Det ærede medlem stillede derefter det spørgsmål til mig, om jeg kunne tjene ham i at lade handelsministeren gå af. Jeg ved ikke, om det ærede medlem venter noget svar på det, men det ærede medlem må jo hellere få det. Svaret er nej.

Udenrigsministeren har allerede på regeringens vegne afvist det af retsforbundet stillede forslag angående udskrivning af en folkeafstemning. Vi er fra regeringens side imod dette forslag, fordi et udenrigspolitisk spørgsmål som det, vi her behandler, ikke er egnet til at sende ud til en folkeafstemning. Om udenrigspolitiske spørgsmål i almindelighed — og det kan også siges om det foreliggende — gælder det, at de ofte er så komplicerede, at den almindelige vælger kan få svært ved at tage stilling på et helt solidt grundlag, så meget mere som der kan være momenter, der af mange grunde ikke egner sig til offentlig diskussion i en sag som denne, og man må derfor overlade det til de folkevalgte repræsentanter at foretage bedømmelsen. Jeg er overbevist

[Statsministeren.]

om, at skulle en sådan folkeafstemning blive gennemført, ville der være hundrede tusinder samvittighedsfulde vælgere, der ikke ønsker at deltage i en sådan afstemning, men vil forlange, at folkets valgte repræsentanter med de forudsætninger, de har, træffer afgørelsen.

Der er heller ikke grund til at lægge skjul på, at kom det til en folkeafstemning om Atlanterhavspagten, kunne den meget vel forløbe således, at den udløste en voldsom diskussion om, hvor flertallet egentlig er, og derfor slet ikke bidrog til at skabe den klarhed, der må være ønskelig. Man tænke sig f. eks., at 60 pct. af vælgerne afgiver deres stemmer, og at $\frac{3}{4}$ af disse stemmer for og $\frac{1}{4}$ imod. Så har kun 45 pct. af alle vælgere stemt for, og ingen kan forhindre de demagoger, der findes, i at påstå, at alle hjemmesiddere ville have stemt nej. Man kan let forestille sig den udnyttelse, som en sådan situation ville blive genstand for både herhjemme og eventuelt i den udenlandske radio, der mente sig interesseret heri. Dette er grundene til, at regeringen ikke anser det foreliggende spørgsmål for egnet til folkeafstemning.

Jeg vil slutte, som jeg begyndte: vi er os bevidst, at det er en alvorlig og vidtrækkende beslutning, det høje ting står overfor. Vi kan beklage, at den fællesskandinaviske løsning af vort sikkerhedsproblem, som vi ønskede, ikke lykkedes, men vi kan ikke blive stående her. At udskyde en afgørelse kan blive farligt, fordi alle er klar over, hvilke kræfter der vil spekulere i uroen og med alle midler søge den udnyttet. Derfor bør vi træffe vor afgørelse. Vi ved med os selv, og hele verden skal vide, at vi kun har eet ønske: ønsket om fred og frihed for os selv, fred og frihed for verden. Den, der taler anderledes om Danmark og dets lovlige myndigheder, øver en ussel gerning. Vi har een gang prøvet i dette land, hvad det vil sige at forlade os på stormagternes respekt for vor vilje til neutralitet; vi kan ikke gøre det igen. Vi er i den situation, at vi må forene vore kræfter med andre. Regeringen ønsker fortsat at føre en politik, der kan styrke De Forenede Nationer og deres evne til at sikre freden. [Det er desværre ikke til dato lykkedes De Forenede Nationer at opbygge et system, der giver medlemsstaterne den nødvendige sikkerhed mod angreb, der sker under krænkelser af pagtens principper. Derfor er i dag et samarbejde mellem medlemsstater, som har fælles interesser, naturligt. Vi vil ikke godtage den tankegang, at regionale af-

taler er tilladt i en del af verden, men ikke i vor. Regionale aftaler forudsættes udtrykkelig i De Forenede Nationers pagt. Det for Danmark, det for os afgørende må være, om sådanne aftaler tjener fredens sag, og det tilkommer Danmark og det tilkommer dette ting at bedømme dette. Det skal være vor egen dom, det skal være vor egen bedømmelse, der lægges til grund, ikke fremmede magters.

Danmark hører til Norden og til Vesteuropa. Vi skal i den nuværende situation ikke glemme, at vi hører til Norden. Uanset det ikke lykkedes at etablere et fællesskandinavisk sikkerhedspolitisk samarbejde, vil vi af al vor kraft søge det nordiske samarbejde udbygget på det kulturelle, det sociale og det økonomiske område.

Jeg sagde, at vi hører til Norden, og vi hører til Vesteuropa. Det er en fundamental vigtig opgave at genrejse Vesteuropa, således at denne del af verden kan genvinde sin økonomiske livskraft og sin politiske styrke og indflydelse. Dette er set på længere sigt også en betingelse for, at Danmark bliver i stand til at mestre sin egen genrejning. En genrejsning af Vesteuropa er ikke mulig uden et solidarisk samarbejde mellem landene, og det er ikke muligt, uden at der fortsat gives støtte til det fra De Forenede Stater. Derfor er det nødvendigt også sikkerhedspolitisk at fortsætte den politiske linie, der hidtil er fulgt i det europæiske økonomiske samarbejde.

Det må være målet for os og for de andre europæiske demokratiske lande at søge skabt et stærkt og selvstændigt Vesteuropa, et Vesteuropa, der søger at gøre sig økonomisk uafhængigt og har indre styrke til at stå imod angreb og diktaturtendenser. Kun et sådant Vesteuropa kan blive en stabiliserende og fredsbevarende faktor. Kun et sådant Vesteuropa kan danne et nyt grundlag for de vesteuropæiske folks levestandard og give sikkerhed for demokratiet og verdensfreden. Det demokrati og den verdensfred, som alle dette tings demokratiske medlemmer ønsker at tjene.

Første næstformand (Arnth Jensen): Det ærede medlem hr. Aksel Møller har ordet for en kort bemærkning.

konservativ

Aksel Møller: Jeg håber, det høje ting vil tilgive mig, at jeg et øjeblik kalder dets tanker tilbage til den tale, det ærede medlem hr. Martin Nielsen for et øjeblik siden holdt her i tinget. Jeg var i allerhøjeste grad overrasket over, at en tale som den kunne holdes herfra. Jeg var overrasket

[Aksel Møller.]

over, at den på en så giftig og urigtig måde kunne udlægge den tale, som det ærede medlem hr. Ole Bjørn Kraft holdt den 20. august 1941 her i tinget, udlægge den, som om den var årsag til, at det ærede medlem og hans kommunistiske partifæller kom ud for en skæbne, som i sandhed ikke var misundelsesværdig, men som det ærede medlem meget vel ved intet har med denne tale at gøre. Det ærede medlem ved også meget vel, at den udenrigspolitiske baggrund gjorde, at denne tale, da den blev holdt i dette ting, blev opfattet på en ganske anden måde end den, det ærede medlem har udlagt den på her i dag.

Det ærede medlem burde også vide, når han siger, at det ærede medlem hr. Ole Bjørn Kraft holdt den tale med støtte af tyske bajonetter, at det ærede medlem hr. Ole Bjørn Kraft på sin krop bærer arrene af sit forhold til det tyske våben. Det ærede medlem burde også have erindret, at det ærede medlem hr. Ole Bjørn Kraft gennem måneder og år havde den nøjeste føling og det tætteste samarbejde over frihedsrådet med medlemmer af det ærede medlems parti, og endelig skylder det ærede medlem, som er selvretfærdig som nogen, forklaring på, hvilket forhold han havde til de begivenheder, der førte til, at en journalist ved „Socialdemokraten“ blev fjernet fra sit embede takket være, at det ærede medlems blad, „Arbejderbladet“, for hvilket han havde ansvaret, rettede sigtelsen imod denne journalist og udpegede ham for tyskerne.

Første næstformand (Arnth Jensen): Det ærede medlem hr. Martin Nielsen har ordet for en kort bemærkning.

Martin Nielsen: Jeg forstår godt, at det ærede medlem føler trang til at retfærdiggøre sin partifører. At han nu år efter, skønt vi har dokumenter liggende for os, der viser, hvad der er det faktiske, kommer og påstår, at den tale havde en anden mening end den, man kan læse ud af den, er dog et stift stykke. Det ærede medlem hr. Ole Bjørn Kraft kunne, for så vidt han havde været i en tvangssituation, have holdt sin mund, have sagt nøjagtigt det, der var grund til at sige, og ikke et ord mere. Men det, der kom frem, og det, man kunne læse ud af talen, var sådan, at vi, der sad inde bag tremmerne, følte det, som om man med glæde så, at tyskernes jernhæl blev sat på vore nakker.

Hvad det andet spørgsmål angår, ved jeg ikke, hvad det ærede medlem mener

dermed. Jeg har haft en samtale med den journalist, som var den første danske journalist, der overhovedet som korrespondent besøgte Tyskland, så stor fortræd kan der vel ikke være kommet ud af den historie.

Første næstformand (Arnth Jensen): Det ærede medlem hr. Aksel Møller har ordet for en kort bemærkning.

Aksel Møller: Hvilken fortræd der kom ud af historien, er i denne forbindelse relativt ligegyldigt. Det ærede medlem skylder os en forklaring på, hvorfor han i det hele taget var nødt til at have denne beklagelige samtale med den pågældende journalist, hvad det var, der havde bragt ham i den situation. Var det ikke, at det ærede medlem som ansvarshavende redaktør for „Arbejderbladet“, medens tyskerne var her i landet, offentligt fremsatte en sigtelse mod denne journalist ved „Socialdemokraten“ for at have sagt sin hjertens mening om tyskerne. Var det ikke sandheden? Og hvilke ord har det ærede medlem og den danske ordbog for at karakterisere en virksomhed af den art?

Første næstformand (Arnth Jensen): Det ærede medlem hr. Martin Nielsen har ordet for en kort bemærkning.

Martin Nielsen: Vi ser nu den dristighed — så langt er vi altså kommet —, at de folk, som sendte os ind, som drev vore kammerater til døde, nu sigter os for at være stikkere; det var det, det ærede medlem hr. Aksel Møller gjorde, men det er en gemenhed af en sådan rang, at der ikke findes ord derfor. (*Finansministeren* [H. C. Hansen]: Hvorfor gjorde De det?). Hvorfor jeg gjorde det? I en polemik med „Socialdemokraten“ var der sluppet nogle linier ind, som i hvert fald ikke fortrædige denne journalist. (*Afbrydelse:* Men hvorfor?). Men hvorfor? Efter den 22. august lod I jeres politi og alle jeres fagforeningsfolk eftersøge og angive vore folk og indespærre dem. (*Afbrydelse:* Det var længe før. Hvorfor gjorde De det?). Efterhånden som forholdene skærpedes — jeg har liggende på mit bord et cirkulære, udsendt af et forbund, om, at man efter justitsministeriets ordre eftersøgte de kommunister, der muligvis måtte være tilbage, for at de kunne rapporteres og arresteres. Det var jeres optræden.

Første næstformand (Arnth Jensen): Det ærede medlem fru Ragnhild Andersen har ordet for en kort bemærkning.

Ragnhild Andersen: Jeg hørte, at de herrer ministre lo. Det var spørgsmålet om stikkere og angivere i tyskertiden. Jeg var endnu på fri fod i 1941. Nu kan De jo ransage mellem Deres ministerkolleger, hvem der ikke veg tilbage for at angive mig på en faglig kongres i august 1941, så kan de herrer fortsætte deres latter; hvis De tror, at det tjener socialdemokratiske ministre til gavn og ære, tager De fejl. (*Afbrydelse:* Var det ikke bedre, at Martin Nielsen svarede?). Jeg svarer for mig, og jeg ved besked, og jeg kan dokumentere, hvis det ønskes.

Første næstformand (Arnth Jensen): Det ærede medlem fru Alvilda Larsen har ordet. (*Aksel Larsen:* Jeg har bedt om ordet for en kort bemærkning!). De korte bemærkninger til ministrenes taler vil komme i ordførernes række.

Alvilda Larsen: Jeg vil gerne allerførst tillade mig at stille et spørgsmål til den højtærede udenrigsminister, et spørgsmål, som har været rejst tidligere i denne debat, men hvorpå den højtærede udenrigsminister gav et utilfredsstillende svar. Det spørgsmål, jeg vil stille, har relation til pagtens artikel 6, der taler om, hvad der skal betragtes som væbnet angreb, og hvor der tales om, at angreb på nogen af deltagernes skibe, flyvemaskiner el. lign. er at betragte som væbnet angreb. I denne forbindelse sagde det ærede medlem hr. Bomholt i dag og den højtærede udenrigsminister i går, at ikke enhver lille episode vil kræve væbnet aktion. Det blev gentaget i dag af den højtærede udenrigsminister, at det er ikke enhver lille episode, der vil kræve en væbnet aktion. Jeg vil gerne spørge den højtærede udenrigsminister, som tillægger den amerikanske udenrigsminister Dean Achesons ord stor vægt, i hvert fald når det gælder baserne på Grønland, om der ikke skal tillægges den amerikanske udenrigsminister hr. Achesons ord vægt, hvad angår hans definition af artikel 6? Den amerikanske udenrigsminister erklærede så sent som på en pressekonference den 19. marts, at et angreb på en amerikansk flyvemaskine, der flyver på luftbroen til Berlin over sovjetrussisk besat område, vil blive betragtet som væbnet angreb ifølge pagtens definition. Et angreb på en amerikansk flyver over russisk besat område i Tyskland betyder væbnet aktion. Det var noget ganske andet, den højtærede udenrigsminister gav udtryk for i sin forelæggelsestale og i sit svar i dag.

Dernæst vil jeg stille yderligere et spørgsmål vedrørende oprustningen og de forpligtelser, der påhviler deltagerlandene. Den højtærede udenrigsminister har her sagt, at der ikke påhviler os større forpligtelser end dem, vi selv vil påtage os. Jeg vil gerne have lov til at spørge, hvordan man så skal definere og udlægge det, der står i artikel 9 angående det råd, der skal oprettes, de underinstitutioner under dette råd, som skal oprettes, den forsvarskomite, som skal oprettes, og som skal afgive indstilling om forholdsregler til gennemførelse af bestemmelserne i artiklerne 3 og 5? Jeg kan ikke finde denne indstilling om forholdsregler stemmende overens med den frihed til selv at afgøre, hvor meget vi vil opruste eller ikke opruste, som skulle følge af den højtærede udenrigsministers erklæring.

Dernæst vil jeg tillade mig at komme med nogle enkelte bemærkninger. I en så vigtig sag som den, Danmark behandler i dag, finder jeg det nødvendigt, at der ikke blot holdes taler af ordførerne i udenrigspolitiske spørgsmål og udenrigsministeren, men at ethvert medlem af dette høje ting lader sin røst høre og gør rede for sit standpunkt til den ændring, den alvorlige ændring i Danmarks udenrigspolitik, vi nu er i færd med at gennemføre. Vor rette stilling til freden bestemmes ikke alene af, hvor mange gange vi tager ordet fred i vor mund. De, der gennem tiderne har påbegyndt krige, har aldrig sagt krig, men fred, og den hollandske dronnings julebudskab for nylig var fred. Denne fred bestod i, at hun lod bomberne regne ned over det indonesiske folk. Handligerne, kendsgerningerne og ikke ordene er afgørende for vor stillingtagen til den militærpagt, der er på dagsordenen i dag.

De samme forhandlinger, som vi nu fører her i dag, førtes for ganske få dage siden i det italienske parlament. Det får mig til at tænke på, om det er mig eller andre, der er svag i geografien. Atlantpagtens formålsparagraf taler om det nordatlantiske områdes velfærdsstabilitet. Ikke des mindre er det allerede nu Italien, som dog mig bekendt ligger midt i Middelhavet, hvis tilslutning er aktuel. Endvidere vil jeg gøre opmærksom på, at pressen i de sidste måneder har talt om forhandlinger og forberedelser til en østasiatisk blok. De ærede kvindelige og mandlige folketingsmedlemmer bør tage landkortet frem og se på området for disse militærpagter som Atlantpagten og andre på kortet, og de vil da se, at der på landkortet tydeligt fremtræder en ring, der nu lægger sig omkring Sovjetunionen og de folkedemokratiske stater i

[Alvilda Larsen.]

Østeuropa. Formålet med Atlantpagten kan derfor ikke for mig fremtræde som et forsøg på at samle alle fredelskende folk i Europa. Man har ikke indbudt Sovjetunionen og de folkedemokratiske stater til forhandling om en fredspagt. Nej, den er så afgjort vendt imod Sovjetunionen og de folkedemokratiske stater i Østeuropa. Tilhængerne af Atlantpagten lægger heller ikke skjul på, at det forholder sig således. Ikke des mindre tillader man sig gang på gang også fra denne talerstol at tale om fredsviljen fra Vesten, tale om, at Vestens fredsvilje kan ikke drages i tvivl. Den højtærede udenrigsminister har nævnt, at det jo ikke var Amerika, England, Frankrig, der var skyld i den anden verdenskrig. I erindringen om, hvad der foregik umiddelbart før den anden verdenskrig, synes jeg dog, man havde krav på en mere saglig argumentation, en anden argumentation, eftersom jo kendsgerningen er den, at netop Münchenpolitikken, som var de vestlige demokratiske staters politik, var en underkastelse under de kræfter, som forberedte krigen. Det er så sent som i dag bekræftet af det ærede medlem hr. Edvard Sørensen, og på det punkt er vi enige — det er også det eneste punkt, vi er enige om —, at den politik, der blev ført af Vestens demokratier, og som havde betegnelsen Münchenpolitikken, betød underkastelse under krigens kræfter. For mig står det sådan, at Danmarks tilslutning til Atlantpagten idag er det samme, som Münchenpolitikken var: en underkastelse under krigens kræfter.

Jeg føler endvidere trang til nærmere at se på påstanden om de vestlige landes fredsvilje og kendsgerningerne. Min generation har oplevet to verdenskrige; to generationer før mig — tre generationer ialt —, som har levet under den kapitalistiske samfundsepoque, har kendt til alt andet end fred. Kapitalismens historie fortæller os om en uendelig kæde af krige. Jeg kan blot nævne nogle enkelte eksempler fra det forrige århundrede: Krimkrigen, den fransk-tyske krig, boerkrigen og andre krige i Afrika, krigen i Sydamerika, krigen mellem Nordamerika og Spanien — mange krige, arrangeret af stormagter. Endvidere vil jeg minde om den første verdenskrig og efter dens afslutning 14 kapitalistiske staters væbnede angreb mod den unge sovjetstat; 14 kapitalistiske lande sendte deres interventionshære ind i det nye Rusland. Og derefter — hvad oplevede vi da? Krigen i Spanien, krigen i Abessinien, krigen mellem Italien og Albanien — og så den anden

verdenskrig. Og efter den — har vi så kun set fred? Kender vi så ikke til krig? Der er krig i Grækenland, der har været krig i Palæstina og Ægypten, i Birma, i Indien, Kina, Indonesien, Malaya, Indokina — krige, arrangeret af de kapitalistiske vestmagter. Krig, krig og atter krig! Det er kapitalismens historie. Død, elendighed og ruiner var disse krige følgesvende.

Disse krige er ikke nogen tilfældighed; de udspringer af kapitalismen. Og så taler man, som om vi kun kender til fred i denne verden. Den lære, jeg her omtaler, er den, som mange ærede socialdemokratiske medlemmer af det høje ting har lært i deres ungdomsår i DSU. Det er den lære, som også den højtærede statsminister og andre ministre har lært fra sig i DSU — det synes mig, som om denne lære er blevet glemt, efter at man er indtrådt i det høje folketing.

Atlantpagten, som USA er drivkraften i, er i højere grad end et instrument og et middel til fredens bevarelse et instrument, et middel til fremme af amerikanske økonomiske interesser. Vor tilslutning til denne pagt er ikke i det danske folks og i Danmarks interesse; den byder os ikke nogen sikkerhed; den byder os ikke sikkerhed for andet i hvert fald end een ting: at kommer krigen, da får vi den at føle. Kommer krigen, da vil den blive udkæmpet på vor jord; da bliver det vore mænd, der skal slås; da trykkes amerikanske våben i deres hænder; da bliver mine børn og dine børn, mit hjem og dit hjem knust.

Hvilken virkning får Atlantpagten, som den nu spænder fra Portugal til Norge? Fra en civil ledelse af Europas lande og folk går vi over til en militær ledelse. Vi vil opleve en militarisering af alle sider af vor daglige tilværelse. Det betyder, at vi kommer til at leve i krigens skygge hver dag og hver time. Hvis verden bliver een væbnet lejr, kan jeg ikke se, hvordan der vil være sikkerhed for nogen af os. For mig og for tusinder af andre kvinder og mødre her i landet er det dette og ikke nogen enkelt nations holdning, der kan gøre krigen uundgåelig.

I Danmark har vi påbegyndt militarisering. Der er afleveret ønskesedler om våben til 1 300 mill. kr. Man kan godt forestille sig, hvad det betyder for hver eneste af os. Det betyder hundreder af kroner, der skal betales af hver skatteyder, hundreder af ekstraskattekrone, der skal udredes, også af de arbejderhjem, som i dag knuges under økonomiske byrder.

Samtidig med at regeringen siger ja til våbene, siger den nej til børnehaver, til børnerente, til moderskabsydelse, til ordentlig for-

[Alvilda Larsen.]

sorg for alders- og invaliderentyndere, den siger nej til alt det, der kunne skabe tryghed, og den siger ja til det, der beforder utrygheden og skaber frygten, og som undergraver vore hjem. Det er denne politik, man giver sin tilslutning. Det er regeringens politik i dag, og for at skjule, for at dække og retfærdiggøre denne antinationale politik fremkalder man antikommunismen, sådan som det er sket så mange gange før i historien.

Mod diktaturet, siger man, det er det, vi frygter; for friheden, det er den, vi vil værne, det er den, der betyder alt for os. Man siger det, til trods for at man ved, at frihedens indhold ikke betyder det samme for hver og een af os. Friheden til at protestere mod det, der sker i dag, hvordan har det været med den? Vi har mødt en ensretning af radio og presse som ingesinde før. Frihed, ja, den har vi set hos de blade og bladkoncerner, hvis aktionærer har frihed til at være opinionsdannende og bestemmende. Frihed til at gå arbejdsløse har vi også, og vi har også frihed til at klippe kuponer og tjene penge uden at bestille noget i dette land. Der er frihed til at køre på cykle, ja, og der er frihed til at køre i dollargrin. Der er frihed til at bo i villaer på 20 værelser, og der er frihed til at være boligløse. Der er frihed til at undvære, når lønnen ikke strækker til, og der er frihed til at leve i luksus og velvære. Gå ud, ærede medlemmer, til de arbejdsløse, til dem, der ingen lejlighed har, de boligløse, gå ud til de gamle og syge, gå ud til alle dem, der tynges under voldsomme økonomiske byrder og fører en hård kamp hver dag for at skaffe det nødvendige, gå ud til dem, og De vil se, at frihed for dem er noget andet end friheden for de rige. Der er ikke samme frihed for den fattige som for den rige. Talen om frihed som det afgørende, som det fundamentale, er humbug og svindel, der kun tjener deres interesser, hvis frihed bliver beskåret i selv samme øjeblik, frihedsbegrebet bliver ens for alle. Det er de umistelige demokratiske frihedsrettigheder, det gælder i dag. Ja, det var værn for dem, den norske udenrigsminister skulle snakke med den engelske udenrigsminister om fornylig. Sammen med ham var i Londen også den tyrkiske udenrigsminister for at tale om værn for de umistelige demokratiske rettigheder, men vel næppe for Tyrkiets ved-

kommende. Det bliver ikke let for socialdemokratiske ledere efter tilslutningen til Atlantpagten at komme ud i den danske offentlighed, billedlig talt arm i arm med rigmændene og arbejdsgiverne i USA, ud til de danske arbejdere, forkyndende, at det er frihed og velstand for dem, de vil.

Langt, langt bredere kredse end arbejderne i vort land befinder sig i Atlantpagt-modstandernes rækker, og jeg er overbevist om, at de vil vokse. De vil måske finde deres egne midler og veje til at give udtryk for deres fredsvilje. Skulle rigsdagen, trods de advarsler, det ikke har manglet på, nu alligevel slutte sig til den blok, der ikke er en styrkelse, men en opgaven af freden, da vil fredens virkelige forkæmpere og forsvarere skabe den fredsfront, den fredsbevægelse, som engang tidligere i vor historie, nemlig under besættelsen, fik fremtvunget en anden politik. Jeg siger nej til Atlantpagten, og jeg sætter min lid til de hundredtusinder, der vil slutte op om fredsbevægelsen her i landet. Jeg sætter min lid til den i håb om — ja jeg ved det —, at de, som engang før, igen vil komme til at placere Danmark i folkenes fredslejr.

socialdemokrat

Poul Hansen (Kalundborg): Jeg kan fuldt ud tilslutte mig, hvad mit partis ordfører, det ærede medlem hr. Bomholt, har sagt om selve forslaget om tilslutning til Atlantpagten. Det er også min opfattelse, at som situationen er i verden og for vort land, er der, efter at de nordiske forhandlinger endte uden resultat, intet andet at gøre end at gå med i det vestlige demokratiske samarbejde. Trods de betænkeligheder, der kan fremføres, og som er blevet fremført, vil jeg alligevel mene, at det er denne vej, der byder os det største mål af sikkerhed, og jeg har den opfattelse, at vi kan træffe det valg, som vi her skal træffe, med god samvittighed. Danmark har gjort sin indsats i De Forenede Nationer, vi har arbejdet ærligt for at skabe fred og afspænding i verden. Det er ikke fra os, uroen og spændingen rundt omkring er opstået.

Når man nu fra kommunistisk side angriber så voldsomt de kræfter og partier, som søger denne løsning på vort sikkerhedsproblem, er det efter min mening et angreb, som savner enhver berettigelse, især når det fremføres netop fra den kant. Vi her i

[Poul Hansen (Kalundborg).]

landet kunne end ikke i vor vildeste fantasi tænke os at påbegynde et angreb på Sovjetunionen. Vi har kun fred til formål, og det er min overbevisning, at det samme gør sig gældende for de nationer, som vil tilslutte sig Atlantpagten, og man ved fra de kommunistiske angriberes side, at således er forholdet. Det er derimod verdenskommunismen, som opererer med forestillingen om, at væbnede sammenstød mellem staterne er uundgåelige. Den indgår i den kommunistiske teori, og den er vel klarest udtrykt af Lenin i følgende ord, som også gentagne gange er citeret af Stalin. Jeg beder den højtærede formand om tilladelse til et kort citat. Lenin skriver:

„Vi lever ikke alene i en stat, men i et system af stater, og sovjetrepublikkens eksistens side om side med imperialistiske stater er utænkkelig for en længere periode. Den ene eller den anden part må tilsidst sejre, men før man når dertil, vil en serie af frygtelige sammenstød mellem sovjetrepublikken og de kapitalistiske stater være uundgåelig.“

Når man ved, at dette indgår i den kommunistiske forestillingsverden, og man samtidig ser på, hvad der faktisk er sket siden 1945, så kan det ikke være uforståeligt for den, der ikke er ganske forblindet, at man i de demokratiske lande føler en vis uro.

Det ærede medlem hr. Martin Nielsen gjorde mig den ære at citere en bog, jeg har skrevet i 1945, „Marchen til venstre“. Jeg takker ham for disse citater, fordi de netop bærer vidnesbyrd om vor vilje til forståelse, bærer vidnesbyrd om, at det er ikke os, der har søgt ufreden og modsætningsforholdene. Jeg beklager dybt den udvikling, der er sket, siden den bog blev skrevet, og som har medført, at det, man dengang med rette kunne sige, kan man ikke mere sige på grund af den udvikling, der har været i Østeuropa. Jeg behøver blot at nævne dannelsen af Kominform, og hvad der fulgte derefter, en udvidelse af det østeuropæiske traktatsystem til en faktisk østblok, en voldsom kamp mod Vesteuropas genopbygning på grundlag af Marshallsamarbejdet, et samarbejde, der jo også var tilbudt Østeuropa, men som man sagde nej til. Endelig peger jeg på ensretningen i Østeuropa i kommunismens tegn, en ensretning, som har sat alle andre politiske kræfter, demokratiske politiske kræfter, socialdemokratiske politiske kræfter, ud af spillet.

I kommuniqueet fra det møde, på hvilket Kominform blev oprettet, hed det, at

verden var delt i to lejre, og der blev ikke levnet nogen plads for noget mellemstandspunkt, ikke plads for folk, der ville virke for afspænding og brobygning. Nej, kommunisterne i alle lande blev kaldt til kamp mod den lejr, som man kaldte og kalder imperialistisk og krigslysten, og hvortil man henregner bl. a. alle de socialdemokrater, som ikke vil danse efter den kommunistiske pibe. Overalt hvor man fra den side har haft magt dertil, har man afsagt dødsdom over demokratiet, og i flere tilfælde har man eksekveret den meget hurtigt.

Derfor har vi ret til at sige til de kommunister, der angriber os i dag: det er verdenskommunismen, det er jer og jeres partifæller, som har hovedansvaret for den situation, hvori vi befinder os, det er jer, som er kilden til uroen og til spændingen, det er jer, der har fremkaldt den, det er jer, der har forrådt arbejderbefolkningen og folkene i alle lande ved den politik, I har ført.

Det ærede medlem fru Ragnhild Andersen talte meget stærkt om, at intet sted har oprustning ført til fred. Hun sagde, at da Hitler producerede kanoner, flyvemaskiner og tanks, mordvåben af enhver slags, betød det krig. Jeg vil gerne have lov til at spørge det ærede medlem: Hvad betyder det, når Rusland producerer kanoner, flyvemaskiner, tanks og mordvåben af enhver slags? Betyder det krig? Vil det ærede medlem benægte, at en sådan produktion finder sted der? Det ærede medlem sagde, at det fremmer elendigheden for Danmarks vedkommende at gå ind i en oprustning. Hvis vi i Danmark skulle bruge midler til militære formål i samme målestok som den Sovjetunion, de ærede medlemmer sværger til, skulle vi bruge 1463 mill. kr. årlig. Ingen af os tænker derpå, men det giver et billede af den byrde, som den sovjetrussiske befolkning må bære. Vi kan måske betragte det ærede medlems bemærkning som en påvisning af, at elendigheden fremmes i Sovjetunionen.

Det ærede medlem fru Alvilda Larsen talte om, at den højtærede udenrigsminister havde givet en redegørelse, som ikke var saglig. Hun sagde, at i erindring om, hvad der foregik før den anden verdenskrig, burde man sige dette, og hun nævnte München. Det ærede medlem glemte en ting, en meget væsentlig ting. Det ærede medlem glemte den ikke-angrebspagt mellem Rusland og Tyskland fra august 1939, som gav Tyskland ryggen fri til at begynde krigen. Den nævnte hun ikke. (Statsministeren [Hans Hedtoft]: Var der folkeafstem-

[Poul Hansen (Kalundborg).]

ning om den? Det har vi egentlig ikke fået noget at vide om!). Såvidt jeg ved, foreligger der ikke noget om, at man dengang foretog folkeafstemninger om den slags ting. — Det ærede medlem glemte at nævne indfaldet i Polen, hun glemte at nævne Finland. Nu talte det ærede medlem om krige, som de såkaldte imperialistiske lande har arrangeret i Kina, Malaya, Indonesien, Grækenland o. s. v. Hvad er sandheden? Det er, at i en lang række tilfælde er det kommunistiske opstande, der er tale om. (*Ragnhild Andersen*: Hvad er sandheden om Hollands angreb på Indonesien?). Sandheden om Indonesien er den, at man der havde dannet efter forhandling med Holland et selvstyrende forbund og var i gang med at realisere denne tanke, men den blev saboteret af nationalistiske kredse derovre, delvis med våbenmagt. Jeg vil ikke dermed sige, at det var rigtigt af Holland at skride til den aktion, man foretog, men jeg kan sige, at det er ikke Holland alene, man kan pålægge ansvaret herfor.

Hvis det er fredeligt i øst, i Sovjetunionen, at have 4 mill. mand under våben, at bruge forholdsvis seks gange så meget til rustningsformål, som vi bruger, at bygge et omfattende traktatsystem og at udvide sit område så voldsomt, som det er sket siden den anden verdenskrigs begyndelse, så kan man kun ved at gøre vold på logikken hævde, at en solidaritetspagt mellem de vestlige lande er aggressiv. Det kan ikke være for Danmarks og det danske folks skyld, at kommunisterne ønsker, at Danmark skal ligge i våben- og venneløs isolation, man må have andre formål, og dér fik vi måske en antydning af det ærede medlem hr. Martin Nielsen, som før understregede, at når man har sagt A, må man også sige B. Det må vel også gælde ham og hans partifæller.

Lynnerup Nielsen: Af bladene og bladernes spisesedler ser man, at de, der ikke ønsker at være med til en Atlanterhavsblok, karakteriseres som femte kolonne, folk, der nærmest placeres sammen med og identificeres med os kommunister. Det er de samme metoder, som blev anvendt i augustdagene 1943; alt, hvad der var af modstand mod den regering, som dengang sad, var kommunistisk og burde identificeres med kommunisme. Men det gør ikke argumentet mere rigtigt, hverken i dag eller i fremtiden, når man søger en for vort land så vigtig beslutning som denne gennemført ved en

hurtig behandling, nærmest en chokbehandling. Dette stemmer efter min opfattelse meget lidt med det så lovpriste demokrati, det minder meget mere om de chokmetoder, man brugte i Nazityskland. Jeg hørte også i eftermiddags fra min plads den hånlatte, der strømmede imod mit partis ordfører (*Aksel Larsen*) i denne sag, da han henviste til den store folkeforsamling udenfor tinget, folk, der var kommet for at give sin mening til kende. Det gjorde et pinligt indtryk på mig, det må opfattes som en hån mod selve folket. Jeg har den opfattelse, at folket i dag som i augustdagene 1943 vil vælge rigtigt udfra, hvad der tjener vort land og dets fremtid i dette vigtige spørgsmål. For os kommunister er spørgsmålet ligetil og enkelt; vi mener, at Atlantpagten bringer os krigen nærmere, og vi er mod krig og for fred, derfor vil vi med al den styrke, vi har, vende os imod denne pagt.

Venstre

Harald Petersen: Der er talt mange både indtrængende og advarende ord til os alle i aften fra forskellig side. Den ene side skal jeg lade ligge, derimod er der fra det ærede medlem hr. Jørgen Jørgensens side fremsat et par betragtninger, som jeg gerne vil knytte et par korte bemærkninger til. Det ærede medlem hr. Jørgen Jørgensen fremhævede den tvivl, der kunne være i mange menneskers sind overfor den afgørelse, vi står overfor inden så længe, og det ærede medlem manede til ettertanke. Alt det kan være forståeligt nok, men jeg vil dog overfor det ærede medlem søge en beroligende virkning fremkaldt ved at prøve at se nogle af de begivenheder i sammenhæng, som vi her beskæftiger os med, og som det ærede medlem jo også har været på nærmere hold i de sidste par måneder. Når vi betragter hele det problemkompleks om en sikring af vor nationale frihed og eksistens indenfor de regionale aftalers ramme, er der, forekommer det mig, visse dunkle punkter i den argumentation, som føres frem fra radikal side i disse dage. Efter min mening er der en mangel i den indre sammenhæng set på baggrund af den stilling, det radikale venstre iøvrigt har taget de sidste måneder til problemer, der er beslægtede med dem, vi beskæftiger os med i dag.

Det ærede medlem hr. Jørgen Jørgensen begrundede blandt andet sin modstand mod Atlanterhavspagten med, at denne pagt ville pådrage os store militære forpligtelser og tilsvarende store militærudgifter, som endda kunne virke skadeligt for vor sociale og kulturelle standard her i landet. Og endelig

[Harald Petersen.]

påstod det ærede medlem, at der er en særlig fare forbunden med det, vi nu formentlig agter at beslutte os til.

Det forekommer mig, at det ærede medlem i denne argumentation glemmer sit eget partis allernærmeste fortid. Det er ganske naturligt, synes jeg, at den højtærede statsminister bl. a. i aften har mindet det ærede medlem om og konfronteret ham med det radikale partis varme og uforbeholdne tilslutning til det skandinaviske forsvarsforbund, for den nuværende problemstilling her springer jo direkte ud af det skandinaviske forsvarsforbunds forlis. Tilslutningen til det skandinaviske forsvarsforbund medførte nemlig en omfattende og meget betydelig militær forpligtelse for Danmark med hensyn til genopbygning af et dansk forsvar. Forpligtelsen for Danmark, ja selve forudsætningen for det skandinaviske forsvarsforbund, var jo den udtrykkelige, at Danmark måtte og skulle genrejse et forsvar, der under hensyntagen til vor økonomiske bæreevne, sammenlignet med de andre skandinaviske lande, bragte dansk forsvar så nogenlunde i niveau med det, der præsteredes fra svensk og fra norsk side, og dette var vel at mærke mere end en juridisk forpligtelse, det var en moralsk garanti, Danmark gennem sine forhandlere her påtog sig, og den var godkendt af alle og blev accepteret af alle under såvel de indledende militærtekniske forhandlinger som de politiske forhandlinger, der senere fulgte på.

Se, disse skandinaviske forpligtelser ville automatisk medføre en betydelig forøgelse af dansk forsvars udgifter, det er hævet over enhver diskussion, men såvidt jeg erindrer, søgte man ikke dengang fra radikal side at skræmme med det, der nu føres i marken, og jeg kan da sige, at der er ingen, der her i landet hverken nu eller siden ønsker, at Danmark skal ruste sig til døde. Jeg vil derfor gerne have at vide, om det ærede medlem er i besiddelse af konkrete for os andre i øjeblikket ukendte oplysninger, der begrundet påstanden om, at Danmark nu må belave sig på at udrede større militære udgifter end dem, vi ville få under et skandinavisk forsvarsforbund, og at de endog vil blive så store, at de vil tvinge Danmark socialt og kulturelt i knæ. Forløbig henviser jeg til de bemærkninger, der er fremsat både af den højtærede udenrigsminister og af den højtærede statsminister om den linie, man fra Atlantpagtens førende land har anlagt i dette spørgsmål overfor de mindre lande, der kommer i betragtning som Atlantpagtlande, men det ærede med-

lem må jo have andre oplysninger, og det er dem, jeg gerne vil vide noget om, for det, der er det sikre, er, at det af det ærede medlem ønskede skandinaviske forsvarsforbund ville have givet Danmark stærkt øgede udgifter til vort forsvar, og det bøjede det ærede medlems parti sig for under de forhandlinger, der dengang fandt sted.

Med hensyn til faremomentet ved den ene eller den anden form for regionale aftaler vil jeg også gerne vide, med hvilke argumenter man begrundet denne påstand. Mig bekendt har i hvert fald den sovjetrussiske propaganda, ja selv de officielle sovjetrussiske begrundelser udtalt sig med samme styrke såvel mod det skandinaviske forsvarsforbund som mod Atlantpagten, og faktisk har man i den propaganda, man både har hørt og læst, slået dem begge i den selv samme søk.

Der er endnu et spørgsmål, jeg gerne vil berøre i forbindelse med det, jeg her nævner. Såvidt jeg erindrer, var den radikale begrundelse for kort tid siden i første række, at det skandinaviske forsvarsforbund for første gang — efter radikal opfattelse altså — ville give et dansk forsvar en mening ved, at det blev indlemmet i et større skandinavisk forsvarssystem. Fællesskabet og den gensidige forpligtende anvendelse af de tre landes forsvar var, såvidt jeg husker, den baggrund, som man både i tale og skrift fra radikal side førte frem, og det var opfattelsen, at et dansk forsvarsberedskab under denne situation altså ville få en virkelig mening. Det er utvivlsomt også en rigtig betragtning, at jo kraftigere det forsvarssystem er, som man under den givne situation måtte knytte sig til, des større effektivitet er der knyttet også til vort eget militære system; men udfra denne utvivlsomt rigtige betragtning synes jeg, at man også fra radikal side må søge at klargøre både for sig selv og for os andre det spørgsmål, hvorledes et dansk forsvar kan blive let at bære og få en forstandig mening som led i en skandinavisk forsvarsunion, der efter en fælles opfattelse indenfor samtlige politiske og militære kredse i de tre skandinaviske lande krævede omgående hjælp udefra, hvis det blev udsat for væbnet angreb, medens det selv samme danske forsvar nærmest fuldstændig vil miste sin mening og blive en uhyre byrde for det danske folk, når det tilpasses en langt større forsvarsunion, med langt større både selvstændig og effektiv virkning, ikke mindst af præventiv karakter? Det er det spørgsmål, jeg synes man med rette kan stille, og jeg har ikke fået nogen virkelig begrun-

[Harald Petersen.]

delse i de taler, den ærede ordfører hidtil har holdt.

Uden at gå ind på en lang debat om de emner, der har været fremme, vil jeg blot til slut sige til det ærede medlem hr. Jørgen Jørgensen, som henviser til, at vi nu kun har De Forenede Nationer som det instrument, der må spilles på, at hvis denne organisation, der jo skulle og efter manges håb burde have været en ny freds- og sikkerhedsorganisation i verden, havde kunnet løse de problemer, man med længsel har ønsket løst i hele verden, så var der jo intet nationalt sikkerhedsproblem at diskutere for Danmark i dag. Baggrunden er jo den, at man fra alle sider netop betragter De Forenede Nationer som uegnet som sikkerhedsinstrument, som et instrument, der hverken er stabilt eller mobilt. Derfor har heller ingen lande, heller ikke de små demokratiske lande, turdet forlade sig på De Forenede Nationer som en international organisation med evne til at løse de for os afgørende spørgsmål om fred, om frihed, om sikkerhed og tryghed og om værn for de demokratiske livs- og samfundsideal, der er vore. Denne opfattelse var jo også baggrunden for, at man overhovedet indlod sig på interskandinaviske forhandlinger om oprettelse af en skandinavisk forsvarsunion. Jeg synes, at man i den øjeblikkelige problemstilling heller ikke bør glemme denne kendsgerning, som vi alle har været fælles om, nemlig forhandlingen om oprettelse af en skandinavisk forsvarsunion med alle de deraf flydende forpligtelser og gående ud fra de samme forudsætninger.

Bodil Koch: Også jeg lagde i eftermiddags mærke til det ærede medlem hr. Jørgen Jørgensens ord om, at den afgørelse, der skal tages i dag, ikke kan tages af folk med tvivlende hjerter. Men alligevel melder jeg mig her som et menneske med et tvivlende hjerte. Det betyder ingenlunde, at jeg er usikker med hensyn til, hvor jeg vil lade min stemme falde. Den, der ser øjeblikket an, den, der bedømmer de kendsgerninger, der ligger for vore øjne, synes jeg ikke kan andet end indrømme, at Danmark i dag ikke kan ligge i isoleret neutralitet. Den udvikling, der har fundet sted i årene efter 1945, har vel ikke alene gjort vore hjerter tvivlende, den har gjort os fortvivlede. Vi ønskede at gå en helt anden vej. Vi ønskede ikke, at det blev nødvendigt engang at indtræde i en militærunion af nogen art. Men når jeg siger, at jeg kommer med et tvivlende hjerte, ligger deri — jeg

kunne have lyst til at sige det med la Cours ord: at jeg tror, at i dag er tvivl nødvendig; jo dybere den anfægtede os, des større var den tro, hvormed vi forsvarede det levende liv. Og derfor efterlyser jeg tvivlen. Jeg efterlyser den ganske særlig hos kommunisterne i denne sal. Jeg efterlyser tvivlen om, at al ret og al sandhed er i øst og al uret og al uærlighed i vest. Vi nærer ikke den tro. Vi holder vore øjne åbne og ser, at både i øst og i vest er der uret og fejltagelser, og vi må finde vej tværs igennem dem henimod hinanden.

Da vor første gesandt i Moskva efter besættelsen, Thomas Døssing, kom hjem derovre på besøg, sagde han nogle ord, der gjorde et uudsletteligt indtryk på mig. Han sagde: jeg lærte een ting derovre, og det er, at vi må holde op at nuancere. Men hvis vi holder op at nuancere, så dør alt, hvad der hedder demokrati, og er der noget, vi ikke må gøre i dag, så er det at holde op at nuancere. Jeg indrømmer, at jeg godt kan se, at faren for, at vi holder op dermed, er større, når vi melder os ind i en Atlanterhavspagt, der omfatter store magtstater, men vi vil og må ikke komme ind i den primitive problemforenkling, der idag er ved at finde sted, dræbende for alt virkeligt demokrati og for al sand menneskelighed.

Atlantpagten ser jeg ikke alene som en militær union, som et nødvendigt forsøg på at skabe balance i det storpolitiske spændingsforhold, men jeg ser bag Atlantpagten den forståelse for frihed og menneskelighed, som har rod også hos os, og derfor mener jeg, at vi må slutte os til det. Men jeg tror, at opgaven i dag bliver af en ganske særlig art, og jeg tror det ganske særlig, efter at jeg i dag med dyb beklagelse har hørt de kommunistiske talere. Jeg tror, at der nu for os ligger en opgave så stor som aldrig før deri, at vi formår at vise styrke og evne til at bevare vor danske selvstændighed, vor egen væremåde, at vi formår at være åbne og ærlige såvel overfor det, som vi måtte kunne hente i øst, som overfor det, vi kan hente i vest af gode impulser for fremtiden. Jeg vil ikke udslette af mit hjerte troen på muligheden for fornufts og menneskeligheds sejr, og jeg tror, at der er en mulighed for at nå frem til en fornuftigere løsning af tingene gennem Atlantpagtens problemstilling. Hvis vi ikke kan sprænge os en vej fra øst til vest til forståelse, er der ingen vej udenom krig og ødelæggelse og udslettelse. Men øst—vest-problemet anskuer vi jo i virkeligheden her i denne sal i forhold til de danske kommunister, og derfor er der

[Bodil Koch.]

noget frygteligt i at høre de kommunister, der i denne tid fører fredens tale ud over hele landet, lyse af uforsonlighed, ja, man kan næsten sige af had fra taler til taler. Det må kunne være muligt at komme til en ny indstilling overfor problemerne.

For et par dage siden stod der en notits i et af vore dagblade — jeg husker ikke hvilket — om en kommunistisk kvindelig minister, der for øjeblikket er på besøg i England, og som sagde: efter at jeg har været i England, ved jeg, at det engelske folk ikke ønsker krig. Det var, synes jeg, da man læste det, som om man så den første vintergæk kravle op af vinterjorden. Kunne vi blot i fremtiden, stående fast og sikkert på Atlantpagtens grund under De Forenede Nationers tegn, stadig øge vort samarbejde økonomisk og kulturelt såvel mod øst som mod vest! Var det umuligt at tænke sig, at vi kunne få russiske arbejdere, russiske intellektuelle over at lære forholdene i vort land at kende? Hvem kan muliggøre det uden de danske kommunister? Det er bittert at læse om, hvordan man i stedet for i Rusland må få en forvrænget fremstilling af forholdene i det danske demokrati ved at læse den danske kommunistiske presse.

Der er endnu en ting, som jeg synes påhviler os som en forpligtelse, når vi tiltræder Atlantpagten, udover at være ubegrænset ærlige og åbne til alle sider, og det er, at vi, når senerehen vanskelighederne melder sig med hensyn til at nå frem til de sociale forbedringer, til den stadig højere sociale standard i vort land, da i denne sal må høre venstre og de konservative tale med samme glød, hvormed de i dag har talt for Atlantpagten, og at vi da — den del af befolkningen, som har skuldre til det — må være villige til at bære de personlige økonomiske afsavn, som skal til, for at vi virkelig kan ikke alene holde, men øge vor sociale standard, samtidig med at vi påtager os de nødvendige militære forpligtelser.

Frode Jakobsen: Det, der har fået mig til at tage ordet, er kommunisternes påberåbelse af frihedsbevægelsen som argumentation imod Atlantunionen og deres parallelisering af forholdet til Amerika nu og forholdet til det nazistiske Tyskland tidligere. Det er dog i den grad at vende tingene på hovedet, at jeg, der også har haft en vis tilknytning til frihedsbevægelsen, ikke kan lade det stå uimodsagt.

Jeg vil aldrig lægge skjul på, at jeg regner kommunisternes indsats i kampen for

Danmarks frihed for meget betydelig, og jeg vil heller aldrig lægge skjul på, at jeg i den historiske bedømmelse af den periode på en række punkter må give kommunisterne ret. Uenighed i dag skal ikke forhindre ridderlighed og retfærdighed i bedømmelsen af den periode. Kommunisterne kæmpede side om side med os, og de var gode kammerater i den kamp. Men det er ikke godt kammeratskab, når de nu optræder, som om frihedsbevægelsen var et kommunistisk foretagende, ja, bare som om det var dem, der havde skabt og ledet den; det er tværtimod en grov illoyalitet over for gamle kammerater. Og hvad der er mere afgørende: frihedsbevægelsens hele indhold var en kamp for frihed og demokrati, og hvad frihed og demokrati betød, var der dengang ingen i frihedsbevægelsen, der var i tvivl om. Det var ikke folkedemokrati, og det var ikke den frihed, som man nyder i Rusland; det var frihed for fængslinger, frihed til at danne opposition, frihed til at sige sin mening, ja, det var simpelthen frihed, sådan som man forstår det på dansk, og som man forstår det i hele den vestlige verden. Men Atlantpagten er for enhver, der ikke er kommunist, et forsvar netop for de idealer, som vi dengang var rede til at sætte alting på spil for.

Under besættelsen øvede vi, og med rette, kritik over for folk, der bar demokratiet på læberne, men ikke var rede til at løbe den risiko, som dengang var på dagsordenen, dengang hele verdens demokrati var i fare for at blive knust. En konsekvens af at have været modstandsmand er for mig: for det første at man i dag bekender sig til fællesskabet, som vi dengang kæmpede af alle vore kræfter for at få vort folk med ind i, for det andet at man bekender sig til de samme frihedsideal, som hele modstandsbevægelsen var en kamp for. I stedet ser vi kommunisterne bekende sig til et system, der for enhver uvildig i hvert fald på en række punkter minder i uhyggelig grad om det system, som vi dengang kæmpede imod. Og i dag ser vi kommunisterne, når de ikke kan få deres egen mening frem, applaudere den isolationisme, som de dengang sammen med os vendte sig imod. Jeg tror, det er let at se, hvem der har svigtet frihedsbevægelsens idealer, og der er heller ingen tvivl om, hvor det store flertal af dem, den dengang udgjorde Danmarks frihedsbevægelse, står i dag. Frihedsbevægelse, det må betyde, at man også nu er rede til forsvar for frihedsidealene, for de idealer, som det nu er

[Frode Jakobsen.]

kommunisterne der truer, og rede til at gøre det i fællesskab med hele den øvrige demokratiske verden.

Også på anden måde er ingenting mere misvisende end at påberåbe sig frihedsbevægelsen som argument imod Atlantunionen. Da frihedsrådet i efteråret 1944 gik ind i forhandlinger med de politiske partier om dannelsen af en samlingsregering, var der to ting, som var en udtrykkelig, skriftligt udformet betingelse: for det første, at alle drømme om Danmarks isolerede neutralitet måtte være drømt til ende, og for det andet, at Danmark måtte være rede til at ofre det på vort forsvar, som kunne gøre os til en ligeberettiget partner i det demokratiske sammenhold. Dette var vendt imod det, som vi dengang sammen kaldte den scavenianske isolationisme, og dokumentet var forfattet af den nuværende redaktør af „Land og Folk“, Børge Houmann og mig.

Det er rigtigt, at mange ting har ændret sig i mellemtiden. Den helhed, som vi talte om dengang, det blev ikke hele verden, men kun de vestlige demokratier. Men kommunisterne må kunne forstå, at den naturlige konsekvens af vore ideer fra dengang for alle os andre — og vi var dog det store flertal indenfor den frihedsbevægelse, som kommunisterne nu påberåber sig —, det må være netop tilslutning til det internationale sammenhold om demokratiet, som i dag er en mulighed, altså tilslutning til Atlantunionen. Det, der var frihedsbevægelsens idé under besættelsen, var nødvendigheden af at tænke i større enheder end Danmark, og pligten til at bære byrder på lige fod med andre folk. Det er efter min mening den indstilling, som netop nu med Atlantpagten endelig har sejret i det danske folk. Det er altså — tværtimod det, kommunisterne siger — frihedsbevægelsens grundidé, der dermed har sejret.

At vi, der stod sammen under besættelsen, nu må mødes som modstandere, kan man kun finde smerteligt, men i politik kan man nu engang ikke dele sig efter minder, men må dele sig efter meninger. Det, der først og fremmest er sørgeligt, er, at den verden, der tilsammen knuste Hitler, i dag står delt. Det må vi allesammen beklage, men fra min side skal der ikke lyde nogen beklagelse over, at Danmark i dag bekender sig til den større sammenhæng, til den internationale solidaritet, som netop var det, frihedsbevægelsen og — troede vi dengang — også kommunisterne kæmpede for. Denne internationale solidaritet tror jeg også

danske arbejdere efter hele arbejderbevægelsens fortid vil være i stand til at forstå trods al kommunistisk propaganda.

Må jeg efter denne polemik mod kommunisterne tilføje nogle få ord i almindelighed.

Man hører en række forskellige motive-ringer for at tilslutte sig Atlantunionen. Nogle siger: fordi det giver os større sikkerhed for, at Danmark vil blive befriet efter en besættelse — altså teorien om en bedre genopstandelse. Det kan efter min opfattelse ikke være det, som man skal lægge vægten på — vi ved ikke, hvad der vil være tilbage til at genopstå. Så er der andre, der siger: fordi det vil betyde hjælp til at forsvare os i tilfælde af, at vi skulle blive angrebet. Heller ikke det kan efter min mening være en hovedgrund, for vi må gøre os klart, at vort lands situation er yderst ulykkelig, hvis det overhovedet kommer til krig.

Hovedgrunden må være, at hvis alle demokratier står sammen, og dette på forhånd er slået fast, så er der grund til at tro, at der slet ingen krig kommer. Hvis det var sket allerede i 30'erne, er der grund til at tro, at vi var blevet forskånet for alt det, vi har været igennem. Det drejer sig jo ikke om at vinde en krig, men om at undgå en krig, og der er ingen, der begynder en krig, hvis man på forhånd har sikkerhed for at tabe den. Derfor er også kommunisternes agitation om, at Atlantpagten betyder krig, fuldstændig falsk. Især for et lille land som Danmark kan der ikke skabes en større sikkerhed — hundrede procents sikkerhed får vi aldrig —, men der kan ikke skabes en større sikkerhed, end hvis hele verden ved, at Danmark ikke kan røres, uden at det får de allerstørste konsekvenser.

Hovedgrunden for vor tilslutning må være ønsket om at undgå krig. Men hvorledes opnås det, kan man så igen spørge. Nogle siger: ved våben fra Amerika. Det er vigtigt for Danmark at få våben, men danske våben kan aldrig forhindre en krig. Vigtigere end våben er militær planlægning, generalstabsforhandlinger. I 1940 var England villig til at hjælpe Norge. Det kunne ikke, og hvorfor kunne det ikke? Fordi England havde at gøre med et tysk angreb, som var planlagt i alle detaljer, medens det selv ikke havde nogen form for plan, stod uden tilstrækkeligt kendskab til norsk militær og norsk geografi, fordi de to lande ikke havde samarbejdet i fredstid. Militær planlægning er vigtigere end våben, men det vigtigste er hverken militær planlægning eller våben, det er den moralske faktor,

[Frode Jakobsen.]

ånden i det hele, den solidaritet, der siger, at et angreb på et demokratisk land betyder krig med hele den demokratiske verden.

Som alle andre finder jeg det i allerhøjeste grad ulykkeligt, at det ser ud til, at Norden vil stå delt i den første tid. Vi i Norden ønsker altid at stå sammen. Men jeg ville også have fundet det i allerhøjeste grad ulykkeligt, om Danmark skulle blive adskilt fra det Vesteuropa, som vi tilhører med alle vore ideer. Desuden tror jeg, at den eneste måde, hvorpå de tre nordiske lande igen kan komme til at stå sammen, sådan som vi alle ønsker det, er netop ved, at Danmark og Norge nu sammen går mod vest. For historien vil gå sin gang, og jeg tvivler ikke om, at også Sverige vil erkende, før eller senere, at der ikke findes nogen anden vej for en demokratisk stat i Europa.

Atlantehavspagten er først og fremmest en kamp for at undgå krig. Men foruden spørgsmålet om sikkerhed er der en anden side, som jeg synes man ikke må glemme, og som skulle have vægt overfor os alle sammen, også overfor dem, der er betænkelige ved den militære side, ikke mindst det parti, som engang kaldte sig de gode europæere. Der er i øjeblikket en stærkere bevægelse i gang for et forenet Europa end nogensinde. Hvis vi holder os tilbage fra Atlantehavspagten, er der en fare for, at der dannes en europæisk kærne, bestående af vestunionens lande: England, Frankrig, Holland, Belgien o. s. v., lande, som allerede nu har forpligtet sig til samarbejde ikke blot på det militære område, men også på det sociale, det økonomiske og det kulturelle, medens der ville være en fare for, at vi blev en yderring, som hverken helt hørte til på den ene eller den anden side. Det ville være en yderst ulykkelig udvikling, både med hensyn til vor sikkerhed og kulturelt. Isolation betyder efter min mening altid i det lange løb stagnation. På kort sigt er det rigtigt, at den militære interesse vil stå i forgrunden, fordi det, det i dag drejer sig om, er at slå faren for en krig tilbage; i det lange løb tror jeg, det vil blive det fredelige samarbejde, som bliver det vigtigste.

For mig er tilslutning til Atlantehavspagten et skridt mod et forenet Europa. I denne store sammenhæng mener jeg man bør se den afgørende beslutning, som vi nu står i færd med at tage.

Må jeg tilsidst sige som konklusion, at jeg tror på freden, jeg tror ubetinget på freden, men kun under een eneste forudsæt-

ning: at alle de demokratiske nationer står sammen for at værne om den.

Første næstformand (Arnth Jensen):

Det ærede medlem hr. Edvard Sørensen har ordet for en kort bemærkning.

Edvard Sørensen: Jeg skal ikke forlænge debatten meget på denne tid af aftenen, men skal kun gøre et par ganske korte bemærkninger. Jeg stillede i eftermiddags det spørgsmål til det ærede medlem hr. Starcke, hvordan han selv ville forholde sig til det forslag om folkeafstemning, som han har stillet, om han under en folkeafstemning ville anbefale at stemme for østpagt, for neutralitet eller for Atlantehavspagt, og jeg fik det mærkelige svar, at det ærede medlem, hvis forslaget blev vedtaget nu, ville lade vælgerne tale, og når vælgerne havde talt, skulle han nok sige, hvad han mente. Ja, det kan man sige er en bekvem politik, det er at skubbe ansvaret fra sig, og det kan jo være, at det er typisk for den politik, retsforbundet fører.

Det ærede medlem hr. Jørgen Jørgensen beklagede sig over det, jeg pegede på i eftermiddags, at det radikale venstre kunne komme til at stemme sammen med kommunisterne, og sagde, at jeg måtte forstå, at de havde en anden motivering. Det erkender jeg fuldtud, det skal der ikke være tvivl om. Jeg erkender, at hvis de radikale stemmer imod, er det udfra en helt anden motivering end kommunisternes. Men jeg vil kun lige pege på, hvad jeg sagde om det spørgsmål i dag. Jeg sagde i formiddags, at den beslutning, vi skal træffe, er den alvorligste, vi har truffet i mange år. De partier, der eventuelt ikke vil stemme for, må vel have deres grunde dertil, men det er mit håb, at alle danske partier vil sige ja ved afstemningen. Og efter at det ærede medlem havde erklæret, at han ikke kunne medvirke, sagde jeg i eftermiddags, at det at stille sig udenfor, ikke at ville tage medansvaret sammen med de øvrige demokratiske partier, er en stilling, der dybt må beklages. Jeg vil for mit vedkommende dybt beklage, hvis ikke alle de demokratiske partier her i salen kan følges ad i denne sag. I det øjeblik vi står overfor den vigtigste afgørelse, vi har stået overfor i mange år, ønsker de radikale ikke at tage medansvar, d. v. s. hvis de, når der skal stemmes, svarer: stemmer ikke, og hvis de stemmer imod, kommer de, selvom det er ud fra en helt anden motivering, i denne sag til at stemme side om side med kommunisterne. Det var

[Edvard Sørensen.]

det, jeg udtrykte min beklagelse af, og det gør jeg stadig. Jeg beklager i allerhøjeste grad, at det skal være således.

Det ærede medlem hr. Jørgen Jørgensen argumenterede meget stærkt med hensyn til den risiko, Danmark gik ind i, og det er rigtigt, som det er sagt af statsministeren, at der er en risiko. Der er ingen, der kommer udenom, at hvad vi end foretager, er der en risiko ved det, men det står sådan for mig, at hvis man hylder folkestyret, hvis friheden betyder det for os, som jeg tror den betyder for de fleste i denne sal, da har vi en pligt, da har vi et ansvar. Det er dette ansvar, vi gennem den vedtagelse, der kommer til at foreligge her, tager stilling til, og der er ingen tvivl om, hvor mit parti og jeg håber alle demokratiske partier i denne sal står.

Første næstformand (Arnth Jensen): Det ærede medlem hr. Aksel Larsen har ordet for en kort bemærkning.

Aksel Larsen: Der er talt om tonen. Det har det ærede medlem fru Bodil Koch gjort. Hun siger, at vi kommunister er så hadske. Jeg beklager, at det ærede medlem fru Bodil Koch hører eller opfatter så dårligt, at hun ikke har bemærket, at det er fra andet hold, den hadske tone anvendes, det er fra anden side, man kalder os kommunister for landsforrædere, femteklonne-folk, og jeg ved ikke hvad.

Der tales om frygten for at blive venneløs og for, at vi ved at holde os udenfor Atlantblokken skal komme i venneløs isolation. Jeg tror, man skal tænke på, hvor dyrt det kan være at købe venner, og tænke på den risiko, der er forbundet med at købe fjender. Jeg erkender, at udtrykket er ikke mit eget, det findes i et telegram, som jeg og formodentlig alle andre ordførere i aften har modtaget fra en invalid i Odense.

Det ærede medlem hr. Frode Jakobsen sagde, at vi hører til Vesten med alle vore idealer. Det, vi har tilfælles med Vesten, er det kapitalistiske system, og det har alle dage været således, at idealerne, de kulturelle forbindelser og alt det der fulgte nu engang det materielle: handelsforbindelser og industrielle forbindelser.

Den højtærede statsminister talte, præcis

som jeg ventede det, først efter at ordførerne havde talt i anden omgang, så han i hvert fald var sikker på, at jeg ikke havde så megen tid til at svare ham. Han fortalte, at Østeuropa er så udemokratisk, og derfor må vi gå i blok med Vesteuropa. Måske vil han være så elskværdig at besvare det spørgsmål, som jeg har stillet mange gange, og som heller ikke demokratieksperter, det ærede medlem hr. Poul Hansen (Kalundborg), besvarede, hvornår Portugal er blevet så demokratisk.

Den højtærede statsminister siger, at den 9. april 1940 var vi i god tro til, at neutraliteten kunne hjælpe. Jeg vil ikke diskutere den gode tro, selvom den kunne diskuteres, men jeg vil hæfte mig ved, at ministeren siger, at vi ikke er i god tro nu, vi kan ikke stole på neutraliteten, og derfor må vi gå ind i Atlantblokken. Det får mig til at gentage et spørgsmål, som jeg har stillet mange gange og mange gange har bedt den højtærede udenrigsminister om at besvare. Han har tid til her at holde lange foredrag om sine rejser og de mange mennesker, han kender rundt om i verden, og til at nævne mange navne, men han har ikke tid til at besvare dette ganske enkle spørgsmål. Måske har den højtærede statsminister tid til det og mulighed for det. Det er dette: Hvad er det, der nødvendiggør, at vi skal ind i en vestlig militæralliance? Er vi truet fra øst? Forberedes der et angreb på os fra øst? Er der udsigt til, at et sådant angreb vil komme? Hvis dette ikke er tilfældet, ser jeg ingen begrundelse for, at vi skal tilslutte os Atlanterhavspagten. Jeg har gentaget dette spørgsmål mange gange, jeg gentager det igen, og jeg agter at gentage det lige så ofte, jeg kan få ordet her, indtil jeg får svar.

Jeg har et spørgsmål til, som jeg ser mig nødsaget til at gentage: jeg har fremsat det mange gange, men har ikke fået svar: Hvorfor haster det så forfærdeligt med at få os ind i Atlanterhavspagten? Den højtærede udenrigsminister har sagt, at hvis vi ikke tilmelder os inden den 4. april, kan vi først komme med om 2 eller måske 3 måneder. Hvilken ulykke sker der, hvis vi ikke kommer med før om 2 eller 3 måneder? Hvilken ulykke sker der, hvis man giver rigsdagen mere tid til at overveje spørgsmålet og benytter noget af tiden til at forelægge sagen for vælgerne?

Første næstformand (Arnth Jensen): Det ærede medlem hr. Ole Bjørn Kraft har ordet for en kort bemærkning.

Ole Bjørn Kraft: Jeg føler trang til at sige det ærede medlem fru Bodil Koch tak for den tale, hun holdt for lidt siden. Jeg synes, at denne debat har vundet meget ved, at denne tale blev holdt, ikke blot fordi det var en kvindes røst, der lød, som vi alle havde godt af at høre, men også fordi de synspunkter, som det ærede medlem gjorde gældende, var udtryk for noget væsentligt og afgørende i den danske karakter, som det er vor pligt og opgave at søge at bevare, nemlig den følelse af nødvendigheden af at vise tolerance og forståelse for andre, som er en så væsentlig del af demokratiet, ikke en svag tolerance, der bøjer sig for uretten og ikke vil se barske kendsgerninger i øjnene, men en tolerance, som bestræber sig for at holde dørene mellem menneskene åbne. Det var godt, at den tale også lød her i dag.

Til det ærede medlem hr. Jørgen Jørgensen vil jeg gerne sige, at det ærede medlem har skuffet mig ved ikke at kunne give noget virkeligt svar på, hvorledes Danmark skal klare sig med den våbenløse neutralitet, hvis en krig bryder ud. Hvad har vi at stole på, hvor kan vi vente støtte, når sandheden er den, at en våbenløs neutralitet vil prisgive os over for den, der først ønsker at besætte os. Det kan ikke nytte, som det ærede medlem her gjorde det, at henvise til De Forenede Nationer, for det er jo blot en taleform. De Forenede Nationers sikkerhedssystem eksisterer ikke den dag, en stormagtskrig udbryder, fordi sikkerhedsrådets myndighed i samme øjeblik ophæves, og en appel til De Forenede Nationer vil derfor blive en appel ud i det tomme rum og vil ikke få noget svar. Det er den erkendelse, som alle demokratiske ledere i hele Vest-europa i dag har, og som har medført, at de har taget initiativet til skabelse af Atlantpagten.

Til det ærede medlem hr. Jørgen Jørgensen, der videre sagde, at nu skulle vi være forsigtige med at undergrave De Forenede Nationer, vil jeg sige, at det er der ingen, der ønsker, men det kan ikke nytte at opretholde en illusion om, at De Forenede Nationer har en magt på et område, hvor de ikke har det. De Forenede Nationer udfører på andre områder et stort og nyttigt arbejde, som det er værd at drøfte, og jeg beder ærede medlemmer lægge mærke til, at de, der i dag skaber Atlantpagten, det er alle de demokratiske lande og deres politiske ledere af forskellig partifarve, som

vil være tilbage den dag, sikkerhedsrådet går fra hinanden, fordi en stormagtskrig er brudt ud.

Jeg var glad ved, at det ærede medlem kom med en bemærkning om, hvordan han ville handle i det øjeblik, pagten var vedtaget. Jeg synes naturligvis, at det var et lidt negativt svar, vi fik, men jeg må vel opfatte det på den måde, at man under alle omstændigheder ikke vil gå ud i en agitation mod pagten.

Min tid er ved at løbe ud, og jeg skal da slutte med at sige, at jeg har bedt de kommunistiske ledere og repræsentanter her i salen udtale sig om deres loyalitet over for den danske stat og det danske samfund. Jeg har fået en række svar, hvori de vedkommende alle har gjort sig megen umage for at forklare hvordan og hvorledes og under hvilke vilkår, og her er vi ved noget meget centralt. Hvis vi spurgte alle andre medlemmer i denne sal undtagen de kommunistiske, om de, når Danmark var frit, i alle tilfælde loyalt ville rette sig efter den regering, som folkets flertal udtrykkelig gennem rigsdagen har valgt, så ville de ikke behøve lang tid, ikke behøve at holde tale om det ene eller det andet, de ville klart og enkelt kunne svare: Selvfølgelig ville vi det.

Første næstformand (Arnth Jensen): Det ærede medlem hr. Jørgen Jørgensen har ordet for en kort bemærkning.

Jørgen Jørgensen: I en debat om udenrigspolitiske spørgsmål har det kommunistiske parti sat sig selv udenfor. Det er beklageligt, at det er sådan, men et parti, der har som sit hovedformål at undergrave og ødelægge demokratiet, kan ikke regne med, at vi har tillid til deres ord om, at de arbejder for fred og forsoning i verden. Jeg håber oprigtigt, at der en dag bliver vej frem for forhandling mellem de store magter i øst og i vest. Det er menneskehedens velfærd, og det er det enkelte lands befolknings livsmuligheder, det drejer sig om, hvis den spænding, der nu består mellem de to store magtgrupper i verden, yderligere øges. Det kommunistiske parti har indtaget en holdning, som har bidraget til, at denne spænding øges, og skal der derfor komme forsoning mellem stormagtsgrupperne, må det ske uden om kommunisterne, fordi vi i de demokratiske lande ikke tør stole på og ikke har tillid til, at de har redelige hensigter, når de taler om fred og forsoning i verden.

Det ærede medlem hr. Ole Bjørn Kraft

[Jørgen Jørgensen.]

mente ikke, at der lå nogen garanti i et medlemskab i De Forenede Nationer, den dag en krig brød ud, men der ligger formentlig den samme garanti, som har ligget deri hele tiden, sålænge vi har haft De Forenede Nationer. Den dag en krig bryder ud, ærede medlem, vil et militært Danmark, der har indrettet sig efter de muligheder, som nu engang må respekteres selv efter det ærede medlems ønske om at ruste her i Danmark, ikke kunne afværge, at landet inddrages under krigen; og vi må have ret til at forvente, at de samme demokratiske nationer, som i De Forenede Nationer har garanteret de små stater fred og sikkerhed, på samme måde i en sådan situation vil garantere Danmark fred og sikkerhed, selvom vi ikke er deltagere i Atlanterhavs-pagten.

Det ærede medlem hr. Harald Petersen fremsatte nogle bemærkninger om, at vi i det radikale venstre havde givet tilslutning til et nordisk neutralitetsforbund, der ville indebære en betydelig oprustning også for Danmarks vedkommende. Det ærede medlem ved bedre end nogen anden, at man under de overvejelser, man var kommet til, måtte anse det for udelukket, at Danmark var i stand til at stille et militært apparat på benene, der kunne forsvare dansk område, og det ærede medlem ved udmærket, at den opgave indenfor det nordiske forsvar, som det danske forsvar skulle have, ville blive af en helt anden karakter, end der er udsigt til, den vil blive som medlem af Atlantpagten. Det ærede medlem har ikke fra disse forhandlinger noget som helst at holde sig til, hvis han vil sige, at Danmark ved sin tilslutning til forhandlingerne om en nordisk neutralitetsordning forpligtede sig til forholdsmæssigt eller på anden sammenligningsmæssig måde at ruste i et forhold, der svarer til Sveriges rustninger. Derfor er der intet hold i den betragtning, det ærede medlem her har anført. Han aner ikke noget om, hvad Danmarks forpligtelser vil blive, når Danmark går ind i Atlantunionen. Den forsvarskomite, som efter Artikel 9 får en meget bestemt og afgørende indflydelse, vil først og fremmest have som sin opgave at betragte alle landene som en enhed, og de opgaver, der bliver tildelt Danmark, selv om materiellet leveres på lempelige vilkår, kan godt medføre forpligtelser af anden art, som ville komme til at betyde uhyre meget til svækkelse af den almindelige sociale og kulturelle udvikling i landet. Jeg tror ikke, det ærede medlem i for høj grad kan optræde som spåmand

med hensyn til, hvilke opgaver og forpligtelser på det militære område Danmark vil få som medlem af Atlantpagten.

Må jeg så sige til den højtærede statsminister, at jeg har ikke et øjeblik draget i tvivl, at det var regeringens bestemte opfattelse, at en tilslutning til Atlantpagten var det, der gavrede freden i verden, og det, der sikrede Danmark bedst. Det har jeg udtrykkeligt sagt i mit første indlæg. Men jeg har stillet derved for den betragtning, at deltagelsen i Atlantpagten byder en stor, stor risiko. Jeg har ikke villet — fordi jeg ikke mener, det er en dansk interesse — gennemgå enkeltheder i pagten, vi her forhandler. Der kunne være meget at sige derom. Jeg har ikke villet gennemgå enkeltheder i denne pagt, men enhver kan da se, at Danmark ved at gå ind heri løber en risiko, pådrager sig en risiko både for sig selv og for vestmagterne. I de synspunkter, der var fremme i de nordiske forhandlinger, var det netop et hovedpunkt, som stærkt blev fremholdt fra svensk side, at et neutralt nordisk forbund ikke på samme måde ville pådrage sig en risiko, som hvis vi gik til videregående alliancer. Jeg tror, denne betragtning var rigtig, og jeg tror derfor, at den risiko, vi påtager os ved at gå ind i Atlantpagten, er større både for os og for det samlede vestens demokrati, end risikoen vil være, hvis vi holder os udenfor og ikke ved vor holdning er med til at undergrave den institution, som dog har de bedste muligheder for at bidrage til den afspænding i verden, der kan hindre, at krigen kommer. Det er dog det, vi alle er enige om skulle være formålet med den udenrigspolitik, vi fører.

Første næstformand (Arnth Jensen):

Det ærede medlem hr. Bomholt har ordet for en kort bemærkning.

Bomholt: Det ærede medlem hr. Jørgen Jørgensen tillod sig igen i sin foregående replik at påstå, at jeg havde argumenteret mod Atlantpagten for seks uger siden, og nævnte de udtalelser, jeg skulle have fremsat. Jeg har læst min tale igennem og konstaterer, at udtalelserne ikke findes der. Det ærede medlem er desuden vidende om, at jeg under forhandlingerne før rigsdagsdrøftelsen klart har udtalt, at såfremt den nordiske union skulle bryde sammen, måtte vejen gå i retning af en Atlantpagt. Jeg ønsker dette sagt.

Kommunisternes taler her i aften har totalt savnet reelle argumenter i tilknytning til selve pagten og har desværre til-

[Bomholt.]

spidset sig i personlige angreb. Det ærede medlem hr. Martin Nielsen optrådte igen som moralsk hero og igen på bekostning af andre. Der er nogle, der ikke har glemt det ærede medlems skriverier i „Arbejderbladet“ i den tid indtil den 22. juni 1941, da der var alliance mellem Rusland og det nazistiske Tyskland, og da det ærede medlem var ansvarshavende redaktør for „Arbejderbladet“. Dengang skrev det ærede medlem hr. Martin Nielsen i „Arbejderbladet“ i en leder — jeg beder om den højtærede formands tilladelse til at citere —:

„De oplysninger og dokumentationer, Tysklands udenrigsminister v. Ribbentrop er fremkommet med, har virket meget stærkt såvel ude i verden som herhjemme, og klart er det, at titusinder, ja hundrede tusinder af mennesker nu ser de sidste måneders begivenheder i et andet lys, end de så dem, da de kun havde de informationer at holde sig til, som den danske presse før 9. april fodrede sine læsere med.“ Det er en servil og udtrykkelig godkendelse af v. Ribbentrops løgnagtige påskud til overfald på Danmark og Norge og samtidig et spark til den danske presse. Men det ærede medlem tillader sig altså med disse forudsætninger at rette ærerørige angreb mod andre.

Hele den kommunistiske propaganda i dag har ikke kunnet tilsløre de egentlige linier i problemet: en sikring af Danmarks fred og genopbygning. Sandheden er, at denne debat i dag har været en debat om frihed, landets frihed. Uden hensyn til de fjendske og mistydende taler, der er holdt, vil vi fastholde vor idé om fred og samarbejde i frihed mellem folkene, og det er mit håb, at de divergenser, der findes i dag mellem de demokratiske partier, trods alt kan overvindes i fremtidens arbejde. Vi går ind i en ny udenrigspolitisk epoke, og i den skal vi søge at bevare landsmandsskabet mellem dem, der sætter friheden højest.

Første næstformand (Arnth Jensen): Det ærede medlem hr. Viggo Starcke har ordet for en kort bemærkning.

Viggo Starcke: Den lange forhandling om Atlanterhavspagt og neutralitetspolitik ebber nu snart ud, og jeg skal kun gøre nogle ganske få bemærkninger til et par af de ærede medlemmers udtalelser.

Det ærede medlem hr. Edvard Sørensen gjorde nu tilsidst igen nogle bemærkninger om vor stilling til folkeafstemningen, der enten må bero på en forkert opfattelse af,

hvad jeg har sagt, eller på en forvridning af, hvad jeg har sagt. Jeg sagde udtrykkelig som svar på det ærede medlems spørgsmål om, hvad jeg ville råde vælgerne til, at jeg ville fremkomme med mit råd, når dette ting havde truffet sin afgørelse om folkeafstemning. Det ærede medlem udlægger det nu, som om jeg havde sagt, at jeg ville fremkomme med mit råd efter folkeafstemningen, og det ærede medlem tillod sig at sige, at det var typisk for mig. Jeg vil ikke returnere og sige, at jeg synes, at den opfattelsesevne, det ærede medlem viser, er typisk for ham; han plejer at have en klarere opfattelsesevne. Min ordførertale gik netop ud på at analysere situationen og lægge vægtlodderne, som de skulle ligge, på begge sider af vægtskålen for at se loyalt, til hvad side den måtte synke i Danmarks interesse. Mit indlæg var et forsøg på at undersøge, hvorimod det ærede medlems indlæg var en procedure i sagen, en afgørelse uden undersøgelse. Jeg mener, at det er det danske folks ret at træffe afgørelsen, og derfor ønsker vi det spørgsmål afgjort, før vi giver vort råd til vore vælgere.

Til det ærede medlem hr. Aksel Larsen skal jeg ikke gøre mange bemærkninger. Han talte om det vestlige system, som om det udelukkende bestod af kapitalisme. Det er rigtigt, at man har privatkapitalisme mod vest. Jeg er ikke nogen tilhænger af den form, hvorunder dette system findes, men jeg anser det for at være værdifuldere for et folk end den kapitalisme, der findes mod øst, og som er statskapitalisme. Mod vest har arbejderne dog en stor mangfoldighed af arbejdsgivere at vælge imellem. Mod øst har de kun een arbejdsgiver, som både er arbejdsgiver, diktator, politibetjent, spion, dommer og skarpretter i samme person.

Jeg takker den højtærede statsminister for hans besvarelse af mit spørgsmål angående pagtens artikel 2, der giver mulighed for en erhvervsmæssig sammenknytning af landene på erhvervsvrihedens basis. Jeg kunne have ønsket også et gunstigt svar på det andet spørgsmål. Men jeg vil være ærlig og sige, at jeg ventede det ikke nu, men jeg forudser det i fremtiden, for hvis der skal føres en fri handelspolitik, kan det ikke ske efter de linier, handelspolitikken har været drevet efter i den sidste tid. Foretager man nemlig handelsafspærringer og hejser jerntæpper og rejser jerngitre mellem nationerne, skal man for hver toldbetjent have 10 eller 100 soldater; en meget stor del af det militære oprustningsproblem ligger dér. Derfor er man netop i fredens interesse fra dansk side yderst interesseret

[Viggo Starcke.]

i at komme dette system til livs. I problemet om atlantehavspolitikken og neutralitetspolitikken er det de tre spørgsmål, der står i forgrunden: Danmarks sikkerhed, verdens fred og menneskenes frihed. Vi ønsker, at det, hvis Danmark går ind i Atlanterhavspagten, må ske således, at det ikke ødelægger vore muligheder for genopbygning og for en menneskeverdigg levestandard; men det kan kun ske, hvis man samtidig gennemfører sociale reformer, øger produktionen, frigør samhandelen på rettens grund og i frihedens ånd.

Første næstformand (Arnth Jensen): Det ærede medlem hr. Harald Petersen har ordet for en kort bemærkning.

Harald Petersen: Jeg stillede et par spørgsmål til det ærede medlem hr. Jørgen Jørgensen, men fik ikke noget svar. Det ærede medlem udtalte nogle ord om det, han kalder det nordiske neutralitetsforbund. Det er en ny benævnelse. Det skandinaviske forsvarsforbund hedder det, og alle de tre nordiske landes erkendelse af at ville være alliancefri, sådan som vi drøftede det, havde som forudsætning den nødvendige forståelse fra vest. Det er en betragtning, som man ikke kan overse. Så sagde det ærede medlem til mig, at vor opgave vil blive en anden under det skandinaviske forsvarsforbund end under Atlanterhavspagten. Nej, der bliver ingen anden opgave, det bliver præcis den samme. Under begge regionale aftaler venter vi først og fremmest een ting, at der skabes en præventiv sikkerhed overfor et fredsbrud. Hvis denne præventive sikring ikke lykkes, vil der komme en kamp under begge systemer, for under det nordiske system, som det ærede medlem stod som talsmand for, gjaldt det et gensidigt forpligtende forsvar, hvor man gik ind een for alle og alle for een, uanset hvilken del af de nordiske lande der blev angrebet. Om det var i Norges nordligste egne, Danmarks grænse eller Sydsverige, det var ligegyldigt, for det var en enhed og helhed, og vi havde pligt til med alle midler at gå ind i et fælles forsvar, så længe vi overhovedet orkede det. Det ved det ærede medlem hr. Jørgen Jørgensen, at vi var forpligtet til, og den samme forpligtelse vil vi få under et andet forbund. Så ventede vi iøvrigt under et nordisk forsvarsforbund, hvis en sådan katastrofe skulle komme, at få hjælp udefra, fra de magter nemlig, der var angribernes modstandere. Det var det, som det skandinaviske forsvarsforbund byggede på, og det

er de samme principper, som det andet forbund bygger på.

Det ærede medlem hr. Jørgen Jørgensen drister sig til at sige, at man har intet holdepunkt for, at man her i Danmark skulle foretage en betydelig udbedring af vort forsvar for at gå ind i en skandinavisk forsvarsunion. Nu vil jeg ikke bruge stærke ord overfor det ærede medlem, men han har jo dog haft adgang til at se dokumenterne og følge forhandlingerne, og samtlige de, der har været med til forhandlingerne, vil jeg kalde til vidne, og de vil give mig ret i, at uden en sådan moralsk forpligtelse og dens udførelse i praksis ville et skandinavisk forsvarsforbund ikke komme i stand og ville i hvert fald ikke kunne opretholdes. Det er sandheden, og det ved det ærede medlem.

Første næstformand (Arnth Jensen): Det ærede medlem hr. Jørgen Jørgensen har ordet for en kort bemærkning.

Jørgen Jørgensen: Det ærede medlem hr. Harald Petersens bemærkning om Danmarks stilling i et nordisk forbund var jo ikke rigtig. Jeg har ikke overfor det ærede medlem sagt, at Danmark, hvis vi gik ind i dette forbund, ikke skulle opbygge sit forsvar. Men jeg har sagt — og det fastholder jeg —, at der under disse forhandlinger ikke på noget tidspunkt var tale om en forholdsmæssig opbygning af Danmarks forsvar, svarende f. eks. til Sveriges, og det ærede medlem ved udmærket godt eller burde vide, at de opgaver, der ville blive tildelt Danmark i et nordisk forsvarsforbund, ville ligge på områder, der økonomisk ikke ville kræve, heller ikke materielt og heller ikke mandskabsmæssigt, et omfang som det, man må forudsætte en Atlantpagts tilslutning vil kræve. I det hele taget tror jeg, at det ærede medlem skulle udtale sig med nogen mere forsigtighed med hensyn til, hvad en Atlantpagttilslutning vil medføre af oprustning i Danmark. Det ved det ærede medlem nemlig ingenting om, og så er det altid klogest ikke at udtale sig altfor sikkert.

Første næstformand (Arnth Jensen): Det ærede medlem hr. Harald Petersen har ordet for en kort bemærkning.

Harald Petersen: Jeg tror nu tilfældigvis at kende disse forhold mindst ligeså godt som det ærede medlem hr. Jørgen Jørgensen. Jeg har fulgt denne sag fra første færd, og jeg kan sige til det ærede medlem, at forpligtelsen til for Danmarks vedkommende

[Harald Petersen.]

at genopbygge et forsvar under hensyn til vort lands økonomiske bæreevne, sammenlignet med de andre nordiske landes, var en moralsk forpligtelse, som Danmark gik ind for ved overhovedet at gå ind i realitetsforhandlinger om det skandinaviske forsvarsforbund. Det ved enhver, der har deltaget i disse forhandlinger, og det kan de bekræfte. Det ærede medlem siger så, at man ved ingenting om, hvad der kan komme for krav af den ene eller den anden karakter under den ene eller den anden aftale. Nej, vi ved skam heller ikke, hvad der ville komme under et skandinavisk forsvarsforbund, men vi var gensidig forpligtet til at yde alt det, vi overhovedet orkede. Det ærede medlem ved jo da, at forudsætningerne for et skandinavisk forsvarsforbund var virkelig også oprettelsen af en fælles forsvarsstab for de skandinaviske lande, en stab, der skulle råde over alle militære midler i samtlige de tre lande, og hvad en sådan forsvarsstab i de givne situationer kan kræve af hvert enkelt land, ved jeg ikke, og det ved det ærede medlem heller ikke. Vi ved heller ikke, hvad en forsvarsstab under andre forhold ville kræve, men jeg formener, at det under begge systemer, da det er det samme mål, vi skal nå gennem vor regionale aftale, principielt vil blive så nogenlunde på samme linie, vore forpligtelser kommer til at ligge. Det ligger i selve sagens natur.

Første næstformand (Arnh Jensen): Det ærede medlem hr. Jørgen Jørgensen har ordet for en kort bemærkning.

Jørgen Jørgensen: Det er uden mening at ville sammenligne et nordisk neutralitetsforbund med en tilslutning til Atlantpagten. Der er tale om to væsensforskellige opgaver, også for et dansk forsvar. Der er ikke noget menneske, der mener, at vi under et nordisk forsvarssamarbejde, under et nordisk forsvarsforbund skulle indrette et militær i Danmark, der ville være i stand til at stå imod et overfald fra en stormagt, og derfor vil de forsvarsopgaver, der under et neutralitetsforbund vil komme for det enkelte land, efter al sandsynlighed være af en helt anden karakter, end opgaven vil blive, når vi går ind i en militærpagt som den, der nu er tale om.

Første næstformand (Arnh Jensen): Det ærede medlem hr. Harald Petersen har ordet for en kort bemærkning.

Harald Petersen: Det ærede medlem hr. Jørgen Jørgensen søger dækning bag det nye ord, der hedder nordisk neutralitetsforbund, men glemmer, at det nordiske forbund var et nordisk forsvarsforbund (*Jørgen Jørgensen:* Det sagde jeg også!). . . . et nordisk forsvarsforbund, der havde den opgave, at hvis vi ikke kunne holde os udenfor krigen, skulle vi kæmpe med alle midler, vi overhovedet kunne stille til rådighed, og mod en hvilkensomhelst angriber. Det er nemlig den forpligtelse vi havde, og den kan man ikke filosofere sig bort fra. Forsvarsforbundet pålagde os forpligtelser, og det ved det ærede medlem. Han siger, vi kunne ikke stå imod et stormagtsangreb. Nej, men det var alle i Norden enige om, alle militære og alle politiske repræsentanter. Derfor var vi netop enige om, at kommer et angreb, så er den nye situation skabt, som også skaber vore forbundsfæller. Det var derpå, striden stod. Det var derpå, det hele faldt. Det var på karakteren af forsvarsforbundet, at det hele faldt, og derfor er det, vi står i dag, simpelthen en forlængelse af alle de diskussioner og problemer, vi har været inde i under forhandlingerne om det skandinaviske forsvarsforbund. Det er den samme problemstilling, og derfor undrer det mig, at det ærede medlem ikke har kunnet forklare eller give svar på de spørgsmål, jeg har stillet. Der går i virkeligheden en lige linie fra de forhandlinger, det ærede medlem også deltog i, til den situation, vi står i i dag.

Første næstformand (Arnh Jensen): Det ærede medlem hr. Ole Bjørn Kraft har ordet for en kort bemærkning.

Ole Bjørn Kraft: Jeg går ud fra, at det, de to ærede medlemmer diskuterer, er det nordiske forsvarsforbund, vi førte forhandlinger om i København og Oslo, og det var ikke et neutralitetsforbund, men netop — som det ærede medlem hr. Harald Petersen har sagt — et alliancefrit forbund. Jeg vil gerne spørge det ærede medlem hr. Jørgen Jørgensen, hvad meningen skulle være med at tilvejebringe et skandinavisk forsvarsforbund, hvis meningen ikke var, at vi skulle gøre alt, hvad der stod i vor magt for at yde modstand mod et angreb. Der ville jo overhovedet ikke være nogen mening i alle de forhandlinger, vi førte, og i det tilfælde, det ærede medlem og hans parti gav, om at være med til at bygge et dansk forsvar op efter vor størrelse og økonomi på højde med Sveriges, hvis det ikke var meningen, at vi skulle yde alt, hvad vi evnede, for sammen med Norge og Sverige at gøre

[Ole Bjørn Kraft.]

en indsats mod et eventuelt angreb. Og lad mig tilføje, at alt tyder på, at sådan militær opbygning ville lægge langt større byrder på vore skuldre, hvis vi selv skulle gennemføre den, end det, der nu er tale om.

Første næstformand (Arnth Jensen): Det ærede medlem hr. Jørgen Jørgensen har ordet for en kort bemærkning.

Jørgen Jørgensen: Jeg tror ikke, tidspunktet er egnet til at tage en diskussion op på et helt nyt grundlag som det, der nu er blevet ført frem. Det er klart, at i det øjeblik vi gik ind i de nordiske forhandlinger, påtog Danmark sig, hvis et af de nordiske lande blev angrebet, at stille til rådighed og medvirke med alt det militær, vi rådede over, men det har forøvrigt også altid været grundlaget for enhver dansk militærordning, og det er ikke noget nyt. Problemet var: Hvilke opgaver fik Danmark i det nordiske samarbejde i en sådan situation? Og det er min bestemte opfattelse, at det var opgaver af en helt anden karakter, end tilfældet vil være, hvis man nu går ind i Atlantpagten.

Jeg ved ikke, hvorfra de to ærede medlemmer har nogen viden om de opgaver, der vil blive Danmarks i en militæralliance til vest. Den forsvarskomite, som i henhold til artikel 9 skal nedsættes, får bestemmende myndighed, og jeg er ikke altfor sikker på, at det i den store helhed, der bliver tale om, vil blive taget i betragtning, hvilke særlige forhold Danmark har, og derfor tror jeg, det er fuldkommen berettiget at sige, at det, vi gik ind til i det nordiske forsvarssamarbejde, var, at vi i fællesskab ville bygge op et neutralt grundlag — nu kalder det ærede medlem hr. Ole Bjørn Kraft det for et alliancefrit grundlag, men det er dog det samme —, at vi ville samle de nordiske stater i en union, som stod udenfor stormagtsgrupperne, med selvstændige opgaver, idet vi naturligvis i fællesskab skulle søge at hævde os i den udstrækning, landenes økonomi forsvarsmæssigt tillod. Men der er ikke under de nordiske forhandlinger på noget tidspunkt anført noget om, at vi med hensyn til udgifter til dette militær skulle forpligte os — således som det ærede medlem hr. Harald Petersen anførte i sine første betragtninger, hvad der blev udgangspunktet for denne diskussion — til forsvarsudgifter, der forholds-mæssigt svarede til de andre landes.

Første næstformand (Arnth Jensen): Det ærede medlem hr. Harald Petersen har ordet for en kort bemærkning.

Harald Petersen: Jeg tror ikke, vi skal føre militærdiskussionen tilbage til den gamle type, som vi kendte for 20—30 år siden, da man havde nogle definitioner, der gik ud på, at vi skulle bruge det, vi rådede over. Det kan vi nok sige, vi skulle gøre, men det, der var udgangspunktet for det skandinaviske forsvarsforbund, var, at vi skulle komme til at råde over adskilligt mere forsvar, end vi nogensinde har haft i vor historie. (*Jørgen Jørgensen:* Det stod der ikke noget som helst om!). Jo, vi skulle være forpligtet til, under hensyn til vor økonomiske bæreevne, sammenlignet med Norge og Sverige, at skabe et forsvar på niveau med dem. Det var vor forpligtelse, og den ville ingen dansk regering have haft mod og mandshjerte — og forhåbentlig heller ikke lyst — til at bryde. Så siger det ærede medlem, at opgaverne kendte vi ikke. Jo, opgaverne var sandelig med alle de hjælpemidler, som vi overhovedet rådede over, alle vore ressourcer, i fællesskab at forsvare den skandinaviske jord, og hvis det ene land blev genstand for besættelse, at fortsætte Skandinavien frihedskamp måske på et andet lands jord. Så langt gik forpligtelsen — lad os endelig ikke glemme det! At Danmark under de forhandlinger, vi har ført, skulle have fået noget som helst tilsagn om, at vi med hensyn til de byrder, vi skulle påtage os, skulle stå i en særklasse, skulle have en slags fattigmands stilling, har jeg i hvert fald ikke hørt før nu her i aften.

Første næstformand (Arnth Jensen): Det ærede medlem hr. Ole Bjørn Kraft har ordet for en kort bemærkning.

Ole Bjørn Kraft: Jeg tror, det er nødvendigt at sige til det ærede medlem hr. Jørgen Jørgensen, at han har taget grundigt fejl og har deltaget i de skandinaviske forhandlinger i København og Oslo under helt fejle forudsætninger, hvis han har gjort det i den mening, at hensigten med et skandinavisk forsvarsforbund var at gennemføre den radikale militærordning her i landet, således som det ærede medlem nu giver udtryk for. Det var i sandhed ikke hensigten dermed. Men jeg tror, at det, der er hensigten med det ærede medlems taler nu, er at kaste et slør over det tilsagn, som det ærede medlem under de skandinaviske forhandlinger gav, og som han nu ikke længere vil føle sig bundet af.

de radikale

Bertel Dahlgaard: Som en af dem, der har deltaget i de nordiske forhandlinger,

[Bertel Dahlgaard.]

må jeg sige, at jeg er blevet overordentlig overrasket over, at en anden deltager tillader sig her i aften at stå op og tale om, at det, vi går ind til med Atlantpagten, i virkeligheden er en forlængelse af den nordiske linie.

Når man erindrer, at det, som var grundlaget, det, der var fundamentet for alt det, der foregik på de nordiske forhandlingsmøder, var tanken om, at her skulle bygges op en fredsfrent, der fik udtryk netop i ordet „alliancefri“, overfor andre magter, når man husker på, at det var fundamentet, baggrunden for det hele, og man så nu vil gøre det, man agter at foretage sig, til en forlængelse af denne linie — mon det så ikke var på tide, at de ærede medlemmer begyndte at læse op af pagtens artikel 9:

„Til overvejelse af spørgsmålet vedrørende traktatens gennemførelse opretter deltagerne herved et råd, hvori hver af dem skal være repræsenteret. Rådet skal være således organiseret, at det til enhver tid ufortøvet kan træde sammen. Rådet skal oprette sådanne underinstitutioner, som måtte være nødvendige; det skal navnlig omgående nedsætte en forsvarskomité, som skal afgive indstilling om forholdsregler til gennemførelse af bestemmelserne i artiklerne 3 og 5.“

Mon det ikke var rettere, at vi fik en lille smule at vide af dem, der nu går ind i dette på Danmarks vegne, om de har nogen anelse om, hvilken bemyndigelse dette råd, som forsvarskomiteen skal give indstilling til, har, og hvilken bemyndigelse det har overfor det enkelte land, herunder Danmark? At man vil tillade sig at trække en lige linie fra disse nordiske unionsforhandlinger, der byggede på en nordisk fredsfrent i forhold til de store magtblokke, og så til de forpligtelser, som disse lande, herunder Danmark, nu går ind i, forekommer mig at være for groft.

Første næstformand (Arnth Jensen):

Det ærede medlem hr. Jørgen Jørgensen har ordet for en kort bemærkning.

Jørgen Jørgensen: Jeg har ikke ønsket at tilsløre noget som helst fra de nordiske forhandlinger. Jeg har ganske klart udtalt, at vi, da Danmark gik ind i de nordiske forhandlinger, var rede til og følte os forpligtet til at opbygge vort forsvar. Det mener jeg iøvrigt, vi skal gøre alligevel. Jeg har ikke på noget tidspunkt været talsmand for den opfattelse, at Danmark ikke skulle have et for-

svar; men det ærede medlem hr. Ole Bjørn Kraft og det ærede medlem hr. Harald Petersen ved meget godt, at hele udgangspunktet for Danmarks opbygning af forsvaret i de nordiske drøftelser var en forsvarsordning, der hvilede på et helt andet grundlag end det, de to herrer er talsmænd for. Det var netop et forsvar, der byggede på at lægge forsvaret sådan til rette, at det lå indenfor de økonomiske muligheder og alligevel kunne yde noget effektivt i et nordisk samarbejde. Det ærede medlem skal ikke tale så hånligt om, at jeg troede, jeg kunne give det udseende af, at det nordiske forsvar skulle bygges op efter den radikale linie. Der var meget i det nordiske forsvars opbygning, som det ærede medlem hr. Harald Petersen har været med til at fastlægge, der mindede om de retningslinier, det radikale venstre er talsmand for. Det tror jeg ikke, det ærede medlem skulle tage så overlegent på. Han skulle hellere læse pagten igennem, så ville han komme til at give mig ret.

Første næstformand (Arnth Jensen):

Det ærede medlem hr. Harald Petersen har ordet for en kort bemærkning.

Harald Petersen: Ja, det er jo kedeligt på så sent et tidspunkt af natten at skulle ophidse mennesker, men når det ærede medlem hr. Bertel Dahlgaard bliver så ophidset, tror jeg, det kommer af, at man her uforvarende er kommet til at forstyrre nogle cirkler, som man gerne ville have haft i fred fra radikal side. Men det kan man nu ikke vente at få. Når det ærede medlem siger, at han er overrasket, og siger det på denne særlige måde, som han kan sige det, med dyb følelse, vil jeg svare, at overraskelsen er ganske på vi andres side. At jeg har sagt, at de drøftelser, vi står i i dag, hvad problemstillingen angår, er en lige linie fra vore forhandlinger i Norden, står jeg virkelig fast på. Det er så givet, at det er det samme problem, vi drøfter. Vi drøfter det i dag på en videre basis, tidligere var det på en snævrere basis. Lige så sikkert, jeg tror det var, hvis vi kunne tænke os det eksperiment, at vi d. 9. april 1940 havde haft det skandinaviske forsvarsforbund med vort militær i orden, at vi så havde kunnet undgå en besættelse af Danmark og Norge — det foreligger der mange vidnesbyrd om i efterkrigstidens litteratur —, ligeså tvivlsomt kunne det måske være, om den samme problemstilling var tilstrækkelig under de perspektiver, vi har at handle under i dag. Men problemerne for Danmarks vedkommende, den præventive sikring og

[Harald Petersen.]

midlerne til at skabe den, er nøjagtig de samme under det ene alternativ som under det andet, og fremgangsmåden ved et brud, forsåvidt freden skulle blive brudt, ville under begge alternativer blive nøjagtig det samme. Der er lighedspunktet. Derfor må jeg virkelig påtale det, når det ærede medlem hr. Bertel Dahlgaard tillader sig at sige, at da vi drøftede det nordiske forsvar, var fundamentet en fredsfrent. Ja, minsandten var det en fredsfrent, men det er det vel også i dag! Det er vel formentlig ikke en krigsfrent, vi er ved at bygge op? (*Aksel Larsen: Jo!*). Ja, det siger man fra en bestemt side, men jeg har dog ikke hørt de radikale sige det endnu. Jeg vil hævde, at det, vi bygger op i dag, er en fredsfrent, som en sådan fremtræder den, når vi ser det på baggrund af vore snævrere forhandlinger i Norden; det er også i dag en fredsfrent netop udfra det præventive hensyn, der her har stærkere slagkraft og mere afskrækkende virkning end i det nordiske forsvarsforbund, eftersom alle i Norden erkendte, at i det øjeblik den præventive virkning udeblev, måtte vi have hjælp omgående udefra for overhovedet at klare vore sager. Det er nemlig sandheden til bunds om disse forhold, og det tror jeg de radikale også har været vidende om, og den underretning skulle de tage under den overvejelse, den fortjener, også i den nuværende situation.

Første næstformand (*Arnth Jensen*): Det ærede medlem hr. Aksel Larsen har ordet for en kort bemærkning.

Aksel Larsen: Vi kommunister anses jo ikke for så stuerene, at vi kunne være med til de skandinaviske forsvarsforhandlinger, men den debat, der nu føres, eller det skænderi mellem tidligere venner, vi her er lyttere til, bekræfter for mig den opfattelse, jeg har haft om den nærmere grund til, at vi skulle holdes udenfor. Det drejede sig ikke om at skabe noget absolut alliancefrit skandinavisk forsvarsforbund, vendt lige mod en hvilken som helst angriber, men det drejede sig om at skabe et vestvendt skandinavisk forsvarsforbund, og det var på dette spørgsmål forhandlingerne bristede. Det kan jeg forstå ud af den debat, der føres her, og det er bekræftet af det

ærede medlem hr. Harald Petersen, som kom for skade at give den oplysning, at det, vi gør nu — underforstået tilslutning til Atlantpagten —, er i lige linie en videreførelse af det, man var i færd med, da man forhandlede om en skandinavisk forsvarsordning.

Første næstformand (*Arnth Jensen*): Det ærede medlem hr. Bertel Dahlgaard har ordet for en kort bemærkning.

Bertel Dahlgaard: Jeg lagde mærke til, at det ærede medlem hr. Harald Petersen brugte mange ord sidste gang han var heroppe på talerstolen. Jeg tror, det ærede medlem skulle bruge nogle færre og så til gengæld tale lidt mere koncist, for hvad var egentlig indholdet af disse mange ord? Det var bl. a. dette, som det ærede medlem sagde, at under de nordiske forhandlinger arbejdede man på en snævrere basis, men det var i virkeligheden det samme som nu. Dengang var det på en snævrere basis, nu er det blot på en bredere basis, men det er en forlængelse af de nordiske forhandlinger. Ja, hvad er indholdet af disse ord „en snævrere basis“? Det drejede sig om et alliancefrit nordisk forbund. Hvad er en videre basis, som man nu taler om? Det er deltagelse i alliancer. Det er forskellen. Hvad var de militære forpligtelser under de nordiske forhandlinger? Det var militære forpligtelser, som skulle afgøres af de tre nordiske brødrefolk i forening, således som der bl. a. stod i det grundlag, der var retningsgivende, og hvor det hed, at byrderne i de forskellige lande skulle stå i et rimeligt forhold til de enkelte landes økonomiske bæreevne. Det var de militære forpligtelser; det var rammen om de militære opgaver, som man dengang stod overfor. Hvad er den „videre basis nu“? Det er den artikel 9, som jeg lagde mærke til at det ærede medlem hr. Harald Petersen ikke talte videre om. Og hvorfor ikke? Fordi det ærede medlem ikke aner noget som helst om, når han stemmer i morgen, hvilke forpligtelser han i kraft af denne artikel 9 er i færd med at påtage sig for Danmark.

Første næstformand (*Arnth Jensen*): Det ærede medlem hr. Harald Petersen har ordet for en kort bemærkning.

Harald Petersen: Det skandinaviske forsvarsforbund var, som jeg har sagt tidligere, et forbund — og det er der ikke lagt skjul på —, der var alliancefrit, men med vestlig forståelse; det skulle forbundet have alene af den grund, at dets oprettelse og effektivitet var betinget af en sådan forståelse bl. a. fra Vesten, at vi kunne opnå den opbygning af vort forsvar, som var hovedbetingelsen for, at man fra svensk side ønskede at drøfte forsvarsforbund med Danmark og med Norge. Så jeg er ikke kommet for skade at sige noget. Det er noget, der har været kendt i adskillig tid, og det ærede medlem hr. Aksel Larsen plejer ellers at følge ganske godt med i aviserne, både dem her i landet og dem udenfor landet.

Det ærede medlem hr. Bertel Dahlgaard tog forskellige udgangspunkter med den snævrere og den bredere basis, og han understregede, at der var forskel, bl. a. den, at vore militære forpligtelser var noget, som vi under forsvarsforbundet skulle drøfte indenfor de tre nordiske lande og kun dér. Ja, man skal vel drøfte de militære forpligtelser indenfor den union, som man står i, og når unionen kun tæller 3 medlemmer til at begynde med, skal man vel begynde med en drøftelse her og skal vel drøfte det på et videre grundlag, når det er indenfor en større union. Det er vist temmelig lige ud ad landevejen.

Men når det ærede medlem siger, at vi aner ingen verdens ting, så lad mig genkalde i erindringen, hvad et det ærede medlem nærstående blad har sagt tirsdag den 22. marts, nemlig „Politiken“. Bladet omtaler de nordiske forhandlinger og Atlantpagtforhandlingerne, og meget à propos understreger det, at samarbejdet var bygget over formen: en for alle og alle for en, og at det var den samme ide, som var grundlaget både for de nordiske forhandlinger og for de forhandlinger, vi fører nu. Det er de synspunkter, jeg har hævdet.

Første næstformand (Arnth Jensen): Det ærede medlem hr. Bertel Dahlgaard har ordet for en kort bemærkning.

Bertel Dahlgaard: Jeg sagde ikke, at det ærede medlem ikke anede noget. Jeg sagde, at det ærede medlem anede ikke noget om de forpligtelser, han var med til at påtage sig på Danmarks vegne i henhold til artikel 9. Hvis det ærede medlem aner noget herom, skulle han stå op og sige det nu.

Første næstformand (Arnth Jensen): Det ærede medlem hr. Harald Petersen har ordet for en ganske kort bemærkning.

Harald Petersen: Jeg synes, det er billigt returgods, det ærede medlem kører med, for i det øjeblik det ærede medlem var kommet ind i den skandinaviske union og der derudaf var opkommet både et råd og en forsvarskomite, havde vi overhovedet ingen anelse haft om, hvilke forpligtelser der ville være blevet pålagt os. Det at tale om hypotetiske situationer i noget, vi ikke kender noget til, kan det ærede medlem godt more sig med, men han ved hverken mere eller mindre end jeg i denne historie. Noget andet er det, vi drøfter her. Det er *grundlaget* for tilslutningen til de to forskellige pagter, og grundlaget er det samme, udgangspunktet er det samme. Vore forpligtelser er i princippet, som de er fastlagt i pagterne, de samme.

Første næstformand (Arnth Jensen): Det ærede medlem hr. Bertel Dahlgaard har ordet for en kort bemærkning.

Bertel Dahlgaard: Det ærede medlem hr. Harald Petersen vil altså virkelig sammenligne en situation, hvor vi stod sammen med vore to nordiske brødrefolk og skulle tale os til rette om de indbyrdes militære forpligtelser, med artikel 9 i en stormagtsalliance, den artikel 9, som er affattet på en sådan måde, at det ærede medlem ikke ønsker at tale om den.

Første næstformand (Arnth Jensen): Det ærede medlem hr. Harald Petersen har ordet for en ganske kort bemærkning.

Harald Petersen: Forpligtelserne i henhold til det skandinaviske forsvarsforbund var angivet i dokumenter, som det ærede medlem kender. Gennemførelsen af planerne ville pålægge Danmark store militære forpligtelser, ville pålægge os pligt til en for alle og alle for en at kæmpe så længe, vi overhovedet havde mulighed for det — det var også en af betingelserne for, at forbundet kunne komme i stand; det var en forpligtelse under det skandinaviske forsvarsforbund, som de radikale accepterede. Mon der nu skulle foreligge et så forfærdeligt stort spring fra denne absolutte forpligtelse, som brød en traditionel militærpolitik her i landet? Jeg bebrejder ikke de herrer noget som helst, for vi kan alle komme til en bedre erkendelse, efterhånden som verden ændrer sig, det er ikke for at føre partipolitik, jeg siger dette,

[Harald Petersen.]

slet ikke. Derfor siger jeg, at udgangspunktet for det, vi var enige om i Norden, var problemer, som møder os i dag i forstørret skikkelse, men af nøjagtig samme karakter.

Første næstformand (Arnth Jensen): Det ærede medlem hr. Bertel Dahlgaard har ordet for en kort bemærkning.

Bertel Dahlgaard: Det ærede medlem taler om det nordiske forbund som et brud på den traditionelle politik. Det var det selvfølgelig i den forstand, at der ikke før har været et nordisk forsvarsforbund, men formålet med dette forsvarsforbund var en neutralitet på bredere grundlag. Det er forskellen mellem det, vi dengang var med i, og det, der nu foreligger. Om omfanget af de militære forpligtelser, der kom til at påhvile landene, kan det ærede medlem ikke sige noget som helst, men han vil som medlem af den forsvarskomité, det drejede sig om, ikke bestride, at det i ganske overordentlig høj grad ville komme til at ligge sådan, at det forsvar, der påhvilede Danmark, ville komme til at ligge indenfor flyveområdet og kystbevogtningen.

Første næstformand (Arnth Jensen): Det ærede medlem hr. Harald Petersen har ordet for en kort bemærkning.

Harald Petersen: Hvorledes den danske forsvarsordning under et skandinavisk forsvarsforbund ville blive, har vi intet holddepunkt for at bedømme i dag. Der er kun eet holddepunkt, det er det, at hvis vi ville opfylde vore forpligtelser, ville vi komme til at stable et forsvar på benene, som vi ikke har haft mage til i moderne tid her i landet, og de forudsætninger har det ærede medlem også bøjset sig for.

Udenrigsministeren (Gustav Rasmussen): Jeg vil gerne gøre nogle ganske kortfattede bemærkninger i anledning af spørgsmål, som ærede medlemmer har stillet under den senere del af debatten.

Det ærede medlem fru Alvida Larsen talte om artikel 9, som senere blev citeret af det ærede medlem hr. Bertel Dahlgaard og inddraget i hele denne drøftelse. Jeg kan ikke se nogen modsætning mellem bestemmelserne i denne artikel og det, jeg har oplyst om traktaten. Mig forekommer hovedpunktet i artikel 9 at være, at der skal ned sættes en international komité, der skal afgive indstilling om de forholdsregler, som

skal træffes til gennemførelse af traktatens hovedbestemmelser. I de internationale udvalg kan landene blive repræsenteret, og disse udvalg får til opgave at fremsætte forslag, at afgive indstilling om, hvad der skal gøres for at føre traktatens bestemmelser ud i livet; men naturligvis er det de deltagende landes regeringer, der må tage stilling og træffe den endelige afgørelse.

Det ærede medlem fru Alvida Larsen omtalte et andet punkt, reglen i artikel 6 om, at også angreb på flyvemaskiner og skibe skal anses for et væbnet angreb, og det ærede medlem citerede en udtalelse for nylig af den amerikanske udenrigsminister, der havde erklæret, at også angreb på flyvemaskiner og skibe inden for det område, traktaten omfatter, er et væbnet angreb. Det forekommer mig ikke, at denne udtalelse af den amerikanske udenrigsminister kan være overraskende, eftersom det allerede står i traktatens tekst, at angreb på skibe og flyvemaskiner indenfor traktatens område er et væbnet angreb. Men dermed er ikke sagt, at en militær modaktion automatisk skal startes, og endnu langt mindre, at en krig skal udbryde, fordi en flyvemaskine bliver skudt ned. Hvis en sådan hændelse skulle indtræffe, vil de organer, der skal oprettes, holde møde og undersøge situationen, og hvis det er en isoleret handling, en episode, vil ikke noget fornuftigt menneske, ikke nogen fornuftig regering i verden af den grund finde på at føre krig.

Det ærede medlem hr. Aksel Larsen spurgte igen, hvorfor Danmark skal ind i Atlanterhavspagten, og hvorfor det hastede. Jeg ved ikke, om det ærede medlem har haft lejlighed til at overvære hele den forhandling, vi har haft her siden i morges, jeg husker heller ikke, om det ærede medlem var til stede, da jeg i går havde lejlighed til at fremsætte en redegørelse for regeringens syn på sagen, men jeg skulle dog tro, at det ærede medlem må have hørt nogle af de taler, der er holdt i dagens løb, og nogle af sine kolleger blandt de andre partiers ordførere, og at han måske har hørt statsministerens redegørelse i aften, muligvis har hørt det ærede medlem hr. Poul Hansens (Kalundborg) og det ærede medlem hr. Frøde Jakobsens udtalelser. Kan det virkelig være det ærede medlems mening, at jeg skal stå og repetere alle de betragtninger og grunde, som har ført regeringen til at tilråde, at Danmark giver sin tilslutning til Atlanterhavspagten? Det er blandt andre ting den almindelige usikkerhed i verden. De Forenede Nationers svaghed og svigten, spændingen mellem stormagterne. Det er under disse omstændighe-

[Udenrigsministeren.]

der uforsvarligt at lade Danmark ligge hen uden tilstrækkeligt forsvar.

Hvorfor haster det? spørger det ærede medlem. Det haster, fordi der nu foreligger et tilbud om samarbejde fra de andre demokratiske nationer, med hvem Danmark har så meget tilfælles. Det er ikke den danske regering, der har fastsat fristen, men det forhold, der sig således, som jeg allerede har oplyst, jeg tror flere gange, at de forhandlende magter er blevet enige om at underskrive denne traktat i begyndelsen af april, foreløbig rimeligvis den 4. april, og de tilbyder Danmark, som de har tilbudt enkelte andre lande, at hvis vi vil med, kan vi komme med blandt de oprindelige deltagere den 4. april. Dersom Danmark beslutter ikke nu at tiltræde, så kan vor tilslutning i hvert fald først ske senere, efter at den atlantiske traktat er trådt i kraft, og da kun på den betingelse, at alle deltagerlande til den tid er enige derom. Det er grunden til, at vi bør træffe afgørelse nu.

Jeg omtalte for noget siden det ærede medlem hr. Jørgen Jørgensens ordførertale i formiddag som klar og saglig, men efter de bemærkninger, det ærede medlem hr. Edvard Sørensen og navnlig det ærede medlem hr. Ole Bjørn Kraft har gjort i den anledning, tør jeg jo dårligt nok fortsætte min udførlige argumentation mod det ærede medlem hr. Jørgen Jørgensens synspunkter, og i hvert fald hans sidste indlæg frister mig ikke til at sige ham nogen særlig tak.

Første næstformand (Arnth Jensen): Det ærede medlem hr. Mogens Fog har ordet for en kort bemærkning.

Mogens Fog: Det ærede medlem hr. Frøde Jakobsen hævdede, at kommunistiske talere her i dag havde søgt at tage patent for kommunisterne på hele modstandsbevægelsen. Jeg har ikke hørt noget sådant fremført, men det er rigtigt, at der fra kommunistisk side er draget visse paralleller mellem situationen under frihedskampen og situationen i dag. Det er rigtigt, som det ærede medlem sagde, at vi kommunister og ikke-kommunister kæmpede sammen for at generhverve det liberale demokratis rettigheder, og vi gjorde det, fordi det trods sine store mangler så langt er at foretrække for den nazisme, der truede os; men jeg kan forsikre det ærede medlem for, at hvis Atlantpagten vedtages, så vil den samme kamp blive aktuel igen, og jeg håber da, at vi atter kan stå skulder mod skulder. Vi kommunister kæmpede dengang for at befri landet for et fremmed åg. I dag kæmper vi imod, at et

nyt fremmed åg skal lægges på vore skuldre. Der er derfor overensstemmelse mellem vor stilling dengang og nu. Det er ikke rigtigt, at vi i dag bekender os til isolation, men vi bekender os til et verdensomspændende samarbejde, som fremmer freden, medens en tilslutning til Atlantunionen kun vil bidrage til at skærpe modsætningsforholdene i verden. Også i den henseende er vi derfor i overensstemmelse med de idealer, der bevægede folkene under krigen mod nazismen.

Tiden tillader ikke, at jeg kommer ind på, hvad den højtærede udenrigsminister sagde om mit første indlæg. Det spørgsmål, jeg havde stillet, blev besvaret med oplæsning af nogle skønne talemåder fra en traktat, men realiteter vejer tungere end ord, og realiteten i Atlantpagten er Danmarks kolossale risiko, både hvis en Atlantmagt skulle blive angrebet — og det var det, jeg påpegede —, og hvis det er en Atlantmagt, der optræder som angriber, og den mulighed kan ikke bortviftes med et stykke papir.

Endelig vil jeg gerne sige til det ærede medlem hr. Jørgen Jørgensen, som søgte at lægge et hav mellem sig og kommunisterne, mellem sin patenterede hæderlighed og kommunisternes påståede upålidelighed, at hverken det ærede medlem eller nogen anden har ret til en sådan infami, har ret til at drage kommunisternes motiver i tvivl. Jeg tør trygt sætte vore motiver, vor hæderlighed, vor personlige uafhængighed op mod ethvert andet medlems i denne sal.

Første næstformand (Arnth Jensen): Det ærede medlem hr. Aksel Larsen har ordet for en kort bemærkning.

Aksel Larsen: Jeg vil gerne have lov til for tinget at oplæse et telegram, jeg og formodentlig også andre ordførere og partiformænd har fået fra en invalid i Odense. Det er ganske kort. Telegrammet lyder således:

„Da jeg som hjælpeløs invalid gennem flere år ved, hvad invaliditet kan volde et menneske af smerte, legemligt som åndeligt, af sorg, nød og fattigdom, henstiller jeg til det ærede tings medlemmer ikke at tilslutte Danmark til nogen blok, hverken angrebs- eller forsvarsblok, da det kan føre til krig, og krigen kun har død, invaliditet og fattigdom til følge. Jeg beder det ærede tings medlemmer ikke at le, men tænke på vi svage, såvel kvinder og børn som invalider og gamle. Til den ærede ordfører, der vil købe os venner, vil jeg bede ham tænke på, at han samtidig køber os fjender. Sofus Hansen, Sdr. Boulevard 218, Odense“.

[Aksel Larsen.]

Jeg synes, dette bør med i folketings-tidende.

Den højtærede udenrigsminister siger, at han kan minsandten ikke repetere alle de gode grunde, der er givet af forskellige talere, deriblandt statsministeren og det ærede medlem hr. Poul Hansen (Kalundborg), for, at vi bør gå med i Atlantpagten. Jeg har heller ikke bedt ham om det, jeg har bedt ham ganske enkelt at besvare det spørgsmål, som jeg dog troede var let fatteligt: Er der nogen, der truer os, er der udsigt til, at nogen vil true os, kommer truslen fra øst, forbereder Sovjetunionen eller nogen anden østlig magt en væbnet aggression mod Danmark eller mod Vesteuropa? Det var det spørgsmål, jeg bad den højtærede udenrigsminister besvare, og jeg gentager spørgsmålet, for han har stadigvæk ikke besvaret det.

Jeg bad ham også besvare et andet spørgsmål: hvorfor haster det så meget? og så fik jeg det pragtfulde udenrigsministerielle svar, at det hastede så meget med at komme ind i Atlantpagten og underskrive den den 4. april, for ellers kan vi først komme med senere. Ja, men det var det, jeg spurgte om: hvilken skade sker der, hvis man venter et par måneder med at træffe afgørelse om tilslutning?

Endelig har jeg en bemærkning til det ærede medlem hr. Ole Bjørn Kraft, der siger, at man får kun mærkværdige taler, når man stiller det spørgsmål til kommunisterne, om de i alle tilfælde og til alle tider vil være loyale overfor en dansk regering. Jeg har oplæst for ham, hvad jeg sagde ved et møde i Odense. Mig forekommer det at være både kort og klart. Det tilfredsstiller ikke det ærede medlem. Han vil have, at vi skal svare: ja, vi vil være loyale, ligegyldigt hvad regeringen gør. Ja, men det svarer vi nu engang ikke, og jeg skal gerne oplyse, at det er ikke et synspunkt, som vi, om jeg så må sige har opfundet, selvom man har afleveret patentrettighederne til os. Jeg vil i så henseende berige det ærede medlem hr. Poul Hansen (Kalundborg)s citatsamling med et par citater, som han ganske åbenbart ikke kender. Det internationale socialdemokrati vedtog på en kongres i Basel i 1912 et manifest, hvori der bl. a. står — det er ganske kort, hr. formand —:

„Truer en krig med at bryde ud, så er de pågældende landes arbejdende klasser og deres parlamentariske repræsentation forpligtet til, med understøttelse fra det internationale bureaux samlede virksomhed, at opbyde al deres kraft for

gennem anvendelsen af de midler, som synes dem bedst egnede, at hindre krigens udbrud. Midlerne må naturligt ændres overensstemmende med den skærpede klassekamp og den skærpede politiske situation.

Skulle krigen alligevel udbryde, er det deres pligt at arbejde for dens hurtige afslutning og af al kraft stræbe hen imod at udnytte den af krigen hidførte økonomiske og politiske krise til rejsning af folket og derved påskynde det kapitalistiske klasseherredømmes afskaffelse.“

Dette socialdemokratiske manifest stemte det danske socialdemokratiske repræsentanter for, og Borgbjerg motiverede de danske repræsentanters afstemning med en tale, som han slutter med følgende sætninger:

„Den moderne militarisme er i bund og grund antikulturel, frihedsfjendtlig og reaktionær. Skal vi ofre livet, vil vi gøre det i folkefrihedens og kulturens tjeneste, i en revolutionær rejsning mod militarismen og kapitalismen — ofre livet for folkenes skyld, ikke efter ordre af folkets udbyttere og i deres interesse, ikke som uniformerede slaver i kongernes hære, men som frie mænd og frie kvinder i revolutionens folkebefriende armé.“

kommunisterne

Inger Merete Nordentoft: Det ærede medlem fru Bodil Koch talte om, at kommunisterne holdt hadefulde taler landet over. Det ærede medlem kom ikke med eksempler på disse hadefulde taler. Jeg vil spørge, om det ærede medlem fru Bodil Koch mener, at kommunisternes udelukkelse af udvalgsarbejdet her på rigsdagen er i overensstemmelse med grundlovens ånd, eller om den er et udslag af de andres hadefuldhed mod kommunisterne. Jeg vil spørge, om det ærede medlem fru Bodil Koch mener, at den pression, der idag er øvet overfor det radikale parti, fordi det gennem overvejelser er kommet til et standpunkt, der på visse punkter er analogt med vort standpunkt, er i overensstemmelse med demokratiets ånd, eller om den er et udtryk for den hadefuldhed, hvormed man omfatter os kommunister.

Det ærede medlem fru Bodil Koch sagde, at i 1945 ønskede vi en ganske anden udvej. Må jeg have lov at spørge, hvad man fra det danske socialdemokratiske side har gjort for denne anden udvej, hvad man har gjort for at styrke FN? Ingen mennesker kunne jo vente, at det opgør, der forestod efter fredslutningen, kunne blive gnidningsløst.

Det ærede medlem hr. Poul Hansen (Kalundborg) beklagede udviklingen, efter at hans bog var skrevet i 1945, og nævnte

[Inger Merete Nordentoft.]

Kominform, modstanden mod Marshallplanen og ensretningen mod øst, men det ærede medlem nævnte intet om alt, hvad der var ket før disse foreteelser. Det ærede medlem nævnte intet om vestmagternes brud på de aftaler, der under krigen blev truffet mellem de 3 stormagter. Jeg har her en bog, som er skrevet af Roosevelts søn, hvori han prøver at finde frem til årsagerne til, at hans faders livsværk er ved at blive knust. Han siger klart og tydeligt, at man må ikke glemme, at det var De Forenede Stater og Storbritannien, der først raslede med sablen og først gjorde brud på de kollektive beslutninger. Han nævner også, hvornår dette brud fremkom, og han nævner, hvilke kræfter i Amerika der stod bag dette brud, og som bevidst førte henimod det. Han omtaler en række konkrete situationer, Byrnes, der i Moskva drøftede muligheden af at lade atombomben kontrollere af De Forenede Nationer, men som siden under pres opgav at lade det ske. Han omtaler Winston Churchills tale i Fulton i Missouri. Han omtaler også ting, der er sket tidligere, hvorledes det udkast til kapitulationsbetingelser, som man var blevet enig om mellem de 3 store, blev vendt for vestmagterne, således at de fulgte deres egne retningslinier og ikke dem, man på forhånd var blevet enig om. Udfra disse betragtninger forstår han, at der er fremkommet et jerntæppe.

Vi taler så meget om jerntæppet herhjemme; vi taler ikke om det papirtæppe, der omgiver den vestlige verden, det papirtæppe af ensrettede aviser, som holder kendsgerningerne hemmelige. Det er interessant at se, at Roosevelts søn nævner nøjagtig de samme kendsgerninger, der fra vort partis side fremføres, når man taler om den internationale spænding, men det er kendsgerninger, som man ikke hører det danske socialdemokrati omtale, de kendsgerninger, der omfatter forholdene i Grækenland, i Tyrkiet, i Iran, i hele det mellemste Østen, de kendsgerninger, der viser, at det er i U.S.A. aggressionen findes, den aggression, som verden nu igen skal blive et bytte for, den aggression, som vi kæmper imod til det yderste. Jeg vil til det sidste protestere imod, at Danmark skal indrulles som forpost for den kapitalistiske verdens aggression imod Sovjetunionen. Jeg ved meget vel — og det ved alle indenfor mit parti —, at der i vesten findes kræfter, som ikke støtter denne kamp, men jeg ved også, at det danske socialdemokrati ikke har været at finde mellem disse kræfter, jeg ved, at det i De Forenede Nationer ganske nøje har tra-

sket i hælene på USA og Storbritannien, enten de havde ret eller ej. Det er det, jeg anklager det danske socialdemokrati for, og jeg protesterer imod, at det nu som slut på denne politik i FN driver os ind i en forsvarsblok, som man kalder det, i en krigsblok med disse lande.

Første Næstformand (Arnth Jensen): Det ærede medlem hr. Bomholt har ordet for en kort bemærkning.

Bomholt: De arme unger!

Første næstformand (Arnth Jensen): Det ærede medlem fru Alvilda Larsen har ordet for en kort bemærkning.

Alvilda Larsen: Ja, jeg har også sagt til mig selv de sidste dage: mine arme børn! og jeg kan tillade mig at sige: mine arme børn, hvis den politik, som det ærede medlem hr. Bomholt og andre agter at føre i dag, lykkes.

Må jeg have lov at komme med et citat, selv om det fremkalder latter i denne sal; det er ganske vist af noget yngre dato end 1912, det er fra 1917:

„Men bag de foregivne mål ligger også — som i alle andre forhold — økonomiske interesser som drivkraft; ammunitions-aktionærer, levnedsmiddel-leverandører og pengetrusterne har interesse i krigens gang, og kapitalen, der skuer vidt ud i fremtiden, søger bestandig udvidet magtområde, nye markeder, nye afsætningsmuligheder.“

Det er et citat, ikke hentet fra Lenin, men fra Staunings tale på Jenlemødet i 1917.

Det glæder mig, at det ærede medlem hr. Poul Hansen (Kalundborg) i dag har givet mig den nye oplysning, at kolonikrigene er kommunisternes opfindelse. Mig bekendt var Boerkrigen og andre kolonikrige iværksat og foregik på tidspunkter, hvor der ikke eksisterede kommunistiske partier. Må jeg have lov at stille det ærede medlem endnu et spørgsmål: Var det Sovjetunionen og kommunisterne, der forårsagede og begyndte den første verdenskrig?

Må jeg have lov til ved samme lejlighed at sige et par enkelte bemærkninger til det ærede medlem fru Bodil Koch: vi er ikke imod, og vi angriber ikke folkene i England og Amerika, tværtimod ved vi, at de kæmper den samme kamp, som vi kæmper i dag i fredens lejr for fredens bevarelse. De tillader Dem, ærede medlem fru Bodil Koch, at tale om, at man har ret til at tvivle, og tale om, at der findes mennesker, der taler

[Alvilda Larsen.]

et hadefuldt sprog. Jeg har ikke analyseret mine følelser overfor det ærede medlem eller andre socialdemokrater; men jeg ved, at jeg ofte har tænkt og følt: hvor har de svigtet! Hvor har de svigtet mange gange! De svigtede i Spanien, de svigtede det spanske folk. Og i aften siger det ærede medlem hr. Poul Hansen (Kalundborg) ting, som giver mig ret til at sige: nu svigter I også kolonifolkenes kamp! Jeg vil ikke bruge ord som had, men jeg vil i stedet for bruge ord som foragt. Jeg har kun ringeagt tilovers for folk, der taler om demokrati, samtidig med at de fører et hadefuldt sprog, samtidig med at de udviser en opførsel som den, de har udvist i de sidste måneder overfor os.

Og til slut kun en ting: tvivl, ærede medlem fru Bodil Koch, afværger ikke krigen. De tvivler heller ikke så meget, at De ikke har taget deres standpunkt. Javel, ærede medlem, De har taget Deres standpunkt. Vi andre har taget vort, og fremtiden vil afgøre, hvem der får ret.

Udenrigsministeren (Gustav Rasmussen): Det ærede medlem hr. Mogens Fog vendte tilbage til sit spørgsmål om, hvad der skulle ske, hvis en af Atlantmagterne begyndte en angrebskrig. Jeg mente at have besvaret det, men jeg forstod, at det ærede medlem ikke var tilfreds med svaret. Må jeg da sige, at hvis det efter min mening aldeles utænkelige skulle ske, at en deltager i Atlantpagten begyndte en angrebskrig, er de andre medlemmer naturligvis ikke forpligtede efter traktaten.

Det ærede medlem hr. Aksel Larsen spurgte, om Danmark følte sig truet af Rusland. Det samme spurgte det ærede medlem om for en måneds tid siden, da vi havde en debat her, og da svarede jeg på spørgsmålet. Nu spørger det ærede medlem igen om det samme, som han dengang gjorde, og jeg vil svare det samme: at vi ikke tror, at Sovjetunionen agter at angribe Danmark, men vi føler os i samme usikre stilling som andre mindre lande i Europa.

Ærede kommunistiske medlemmer taler om afstemningen i De Forenede Nationer om de sovjetrussiske nedrustningsforslag. Vil det ærede medlem virkelig påstå, at de 6 østeuropæiske lande, som er medlemmer af De Forenede Nationers organisation, har patent på fred og fordragelighed, at de er de eneste lande i verden, der virker for fred og fordragelighed? Har det danske blad „Land og Folk“, når man ser det til daglig,

i tekst og billeder noget som helst at gøre med fordragelighed og tolerance?

De ærede medlemmer har i dag optaget en amerikansk skik, som anvendes i kongressen i Washington. De har næppe ved deres filibustering-taler i aften gavnet deres sag, ved at indføre denne amerikanske uskik i det danske folketing.

Første næstformand (Arnth Jensen): Det ærede medlem hr. Mogens Fog har ordet for en kort bemærkning.

Mogens Fog: Den højtærede udenrigsminister søger at berolige os ved at sige, at hvis det efter hans mening ganske usandsynlige skulle ske, at en af Atlantpagtens deltagere optræder som angriber, så er vi naturligvis ikke forpligtet til også at slutte op i dette angreb. Det havde jeg i og for sig heller ikke ventet, og jeg havde oven i købet foregrebet udenrigsministerens svar ved at sige, at en sådan forpligtelse åbenbart ikke forelå. Men jeg påpegede, at i det øjeblik en sådan situation indtræffer, vil den overfaldne part med rette kunne betragte os som allieret med den, som udfører angrebet. Den risiko, dette kan medføre for vort land, kan ingen være blind for, og den risiko burde regeringen også have taget med i betragtning under sine overvejelser.

Første næstformand (Arnth Jensen): Det ærede medlem hr. Aksel Larsen har ordet for en kort bemærkning.

Aksel Larsen: Det ærede medlem hr. Ole Bjørn Kraft er ved forskellige lejligheder gået meget stærkt i rette med mig, fordi jeg har givet udtryk for som min opfattelse, at det var utænkeligt, at Sovjetunionen skulle komme til at optræde som angriberstat. Jeg venter, at det ærede medlem hr. Ole Bjørn Kraft skyndsomt tager ordet for en kort bemærkning for at korrigere den højtærede udenrigsminister, der har sagt, at efter hans mening er det helt utænkeligt, at en af Atlantpagtens deltagere kunne begynde et angreb.

Den højtærede udenrigsminister mener, at han har svaret på det ene af de spørgsmål, jeg har stillet ham, med nogle bemærkninger om, at vi føler os ikke truet, men vi føler os usikre som andre europæiske nationer. Men man går vel ikke rundt som udenrigsminister og har sådan en almindelig usikkerhedsfølelse uden at kunne henføre den til nogen realitet?

Udenrigsministeren sagde, at han havde talt personlig med snart sagt alverdens

[Aksel Larsen.]

udenrigsministre; var der da nogen, der talte om, at de ville lave krig, og med hvem? Man fører os ind i en militæralliance, deri er jeg enig med det ærede medlem hr. Bertel Dahlgaard. Der kunne kun være een nogenlunde brugbar motivering for dette, nemlig at man ventede et angreb østfra. Når regeringen selv erkender, at den ikke føler sig truet østfra, at den ikke regner med et angreb østfra, så har den ingen begrundelse for at gøre det, den gør nu.

Må jeg så til slut have lov at gentage mit spørgsmål, som jeg stadig ikke har fået svar på: Hvorfor haster det så meget? Det er ikke nok, om udenrigsministeren igen går herop og siger, at det haster så meget, for hvis vi ikke kommer med til 4. april, kommer vi først med to måneder senere. Det, jeg vil have at vide, er: Hvilke ulykker sker der, hvis vi først kommer med to måneder senere? Hvorfor skal sagen ordnes på to dage, jages igennem her i rigsdagen?

Hermed sluttede forhandlingen.

Sagernes overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

Bomholt: Jeg tillader mig at foreslå, at forslagene henvises til et udvalg på 15 medlemmer.

Aksel Larsen: I anledning af det forslag, der er stillet af det ærede medlem hr. Bomholt, om hvem vi ved, at han er folketingets formand, og at han for ganske nylig fra talerstolen gav en prøve på sin store formfuldhed og smagfuldhed, skal jeg sige, at jeg finder det utilfredsstillende, at man henviser forslagene til et udvalg på 15 medlemmer. Jeg tillader mig derfor at stille forslag om, at de henvises til et udvalg på 16 medlemmer.

Bomholts forslag om at henvise forslagene til et udvalg på 15 medlemmer
vedtoges med 100 stemmer mod 9.

Dermed bortfaldt Aksel Larsens forslag om at henvise dem til et udvalg på 16 medlemmer.

Første næstformand (Arnth Jensen): Der er overfor mig fremsat ønske om, at valg af det udvalg, som det nu blev besluttet at nedsætte, må finde sted allerede i indværende møde. Hvis ingen gør indsigelse, betragter jeg samtykket til valgets foretagelse som givet. (Ophold). Det er givet.

Man gik da til:

Valg af 15 medlemmer til et udvalg angående forslag til rigsdagsbeslutning om Danmarks tilslutning til en Nordatlantisk Traktat og forslag til lov om folkeafstemning angående fortsat dansk neutralitet indenfor De Forenede Nationers rammer eller Danmarks tilslutning til en Atlanterhavspagt eller Østersøpagt.

Valgt blev: Bomholt, Holger Eriksen, Victor Gram, Poul Hansen (Kalundborg), Frode Jakobsen, Gustav Pedersen, Jørgen Jørgensen, Viggo Starcke, Edvard Sørensen, Per Federspiel, Jørgen Gram, Thorkil Kristensen, Harald Petersen, Ole Bjørn Kraft og Fibiger.

Første næstformand (Arnth Jensen): Der er ikke mere at foretage i dette møde.

Rigsdagstidende.

Folketingets forhandlinger 1948-49, bind II.